Y-1665

afirmarea

Anul II. — No. 1. Martie 1937.

Vestitorii primăverii

I. Rentea

In acest număr semnează:

Octavian Ruleanu, Ionel Şiugariu, Gh. Crişan, P. Murgeanu, A. Domăneanu, Petru Ţiucra-Pribeagul, Th. I. Tucanovici, Constantin Gh. Popescu, Lucian Bretan, Alexandru Nicorescu

Exemplarul 10 Lei

GRUPUL „AFIRMAREA“

SPRIJINITORI :

ŞTEFAN ANDERCO
AUGUSTIN BACIU
LUCIAN BRETAN
IOAN LUCA
ALEXE NAN
ALEXANDRU NICORESCU
CONST. GH. POPESCU
OCTAVIAN RULEANU
ZENO SPARCHEZ
PETRE ŞTEŢIU
PETRU ŢIUCRA-PRIBEAGUL
FELICIAN GH. ZACIU

COLABORATORI

CORNELIA A. BACIU
LUCIAN BRETAN
VALERIU CÂRDU
GH. CRIŞAN
D. HINOVEANU
ION LUCA
MIHAIL LUNGIANU
P. MURGEANU
ALEXANDRU NICORESCU
CONST. GH. POPESCU
IOAN RENTEA
OCTAVIAN RULEANU
LIVIU SELEŞ
IONEL ŞIUGARIU
GAVRIL STĂNESCU
TH. I. ŢUCANOVICI
PETRU ŢIUCRA-PRIBEAGUL

— Rugăm stăruitor pe toţi cititorii noştri să binevoiască **a ne achita abonamentul** anului expirat.
— Colecţia anului întâiu frumos compactată se găseşte de vânzare, într'un număr redus, la administraţia revistei.
— Manuscrisele nesemnate de autor nu se iau în considerare.

ABONAMENTE:

Particulari — — —	Lei 100
De sprijin — — —	„ 300
Pentru instituţii —	„ 400
Exemplarul — — —	„ 10

TIPOGRAFIA „ATHENAEUM“ SATU-MARE

AFIRMAREA

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU şi OCTAVIAN RULEANU.

Fragmente de regăsiri prin tăcere

de OCTAVIAN RULEANU

Tania m'a aşteptat la colţul străzii fixate de noi. Am ales anume un punct central de intersecţii pentru a putea mai uşor observa reacţia Taniei în faţa lumii. Mi-am dat dela început seama că între mine şi Tania nu există nimic special, nimic ce ne-ar putea creia complicaţii de viaţă. Tania este un copil. Un copil dulce care încântă sufletul prin simpla prezenţă. Ştiam că ea nu înţelege iubirea. Sau mai precis, obişnuitele convenienţe ale iubirii. Dar că totuşi ea încerca uneori să-şi contureze sentimentele ce-o sgâlţiau în clocot alături de bătăile inimii. O trădau ochii ei oblici, plecaţi parcă anume să facă umbră trecătorilor, şi umbletul ei vibrant, sinuos în mişcare. Ea nu-mi mărturisea niciodată sentimentele ei. Nu pot preciza dacă sufletul ei este o totalitate de năzuinţi sau o puritate feciorelnică neatinsă de miasmele cotidiane.

Când mi-am fixat s'o pândesc de departe dacă nu cumva pactează cu valul străzii, am avut senzaţia unei necuviinţi. Mă simţeam urmărit de gândul ei şi trădat în fapte ca şi cum aş fi fost un fur ordinar prins în flagrant delict. Şi totuşi un imbold rebel mă făcea să întârzii dela întâlnire, s'o fac pe Tania s'aştepte în acel colţ de stradă frecventat de lume diversă, pestriţă şi banală. Eram convins că nu mă trădează, deşi odată îndeplinit, faptul nu m'ar fi atins. Căci Tania nu-mi era nimic. Nici prietenă, nici iubită, nici altceva. Era un pretext doar, un vis, o halucinaţie omenească, un leit-motiv de speculaţie sufletească.

Am zărit-o la câţiva paşi apropiere. Ea nu m'a observat. Părea contemplativă şi melancolică. Prezenţa ei nu făcuse nimic rău străzii... Trecătorii se topeau în gura distanţei cu aceeaşi cădere obişnuită în comun, cu acelaşi sgomot ascuţit de vorbe, claxoane şi urnit de trăsură pe caldarâm.

Tania privea în gol. De aceea n'o observa nimeni. Ea venea din depărtări şi se pierdea tot îndepărtare. Strada este realitate. Pietonii vin dela un punct apropiat şi se opresc la altul. Intre ei şi Tania exista o distanţă enormă aşa cum ea există numai în sufletele oamenilor.

Intâlnirea noastră s'a consumat în vorbe obişnuite pe care oricum ai dori să le îndepărtezi nu poţi.

— Tania, aştepţi de mult?

— Timpul este în funcţie de om. El nu există de fapt. Atunci de ce mă întrebi?...

— Tania, unde mergem?

A răspuns înserarea care ne-a furat încetişor pe o cale cu alee şi cu muguri întunecaţi de primăvară. Nu încercam să vorbim. Duritatea sonoră a

pele 3774
B.C.U. „M. EMINESCU"
IAȘI
14 MAI 1960

cuvintelor ar fi sfâşiat vraja amurgului. Şi acest lucru ne-ar fi durut. N'aveam nevoe de prea multe vorbe . . . Alături de noi vorbea vieaţa, în frânturi de acorduri stinse deodată cu sfârşitul zilei.

— Spune-mi Tania, la ce te gândeşti?

S'a oprit brusc şi m'a privit adânc ca şi cum aş fi înfăptuit o impietate.

— Imi poţi cunoaşte tu, gândurile mele? — mi-a zis ea. Nu-i de-ajuns că mă plimb cu tine în văzul lumii? Ce mă întrebi de lucruri care le ştii totdeauna prezente. Sau poate vrei să-ţi auzi rezonanţa vocii fiind alături de mine?

— Nu draga mea. Te-am întrebat aşa ca să nu zici că tac. Sânt multe femei cărora le repugnă tăcerea şi o socot de proastă manieră. Cât despre glas trebue să recunosc că ne potrivim în păreri. Oamenii care ştiu să tacă, sânt adevăraţi oameni. Sufletele îşi vorbesc prin tăcere. Vocea este ceva străin de suflet, ceva ce ar putea aparţine mascării în vieaţă. Corelativul sufletului este ochiul şi într'o măsură ca auxiliar gestul. Când doi oameni se plimbă şi ştiu să tacă însemnează că primenirea văzduhului şi-a găsit terenul şi efectul.

Tania m'a înţeles . . . Iarăşi n'am scos nici un cuvânt. Ne-am continuat drumul. In apropierea gării am tresărit amândoi ca treziţi dintr'un vis. Sueratul unei locomotive s'a prelins insinuant prin minte, în pojghiţa amintirilor. Am luat mâinele mici ale Taniei şi le-am ridicat spre inimă, printr'o mişcare care ar aduce mult cu o despărţire pe un peron pustiu, din toamna unei gări pierdute în noapte. Ea n'a părut deloc uimită. Poate se aştepta la aceasta. Sau poate era reflexul comun al tuturor îndrăgostiţilor. Frântura de explicaţie m'a nemulţumit şi de aceea am strâns mai tare mâinile ei, încât Tania a scos un uşor ţipăt de plăcere.

Apoi privindu-mă drept în ochi, fără reticenţe şi fără tremur în glas mi-a spus sentenţios.

— Ţi-ai dat seama cred, că nu te iubesc şi nici nu te pot iubi!

Intervenţia ei nu m'a mişcat. Nu-mi aducea nimic nou, devremece problema nu mi-o pusesem niciodată. Probabil ea se aştepta să cad înfrânt. N'am putut surprinde, dacă a fost prefăcătorie pentru a-mi cunoaşte sentimentele sau a fost de fapt spovedania unui suflet ales, care l-aş fi preţuit mult . . .

I-am ripostat pe-un ton aşa de solemn că m'am speriat şi eu că m'am pierdut şi nu mai sânt eu.

— M'aş simţi extrem de nenorocit de m'ai iubi. Iubirea ta mi-ar arăta atât cât preţueşti şi cât nu poţi fi ceva mai mult decât o simplă femee.

Tania a observat că vorbele nu i-au stat în ajutor. A încercat deci să atenueze situaţia.

— Adică vreau să spun că voinţa mea de a te iubi a căzut doborîtă. Pentruce nu pot să-ţi explic. Nu te superi! Şi sper că mă înţelegi.

I-am lăsat mâinele. Ea a crezut că este o reacţie a mâhnirii, când de fapt era numai un act al umplerii unui timp printr'un gest. Căutam să-mi îndepărtez explicaţiile. Nu pot să spun că eram supărat. Cel mult contrariat, jignit pe sufletul meu care nu-şi găsea corespondent în obişnuitul omenesc.

Iar am tăcut. Paşii ne sunau acum mai ciudat. Aerul era mai umed fiindcă purta boabele înegurate ale serii. Casele se înşiruiau în linii nedefinite ca umbrele oglinzilor p ă l i t e de razele lunii.

Tania părea preocupată. Gura i s'a strâns mică, întocmai cum o pasăre se sgribuleşte sub o pavăză, iar arcadele sprâncenelor s'au ridicat ca un semn de întrebare al frământărilor necunoscute. Mi s'a părut, sau a fost aevea? Ochii ei umbroşi erau umezi. Un început de cristalizare a unui picur de lacrimă. Mi-am înmuiat glasul în suflet şi mi-am zis.

— De ce plângi Tania?

— Cine?, eu? Nu plâng!

Mărgeanul ochilor s'a rostogolit înainte de a termina ea vorba. Instinctiv

şi-a şters faţa pretextând o uşoară oboseală. Tot ea a continuat.

— Mă gândeam aşa, ce nefericită sânt. Nu te iubesc, şi totuşi simt că numai astfel m'aş putea regăsi. Nu te iubesc, pentrucă vieaţa ce izbucneşte din mine îmi cere preţ real, îmi cere lucruri care să fie comune, obişnuite, fapte pe care tu nu mi le poţi da. Visurile sânt frumoase până la ademenirea fiinţei ce-o vreai. Mai încolo urmează firescul omenesc, patima, frământarea, convulsiunea. Totul trebue să fie după orânduiala devenită lege. Tu nu eşti omul acela. Purtarea ta nu este aceeaşi. Atenţia ta este lipsită de gingăşia necesară femeii. Femeea vrea să trăiască, să fie adorată, preamărită şi satisfăcută în toate capriciile ei. Şi eu vorbesc acum ca femee. Instinctul de vieaţă nu l-am putut ucide cu visul... Şi totuşi, cum spuneam mai înainte, ştiu bine că mulţumirea vieţii constă numai în această pururea ridicare spre vis.

Elocvenţa ei m'a uluit. In plină stradă am cuprins-o în braţe şi am căutat să o mângâi. Eram însă ridicol, fad, neoportun. Tania s'a liniştit la pieptul meu ca şi cum ar fi fost scăpată dintr'un mare pericol. Situaţia mă neliniştea. Ajunsesem la un punct unde ştiinţa mea omenească nu găsea soluţii de remediere.

Tăcerea a venit din nou să lecuiască aleanul. Am ascultat aţintiţi amândoi foşnetul tot mai surd al străzii. Şi în ecoul lui auzeam ritmul sufletului.

La despărţire Tania a făcut o mişcare ce părea o chemare. Am îmbrăţişat-o din nou încet, ocrotitor. A reacţionat şi ea încet, mai mult să întărească expansiunea verbală de adineaori. In uitarea mea am aplecat capul spre răsuflarea ei caldă şi am voit involuntar să-i sting năduful respiraţiei. De astădată m'a îndepărtat repede şi a fugit aruncându-mi câteva cuvinte şoptite.

— Aceasta nu, nicicând pentrucă sânt sigură că te-aş pierde.

De pe o creangă bătută de vânt dela marginea trotuarului, o păsărică a ciripit întretăiat, râzându-şi de mine...

Dorurile mele

Vreau să adune gândul sprinten, azi,
tării de munte şi miros de brazi,
ciorchini de cânt şi flori de busuioc;
vreau soare, vreau lumină, vreau soroc
de cer, în ochi, în suflet şi'n ureche;
s'arunc durerea din mâini ca pe o haină veche
şi dorul să l îmbrac în verzi hăinuţe nouă;
să'nşir în vers dimineţi şi bobi de rouă;
la geamul iubitei să 'nflorească flori roşii,
şi visului să-i cânte 'n zori cocoşii,
să ciripească ochi de dragoste pe flori,
şi pui de sturz în toc, surâzători;
sărutul dragii mele să atârne alb pe dalii
şi să-mi zâmbească zile de Rusalii,
cu flori de tei, cu cer senin şi iarbă creaţă!
Vreau hori, vreau jocuri, vreau viaţă!...
Mi-s dragi muşchii de pe arena de foot-ball
şi liniile braţelor cu degete subţirt şi cot pal;
iubesc mlădierea dansatoarelor cu părul lung,
surâsul lui Brigitte Helm şi pletele Lorettei Young
iubesc ochii verzi şi muzica lui Grieg
şi fetele ce iarna nu se tem de frig;
mi-e sete, mi-e sete de tinereţe vie,
de sânge proaspăt cu miros de glie,
de mâini mici, parfumate şi albe
de gâturi goale, rotunde, fără salbe
de argint şi fără nestemate;
mi-e sete de ţări noi şi de porniri la drum,
de glorii mari, de lume, de — aventuri,
de femei străine, brune, cu ochi suri;
mi e sete de furtuni de junglă şi peripeţii,
de nopţi sahariene şi pustii,
de sferele condorului american,
de nepăsarea hoinarilor şi gândul de golan;
mi-e sete de toate câte beau lumină, soare, viaţă!
Tinereţă, tinereţă, tinereţă,
dorurile mele, dorurile mele,
încingeţi-mă azi, şi duceţi-mă 'n stele,
să mă îmbăt de sborul şi avântul vostru sfânt,
să fiu ceea ce nu sunt,
să fiu ceea ce nu voiu fi niciodată,
să fiu sătul de lumină şi viaţa toată!...

Ionel Şiugariu

PĂPĂRUZA

de GH. CRIŞAN

Intr'o noapte din preajma Crăciunului ...

Stele mici sgribuleau pe bolta descoperită gerului. Din zăpada înghețată pe stradă şi pe acoperişuri de case, becul electric resfrângea sclipiri mărunte de cristal.

O sanie şi-a oprit zurgalăii în faţa unui restaurant. Deasupra cailor, un nor de aburi se ridică spre felinar, topindu-se brusc în semi întunerecul de sus. Un turn şi-a desgheţat limba, marcând metalic o oră din preajma miezului de noapte.

Iarna preface totul într'o curăţenie moartă Gerul purifică, dar şterge viaţa ... Acesta era şirul gândurilor mele când mă apropiam de locuinţă. Pentru degetele fără mănuşi, clanţa dela uşă avea proprietăţi de magnet.

— — — — — — —

Inainte cu câteva decenii mai erau oameni cari nu cunoşteau focul. Am citit acestea dintr'un ziar. Oamenii aceştia trăiau poate la equator. Altfel m'aş opri multă vreme compătimindu-i. Aceasta fiindcă, intrat în locuinţă am găsit soba trosnind prieteneşte în bucuria ospăţului de lemne ce i-a oferit gazda (Lemnele sunt ale mele şi pentru acest binecuvântat motiv gazda se dovedeşte foarte mărinimoasă cu focul).

— — — — — — —

Facultatea reprezentării este una dintre cele mai fericite minuni dăruite omului. Bine întrebuinţată, minunea aceasta dinăuntrul nostru ne poate aduce atâtea ore de fericire relativă (singura fericire posibilă pe pământ) şi ne poate consola ori când . . .

Reprezântându-mi strada pustie şi înghetată, fluerătura Crivăţului ce o măsoară dela un capăt la altul ca un fuior tors de degetele clădirilor, mă simţiam atât de fericit în căldura căminului.

— — — — — — —

Târziu după miezul nopţii, frământându-mă în faţa unui petec de hârtie, pe care urma să scriu continutul unui »frumos discurs«, care în realitate nu prea avea conţinut, în mormântul liniştei infiorate de pâlpăirea focului, îmi doream un prieten.

Şi a venit.

S'a prezentat simplu şi timid, sgâlţâind cu nevăzute picioruşe o hârtie din preajma mea. Pe urmă a apărut de-asupra ei, constituindu-se un punct mare şi roşu în urma unei fraze proaspăt terminate.

La început, înfăţişarea de insectă m'a surprins neplăcut. Coloarea roşie şi forma ovală îmi amintea nişte insecte cari m'au chinuit multe nopţi într'un subsol din Capitală. Deaceea, am luat cu precauţiuni de criminal foarfecele de alături, spre a o strivi. Şi pentru a-mi cunoaşte perfect duşmanul ale cărui mişcări leneşe îmi păreau o mască perfidă, am purces la o examinare mai apropiată. Am găsit că insecta roşie are o sumedenie de puncte negre pe îmbrăcămintea ei sclipitoare. M'am convins apoi că mişcarea ei leneşă nu e o prefăcătorie şi condamnându-mi gândurile dela început, am auzit cum buzele mele şopteau cu emoţia rezervată amintirilor scumpe, numele vieţuitoarei de pe masă;

Păpăruza.

Poate m'a înţeles sau a simţit valul de căldură prietenească din şoapta mea, căci s'a oprit docil şi mi a permis să o examinez.

Mai frumoase decât toate discursurlie, a căror lipsă de conţinut a trebuit să o redau cândva, tablourile amintirilor m'au ţintuit fiziceşte pe scaun, purtându mi sufletul în lanurile de vară ale copilăriei.

Mâna uitată pe masă m'a trezit în gâdilarea măruntă a păpăruzei. Se plimba grăbită căutând obiecte mai ridicate. Mi-am surprins senzaţia unui zâmbet senin, şi am ridicat degetele în sus, unei amintiri.

Acum îi vedeam şi picioruşele prea iuţi pentru aparenţa mersului ei A explorat nemulţumită laturile şi unghiile tuturor degetelor dela mâna mea rămânând îngândurată deasupra mijlociului, cea mai înaltă treaptă ce o putea ajunge numai cu ajutorul picioarelor.

M'am pomenit descântând:

„Păpăruză — ruză,
încotro-i sbura
într'acolo m'oiu însura" . . .

. . . Şi-a ridicat tacticos elitrele, de sub cari a lansat apoi foiţe subţiri, le-a întins şi s'a ridicat domol în sus, poposind pe abatjourul lămpii . . .

Urmărindu-i plimbarea de sus, părea că regret depărtarea dintre noi. Poate m'a înţeles, căci — peste câteva minute — peretele luminat din faţa mea, a fost brăzdat de o linie neagră. Când s'a şters linia, păpăruza îşi strângea sub elitre coada de foiţe ce mai rămăsese afară în urma sborului. Era din nou lângă mine. Prietenoasă, liniştită şi sigură de sine, îşi ciugulea picioruşele sau se plimba alene prin haosul de hârtii, căutând totdeauna să meargă în sus şi să se menţină la suprafaţa hârtiei.

Am început să mă gândesc serios la soarta acestui mic prieten, care poate avea multe

neajunsuri, în miez de iarnă, singur într'o cameră înghețată peste zi și lipsită de nutremânt.

Oare ce mănâncă? . . . Aș vrea să-i procur baremi satisfacția stomacului plin, în schimbul bucuriei ce mi-a adus. Regret că n'am studiat mai deaproape viața insecteler. Și n'am la îndemână decât un dicționar enciclopedic. Poate scrie ceva. Găsesc: „păpăruza v. coccinelă". Nu știam cum i se zice altfel Citesc apoi: „coccinelă f. insectă mică, coleopteră, cu elitre roșii pătate cu negru, numită de popor păpăruză și vaca Domnului". Atât — și eu vreau să o hrănesc . . . Privesc în jur: hârtii, cenușă și mucuri de țigări, tutun, praf, o piatră din mină. Nimic din acestea nu cred să-i prisască. Mă gândesc la viața ce o duce vara, la flori și la iarbă. Am undeva ceaiu. Scot câteva beț șoare, le presar pe o hârtie curată și adaog puțin zahăr pisat. Apoi îmi silesc prietenul să coboare ocolo.

Poate a obosit-o manevra, poate a fost un capriciu, dar bucuria mea a fost motivată. Păpăruza s'a oprit pe o floare de ceaiu I-a plăcut mirosul verilor pline de viață ce îl încerca floarea de ceaiu.

Când m'am culcat am avut grijă să o las pe masă. Dimineața însă, nu mai era nicăeri. Am regăsit-o însă în fiecare seară.

— — — — — — —

Timp de cinci săptămâni am avut-o lângă mine ca un reprezentant al nevinovăției și un motiv de bucurii copilărești. Am legat-o prietenie de care se părea că eram conștienți amândoi.

Uneori veniam acasă prea târziu și mă culcam uitându-o. Dacă aceasta se întâmpla consecutiv în mai multe seri, păpăruza se supăra pe mine și mă pedepsea, lipsind încă alte câteva seri când o doream. Niciodată nu i-am putut descoperi cuibul de peste zi și din timpul restriștei. Când reapărea însă, bucuria împăcării ne recompensa de toate necazurile trecutului și de neajunsurile de peste zi.

In sufletul meu înflorise un plan, ale cărui amănunte îmi plăcea să le memorez adesea, pentrucă îmi făceau inima să svâcnească la o adevărată bucurie. Îi pregăteam o surpriză și trăiam clipe de înfrigurare imaginându-mi „mutra" ce va face amicul, când îmi voiu putea pune în aplicare planul.

Vroiam să i ofer primăvara ca pe un plocon neașteptat. Să o iau pe palme în prima zi cu soare de primăvară, să o plimb în orele amiezei afară, să o dresez să vină în fiecare seară la mine, singură, protejată înaintea tuturor solilor căldurei.

Intrasem într'o serie de zile rele Asemenea serii sunt foarte dese și foarte lungi în viața mea. Era într'o vineri și ajunsesem devreme acasă. Mă frământau cele mai negre gânduri. Și eram obosit.

Pe masă, un plic oficial. Nu-l așteptam. Cuprindea o neghiobie care ar putea înfuria un miel. Ca un gest de îndreptățită revoltă, l am trântit cu putere răsturnând mai multe hârtii de pe masă Pe urmă m'am plimbat necăjit.

O mică trosnitură sub picior m'a făcut să privesc podeaua cu un început de groază Am descoperit o pată umedă, mică, rotundă, ca o lacrimă a unei dureri mari. Deasupra, elitrele roșii cu puncte negre, tot ce mai rămăsese din marele meu prieten: păpăruza.

Le-am ridicat într'o pioasă reculegere și mi-am ascuns obrazul în palme.

Mai târziu le am înmormântat între filele unei cărți.

Tu cântă lăutare...

Hai cântă-mi lăutare din vioară
Și voi dragi prieteni să jucați cu mine,
Căci, uite'n horă, într'acum oricine;
Bătrâni și tineri, prinși de subțioară . . .

Dece să ne mai plângem? Nu-i mai bine
Să dăm vieții haină mai ușoară;
Să nu simțim cum moartea ne'mpresoară? . . .
Jucați cu sânge vecinic nou în vine!

Cu chiote să 'ncepem și cu ropot
Și-aprinși în focul jocului cu hohot
Să râdem truda zilelor ce sboară . . .

Ca cei mai tineri vom juca mai bine;
Intrați cu toții, prieteni, după mine . . .
Tu cântă lăutare din vioară!

P. Murgeanu

Staţiunea climaterică Dăneşti

de A. DOMĂNEANU

In judeţul de frontieră Satu-Mare, la 17 km. depărtare de vechiul Rivulus Dominarum (Baia-Mare) unde ordraslele regale ale timpurilor spălau aurul sclipitor în râul Săsar, se află frumoasa regiune climaterică „*Dăneşti*". Pitulată sub coasta nord-vestică a dealului „Mândra-Vedere" străbătută în lung de părâul sglobiu Unguraş, stă liniştită ca o mireasă ceşi aşteaptă mirele o comună pe cât de modestă pe atât de mult stimată şi râvnită de toţi proletarii cari şi au epuizat aproape ultima vlagă din viaţă, scormonind după aurul sclipitor prin galeriile întunecoase ale munţilor Baia-Mare şi Baia-Sprie.

In partea sud-vestică a văii, la 410 m. altitudine, un parc al băii format din copaci seculari stă ca mărturie a unei vechi şi intense vieţi române, înconjurat de brazi cu aceiaşi vârstă ce de secoli oxigenează aierul dătător de viaţă suferinzilor. Culmile sunt acoperite cu păduri masive formate din esenţă de carpăn, mesteacăn şi fag, iar colinele cu pomi şi sămânături, sunt tot ce poate fi mai pitoresc şi mai plăcut atât vizitatorilor cât şi pentru liniştirea ochiului îmbâcsit de praful oraşelor.

O plimbare pe „*Mândra Vedere*" măreşte această panoramă. Ignişul (1447 metri) dealul Negru (1233 metri) valea Mănăştiurului, băile Cărbunar. Baia Mare şi coastele bizare ale „*Mons Mediuşului*" din Baia-Sprie este tot ce poate satisface vizitatorului dornic de excursie ori plimbări mai mici.

◆◆◆

Ca minereuri, găsim pe coasta nord-vestică a dealului „Mândra Vedere", dacite de o frumuseţă cum nu se află prin imprejurime, cu conţinut de variate minereuri preţioase, ca pirit cu cristale de 4—8 mm. sclipitoare cu luciul mărgăritarului, cvarţ, biotită grăunţoasă, ce rivalizează la vedere cu perlele negre, cu un conţinut de 25—30 % magneziu. Magnetită cu culoarea verde a augitei vizibile numai la microscop. Struguri albi albaştri de calcedonă.

Aceste roci sunt spălate de izvoarele apei „vadoasă" cari formează ape minerale.

Apa minerală de Dăneşti a preocupat şi oamenii de ştiinţă. Datorită sugestiei lui *Iosip Prugberger*, fost inspector minier, ing. *dr. Paul Socol* fost profesor şi director al şcoalei minere, în 1883 a început lucrările de analize geologice pentru descoperirea izvoarelor minerale.

In Septembrie 1883 şi până în 1 Aprilie 1884 au continuat lucrările la izvorul de jos. Aci după păturі de pietrişuri cari alternau cu ardezie lutoasă, nisipoasă şi marnă, până la metrul al 24-lea unde s'a găsit o pătură moale de 0,4 m formată din sfărmături din roci analoage celor din »Mândra-Vedere«, cari la străpungere, artera apei a izbucnit încărcată cu hidrogen sulfurat foarte usturător. Apa s'a ridicat până la 27 m. cu un debit de 17 litri pe minut.

La 22 Aprilie 1884 şi până în Sept. 1885 s'au început şi continuat lucrările de sfredelirea izvorului de sus. Sub fundul puţului care a fost adâncit în pătura pietroasă nisipoasă până la 74 m. sfredelul a trecut[1]) printr'o pătură de 3 10 m. printr'un strat de *ardezie argiloasă* unde s'a găsit o *arteră bogată în apă sărată*, peste care au urmat o pătură de *ardesie nisipoasă* sub care la 13 m. sfredelul a ajuns în *marnă solidă şi dură*, care a trebuit tăiată în toată grosimea ei de 49.1 m. pentru a ajunge la pânza de apă minerală.

La 48 metri se arătau semne îmbucurătoare; plante carbonizate cu minereu de calcedon şi izvoare cu urme fosile vegetale.

La 58,8 s'a găsit o pătură destul de puternică de hidrogen, din care a emanat gaz timp de 2 minute.

La m. 61 s'a dat peste artera principală a apei minerale, care în momentul atingerii a izbucnit cu aşa forţă — *însoţită de gaze sulfuroase cu miros maftanic* — încât puţul dela suprafaţă care avea adâncimea de 7.4 m. s'a umplut într'o singură minută, iar apa ce se revărsa într'un timp foarte scurt a cuprins întreg teritoriul parcului. Timp de 6 zile a izbucnit apa la o înălţime de 3 m. într'o cantitate de 60—70 litri pe minut.[2])

Incepând cu metrul 13 sub care s'a găsit *marnă solidă şi dură* pe o grosime de 36,1 m. ţevile de fier au crepat din cauza presiunei şi presiunea apei s'a micşorat, iar apa eşită prin crepăturile tuburilor s'a scurs în roci. Din păcate această stare de lucruri care s'ar putea ameliora prin întroducere de ţevi noui, dureză şi astăzi şi apa pentru bae se foloseşte de izvorul 2 care avea numai un debit de 17 litri pe minut faţă de acesta cu 70 litri pe minut.

In loc să se facă această reparare s'a săpat mai jos de aceste lucrări cu caracter ştiinţific un puţ de 9 m. în care apa abia se ridică la 4 m. înălţime şi două bazenuri de câte 2-2 m. cubi în care se pompează apa de unde întră apoi fără nici o operaţie în cazan.

Temperatura medie a acestor două isvoare este de 14 gr. Celsius. Pentru a colecta

[1]) Dr. P. Socol: Metalele şi minereurile Mons Mediusului din Baia-Sprie p. 29.

[2]) Op. ct. pag. 30.

apa aresiană s'au zidit două bazenuri de 6—6 m. adâncime şi 4—4 m lărgime.

Din analiza şi aşezarea geologică a straturilor reese şi compoziţia apei. Apa prin infiltrarea ce o sufere prin păturile permeabile ajunge între 2 pături impermeabile. Pătura de ardesie la fântâna de jos aşezată între 10—23 m. şi 26.6—27 m. la izvorul de sus, apa a găsit în drum sare care prin disolvare a ajuns în ambele izvoare.

La poalele dealului „Mândra Vedere" se află acid carbonic liber pe care apa în drum o ia cu sine.

Sulful în compoziţia sa de fier ca pirită se află resfirat peste tot sub formă de boabe fine, atât în ardesia argiloasă cât şi în marnă. Prin descompunerea piritei se desvoltă sulful care apoi trece în compoziţia izvorului.

Iodul şi gazul asemănător naftei s'a născut prin oxidarea şi disocierea plantelor fosile bituminoase, de unde apoi a trecut în apa izvoarelor.

Atât la unul cât şi la celălalt materia de bază a apei este una şi aceiaşi sare, sulf, iod, şi accid carbonic.

Isvorul de sus conţine *hidrogen sulfurat* 0 0015%, *iod natriu* 0,04 la litru.

Isvorul de jos conţine *hidrogen sulfurat* 0,002 %, *iod natriu* 0,02 la litru.

De unde rezultă că, cel de sus este mai bogat în hidrogen sulfurat, accid clorhidric şi carbonic.

Din punct de vedere medical apa acestor izvoare se întrebuinţează cu efect în bolile de reumatism şi stomac.

FOLKLOR

Din ţinutul Codrului (Regiunea meridională a jud Satu-Mare şi septentrională a Sălajului).

Descântece

auzite dela Popp Petru a Sârbii, de 85 ani, din comuna Hodişa. — Culese de

PETRU ŢIUCRA PRIBEAGUL

Descântec de „sclintit"

Cuvintele de mai jos se rostesc de descântător de 3 ori. In rândul prim se trage piciorul sau mâna „sclintită", până se aude o pocnitură (semn că s'a aşezat la loc), apoi descântând încet se unge locul dureros cu „clisă" (slănină) sau cu unsoare pe porc.

„Să luă Dumnezeu cu Sfântu Pătru
pă cale pă cărare,
până la podu de aramă
Când fuse:ă la podu de aramă
calu i să poticni,
picioru lui Ion să sclinti.
scoborîi Doamne şi tomnii.
Cionț cu cionț (os cu os), carne cu carne,
sânge cu sânge,
piele păstă iele!
cum ai tomnit Ceriu şi Pământu".

Descântec de „mărin"

Mărinu este o *umflătură* în carne — explică moşul Pătru, care începe dela os („ciont") şi-i tare ca piatra, iar după câteva zile roşeşte la mijloc.

Pentru descântatul „mărin"-ului, se întrebuinţează o bucată de curea tăiată dintr'un frâu al unui *cal alb*, eventual frâul întreg. Cu acesta, descântătorul încunjură umflătura zicând de trei ori:

„Să luară omu alb cu calu alb.
Omu în târg ajungea,
Târgu să împrăştia,
Mărinu întorcea!"

Descântec de „moimă"

„Moima" — zice moş Pătru — se face la încheieturi, ca mărinu, deosebirea este, că «mărinu» este o umflătură mare cât o palmă, iar «moima» este o bubă sau buboiu, la început ca un vârf de ou, apoi creşte cât oul de găină; de multeori are două capete.

Descântătoarea, prima dată suflă peste moimă în formă de cruce, apoi cu o sucitoare înconjură „*moima*" jur-împrejur şi din când în când atingând buba descântă de 3 ori astfel:

„Moimuţă moimuţă,
Incalecă pă rudiţă,
Şi te du la vale sacă,
Şi te-adapă şi te'neacă!

Moimuţă moimuţă,
Să 'nsoară fecioru la «Purcel»
Şi ie pă fata lu «Păducel»,
Acăr (măcar) cum ti-i mânie,
Şi ti-i înfoca,
La nuntă nu te-a chema!
Până vârfu ţâ s'o usca,
Şi rădăcina ţ'a săca!"

TINEREŢE... de TH. I. ŢUCANOVIC

Venise primăvara cu aerul îmbălsămat de flori. Grădinăriţele ciopleau iarba printre ronduri, fredonând monoton. Era cald şi soarele de la începutul lui Mai, închina spre orizontul purpuriu. Fluerături de privighetori, danţuri de vrăbii şi larma de copilaşi, care prindeau fluturi, îl ispiteau pe Călin să simtă în plin viaţa. El şi Dorina în fiecare seară coborau să guste vraja grădinei de trandafiri, aşezându-se pe aceiaşi bancă, lângă nişte ulmi copilandri, ale căror coroane se pronunţau cu ramurile plângătoare peste alee. leşeau în zbor licuricii şi răgacile din toate boschetele întunecoase, făcând jocuri împeliţate de scântei. El cu pălăria s'a străduit mult, până ce a prins o răgacie mare, de care Dorina făcea atâta haz, bătând în palme, că-l purtase cu pantalonii prin mărăcini şi intrase cu un picior în pârâul dela izvor, de dragul ei. Răgacea părea rea la început. Nu se lăsa prinsă între degete şi căuta să fugă în lumea ei hoinară. Dar după ce i s'au epuizat puterile ca unui trudit peste măsură, a rămas docilă cu picioarele pe braţul lui. El cu degetul arătător încerca s'o necăjească, în glumă, până ce cuvioasa vietate l-a strâns, ca între nişte seceri cu coarnele, că a strigat şi aruncat o în iarbă. Până să mai ocolească rondul şi s'o prindă răgacea a zburat incognit-o peste vârful ulucilor, către soarea apune, către zarea cenuşie de unde vin nopţile.

— Te doare degetul? i a zis Dorina.

— Puţin,... ca în urma unor împunsături de ghimpe.

— Trebuea s'o laşi în pace şi să n'o chinueşti! Aşa sunteţi voi bărbaţii, alergaţi după câte ceva, până vă pierdeţi capul, şi după ce l-aţi prins, vă bateţi joc de el. Ai obosit mereu, dar nu te ai gândit s'o ridici cu degetile în aer şi aer şi să-i dai ce dorea cu atâta preţ, libertatea. Te-a înţepat, când după toate legile firii, dreptul ei de apărare, dreptul ei de a trăi, îi cerea fără margini şi fără condiţii să te facă a înţelege.

— Dorino! Voi fetele, într'adevăr, sunteţi mişcate de chinurile celor ce se apără şi mă întreb, de ce? Uite, aceeaşi problemă pe care o pui tu, acelaşi lucru pe care-l aperi tu îl admit eu şi chiar toţi bărbaţii. E ceva hărăzit dela natură în noi, să atăcăm sexul slab, să-l supunem. De aci încolo nu mai interesează; odată ţinta cucerită, odată farmecul gustat par'că în întregime devii un dispreţuitor al prăzei tale, mândru şi încununat de aureola victoriei. Uite, să-ţi spun ceva, din inimă: oricât de încântătoare ar fi o femeie, oricâtă vrajă s'ar desprinde în jurul ei, dacă cedează acestea toate, unui ins, nu mai contează nimic orgoliul ei, devine o păpuşă cu rochiţa murdărită. Mă întrebi de ce este aşa? Cauza e că natura a ales fetele, ca şi plantele cu florile lor vii şi fragede, să atragă băeţii pentru a se înmulţi, iar din moment ce apropierea se face între dânşii, petalele se scutură, efemerul devine necesitate, iubirea o goliciune şi frumosul o minciună. Amorul devine veşnic nou, veşnic amăgitor atât timp cât ştie că poţi să-i dai, de aci înainte îşi ia zborul şi te lasă să te zbaţi în vâltoarea amintirei, care nici odată nu se va reîntoarce ca prima dată.

Deaceea predomină în noaptea gândurilor regretul, fiindcă oricine devine din ce în ce mai părăsit, mai străin şi mai singur, cu o lume de gânduri frumoase, lume cunoscută şi adorată numai de el. Vezi tu copilaşii aceia care nu se gândesc la dragoste? Aleargă după fluturaşi cu alt suflet ca al nostru; de aci înainte ei încep să cunoască viaţa şi s'o simtă pe cât timp, noi o analizăm, o corectăm s'o trăim legaţi unul de celălalt. Bunăoară dacă ne-am despărţi, nu ne am mai fi aşa de dragi. In acestea nu vezi tu o deziluzie, o durere care ar fi în stare să ne schimbe complect, toate sentimentele noastre atât de mari azi? Cât de plăcuţi sunt bătrânii care copleşiţi de experienţa vieţii, de banalitatea zilelor, îşi lasă inima la răspântia tuturor sentimentelor, fără să aibă teamă că le va pierde. Pentru ei e deajuns o vorbă caldă şi o strângere de mână, ca să-ţi desfacă sufletul plin cu briliantele clipelor trăite, pietrii cu a căror strălucire de înţelepciune într'a în mormânt.

Mi-aduc aminte cum astă iarnă mă făcuseşi „laş"; ai fost mult spirituală şi n'am să-ţi uit cuvântul niciodată. Azi am ocazia să-l atribui răgaciei, de care spuneai să-mi fie milă; oare nu eram şi mai laş când aş fi lăsat-o? Vezi, toate nu trebuesc arătate, ca şi sentimentele, ci într'un anumit fel să le manifeşti faţă de lume, cum face malul mării faţă da apă: ea se agită în rochia-i albastră bicuită de furtuni, scoate dantelăria albă a spumelor, pe spicul valurilor, şuieră neîmpăcată, valsează prin stânci, în timp ce pământul o amăgeşte cu flori colorate expresive...

— Nu eşti laş dragul meu, eşti un visător... eşti un om în care de abia azi mă adâncesc mai bine. Incep să mă pierd în bogata ţa imaginaţie şi ştiu că le voi trăi toate, într'o zi...

— In ziua aceea, am să mă gândesc frumos la tine, la toată lumea gândurilor noastre, la toate nimicurile acestea, care nu însemnează nimic, şi totuşi au atâta importanţă, însemnează ceva. Toată iarna mi-ai bătut capul până m'ai făcut să te iubesc şi să nu mai pot fără tine. Iţi spun sincer că la început când ne-am

cunoscut mi-ai fost drag, dar nu te iubeam. Insă odată ce câteva săptămâni s'au scurs, simţeam lipsa ta. Vezi, ce curioase suntem noi femeile! Mai totdeauna iubim pe cei cari ştiu să ne preţuiască, pe acei cari redeşteaptă în sufletul nostru o calitate, o licărire de amor.

Urâm cu înverşunare oamenii reci, care ne iau aşa precum nu părem a fi. Tu mi-ai spus atâtea minciuni că mă îngrozesc, dar toate din lumea fanteziei tale, pline de savoare şi inofensive.

Astea mi-au mângăiat sufletul şi m'au făcut să fiu veselă şi bunăvoitoare cu tine, micul meu bufon. Spre exemplu o minciună de a ta: «ce ochi minunaţi cu priviri de stele şi sclipiri de smaralde!» şi totuş eu, m'am dat bătută. Cu toată încăpăţinarea de a nu primi nici o flatare, vedeam în adâncul meu, că te ador şi tot ce căutam să resping, mă supunea ţie, mă îndemna să te iubesc. Eu care fusesem altădată o fire rece, instruită în familie şi pension, să nu cred nimic din ce spunea lumea, afară de inclinaţia inimii mele, m'am văzut la un moment dat dezarmată. Nu ştiam că cea dintâi institutoare a cuiva este societatea. Imi amintesc de o profesoară bătrână a noastră, rămasă nemăritată cum căuta să ne descrie lumea plină de laşităţi şi cruzimi, lucruri cari au îndemnat-o să renunţe la cămin şi soţ. Vedeam bine că e absurdă dar mă obicinuisem cu ea şi am început să-i dau crezare, mai ales după ce am venit din vacanţa de vară, când un student în medicină mă scoase din impas cu obrăzniciile lui. Prin el am început să sfidez pe bărbaţi. Singur preotul de religie, un tânăr par'că desprins din alte lumi, mă învăluia în priviri mângăietoare, ca şi când ar fi spus: Eu un muritor, să dau lecţii unui înger, oare nu e o insultă în faţa cerului?

Avea doi copilaşi ca doi palmieri şi pentru mine era o crimă să mă gândesc la el, dar vezi câte crime de acestea mici nu adorm în sufletul nostru, pentru a face alta mai mare, mai târziu? Şi el greşea, dar suferea! Am terminat şcoala şi am plecat; ochii profesorului de religie îmi descreţiseră inima să privesc lumea cu căldură cu zâmbet, ca o maică convertită din păgânism. Atunci devenisem alta, mai înţelegătoare, mai plină de feri ire. Te am întâlnit pe tine şi azi, văd că te iubesc. După multe clipe de gândire mi-am dat seama, de ce?... Şi am aflat; eşti bun şi blând, ai un suflet fără pereche în lume. Chiar aşa am visat eu pe alesul inimei şi mi l-a scos norocul în cale; ai ceva din aureola privirilor care spun mult, care iubesc femeile în sfere largi de vrăj re, dându-le încrederea în sine, ca nimeni altul.

Călin a strâns-o în braţe şi i a sărutat fruntea:

— Tu n'ai să fi niciodată fericită scumpa mea Dorină! Bunăoară dacă soarta ar dicta altfel, atunci totdeauna tu vei fi între mine şi aceea care-mi va deveni soţie, sau eu, între tine şi bărbatul tău, ca două praguri, pe care numai moartea le va sfărâma.

— Soarta hotăreşte?... Fatalistule...!

— Da! şi nu se înduplecă de sentimentele ce se nasc între noi. — Păcat! Mă voi lupta cu ea, cu totul..

Dorina a început să suspine răpusă de gânduri prăfuite. El s'a sculat a luat-o de braţ şi au plecat alăturea dealungul aleii nisipoase, către oraş. Inoptase bine. Luna creştea liniştită deasupra văilor, galbenă la început ca o fire trădată, apoi şi'a recăpătat faţa, pală de mort în drum spre neant.

O lume întreagă ce n'avea decât să viseze, contempla majestatea frumosului tablou, ca şi când atunci ar fi dat ochii cu cerul împodobit. Beţi de minunea universului, rămăneau noaptea cu privirile încordate, ca şi când ar fi ştiut să citească în stele.

Alături de parc, în gârle, cântau răcăneii de săltau parcul în cer, în vârteje fără limită, de vraje.

— Un moment Dorino.. ascultă! Ce auzi?

— Răcăneii!

— Altceva???

— Cântecul marinarilor din port! Ah! cât de mult îmi răscoleşte sufletul, aşi vrea să nu mai plec de aci.

— Mai auzi ceva? Ceva dumnezeesc?

— Nu! N'aud!

— Cântecele privighetoarei!

— E sublimă mititica, o adori... regina pădurilor.

— Ei vezi, oricât de mult am iubi, dacă n'ar fi aceste cântece văjite care să ne amintească de ceva, să ne facă să simţim nepătrunsul, viaţa ar fi o deşertăciune.

(Din volumul de nuvele aflat sub tipar).

COMOARA MEA...

Comoara mea de cântece şi vis
Ce-mi stăruiai în rugile de seară,
Prin care colţ de suflet te-am închis
Când dornică erai de primăvară?

Ce gând străin o clipă m'a'ndemnat
Să te arunc la cea dintâi răscruce,
Prin care colţ de suflet te-am lăsat
Ca sufletul de dor să se usuce?...

Comoara mea de cântece şi dor
Ce-mi stăruiai în svon de rugăciune,
Prin care colţ de suflet călător,
Te-am aruncat cu atâta amărăciune?...

ALEX. NICORESCU

ÎNCREDERI

Aniversarea unui suflet

„Sânt născut la 1 Martie 1837, în satul Humuleşti, judeţul Neamţului, plasa de sus, din părinţi români: Ştefan a lui Petra Ciubotarul din Humuleşti şi soţia sa Smaranda, născută David Creangă, din satul Pipirig judeţul Neamţului. Intâiu şi'ntâiu am început a învăţa cruce ajută, după moda veche, la şcoala din Humuleşti, o chilie făcută cu cheltuiala sătenilor, prin îudemnul şi osârdia părintelui Ioan Humulescu, care avea o mână de învăţătură, un car de minte şi multă bunătate de inimă, Dumnezeu să-l ierte!"...

Sufletul lui **Nică a lui Ştefan a Petrei,** adaptat şi adăpat la isvorul înţelepciunei şi mândriei ţăranului nostru: „mai bine mai sărac dar mai curat", a împlinit o sută de ani de vieţuire.

Duhul sănătos al scrisului său va răsbi însă peste multe alte secole încă şi va da satisfacţii oricărui întâlnit în calea operilor lui.

Originalitatea şi simplitatea stilului său dând un farmec particular cuvântului, devăvârşeşte arta scrisului, făcându-ne să întrezărim scânteia geniului.

In viaţa-i retrasă şi simplă a avut de suferit atât depe urma răutăţii semenilor, aproape toţi „critici" şi „boeri", cât şi de pe aceia a neînduratei epilepsii care l-a băgat, chinuit şi desfigurat, în pământ.

Ioan Creangă însă înainte de a fi un admirabil prozator şi un neîntrecut folclorist, a fost un om care a avut o inimă bună şi o minte înţeleaptă. Inima-i bună s'a resimţit în viaţa dusă în mijlocul şcolarilor cărora se dedicase fiindcă *„nu era nici sărman la minte dar nici motan la vorbă"*, iar mintea-i înţeleaptă i se desprinde din neîntrecutele sale *„Amintiri"* atât de savurate de cele mai rafinate gusturi.

CONST. GH. POPESCU

Reglementarea editurii

Prin anul 1933 o carte nouă a revoluţionat piaţa românească stârnind în mod deosebit interesul bibliofililor. Cartea purta titlul sugestiv al unui roman într'adevăr senzaţional. I se spunea: »Amantul Doamnei Chaterley«, iar autorul ei un englez. Ea fusese tradusă şi răspândită ca nici un alt produs de genul literar, şi nebunia colectivă de a o avea, luase atâta avânt, încât încurând ajunsese la a nu ştim câtea ediţie.

Tot în acest timp aflându-mă la Bucureşti, eram în căutarea unei alte cărţi cu titlul mai puţin senzaţional şi cu mai puţină reclamă răsunătoare dar de sigur cu un conţinut mult mai instructiv Era vorba de „Memoriile cancelarului Bülow". Am cutreerat toate librăriile cele mai vestite ale Capitalei, începând cu „Cartea Românească", „Socec", „Alcalay" etc etc., şi până la cel din urmă anticar dela periferiile Capitalei In toate locurile mă întâmpinau cu oarecare privire de compătimire ironică, ca pe un halucinant pentrucă vroiam să aflu această carte în traducere românească. Mi-o ofereau bineînţeles în limba germană sau şi franceză. In schimb, în fiecare loc îmi recomandau într'o orchestraţie nemaipomenită de laude, cartea care constituia „şlagărul zilei", „Amantul Doamnei . . . . . "

Nu am cetit acest roman din silă faţă de tot ce poartă în sine pecetea senzaţionalului. Totuşi, dintr'o firească curiozitate am frunzărit câte ceva printr' însa. Dar şi ceea ce am constatat în acest fel, mi-a fost tocmai suficient să mă documentez asupra „valorii sale literare". De atunci s'a născut în mine ideea de a trata cu proxima ocazie binevenită această problemă a editării cărţilor şi a răspândirii lor atât la noi în ţară cât şi în străinătate.

Tot ce am putut constata din această carte a fost: *obscenitate* şi *vulgarism* de cea mai brutală speţă.

Mai târziu, ne aducem aminte, au apărut şi alte nostimade de acest gen. A apărut „Armăsarul Doamnei Lou" pentru ca, în cele din urmă, să ajungem la . . . Al doilea amant al Doamnei Chaterley . . . şi la celebrul proces literar din care s'a evidenţiat, că acest „al doilea amant" fusese cea mai inventioasă şarlatanie, de atributul unui furt literar ce nu se prea pomenise încă, în timpurile noastre moderne.

Şi aci, spre a completa paralela, fie-ne permis să arătăm că în vreme ce romanele cu titlu şi subiect senzaţional ce inundă, de cea mai grosolană vulgaritate, ies în traducere românească nu peste mult timp dela apariţie, ne-au trebuit câteva secole pentru ca Alexandru Marcu să ne dea o versiune completă şi exactă a „Trilogiei" lui Dante, iar „Roma" lui Ferrero o poţi găsi în orice limbă modernă — chiar şi în cea maghiară — numai pe românește nu.

Romanele istorico-biografice ale scriitorilor celebri contimporani Zweig sau Ludwig, ori alţii, — dar şi aci numai unele din ele — (spre exemplu Göthe a lui Ludwig este încă netradus) au fost traduse numai după mulţi ani dela apariţia lor, după ce înainte vreme le-am putut ceti de mult în orice altă limbă chiar şi minoritară din ţară. Alte lucrări de mare preţ apoi, cum ar fi scrierile marelui archeolog Theodor Mommsen în ramura ştiinţifică, sau romanele ori scrierile cu caracter ştiinţific a vestiţilor autori norvegieni, suedezi sau englezi, ca: Wels, Bernard Schaw etc., pentru noi în traducere românească, sunt o veritabilă „terra incognita". Bine că totuşi cunoaştem dela englezi pe . . . „Amantul" sau „Armăsarul Doamnei" . . ., şi aceasta ne satisface complet.

Iată prin urmare anomaliile în jurul editării cărţilor autohtone şi a traducerilor străine.

In privinţa aceasta avem o convingere şi nu ne sfiim să o exprimăm aci. Credem anume, că organele statului încredinţate cu îndrumarea educaţiei şi a culturii naţionale au cea mai mare parte de vină şi ele ar trebui să intervină cu cea mai straşnică energie întru organizarea şi îndrumarea editurilor. Ceea ce constatăm noi cetitorii astăzi, este că naturalismul adevărat al scriitorilor actuali (pentru care unii au fost puşi pe index) la romanele moderne întrece mult peste limita naturalismului veritabil spre cel mai brutal *vulgarism*. Nu *morala* şi nici *naturalismul*, ci *vulgaritatea* şi *obscenitatea nudă* stau au azi la baza romanelor moderne Aceasta le este nota lor esenţială. Iar ca efecte, în loc de *educaţie* morală, *destructivismul*. Cel puţin la generaţiile tinere, fără nici o discuţie.

Un roman de cea mai impudică speţă îşi găseşte azi nu numai autori, editori ci şi cetitori.

Problema editurei are însă şi o altă lature. Aceasta trebue să o privim din punct de vedere *naţional*. Anume: câtă vreme editurile noastre ne obişnuesc cu traducerea tuturor pornografiilor şi debordările bolnăvicioase a unor obscenităţi din limbi străine întru otrăvirea sufletelor şi a minţilor generaţiilor tinere, senzibile la orice aberaţiune sexuală, „Purgatorul" lui Corneliu Moldovanu unul dintre cele mai celebre şi de preţ romane sentimentale româneşti nu-l poţi găsi în nici o librărie şi la niciun editor.

Dar cu privire la partea *naţională* a chestiunii, nu numai Ministerul Educaţiei Naţionale, ci şi cel de Externe ar putea să facă cel mai bun serviciu ţării facilitând traducerea tuturor cărţilor ştiinţifice sau a romanelor alese româneşti, în toate limbile moderne din străinătate şi editându-le acolo pentru ca şi aceste ţări străine să ne cunoască geniile noastre.

Dacă scrierile unor autori străini, obscuri ca valoare literară, îşi pot găsi cu atâta uşurinţă un bun debuşeu la noi în ţară, oare un Corneliu Moldovanu, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu sau Cezar Petrescu al nostru — spre a-i aminti numai pe cei ce la moment ni se îmbulzesc în memorie — nu ar fi mai de preferat în orice altă ţară din lume şi nu ne-ar face oare mai multă cinste — chiar şi din punct de vedere propagandistic — de cum fac ţărilor lor de origine aceşti străini necunoscuţi traduşi pe româneşte? Nu ar fi acesta mai bun serviciu de propagandă şi de apropriere între noi şi alte naţiuni, decât atâta sumedenie de articole de ziare comandate şi gras plătite şi nu ar profita mai mult din aceasta, pe urmă, avuţia naţională măcar în ordine spirituală, dacă nu altfel?

Toţi factorii răspunzători din stat credem, ar avea datoria să alcătuiască un plan grandios în ce priveşte reglementarea răspândirii cărţilor stăine şi traducerea acestora, la noi în ţară, cât şi vice versa, a produselor literare sau ştiinţifice româneşti, în străinătate.

Principiul de *standardizare*, credem, este azi tot atât de imperios aplicabil şi necesar şi la *produsele literare* ca şi la orice alte produse economice cum sunt petrolul, lemnele, cărbunele, ţesăturile sau mai ştim noi ce articole de comerţ.

Numai în acest fel se va putea creia o bună reputaţie ţării noastre în străinătate şi se va putea da o bibliofililor şi generaţiilor româneşti actuale şi viitoare o îndrumare şi educaţie adecvată cerinţelor morale ale vremii, spre însuşirea unei culturi temeinice şi sănătoase.

„Mens sana in corpore sano" este un pricipiu etern care se aplică şi la gimnastica spirituală nu numai la cea fizică, iar „consulii" trebue să vegheze ca nimic să nu sdruncine temelia sănătăţii morale a cetăţenilor statului.

LUCIAN BRETAN

Unui „intelectual"...
bine, cu aere şi cu veleităţi

Spunându-ţi simpla mea părere
Cred, nu vei fi prea măgulit;
Căpşoru-ţi, socotit avere,
Suport de pălării e . . . nimerit.

C. G. POPESCU

Eminescu şi grupul „Familia“

S'a pogorît duhul preafericitului Mihai Eminescu peste capetele exemplarelor de elită ale sufletului românesc adunate la Oradea, să fie semn de preamărire a geniului naţional şi întărire puternică şi nesdruncinată la hotarele acestea de Vest.

Iar oamenii mânaţi de patimi mărunte şi socoteli grozav de mici şi meschine, au căutat să nu primească pios umbra poetului care de 48 de ani pluteşte în creştere peste inimele noastre.

S'a spus ritos că o comemorare nu se poate face oricând. Că este absurd să aduni scriitorii şi să evoci 71 ani dela publicarea celei dintâi poezii a poetului în «Familia» lui Iosif Vulcan din Oradea. De ce 71 de ani? Ce dată este aceasta? De sigur că s'a căutat o reclamă personală în numele poetului aşa cum n'a dorit-o Eminescu.

Invectivele au curs nemiloase. S'a făcut politică, s'au împărţit interesele. Cine are dreptul să organizeze comemorări şi sărbătoriri literare? De ce d. G. M. Samarineanu şi nu X? De ce n'aş putea-o face eu Y, eu, care... etc.

Defăimătorii au uitat însă ceva. Că „Familia“ dela Oradea are un rol oarecare, şi că a îndeplinit o necesitate pe care dl Z, cu nume necunoscut n'o are şi nici nu poate s'o aibă.

Ce însemnează oare impulsul acesta egoist, când figurile reprezentative ale spiritului românesc ar trebui evocate continuu, cu orice prilej, indiferent că este vreo dată precisă de comemorare? In balastul preocupărilor multiple de azi, preocupări care exclud tocmai creaţiunea sufletului, nu sânt oare puncte de reper aceste evocări distinse? Astăzi când şi ocaziile exacte ale comemorărilor sânt trecute cu vederea, să venim noi şi să zădărnicim o serbare literară pe interese prea pământeşti, prea imbibate de politică acaparatoare, este cea mai crasă neghiobie şi cel mai prost certificat ce ni-l putem da.

Trecând peste opiniile unora sau altora serbarea a decurs aşa cum trebue să fie. Am sărbătorit cu toţii pe marele nostru *Cezar Petrescu* cel care trebuea să desăvârşească în conturul său sufletesc, sbuciumul personalităţii poetului Mihai Eminescu. Cuvinte de frumoasă înţelegere a rostit tânărul scriitor *Octav Şuluţiu* despre omul şi opera lui Cezar Petrescu. De altfel însuşi sărbătoritul ne-a făcut o exemplară expunere în ansamblu, asupra lui Mihai Eminescu. Marele poet a fost şi un om superior, dotat c'un fin simţ politic, pătruns de enorma prăpastie existentă pe-atunci între germenele civilizaţiei apusene şi specificul nostru naţional. Din tot ce a scris politic Eminescu ne apare ca un îndrăgostit al românismului, care vedea în nouile curente străine, infiltrate deodată cu progresele tehnice, şi decadenţa tradiţiei noastre. De aceea zice el în „Doină“.

. . . Şi cum vin cu drum de fier,
Toate cântecele pier . . .

I-au mai adus omagii lui Cezar Petrescu dnii *Ludovic Dauş* ca reprezentant al Societăţii Scriitorilor Români, *Victor Papilian* din partea scriitorilor ardeleni şi *Radu Cioculescu* în numele Fundaţiilor Regale

Partea a doua a serbării a fost consacrată şezătorii literare. Au citit din operele lor scriitorii: *Ştefan Baciu, C. Miu-Lerca, George Gregorian, Dion Mardan Ion Minulescu Mircea Damian* şi dna *Agepsina Macri-Eftimiu*. Şezătoarea s'a terminat printr'o spirituală epigramă dedicată lui Eminescu de către d. insp. *G. Botta* scriitor, membru al grupului „Familia“ şi prezident al serbării. Ascuţişul era acesta: Dacă Eminescu ar fi fost politician n'ar fi avut, doar câteva busturi ci o mie de statui.

Oradea a trăit în acea duminecă dela sfârşitul lui Februarie, clipe mari de reîntoarcere la înţelepciunea amintirilor, Păcat de atmosfera proastă făcută de cei interesaţi în afaceri. Aveam impresia că bustul poetului din parcul de pe malul Crişului, împodobit cu o splendidă coroană depusă de „Familia“, privea sfidător peste sufletele mici ce nu se pot ridica peste patimi.

Cu toate acestea momentele evocatoare au fost pline de duh împăciuitor şi ne-au întărit convingerea în vigurozitatea superioară a sufletului românesc dela graniţă.

Pe când oare Sătmarul va îndeplini şi el o asemenea minune?

OCTAVIAN RULEANU

DARI DE SEAMĂ

André Maurois

Eduard VII. şi Vremea lui

Editura „Adevărul" Lei 60.

Au trecut 25 ani dela isbucnirea marelui răsboi mondial şi alţi 19 dela terminarea lui. Cu toate că mizeria provocată de pe urma acestui cataclism mai stăruie încă viu în amintirea noastră a acelora ce l-am parcurs şi l-am făcut efectiv, fie şi numai acasă la vatra părinţească, fantoma acestuia apare azi încă şi mai intenziv, decât fusese în anul 1914.

„Cincizeci şi patru de naţiuni s'au ciocnit în cea mai groaznică bătălie pe care a cunoscut'o omenirea dela începuturile ei. A curs sânge mai mult între Ypres-Verdun şi Belfort decât în cursul tuturor razboaielor laolaltă pe cari le cunoaşte istoria" — scrie traducătorul Clarnet în prefaţa cărţii ce ni-o oferă.

Dar toate aceste *pentru ce*? Cine poartă răspunderea acestor multe şi interminabile vărsări de sânge şi al cui este folosul?

Să fie oare la mijloc rivalitatea pentru stăpânrrea lumii dintre Anglia şi Germania? — cum o explică politicianii. Sau ceva chestiuni de ordin social? Aşa zic sociologii. Economiştii o explică prin probleme luate din domeniul lor, iar alţii se bazează pe principiul de umanitate şi de eliberarea naţiunilor de sub jugul despotic. Fiecare după ocupaţiunea sa şi în temeiul ştiinţei pe care o practică.

Desigur fenomenele sunt tot atât de complexe pe cât de complexă este întreaga viaţă de pe marele Cosmos. Fiecare are o corelaţiuni una cu alta. De aceea pentru a le înţelege, *noi contimporanii*, cari *vedem numai efectele*, trebue să mergem la geneza din care s'au produs aceste efecte.

Aceasta este cartea lui ANDRE MAUROIS: *„Eduard VII. şi Vremea Lui"*, o înşiruire foarte fidelă, şi atractivă totodată, a tuturor acelor evenimente ce s'au succedat dela 1900 până la 1910 şi cari toate la un loc au constituit fermentul din care s'a dospit marele răsboiu din 1914.

Cartea este de o preciziunea şi valoare documentară uimitoare, scrisă însă într'un stil uşor şi atractiv. De aceia, ca orice altă carte de acest gen, fără să fie numai o descriere istorică pură, este cu mult asimilabilă ca şi orice altă descriere istorică. La succesul ei colaborează, bineînţeles, atât talentul, cât şi renumele de mare scriitor a autorului, alui André Maurois, cunoscut şi mult apreciat de pe urma altor produse ale sale romantice.

Traducerea excelentă a lui Clarnet apoi asigură şi mai mult succesul desăvârşit al cărţii, care trebue cetită însă înaintea romanelor istorice de acest gen alui Ludwig: Hindenburg, Wilhelm II sau 14 Julie sau altele, pentru că numai astfel apoi romanele lui Ludwig se completează de minune cu aceasta carte, pe care şi eu, regret, am cetit-o în urma celorlalte.

◆◆◆

Emil Ludwig

Convorbiri cu Masaryk

Editura „Cugetarea", Lei 60.

Sunt un admirator al scrierilor lui Emil Ludwig. Primul său roman pe care l-am cetit — 14 Iulie, — apoi pe al doilea imediat după aceea, — Napoleon — m'au captivat cu desăvârşire. Insă, dupăce am cetit convorbirile sale cu Mussolini, date sub titlul — „De vorbă cu Mussolini", am rămas cam decepţionat. Despre Mussolini am aşteptat să se scrie mai altfel, fiindcă faptele lui — deşi nu suntem adepţi ai metodelor — sunt mult prea actuale decât să nu i se recunoască geniul Ori, din cartea lui Ludwig nu reese acest fapt. Abia acum, cetind Convorbirile sale cu Masaryk înţeleg diferenţa. Emil Ludwig, prin esenţă democrat, nu a scris cu acelaş avânt despre Mussolini decât despre părintele democraţiei Europene, Thomas Masaryk. Sufletul autorului a fost aci mai apropiat de cel al subiectului său, ca şi dincolo.

In orice caz, prin aceasta carte cunoaştem pe unul dint e titanii cari, printr'o muncă stăruitoare care îl face într'adevăr mare, prin cinstea şi probitatea-sa profesională şi particulară, a ajuns că fie unul dintre groparii acelui anahronism, ce se numea odată „Austro-Ungaria" sau mai binezis „Imperiul Habsburgic".

Făuritorii de ţară sunt tot atât de demni de admiraţiune şi consideraţiunea umană, ba şi de adoraţiune chiar, ca şi făuritorii de religii.

La aceste trepte de înălţime morală şi istorică s'a ridicat în cursul timpurilo Thomas Masaryk, care, din nimic, aproape singur, prin muncă stăruitoare, a făurit o ţară care se părea definitiv ştearsă de pe faţa pământului.

Dar nu numai că a făurit-o ci a organizat-o şi reformat-o din temelii şi aci stă meritul lui mai de seamă. I-a dat fiinţă şi i-a asigurat viitorul pe temeiul celui mai statornic principiu moral pe care îl enunţă de-atâtea orl în convorbirile sale: a *credinţei* în Dumnezeu şi a propovăduirilor lui *Isus*.

Toate aceste le aflăm cu prisosinţă expuse în cartea lui Emil Ludwig. Prin talentul său, autorul, a reuşit să ne dea cea mai clară imagine a părintelui democraţiei şi a unui credincios fanatic. Este omul — supraomul — acest Thomas Masaryk, care, ca şi pasărea Phönix, a vrăjit o ţară minunat organizată din nimic. Spre a trage învăţăminte de viitor, cartea trebue cetită, fiind pusă la dispoziţia amatorilor în traducerea impecabilă a lui Eugen Relgis.

LUCIAN BRETAN.

Mareşal Alex. Averescu

Notiţe zilnice din răsboiu 1916—1918

ed. Cultura Naţională lei 150.

Notiţele domnului Mareşal Averescu au fost aşteptate cu multă curiozitate şi, după apariţie, incomodând diverse personalităţi, au făcut mare vâlvă.

Lectura lor te impresionează prin brutalitatea sincerităţii şi simplitatea stilului. Mărturisirile, interesante prin semnificaţia lor, au un scop determinat şi absolut just. Se doreşte ca din multiplele şi marile greşeli din trecut să se tragă cât mai neîntârziat învăţăminte pentru viitor.

Am fi curioşi, pentru a putea face o justă caracterizare a timpului, să cunoaştem cât mai curând şi însemnările celuilalt mareşal al nostru, Prezan.

In ce priveşte felul cum sunt descrise întâmplările din „Notiţe" constatăm, deşi ni se afirmă în prefaţă că au fost revizuite pentru a li se da o formă literară şi ortografică, o seamă de greşeli cari se succed în tot cuprinsul cărţei şi pe cari le evidenţiem. De ex. găsim scris şi greşala se repetă, *coloneli*, atunci când pluralul dela *colonel* e = *colonei; complect* atunci când corect e = *complet*, pe *vreo* îl găsim când cu *liniuţă*, când cu *apostrof*, cu toate că acest *numeral* n'are nevoie de nici un semn.

„*Notiţele*" dlui Mareşal Averescu sunt foarte instructive deşi prin sinceritatea lor, prin brutala lor sinceritate, *restabilind unele adevăruri*, adeseaori, cum am mai repetat-o, încomodează pe mulţi „*eroi*".

♦♦♦

D. V. Barnovschi

Conspiraţia Dărmăneşcului

roman, editura Cartea Românească Lei 80.

„Conspiraţia Dărmăneşcului" e un roman istoric al cărui subiect ne desvăluie Moldova de pe timpul lui Constantin Vodă. Eroul principal e Conu Iordachi Darie ot Dărmăneşti biv vel paharnic, boer căzut în disgraţie care, luat la ochi şi urmărit de Tudor Arcanul, e nevoit a se dosi de urgia stăpânirei.

Acţiunea vie şi interesantă face din „*Conspiraţia Dărmăneşcului*" o lucrare serioasă şi necesară oricăruj cititor deprins cu lectura cu miez.

Citat pag. 107—108: „Dar n'apucase bine boerul Darie să se desprindă pe subt nişte crăci joase, şi tocmai când păşea anevoios printre vinele unei rădăcini de cari se poticnise, că zece mâni îl pironiră locului. In aceiaşi clipă, însoţitorul său fusese trântit cu o piedică ciobănească şi legat burduf.

Conu Iordachi se răcori prin câteva sudălmi spurcate; dar repede, boierească stăpânire de sine fu mai tare; tăcu şi nu mai încercă vreo degeabnică împotrivire; rămase nemişcat, cu semeţie; apoi se îndreptă spre luminiş. Hănsarii, ne mai simţindu-i muşchii încordaţi, se sfiau să-l ţie încleştat şi îl lăsară să se mişte aproape slobod. Iar hotnogul grăi:

— Căpitanul a porâncit să nu te legăm, cucoane, oricât de tare ăi lucra cu pumnii; dară vezi şi măria ta, jungheru şi pistoalele ţi le-am luat; nimica n'ai isprăvi; sântem ca mişeii, douăzeci împotriva unuia; şi de, în vălmăşag te-am putea poci, şi s'ar mânia amarnic bădiţa Toader; iară pe urmă, la ce folos să ne văduveşti de măsele? Nu grăiesc bine cucoane? . . .

— Ba da, băiete.

Tocmai venea şi Toader, care se închină smerit boierului, cu cuşma în mână:

— Iartă mă, iartă-mă cucoane Iordachi! Datorinţa, bat-o s'o bată!"

♦♦♦

Damian Stănoiu

Căsătorie de probă

roman, editura Cugetarea lei 80.

Dl Damian Stănoiu ştie aţâţa curiozitatea publicului şi deaceia lucrările dsale, spre necazul acelora cari trăesc din această meserie, se vând.

„*Căsătorie de probă*" ne descoperă de sub un titlu ademenitor, o problemă interesantă. Descriindu-ne neînţelegerile primului an, a anului aşa zis de miere, ne arată, şi-ar vrea să ne şi dovedească, că dragostea se transformă cu timpul într'un sentiment de prietenie în care obişnuinţa primează.

Luând ca exemple doi divorţaţi, intelectuali, Mişu Popescu avocat şi Viorica Polog profesoară, cari fac un contract foarte sever de convieţuire timp de un an, autorul ne plimbă prin toate cancanurile familiale cu toate consecinţele asupra căsniciei.

„*Căsătorie de probă*" e un roman cu înţeles. Păcat însă că dl Stănoiu profitând de uşurinţa frazei se cam grăbeşte cu editarea, puţin controlată, a oricăror idei ce i se năzăresc. Dsa ne-ar putea da scrieri mult mai serioase şi tot atât de atrăgătoare, dacă nu s'ar gândi prea mult la avantagille materiale, avantagii care-l tentează şi care-l angajează la lucrări de serie.

♦♦♦

Neagu Rădulescu

Sunt soldat şi călăreţ

roman, editura Naţionala Ciornei lei 75.

Autorul lucrărei „*Nimic despre Japonia*" pune, de astă dată, la dispoziţia publicului o carte vioaie plină de cel mai sănătos umor.

De fapt „*Sunt soldat şi călăreţ*" nu e un roman cum ni-l indică autorul. E viaţa însăşi cu toate svârcolirile şi cu tot caraghiosul ei.

Pregătit de militărie, dl. Neagu Rădulescu, ne introduce pe poarta căzărmii pentru a ne înfăţişa o nouă viaţă. Şi reuşeşte pe deplin.

„*Sunt soldat şi călăreţ*" e o carte plină de spirit şi de nerv.

Citat pag. 235—236: „Toată iarna tetea al companiei m'a făcut praf la ţintar (când e căpitanul la cancelarie, jucăm în dormitor).

Chiar în concediu de Crăciun, m'a invitat pela dumnealui. Să-i văd cucoana, să mai luăm câte un şerbet, să mai facem o partidă, să mai mă învârtesc cu domnişoara Tifi la un vals. Ca orice creştin de sărbători.

— Se poate să vă deranjez. Şi pe urmă, poate plec şi eu acasă. In orice caz, vă mulţumesc din suflet. Miaţi făcut o deosebită cinste. Cu altă ocazie . . .

Răspuns, care l-a impresionat profund şi l-a făcut să mă ia definitiv sub aripa lui. Mi-a schimbat bocancii la magazie, mi-a dat o tunică şi când căpitanul m'a suspectat prin

monoclu: „pă domnul ăsta nu-l mai scoateţi la câmp?" majorul mi-a luat apărarea.

— Liniază şi el la tabele, nu poate să ţină cadenţa, mai ajută p'aci, l-a ros şi bocancu' . . . E scriitor, face nişte cărţi . . .

— Aşa? cărţi mă. Ce fel de cărţi? Dă cetire? Dă poezii? Eşti d'ăla dă latră la lună?

— De amândouă felurile.

— Ei drăcie! Ştii că e bun ăsta, majorule! Ia să ne croeşti mă o piesă. Ştii aşa cu regi, cu împăraţi, cu oşteni mulţi. Istorică. S'o jucaţi la serbare.

— Domnule căpitan, dar eu n'am scris piese niciodată . . .

— Mă, ştii să scrii sau nu ştii? Sau ne faci de râs compania?

— Vedeţi . . .

— Atunci azi e Marţi, poimâne Vineri mi te prezinţi cu ea. In două acte şi să pui şi un tun pă scenă, că don'colonel e artilerist . . .

— Dar . . .

— Majorule, dă'i hârtie şi toc. Treci la masă colo şi să mi te apuci chiar acu'de lucru. Vezi să fie ceva bărbătesc, să aibă şi cântece naţionale, de toate. Inţelegi tu. Şi numai două acte. Numai două, că mai mult plictiseşte, văd io la operă.

— Am înţeles, să trăiţi!

— Şi mâine să-mi alegi din companie artişti. Ai auzit mă?

— Auzit, don'căpitan.

Bineînţeles că a doua zi mi-am ales artiştii . . ."

◆◆◆

Onisifor Ghibu

Ordinul canonic Premonstratens din România

editura Ligii Antirevizioniste Române Bucureşti — lei 40.

Această lucrare face parte din ciclul studiilor şi documentelor privitoare la politica religioasă a României întregite.

Dl. profesor universitar *Onisifor Ghibu* dela Universitatea din Cluj îndărătnicul şi perseverentul luptător naţionalist, adunând o seamă de importante documente privitoare la propaganda maghiară, sub haină religioasă, ne lămureşte că *„Ordinul canonic Premonstratens"* din Oradea, e un instrument primejdios în serviciul revizionismului maghiar.

Truda dsale a fost înţeleasă, iar tendinţa şi-a ajuns scopul deoarece de curând acest *ordin* călugăresc şovinist şi subversiv a fost desfiinţat, iar averile posedate de el au intrat în patrimoniul statului.

Meritul acestei desfiinţări e în întregime al dlui *On. Ghibu* căruia i se cuvine pe lângă laude, recunoştinţa tuturor acelor cu simţiminte înalte româneşti.

◆◆◆

I. O. Suceveanu

De pe dealuri uitate

versuri, editura „Dorul" Mediaş 1937 lei 20.

Pe filele volumului *„Depe dealurile uitate"* dl. Suceveanu, cu o vădită măestrie, a ştiut presăra câteva sensibile fărâme de suflet.

Citâm pag. 5 „REGRET":

Sat drag
dela rădăcină
de fag.
Case mici
cutii de chibrite
subt nuci.
Salbă de diamante
înşirate
la soare.
Rău îmi pare
Că nu mai sunt feciorul tău
Să-ţi chiui noaptea la fereşti.
Sat mândru ca'n poveşti.

Ori, fragment din „INIMA MEA" pag. 52:

„Inima mea
Aş vrea s'o arunc între valuri
Când se scaldă stelele în mare,
De-apururi să nu afle cărare
Spre maluri.

CONST. GH. POPESCU

Timbre

Românu'i născut poet, s'a afirmat, nu fără oarecare ironie, pe vremuri. Ba pardon, Românul, e născut critic, şi încă de felul cel mai rău, critic de negaţie, a replicat cu multă conviegere un mare înţelept al timpului nostru. S'ar putea ca marii noştri «poeţi» şi «critici» să mai întrunească, pe lângă aprecierile amintite, şi o a treia, aceia a noastră, anume că Românul e născut cu mult spirit inventiv.

Atunci când finanţele ţării erau anemiate de criză, un cap de rumân a născocit, spre admiraţia străinătăţii şi surprinderea inventatorilor de specialitate, *timbrul aviaţiei*. In această ingenioasă învenţie, de a scutura diferitele pungi în hambarele statului spre a umplea golurile *hangarelor* ţării, s'au pus mari speranţe de către gospodarii rosturilor acestei ţări. Şi poate că rodul a fost peste aşteptări. Poate, fiindcă cetăţeanul n'a prea văzut, noi cel puţin n'am auzit măcar, ca vreun avion să fi fost cumpărat din această colectă publică, avion care normal ar fi fost, să poarte înscripţia: *Din contribuţia cetăţenească prin timbre de aviaţie.*

Dar dacă nu s'a făcut aceasta până acum, ce-ar fi să-se facă deacum înainte? Ce-ar fi dacă acei cărora li se varsă sumele rezultate din timbre ar face socoteli trimestriale ori măcar bianuale, *afişându-le*. în caz de învestiri cu fotografia obiectelor, *spre lămurirea publicului* şi ca o justificare a unei bune rânduieli?

S'au stricat drumurile, ori nu le avem de loc şi n'avem nici fonduri, impozitele's însuficiente, spre a le repara sau iniţia, *am inventat alte timbre*. Se aplică pe carnetele cu reducere pe c. f. r. ale funţionarilor statului indiferent dacă aceştia călătoresc atunci *când toată lumea are reducere*, adică la crăciun, la paşte ori vara.

Inţelegerea funcţionărimei aşteaptă justificarea sumelor, care de această dată e mult mai simplă. Se poate face trimestrial şi absolut până la o centimă. In trimestrul X s'au încasat atâţia bani, s'au angajat lucrări pt. drumul dintre comunele Z şi Y din judeţul X.

Afişe cu sumele rezultate şi fotografia drumului înainte şi după reparaţii ca funcţionarul să ştie pe ce dă banul. Dacă s'ar face aşa cum vedem noi lucrurile prestigiul conducătorilor statului ar creşte nebănuit în ochii contribuabililor. iar aceştia din urmă, la rându-le, n'ar mai avea prilejuri de bârfeli.

CONST. GH. POPESCU

•RABOJ•

— *AFIRMAREA se găseşte într'al doilea an de existenţă. N'avem nimic de adăugat. Cel mult ne am străduit să desprindem cu un ochiu mai atent esenţialul necesar prosperării. Vom căuta să ne menţinem pe cât se va putea, în linia atmosferei primăvăratice a tot ceea ce constitue materie de încântare sufletească.*

Prietenii noştri cresc. Înţelegătorii şi sprijinitorii deasemenea. Ce ne trebue altceva decât suflet cât mai mult suflet!

Continuăm înfrăţiti cu această ţintă.

♦♦♦

— Ca un fel de argument al celor expuse mai sus, argument venit să ne întărească în credinţa şi munca noastră remarcăm un fapt pe cât de important pe atât de caracteristic.

Toate ziarele noastre, indiferent de culoarea politică ce o au, consacră aproape cotidian, câte o pagină, rezervată literaturii. Ce însemnează oare acest lucru? De sigur foarte mult. Cititorii şi-au dat însfârşit seama că numai limbajul poetic poate vorbi sufletului aşa de înăcrit în vâltoarea mizeriilor de toate zilele. S'a desmeticit lumea nu e târziu încă, şi a văzut că singură senzaţia forte dată de savurarea sportului abuziv, nu îi este suficientă explicării acelei nebuloase ce vrăjeşte mintea şi inima în serile mulcome ale acestui început de primăvară Fiecare simte ceva nelămurit, aşa ca o chemare de vis, ca o răbufnire de avânt tăinut spre tot ce este frumos şi încântător.

Ziarele care reprezintă expresia fidelă a lumii de o zi au trebuit să prindă acest puls şi să ofere cu inspirată alegere materialul menit să satisfacă tendinţa înăbuşită de evadare spirituală.

Parcă simţim cum planează pretutindeni axioma cea mult dorită: *înapoi la suflet!*

♦♦♦

— Tinerii poeţi care îşi strunesc coardele sufleteşti în aur de cuvinte sânt întotdeauna încurajaţi de către Fundaţiile pentru Artă şi Literatură „Regele Carol II". Un comitet pentru premierea scriitorilor tineri, compus din dnii prof. Tudor Vianu, preşedinte şi Camil Petrescu, Adrian Maniu, Perpessicius Şerban Cioculescu, Mircea Vulcănescu, Mihail Sebastian, Ion Cantacuzino, Petru Comarnescu şi N. Mănescu decerne premii în fiecare an Pentru anul acesta au fost premiaţi poeţii *Emil Botta* cu volumul de poezii „Intunecatul April" şi *Şefan Stănescu* cu volumul „Arca lui Noe".

— In legătură cu premierea scriitorilor români, avem de menţionat o mare bucurie. Marele premiu naţional de literatură pe anul 1937, a fost acordat dnei *Elena Farago*. Este un act de mare dreptate literară venit să încunune o activitate rodnică apreciată cu mulţi ani în urmă. Elena Farago trăeşte actualmente la Craiova retrasă din vălmăşagul patimilor cotidiane.

Activitatea poetică a Elenei Farago a început cu succes în 1906 când a scos întâiul volum de versuri în tiparniţele revistei „Luceafărul" Editura Fundaţiilor îi pregăteşte ediţia definitivă a operei.

♦♦♦

— Viaţa culturală sătmăreană tânjeşte. Poate primăvara va mai înviora atmosfera, după-ce s'a incheiat carnavalul ceaiurilor seratelor şi balurilor zise „culturale". *Redacţia.*

♦♦♦

'Mi'nchipui că dacă prostia ar avea un miros, desigur un miros greu pe care să nu-l poţi înăbuşi ori dilua prin anumite parfumuri, ar acsfisia otrăvind, întreaga lume. Şi-ar fi ceva îngrozitor. Dar dacă, de exemplu, unora li s'ar umfla nasurile în raport cu prostia ce şi-o acopăr adesea prin diferite dichisuri ori mofturi, n'ar fi interesant? Presupunem că, în cazul acesta, foarte puţini „deşteptî" ar mai încăpea chiar pe străzi. Dar mi te prin instituţii! Câtă lume îngrijorată!

Ah, Doamne! umflă nasurile tuturor „deşteptilor" noştri, a acelora cari cred că i necesar să facă caz de ştiinţa lor, umflă-li-le măcar pentru câteva ore, şi-aşa le convine lor să şi-l ţină cam umflat şi încă pe sus, umflă-li-le ca să se ştie şi ei, să se cunoască, să se convingă singuri de puterea şi de ştiinţa lor că noi, ori nu li-o putem spune ori li-o spunem degeaba.

Umflă-li-le, Doamne, nasurile măcar atunci când, crezându-se înţelepţi, spun prostii şi pe urmă fă'i iarăşi oameni ca oamenii. Fă-o asta, Doamne, că mare lucru ai mai face, zău

♦♦♦

Cinstea oamenilor de bine şi de omenie e răvăşită de o bucată de vreme de oameni certaţi cu morala şi bunul simţ. Viaţa li-e ameninţată de tot felul de derbedei. Epoca vorbelor goale, a flecarilor a b rfitorilor, îşi arată roadele şi stăvilirea anarhiei creiate nu se va putea face tot atât de uşor precum s'a încurajat

Nesiguranţa pare că domneşte peste tot, chiar şi acolo de unde se aşteaptă îndrumarea, ocrotirea.

Cetăţenii paşnici, revoltaţi de desmăţul deslănţuit, stabilind vini, aşteaptă, cu scepticism, sancţiunile cele mai severe.

CONST. GH. POPESCU

Fundația
5 1 8

CITIȚI

O. Ghibu:

„Ordinul canonic Premonstratens din România" (studii şi documente) Editura L. A. R. Bucureşti.

B. Blanchard:

„Arta tăcerei" (Savoir se taire), în româneşte de P. Muşoiu Bucureşti IV., Str. Popa Soare 69.

Petre Țiucra-Pribeagul:

„Pietre rămase" (Contribuţie la Monografia judeţului Arad) Bucureşti. Imprimeria C.F.R Se poate comanda la autor în Satu-Mare, Div. Fin. CFR.

I. O. Suceveanu:

„De pe dealuri uitate", versuri 1937 Mediaş.

D. Hinoveanu:

„Luminişuri în somn" versuri Satu-Mare. Se poate comanda la autor în Seini (jud. Satu Mare).

O. Ghibu:

„Sfinţii Unguri în România".

Mihail Lungianu:

„Din ţara lui Alb-Impărat" basme pentru toate vârstele. Editura „Cugetarea".

Th. I. Țucanovici:

„Parcul rozelor" nuvele, Satu-Mare.

Coperta, cu clişeu şi cap, este lucrată de dl. IOAN RENTEA pictor sătmărean.

Afirmarea

Anul II. — No. 1. ○ **Literară—Socială** ○ Martie 1937

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU şi OCTAVIAN RULEANU.

Redacţia şi Administraţia: Satu-Mare, Str. Moldovei Nr. 53.

afirmarea

anul II.— No. 2-4 Aprilie–Mai 1937

Ingerul Vestitor I. Reniea

In acest număr semnează:

Lucian Bretan
Ionel Şiugariu
Liviu Seleş
Gavril Stănescu
D. Hinoveanu
Mihail Lungianu
Iuliu Creşpai
P. Murgeanu
Const. Gh. Popescu
Radu Petre
Octav Ruleanu

Exemplarul 10 Lei

GRUPUL „AFIRMAREA“

SPRIJINITORI :

ŞTEFAN ANDERCO
AUGUSTIN BACIU
LUCIAN BRETAN
IOAN LUCA
ALEXE NAN
ALEXANDRU NICORESCU
CONST. GH. POPESCU
OCTAVIAN RULEANU
ZENO SPARCHEZ
PETRE ŞTEŢIU
PETRU ŢIUCRA-PRIBEAGUL
FELICIAN GH. ZACIU

COLABORATORI

CORNELIA A. BACIU
LUCIAN BRETAN
VALERIU CÂRDU
GH. CRIŞAN
D. HINOVEANU
ION LUCA
MIHAIL LUNGIANU
ION MAIOREANU
P. MURGEANU
ALEXANDRU NICORESCU
CONST. GH. POPESCU
IOAN RENTEA
OCTAVIAN RULEANU
LIVIU SELEŞ
IONEL ŞIUGARIU
GAVRIL STĂNESCU
TH. I. ŢUCANOVICI
PETRU ŢIUCRA-PRIBEAGUL

— Rugăm stăruitor pe toţi cititorii noştri să binevoiască **a ne achita abonamentul** anului expirat.
— Colecţia anului întâiu frumos compactată se găseşte de vânzare, într'un număr redus, la administraţia revistei.
— Manuscrisele nesemnate de autor nu se iau în considerare.

ABONAMENTE:

Particulari — — —	Lei 100
De sprijin — — —	„ 300
Pentru instituţii —	„ 400
Exemplarul — — —	„ 10

TIPOGRAFIA „ATHENAEUM“ SATU-MARE

Afirmarea

Anul II. — No 2-4. ○ Literară — Socială ○ Aprilie-Mai 1937

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU şi OCTAVIAN RULEANU.

Fragment de istorie moldovenească
după archivele muzeului oraşului Baia-Mare

După o grea pribegie, Gheorghe Ştefan, domnul Moldovei dintre 1654—1658 a intenţionat să se stabilească în ţinuturile noastre la Baia-Mare,

de LUCIAN BRETAN

Gheorghee Ştefan, boer moldovean, fusese confidentul Domnitorului Vasile Lupu care îi încredinţase o largă putere »*pentru a sa apărare*«. Insă Gheorghe Ştefan se dovedise nedemn de această prea mare încredere a Domnitorului, fiindcă curând îl trădase pe acesta, constituindu-se unealta Domnitorului Munteteniei, Matei Basarab, şi a Principelui Transilvaniei, ungurul Racotzi Gheorghe, împotriva lui Vasile Lupu.

Pentru a-i da un fond moral oarecare trădării sale, se foloseşte de pretextul »*naţionalului*«, acreditând norodului că duce lupta împotriva »*grecismului*« lui Vasile Lupu, în realitate însă tinzând la Scaunul Domnesc al Moldovei. Cu ajutorul patronilor săi apoi — Matei Basarab şi Racotzi Gheorghe — în special a trupelor acestui din urmă Principe al Transilvaniei, conduse de Kemény Janos, bate pe Vasile Lupu şi ocupă Jaşul la 1653. Nu mult se bucură însă de această victorie căci, învins de Timuş, ginerele lui Vasile Lupu, e silit să fugă la Matei Basarab. Cu ajutorul acestuia revine iarăş în fruntea unei oşti, ajutat şi de Racotzi bineînţeles, îl bate iarăş pe Vasile Lupu, ocupă întreaga Moldovă şi se instalează în scaunul domnesc trimiţând tot atunci şi tributul cuvenit Porţii turceşti spre a fi întărit.

Domnia lui, nu este însă de prea lungă durată. Angajat prea mult faţă de principele Racotzi Gheorghe, este silit să joace după interesele politice ale acestuia, care nu râvneşte la mai puţin decât la Coroana Poloniei. In acest scop, Principele Racotzi al Transilvaniei, se raliază cu Principele elector de Brandenburg, cu Regele Suediei şi Hatmanul Cazacilor, târând după dânsul şi pe Gheorghe Ştefan al Moldovei. Intreprinderea, rău organizată, dă însă un eşec lamentabil, fiind bătuţi de poloni. Polonii fiind pe acelea vremuri aliaţi Turciei, Sultanul vede în aceasta întreprindere de fapt o ameninţare mai mult a sa decât a Poloniei, pentru care motive îl citează la Poartă pe voevodul Gheorghe Ştefan, care refuză în mod repetat de a se prezenta. Ştia ce'l aşteaptă. Atunci sultanul îl mazileşte dela domnie instalându-l în locu-i, pe Gheor

ghe Ghica. La aceasta Gheorghe Ştefan fuge la protectorul său în Ardeal, la Racotzi Gheorghe, care îi pune la dispoziţie oştirea cu care se reîntoarce în ţară, dar este bătut de către Gheorghe Ghica la Târgu-Frumos în anul 1658 lunile April sau Mai.

Firește, după aceasta înfrângere, fuge din nou în Ardeal, însă nu i se mai dau ajutoare. De aci încep apoi peregrinările sale timp de 10 ani continui, peregrinări ce nu se sfârşesc decât odată cu moartea sa întâmplată la 1. Februarie 1669 în provincia Brandenburg.

In peregrinările sale el cercetează multe ţări. In 1662 îl întâlnim în Polonia, Austria, la 23 Septembrie în Brandenburg, în anul 1665 la Stokholm în Suedia. In toate locurile solicită ajutoare ce nu i se dau. Este un om sfârşit.

Tratatele istorice se ocupă destul de amănunţit cu faptele voevodului GHEORGHE ŞTEFAN, precum şi de toate peregrinările sale. Se citează chiar şi multe isvoare în acest senz. Nu însă toate sunt cunoscute. Zac încă multe necercetate şi necunoscute Astfel găsim o hotărâree *a Consiliului oraşului Baia-Mare dela 12 August 1658.*

Ce cuprinde în sine aceasta hotărîre ce-ar interesa Istoria Moldovei în legătură cu fostul voevod Gheorghe Ştefan?

Lipsa timpului necesar şi slaba organizare a muzeului nostru, unde nu există nici o rânduială, nici un catalog sau vreo persoană potrivită care să ne pună la dispoziţie spre studiere anumite documente sau piese, nu ne-a îngăduit să cercetăm în original acel document. Spre norocul nostru însă, conţinutul său este reprodus de un autor ungur, Palmer Coloman, în cartea sa: »*Baia-Mare şi împrejurimile sale*« (Nagybánya és környéke) unde la pag. 44., găsim următorul text reproducând, cel puţin, conţinutul acelei hotărîri a Consiliului oraşului de pe-acele trecute vremi:

— »*1658 Aug. 12. Gheorghe Ştefan voevodul Moldovei dorind să cumpere casă în acest oraş, sau în cel mai rău caz să închirieezee una, Consiliul oraşului nu a admis cumpărarea; mai mult ca atât, chiar şi închirierea o leagă de condiţia ca locatarul să nu îndrăznească a se adresa consiliului cu chestiunile sale împreunate cu închirierea, ci să sufere consecinţele pe care şi le-a creat el însuşi; prin aceasta măsură vrând oraşul să împedice* »ca streinii sub nici un chip să nu'şi pună piciorul în oraş«.

(Textul în ungureşte): »1658 aug. 12. *György István moldvai vajda e városban házat akarván vénni, vagy legalább bérelni, bérlést is azon feltételhez kötötte: hogy az a vételt a tanács meg nem engedte; sőt a tanáshoz folyamodni ne merészeljen, haabbţl származható üggyel-bajjal a bérbeadó nem szenvedje azt, amit szerzett magának; ezzel akarta a tanács elejét venni annak, hogy »idegenek a városba semmi szin alatt lábokat be ne tegyék.*«

Am redat aci şi textul unguresc, spre a fi traducerea mai uşor controlabilă şi la nevoie, spre a se face, de către cei mai cu experienţă, corectarea necesară traducerei noastre.

Din textul reprodus aci rezultă că, voevodul Gheorghe Ştefan, nu peste mult dela înfrângerea sa suferită în luna Aprilie sau Mai 1658, abia la 3—4 luni după aceasta bătălie dela Târgu Frumos, a cerut drept de a se stabili în oraşul nostru care, după cum rezultă mai sus, i-a fost refuzat pentrucă »*streinii sub nici un chip să nu se stabilească în oraş.*«

Un episod puţin însemnat de altfel, totuşi, poate preţios pentru istoricii noştri, cari vor găsi eventual un îndemn de a cerceta şi muzeele şi archivele localităţilor transilvănene, unde zace o mare parte a istoriei neamului românesc, tot atâtea comoare sufleteşti şi documente de nepreţuit.

Cartea citată de noi conţine însă şi alte relaţiuni importante cu privire la istoria neamului românesc şi la luptele dintre stăpânitorii de ieri şi românii stăpâniţi, de interes nu numai local dar şi general, asupra cărora promitem a reveni în continuare.

Litanii pentru inimă

M'a sărutat azi iarăşi dragostea pe frunte
Şi m'a 'nfrăţit cu florile de liliac.
Din vorbe puse în şireaguri lupt să fac
Pentru toate gândurile îmbrăcate în dumineci, /punte.
Cireşii strâng în carte încantaţii albe,
Din holde de 'nviere, pentru cânt;
Şi turturi de tristeţi nu sunt
In inimă, nici în grădină, printre nalbe.

Ce alb şi sprinten sufletul se 'ndoaie!...
Mă prind de mână tainice puteri
Şi mă sărută pe obrajii rumeni, primăveri;
Iar fericirile se cern în aer ca o ploaie.

IONEL ŞIUGARIU.

PAŞTELE CELOR MULŢI

de ION ŞIUGARIU

Incerc scriind aceste rânduri, pentru sufletul meu şi pentru cei mulţi, pe care îi simt aproape de mine, să încheg în minte o imagine, dintr'un mănunchi întreg de amintiri.

Departe de momentul în care ni se scaldă preocupările de acum, trăieşte o lume de vis şi de lumină, în care e foarte greu să ne mai întoarcem după ce am părăsit-o fără voia noastră, dar în care am dori atât de mult să ne întoarcem câteodată. Acolo, cerul înfloreşte în fiecare zi în dediţei de soare şi firele de iarbă plâng primăvara de bucuria sărutării pe frunte.

Acolo, drumurile sunt albe, poleite cu argint şi cu pietre scumpe, pentru picioarele domniţelor din basme, care s'au scoborît printre oameni.

Acolo, fiecare ochi se înfrăţeşte, nestânjenit de niciun nour prevestitor de furtună, cu zările. Acolo, e atâta lumină şi atâta bucurie! . . .

Mâinele sărută obrajii florilor din crânguri uşoare şi nebănuite şi peste toate sufletele plouă soare, soare, soare.

Acolo, Dumnezeu e fratele şi stăpânul tuturora, întru generală înveselire, iar gândul subţire, din ce în ce mai subţire, se pierde ca un firicel de aur, printre clopoţeii din aer.

Acolo, nu se ţese nici-o învrăjbire între inimi, pentrucă inimele ştiu să plângă numai de bucurie.

Din lumea aceea, desprind azi un gând pentru sufletele celor mulţi şi celor simpli. Cât de aproape e copilăria fiecăruia dintre noi de credinţele şi bucuriile lor, care mai adună în mâini florile basmelor? . . . Caşi acolo, soarele se înfrăţeşte cu toate frunţile şi cerul deschide tuturora uşile. „Hristos a înviat“ înfloreşte pe buze ca un sărut de viaţă nebănuită. Spatele îndoite de poveri fără număr se îndreaptă şi străpung înviorate primăvara. S'au uitat într'o clipă toate trudele rămase zadarnice şi fără răsplată şi au înviat în ochii tuturora fluturii mulţumirii.

Paştele celor mulţi şi celor umili . . .

Intunerecul pe care-l trăim se risipeşte ca fumul şi ca ceara din faţa focului, în jurul nostru. Necredinţele se scufundă în gropi fără capăt şi nu se mai văd. Dumnezeu e vecinul şi prietenul fiecăruia. Din mormintele lor uitate, strămoşii încep să-şi recunoască nepoţii. Se întoarce iarăşi gândul alături de doina românească, care începe pe alocuri să moară. Pe umerii fetelor înfloresc ca în vremile bune, din nou, iile fără seamăn în frumuseţe şi artă. Acolo, în mijlocul lor, sufletul se odihneşte ca într'o ogradă cu miros reavăn de fân cosit. Acolo, durerile timpului se uită şi rănile se oblogesc fără durere. Acolo nimeni nu e străin, căci fiecare e la el acasă.

Paştele celor mulţi şi celor simpli . . .

Clopotele răspândesc în aer, cu glasuri de aramă, credinţa străveche. Luminile aprinse la fiecare icoană, ard şi se mistuiesc pentru albă prevestire de mai bine în viitorul neamului. Glasurile toate ridică pentru laude vorbele în şireaguri. Cine cunoaşte mai bine câmpurile cerului şi pădurile visului, decât sufletul care se ridică zilnic în rugăciune până la ele? Cine să aducă învierea în mijlocul nostru, dacă nu acei care o trăesc mereu în inima şi în credinţa lor fără întinare?...

Paştele celor mulţi şi celor buni . . .

Dumnezeu ne priveşte cu ochi binevoitori de părinte. Durerile se risipesc în văzduh, departe, departe . . .

SCRISORI DIN BERLIN:

UN MIC ASPECT AL VREMII

de LIVIU SELEŞ

E revoltător! Da, repet, e revoltător! Astăz: de dimineaţă, ieşind înainte de opt din casă, ca tot omul ce'şi vede de treburi şi făcând doar câţiva paşi pe trotoar, m'am pomenit (iar, şi pentru a câtea oară?) una cu pământul. Noroc că nu era lume pe stradă la acea oră matinală, să mă vadă coşcogeamite matahală de om pipăind moalele pietrelor.

Nu am alunecat pe o coajă de portocală, de măr sau de banană, căci berlinezii sunt oameni la locul lor. Preferă să-şi vâre coaja în buzunar până la cel mai apropiat coş pentru murdării, decât să păteze curăţenia imaculată a trăzii. Dar chiar dacă s'ar fi găsit astănoapte vreun cetăţean prea parfumat cu bere de München şi ar fi făcut acest sacrilegiu, în zorii zilei autoperiile li-ar fi dat pradă apelor Spreei.

*

Berlinizii suferă de o boală cronică, incurabilă. Au boala câinilor. Cetăţenii cu puţină dare de mână se simt obligaţi să 'nfieze, ca să-şi arate bunătatea inimii, unu, doi, trei, ori o numeroasă familie de câini.

Bubi îşi ia la început cu modestie locul în noua casă. Până când se familiarizează şi se leagă o intimă prietenie între el şi domnul casei, dar mai ales doamna, până când cunoaşte toate servantele şi îşi întipăreşte bine în minte toate colţurile, cele mai ascunse chiar, ale apartamentului, — trăieşte retras, se poartă timid şi e puţin pretenţios.

Se mulţumeşte cu o felie de pâine, cu lapte şi cu ciolanele rămase dela masa boerilor. Mai apoi îi trebuieşte cafea cu lapte, fleţsteak-uri în sânge şi fructe zaharisite, ca să prefere în scurt timp caviarul rusesc, homarul de Olanda şi vinurile portugheze (în loc de apă).

Pe vremuri fusese bună baia ce i-a făcut-o în fiecare sâmbătă Tante Gertrud (stăpâna casei şi-a lui Bubi), cu săpun cumpărat dela băcănia din colţ pentru un »Groschen« bucata, cu temperatura băii când rece, când caldă, cu peria de sârmă aspră.

Ehe, dar se schimbă năravurile. Astăzi »Institutul pentru îngrijirea câinilor« din Knesebeckstrasse nu mai e bun. Il frecventează doar câinii puţin simandicoşi cari n'au învăţat să şeadă ca lumea pe scaun (şi pretind că trăiesc în secolul al XX-lea!), necum să se ştie purta în societate. Doctorii sunt neîndemânatici, dentiştii te chinuiesc zile întregi cu burghiul până când să pună o plombă, frizerii taie părul scurt (nemţeşte), iar pedicurezele sunt urâte, să nu te uiţi la ele. »Institutul« depe Kurfürstendamm este astăzi singurul în care poate să intre Bubi, — în care vrea să între. Acolo e eleganţă, e lumină multă şi întâlneşti numai crema Berlinului.

Tutorele şi-a vândut »Opel«-ul. Bucuria lui Bubi. Incepuse să-i fie ruşine să iasă la plimbare într'o maşină atât de mică şi de ieftină. In noul »Mercedes-Benz« cu compresor Bubi îşi are rezervat locul alăturea de conducător. I s'au confecţionat în cel mai bun salon haine garnisite cu hermelină, ori cu penaj de struţ, ca ale Tantei Gertrud.

Ce bună e Tante Gertrud! Ii împlineşte lui Bubi toate dorinţele. Il ia la toate ceaiurile, la toate soirie-urile, la toate teatrele. Dealtfel Bubi, el câinele răsfăţat, atât de cultivat şi de manierat, s'ar plictisi neieşind zilnic în lume. In lumea mare însă.

*

Iar eu, neînsemnat trecător din mulţimea care fuge după treburi, ori cască gura la galantare şi la cucoane, îmi scrântesc piciorul stâng şi mă împodobesc cu vânătăi căzând pe trotoar, fiindcă am avut nenorocul să păşesc pe urmele domnului Bubi, cel cu maniere de salon, cu educaţie aleasă, cel ce frecventează numai bunele cercuri ale Berlinului.

Il întâlnesc zilnic, pe când îşi face plimbarea de dimineaţă, trecând mândru alăturea de stimata lui proprietară (Bubi îi zice Tante), uitându-se la mine cu emfază, întrebându-mă sarcastic din ochi: »ai alunecat şi astăzi pe... urmele mele?« N'o cunosc pe Tante Gertrud. Aşi ruga-o să mă priveze de astfel de întâlniri penibile. I-aş vorbi omeneşte, apelând la sentimentele ei, căci trebuie să mă înţeleagă: sunt doar om şi nu pot să sufăr să fie făcut ridicol de un câine, fie el chiar Bubi.

Şi de-ar fi doar atât! Dar Bubi — urâţenia de Bubi — cu trupul lung, ca un şarpe, cu picioarele cârne, învizibile, cu botul de furnicar, cu coada kilometrică, cu glasul piţigăiat şi părul scurt şi de un galben murdar ca ai argilei, complotează zilnic împotriva mea. Nu singur, ci cu toţi câinii din cartier, din întreg Berlinul.

Căci Bubi are multe legături; cunoaşte multă lume. Te cruceşti văzându-l la plimbare: nu este câine pe care să nu-l salute, pe unul amabil, pe altul de sus. Nu întră însă cu oricine în vorbă şi nu leagă prietenie cu toţi nespălaţii. E respectat şi place sexului frumos (ce gusturi!).

Acum vreo câteva zile, plimbându-se cu Tante Gertrud, era să dea ortul popii. Din tr'un colţ de stradă, purtat de o babă prizărită cu spatele aplecat de prea mulţi ani, apăru pe neaşteptate Wulf, rivalul lui Bubi, un câine lup cât toate zilele. Tante Gertrud sesizând pericolul (Wulf începuse să-şi arate colţii) şi-a luat în braţe javra, dar necrescutul, uriaşul care nu ştie străbate în viaţă decât graţie muşchilor săi, s'a smuncit din mâinile babei trântind-o la pământ şi a sărit să muşte coada lui Bubi pe care-l apucaseră sughiţurile Doar sărind într'un taxi ce tocmai trecea pe stradă au scăpat teferi Bubi şi a lui stăpână.

Mă gândeam tocmai la această întâmplare, în drum spre staţia de autobus, regretând că Wulf nu i-a scurtat coada şi prin aceasta şi nasul filfisonului., nesuferitului de Bubi. Mă urc în autobusul linei No. 2 având să merg în Behrenstrasse ca să ridic nişte bani dela Deutsche Bank. Plătesc taxatorului şi-apoi mă îndrept spre locul rămas liber lângă o drăguţă domnişoară, cu gândul de a-l ocupa. De sub bancă îmi sare în întâmpinare ..... domnul Bubi arătându-şi colţii albi ca spuma, nu de mult curăţaţi de dentist. Prefer să urc la etaj, acolo unde ştiu că Bubi nu se urcă, neplăcându-i fumul şi obosinndu-l urcarea scărilor. Dacă rămân jos, pot să mă aştept să părăsesc autobusul cu pantalonii sfârtecaţi, pentru simplul motiv că m'am aşezat lângă domnişoara care-i plăcea lui Bubi.

Sus la fumoar, domnul din stânga mea citeşte o carte cu câini de Jack London, cel din dreapta are în mână »B. Z.«-ul cu reclama, pe prima pagină, a filmului »Der Hund von Baskerville« dela »U F A am Kurfürstendamm«. Mai în faţă, se hârjonesc două jigodii pe care un domn şi o doamnă se chinuiesc să le despartă, iar privind pe geam, dau cu ochii de o uriaşă placadă cu programul de astăzi seară dela Sportpalast, un spectacol rar: curse de câini dresaţi.

Mă reîntorc dela bancă la restaurantul »Berliner Kindl« depe Kurfürstendamm, unde, ca întotdeeauna, găsesc un grup de studenţi români. Deabia am ajuns la friptură, şi iată-l pe prietenul Z... cu Pit, câinele său. Ia loc pe scaunul liber de lângă mine, pentruca Pit să poată să-mi desfacă în tihnă şireturile dela ghete tot timpul mesii. Ce ţi-e şi cu javrele astea!

Reîntors acasă, mă întâmpină Pufi, odrasla gazdei mele. Toată după masa îmi face muzică (de asta-mi arde mie acum când mă chinuiesc cu analiza vectorială). Şi măcar de-ar lătra ca.... lumea. Dar urlă ca lupiii la lună plină.

Iau cina la şapte. La opt merg la teatru, la »Renaissance Theater« unde se joacă »Eine Frau ohne Bedentung«, o piesă în care sunt sigur că nu voiu da de câini.

Când să-mi dau paltonul la garderobă, domnul Bubi mă salută obraznic depe un scaun. Mă retrag în grabă să nu observe cineva scena, spunându-i garderobierei să-mi pună paltonul cât mai departe de câinele acela urât care-l are în pază.

Pe scenă nu ştiu ce se petrece. Mă frământ tot timpul şi fac planuri cum să scap mai repede şi mai uşor de pacostea ce mă aşteaptă afară la garderobă.

Ies primul din sală. Zadarnic mi-a fost însă planul, căci Bubi a şi început să latre. Cel mai bun lucru este să aştept. Voiu aştepta până când Bubi va fi la cel puţin o poştă depărtare.

In faţa teatrului un mare grup de trecători se agită pentru o bătaie între doi câini. Circ gratuit, — »panem et circenses«, şi astăzi ca şi pe vremuri — necesar berlinezilor.

Şi Bubi, mi-amintesc, s'a bătut odată în holl-ul marilor galerii Wertheim, pe când Tante Gertrud intrase să facă cumpărături, pe el dându-l în paza omului de serviciu, care l-a legat de cuiele ce se găsesc şi aici, ca şi la toate magazinele, bătute în perete în acest scop. Atât i-a trebuit, să se vadă fără de Tante Gertrud în mijlocul altor câini. A făcut un scandal monstru, La sfârşit însă, a trebuit să fie transportat cu salvarea la un spital.

Pe drumul de duce spre locuinţa mea, nici ţipenie de om şi câine. De altfel am ales străzile nefrecventate ca să pot ajunge acasă neintârziat de vreo scenă cu Bubi, care prea bine putea să mai vrea să se plimbe. Fiind întuneric, trebuie să păşesc foarte atent ca să nu calc iar pe.... urme de câini.

Am ajuns. Vâr cheia în broasca porţii, în speranţa că javra gazdei mele doarme şi voiu scăpa până dimineaţă de coşmar. Vreau să întorc cheia pentru a doua oară în broască, dar simt totodată mişcare la piciorul stâng, acela pe care mi l-am scrântit astă dimineaţă.

E Bubi. Imi dă târcoale. Nu mai pot. Ceva din interiorul meu îmi porunceşte cu furie să ridic piciorul şi să dau. Il ridic pe cel sănătos, dar de abia am făcut mişcarea, şi mă pomenesc cu Tante Gertrud, care nu slăbeşte cu cascada-i de proteste împotriva infamiei ce era s'o săvârşesc. Nu încetează, ca să-i explic starea mea sufletească, să-i spun cât de fericit sunt să stau cu dumneaei de vorbă, s'o cunosc personal, că voiam mai de mult să-i vorbesc, dar nu puteam necunoscând-o decât din vedere şi mai ales ca tovărăşă a lui Bubi, pe care'l stimez, dar nu ştiu ce are el cu mine, nu ştiu de ce-mi poartă pică...

Acum nu-i mai pot vorbi. M'au înconjurat vreo patru baborniţe, ba s'au mai ataşat şi alţi curioşi grupului nostru. Vine lume, văd

cum vine fugind, ca la bâlciu. Şi eu sunt singur, cu Bubi, în cercul de oameni care se strâng din ce în ce: Bubi triumfător, iar eu bătut. A venit şi un sergent. Mâine va veni şi nota de amendă, ştiu. Zece mărci.

Lumea se îndepărtează, întorcându-şi capetele cu scârbă către mine. In faţa mea o pisică s'a oprit. Mă priveşte cu ochi compătimitori. E singura care mă înţelege, singura în tot Berlinul.

*

Astă noapte n'am avut parte de somn liniştit. M'au persecutat şi în somn miseii. Am visat numai câini.

Am primit cu primul curier poştal nota de amendă. Nu zece, ci douăzeci de mărci, sau două zile de arest.

N'are a face. Nu mă las bătut. Am să fac un proces de calomnie lui... Bubi, Dacă i se dau atâtea drepturi, dece nu ar avea şi obligaţii?

Voiu scrie un memoriu şi o întâmpinare către toate ziarele, ca să arăt ce sunt câinii din Berlin, aceşti adoraţi uzurpatori, aceşti intriganţi şi parveniţi, cari încep prin a face pe modeştii, terminând prin a teroriza pe cei ce le dau pâinea de toate zilele.

Să fiu într'o ţară cu regim parlamentar, aş lupta să ajung în parlament, unde să cer votarea unei legi pentru »îngrădirea activităţii canine«, care să cuprindă o educaţie şcolară şi militară obligatorie pentru toţi câinii şi care să fixeze pedepsele pentru diferitele culpe, până la pedeapsa capitală. Aş cere înzecirea impozitului pe cap de câine, căci în loc să crească câini, pretenţioşi, cetăţenii mai bine şi-ar da obolul lor pentru umanii flămânzi.

Aşi cere chiar să se înfiinţeze o »Ligă pentru protecţia omului« împotriva umanilor şi neumanilor răufăcători.

Berlin, Martie 1937.

Poetul porneşte la drum

Drum nou, drum lung,
mai alb ca un obraz de fată mare,
mai ispititor decât berea, care
fierbe în sânii fecioarelor, de la ţară,
mai plin de soare cald ca o primăvară,
când musteşte viaţă în suflet şi pământ;
drum nou, drum sfânt,
mi-am încălţat gândul în ciobote de vis, noi;
în mosc, azur şi muselină,
şi mi-am scăldat condeiu 'n boare cristalină
de primăvară, de ochi verzi şi must de glie;
nu-s nopţi în suflet, cum sunt când cerul gri e;
urechea ţese svonuri de amurg şi dimineaţă,
de câmp, de cer şi sărutări pe faţă;
cărarea scrie în carnet secrete
de dragoste; şi lunecă încete
degete de dor prin plete, de Melanii!...
Drum mic, drum alb,
mi se deschide lumea-ţi, astăzi înainte,
cu freamăte de versuri şi cuvinte,
cu soare, cu lumină, cu avânt!...
O, câte ţarini noi şi 'ndepărtate,
câte păduri, isvoare şi palate,
cu smei şi feţi-frumoşi se au tovarăş,
drum sfânt!

Câte stele lucesc în ţări cu trandafirii roşii,
în ochii de iubite, în piepturi şi în gând;
câte mirosuri de mâini albe, rămase nesărutate,
câte seri cu lună şi ozon de munte;
câte văi cu păstrăvi, fără punte,
de trecere şi umbră de finic!...
Drum nou, drum mic,
cu traista 'n grumaz plină de vis şi merinde,
piciorul tocului meu te sărută azi pitic,
cu cerul, cu luna, de mână când se prinde!

IONEL ŞIUGARIU.

Prilej de viață și de neastîmpăr

de GAVRIL STANESCU.

Era într'una din zilele ce-au urmat după echinopțiul de primăvară, când natura te ademenește să'i contempli frumusețile, să'i pătrunzi tainele și să'i treci în revistă defilarea aeriană a cocorilor re'ntorși, oaspeți ai celor două anotimpuri călduroase.

Mă plimbam în orele mele de răgaz alături de un — alter ego — păsind molcomi și tăcuți, fiecare cu gândul lui vagabond, până s'ajungem la capătul satului, la o mică dumbravă, ținta plimbării noastre.

Din vatra solară se difuzau ultimele raze binefăcătoare, cari anihilau răceala unui vântuleț lin de primăvară, ce-și împunea o direcție contrară mersului nostru.

In curțile și ogrăzile înșirate în flanc, ale caselor, dela mic la mare' zoreau cu o grabă ce denota teama ca nu cumva crepusculul să le stingă lampadarul gratuit, până a termina programul zilei.

Colea, într'o curte, un copil — acrobat, se căsnește a prinde c'un cârlig sfârcul unei crengulețe de prun, prea 'ndepărtată, spre a desprinde de pe ea un cuib de omizi; dincolo, o biată bătrână nizuește în acelaș scop. Mioapă, sau presbită, foarfeca-i fixată pe o prăjină, taie în gol, cu repetiții.

Mai la stânga drumului, un moșneag copt de vârstă, rânduește cu grije, spărtura unui gard de nuele, stricat de porcii unui vecin.

Peste tot e muncă și viață
Ce te 'ndeamnă să trăiești,
Vecinele nu mai cată
A sta veșnic, pe la garduri, în povești.

Femei suflecate, adună cu grije valuri vărgate de pânză, de curând spălată și 'ntinsă pe funii legate de crăcile de copaci, rodul muncii lor de peste iarnă.

Pe marginea unui drumuleț, un gospodar dornic de rânduială își desfundă șanțul din fața moșiei, lată de câțiva stânjeni.

De pe coasta unei colini, un fum înecăcios răspândește mirosul fetid al grămezilor de frunziș, măturat de prin livadă, și apoi ars.

Pas cu pas o muncă variată și chibzuită te surprinde . . .

Dosit după o cramă, un migdal își etalează mândru petalele-i roz-albe, ce seamănă c'un roiu de albilițe. Nu departe de el un zarăzr, iar mai încolo un corn pitic, rivalizează prin contrast cu florile-i galben — portocalii.

Intr'o livadă cu iarbă mijită, doi balili cu cămașa 'n vânt aleargă în zig-zag după un biet fluture, vestitor al primăverii, îmbrăcat în purpure suflate cu polen de aur.

La o răspântie, un trialog în contradictoriu ne răzbește la ureche. Un gospodar, în așteptarea turmei, își etalează cunoștințele noui, dobândite din lectura bibliotecii agricole.

Elocvența conferențiarului improvizat, a fost convingătoare pentru cei doi tradiționaliști.

Răsplătit de întârziere prin cele văzute, grăbesc pasul, scrutând zarea. Prevăd în ea semnele unor zile mai bune, liniște, progres și mulțumire.

Pe drumul larg ca un bulevard, o turmă de oi și miei sburdalnici își face apariția, escortată de un cioban și doi câini aghiotanți. Abia trecută caravana, o hoardă de porci străpung văzduhul cu rătul lor, nizuind spre casă.

Ajunsi la rariștea pădurii, două case își mai arată siluetele scunde spre a se pierde apoi și ele sub bolta copacilor îmuguriți.

Nimic în lume nu'ți dă un mai perfect sentiment de admirație asupra naturii ca, singurătatea, răscolitoare a celor mai nobile simțiri.

In tăcerea mormântală, doar câte un bâzăit de insectă deranja liniștea. In depărtare, se mai auzeau, la intervale, ciocănituri sacadate și sborul grupat a câte unui stol de vrăbii, silite a'și căuta victimele prin desiș, din cauza hărniciei oamenilor din sat, cari de astă dată și-au curățit pomii de omizi, mai bine ca oricând.

In aceeastă ipostază gândurile noastre, în virtutea telepatiei, s'au desprins din negura vagabondajului. Fără să băgăm de seamă, aripile serii s'au întins peste orizont.
poteca ce duce spre sat.

Ochii, siliți a se dilata, căutau cu grabă poteca ce duce spre sat.

Luna, s'a ivit mai întâi palidă și sfioasă, dar cochetă, c'apoi să se ascundă după o pală de nor, spre a reapare iarăși.

Stelele, rând pe rând se grupau pe cer, într'o orânduială veșnic aceiași.

O liniște lugubră s'a așternut peste tot satul.

De pe un vârf de deal, coboară grăbiți câțiva muncitori și un copil, care-i urmează la distanță, în ritmul domol al cântecului ce pe semne i-e drag. ...Așa-i viața 'n a mea țară, dulce:« dulce, de trăit...

Și încă de undeva ecoul unor frânturi dintr'o melodie, ne petrec pân' la poartă, amintindu-ne că-i târziu. Vreun copil-străjer fețînut de farmecul serii, cânta prelung și cu simțire: »Zi te-ai dus, spre apus.....

Doarme tot, — — — — — — — Dumnezeu . . . e cu noi.

Plopul cu îngeri*

de **D. Hinoveanu**

Har coborît de sus şi adîncit în ziua mea cu ştiri
Ivite din arcade joase chinuite 'n reazim alb de amintiri.
Rod îndîrjit la doruri şi aromă de 'nţeles la întrebări,
Chemare dulce de păduri cu primăveri în clopote de înserări.
Hotar de basme şi ajunsuri pline 'n limpezimi de gene şi de şoapte,
Izvor tăcut şi cu rămîneri stinse 'n clar de gînd şi noapte.
Odihnă mare 'n zilele flămînde şi 'n plecarea mea suavă,
Lărgime de ecouri şi apusuri cu suişul pînă 'n vîrf de slavă,
Augur la 'ntîmplările şi negura de fulnigei din leatul meu,
Noroc lîngă privirea ce mă doare 'ngenunchiată pe lespedea lui Dumnezeu.
Drum trudnic prin viaţa mea mărită cu balsam de somn şi 'nfrîngeri,.
Azur de timp şi de înalturi pure, Plop cu îngeri . . .

Cumpână

Noapte. Se la s'o pîclă albă argintie
Cu 'ntinderi şi tristeţi de poezie
Pe doruri, pe nădejdi, pe înţeles,
Pe tot trecutul prefăcut în şes.

Pe drumurile lumii am umblat
Aşa... de voie, ca un gînd în noapte evadat.
Melancolii ce n'au avut contur
Eu le-am scăldat cu mîna anilor în ape de azur.

De-aci şi pînă 'n cer e drumul prea înalt,
Nu mi-ar părea odihnă somnul celălalt.
Aici, în bătătura tatei, stelele au voce mult mai plină
Şi istoria vieţii mele izvorăşte 'n ochii mei lumină.

Pe-aproapee te găseşti cu prieteni şi petreci
Mai altfel poate decît în spaţii reci.
Mai prinzi şi cîte-o fată cu 'nvoire bună
La plîns şi la cules de clar în lună.

Te poţi închide cîte-odată 'nsingurătate
Să îndupleci şi să trăeşti aevea blînda ta eternitate.
Nu'ţi mai cuprinde necunoscutul fără margini,
Fără să ştii, blestemul tău tăcut în urnă de păragini.

Dacă mă doare gîndul sau vreo 'ntîlnire rară,
Ies cu toate înserările ascunse 'n cîmp afară.
Mi-adun din primăveri şi toamne roadele prin şuer,
Şi cînt pe ruina ce m'atinge, doine olteneşti din fluer.

Cînd moare cineva şi neştiut de ziua lui rămîne
In bulgării de hună să' şi prefacă rugăciunea 'n pîne,
Ce bine e să mergi, să' i bati aripgul clipelor în zare
Şi să'i acoperi basmul cu întinderi albe de uitare.

Suind pe schele şi prin lumi de duh în sus,
Nu mi-aş mai vede niciodată blîndul meu apus,
De trudă mare, de urcuşuri şi de timpuri noi,
Prea mult îmi par gonite zilele mele de-apoi...

*) Vor apare în curînd în volumul »*Azur pentru plopul cu îngeri*«.

Afirmarea

Anul II. — No 2-4. ○ Literară — Socială ○ Aprilie-Mai 1937

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU şi OCTAVIAN RULEANU.

Fragment de istorie moldovenească
după archivele muzeului oraşului Baia-Mare

După o grea pribegie, Gheorghe Ştefan, domnul Moldovei dintre 1654—1658 a intenţionat să se stabilească în ţinuturile noastre la Baia-Mare,

de LUCIAN BRETAN

Gheorghee Ştefan, boer moldovean, fusese confidentul Domnitorului Vasile Lupu care îi încredinţase o largă putere »*pentru a sa apărare*«. Insă Gheorghe Ştefan se dovedise nedemn de această prea mare încredere a Domnitorului, fiindcă curând îl trădase pe acesta, constituindu-se unealta Domnitorului Munteniei, Matei Basarab, şi a Principelui Transilvaniei, ungurul Racotzi Gheorghe, împotriva lui Vasile Lupu.

Pentru a-i da un fond moral oarecare trădării sale, se foloseşte de pretextul »*naţionalului*«, acreditând norodului că duce lupta împotriva »*grecismului*« lui Vasile Lupu, în realitate însă tinzând la Scaunul Domnesc al Moldovei. Cu ajutorul patronilor săi apoi — Matei Basarab şi Racotzi Gheorghe — în special a trupelor acestui din urmă Principe al Transilvaniei, conduse de Kemény Janos, bate pe Vasile Lupu şi ocupă Jaşul la 1653. Nu mult se bucură însă de această victorie căci, învins de Timuş, ginerele lui Vasile Lupu, e silit să fugă la Matei Basarab. Cu ajutorul acestuia revine iarăş în fruntea unei oşti, ajutat şi de Racotzi bineînţeles, îl bate iarăş pe Vasile Lupu, ocupă întreaga Moldovă şi se instalează în scaunul domnesc trimiţând tot atunci şi tributul cuvenit Porţii turceşti spre a fi întărit.

Domnia lui, nu este însă de prea lungă durată. Angajat prea mult faţă de principele Racotzi Gheorghe, este silit să joace după interesele politice ale acestuia, care nu râvneşte la mai puţin decât la Coroana Poloniei. In acest scop, Principele Racotzi al Transilvaniei, se raliază cu Principele elector de Brandenburg, cu Regele Suediei şi Hatmanul Cazacilor, târând după dansul şi pe Gheorghe Ştefan al Moldovei. Intreprinderea, rău organizată, dă însă un eşec lamentabil, fiind bătuţi de poloni. Polonii fiind pe acelea vremuri aliaţi Turciei, Sultanul vede în aceasta întreprindere de fapt o ameninţare mai mult a sa decât a Poloniei, pentru care motive îl citează la Portă pe voevodul Gheorghe Ştefan, care refuză în mod repetat de a se prezenta. Ştia ce'l aşteaptă. Atunci sultanul îl mazileşte dela domnie instalându-l în locu-i, pe Gheor

ghe Ghica. La aceasta Gheorghe Ştefan fuge la protectorul său în Ardeal, la Racotzi Gheorghe, care îi pune la dispoziţie oştirea cu care se reîntoarce în ţară, dar este bătut de către Gheorghe Ghica la Târgu-Frumos în anul 1658 lunile April sau Mai.

Fireşte, după aceasta înfrângere, fuge din nou în Ardeal, însă nu i se mai dau ajutoare. De aci încep apoi peregrinările sale timp de 10 ani continui, peregrinări ce nu se sfârşesc decât odată cu moartea sa întâmplată la 1. Februarie 1669 în provincia Brandenburg.

In peregrinările sale el cercetează multe ţări. In 1662 îl întâlnim în Polonia, Austria, la 23 Septembrie în Brandenburg, în anul 1665 la Stokholm în Suedia. In toate locurile solicită ajutoare ce nu i se dau. Este un om sfârşit.

Tratatele istorice se ocupă destul de amănunţit cu faptele voevodului GHEORGHE ŞTEFAN, precum şi de toate peregrinările sale. Se citează chiar şi multe isvoare în acest senz. Nu însă toate sunt cunoscute. Zac încă multe necercetate şi necunoscute Astfel găsim o hotărâree *a Consiliului oraşului Baia-Mare dela 12 August 1658.*

Ce cuprinde în sine aceasta hotărîre ce-ar interesa Istoria Moldovei în legătură cu fostul voevod Gheorghe Ştefan?

Lipsa timpului necesar şi slaba organizare a muzeului nostru, unde nu există nici o rânduială, nici un catalog sau vreo persoană potrivită care să ne pună la dispoziţie spre studiere anumite documente sau piese, nu ne-a îngăduit să cercetăm în original acel document. Spre norocul nostru însă, conţinutul său este reprodus de un autor ungur, Palmer Colomaṇ, în cartea sa: »*Baia-Mare şi împrejurimile sale*« (Nagybánya és környéke) unde la pag. 44., găsim următorul text reproducând, cel puţin, conţinutul acelei hotărîri a Consiliului oraşului de pe-acele trecute vremi:

— »*1658 Aug. 12. Gheorghe Ştefan voevodul Moldovei dorind să cumpere casă în acest oraş, sau în cel mai rău caz să închirieezee una, Consiliul oraşului nu a admis cumpărarea; mai mult ca atât, chiar şi închirierea o leagă de condiţia ca locatarul să nu îndrăznească a se adresa consiliului cu chestiunile sale împreunate cu închirierea, ci să sufere consecinţele pe care şi le-a creat el însuşi; prin aceasta măsură vrând oraşul să împedice* »ca streinii sub nici un chip să nu'şi pună piciorul în oraş«.

(Textul în ungureşte): »1658 aug. 12. *György István moldvai vajda e városban házat akarván vénni, vagy legalább bérelni, bérlést is azon feltételhez kötötte: hogy az a vételt a tanács meg nem engedte; sőt a tanácshoz folyamodni ne merészeljen, haabbtl származható üggyel-bajjal a bérbeadó nem szenvedje azt, amit szerzett magának; ezzel akarta a tanács elejét venni annak, hogy* »*idegenek a városba semmi szin alatt lábokat be ne tegyék.*«

Am redat aci şi textul unguresc, spre a fi traducerea mai uşor controlabilă şi la nevoie, spre a se face, de către cei mai cu experienţă, corectarea necesară traducerei noastre.

Din textul reprodus aci rezultă că, voevodul Gheorghe Ştefan, nu peste mult dela înfrângerea sa suferită în luna Aprilie sau Mai 1658, abia la 3—4 luni după aceasta bătălie dela Târgu Frumos, a cerut drept de a se stabili în oraşul nostru care, după cum rezultă mai sus, i-a fost refuzat pentrucă »*streinii sub nici un chip să nu se stabilească în oraş.*«

Un episod puţin însemnat de altfel, totuşi, poate preţios pentru istoricii noştri, cari vor găsi eventual un îndemn de a cerceta şi muzeele şi archivele localităţilor transilvănene, unde zace o mare parte a istoriei neamului românesc, tot atâtea comoare sufleteşti şi documente de nepreţuit.

Cartea citată de noi conţine însă şi alte relaţiuni importante cu privire la istoria neamului românesc şi la luptele dintre stăpânitorii de ieri şi românii stăpâniţi, de interes nu numai local dar şi general, asupra cărora promitem a reveni în continuare.

Litanii pentru inimă

M'a sărutat azi iarăşi dragostea pe frunte
Şi m'a 'nfrăţit cu florile de liliac.
Din vorbe puse în şireaguri lupt să fac
Pentru toate gândurile îmbrăcate în dumineci, punte.
Cireşii strâng în carte încantaţii albe,
Din holde de 'nviere, pentru cânt;
Şi turturi de tristeţi nu sunt
In inimă, nici în grădină, printre nalbe.

Ce alb şi sprinten sufletul se 'ndoaie!...
Mă prind de mână tainice puteri
Şi mă sărută pe obrajii rumeni, primăveri;
Iar fericirile se cern în aer ca o ploaie.

IONEL ŞIUGARIU.

PAŞTELE CELOR MULŢI

de ION ŞIUGARIU

Incerc scriind aceste rânduri, pentru sufletul meu şi pentru cei mulţi, pe care îi simt aproape de mine, să încheg în minte o imagine, dintr'un mănunchi întreg de amintiri.

Departe de momentul în care ni se scaldă preocupările de acum, trăieşte o lume de vis şi de lumină, în care e foarte greu să ne mai întoarcem după ce am părăsit-o fără voia noastră, dar în care am dori atât de mult să ne întoarcem câteodată. Acolo, cerul înfloreşte în fiecare zi în dediţei de soare şi firele de iarbă plâng primăvara de bucuria sărutării pe frunte.

Acolo, drumurile sunt albe, poleite cu argint şi cu pietre scumpe, pentru picioarele domniţelor din basme, care s'au scoborît printre oameni.

Acolo, fiecare ochi se înfrăţeşte, nestânjenit de niciun nour prevestitor de furtună, cu zările. Acolo, e atâta lumină şi atâta bucurie! . . .

Mâinele sărută obrajii florilor din crânguri uşoare şi nebănuite şi peste toate sufletele plouă soare, soare, soare.

Acolo, Dumnezeu e fratele şi stăpânul tuturora, întru generală înveselire, iar gândul subţire, din ce în ce mai subţire, se pierde ca un firicel de aur, printre clopoţeii din aer.

Acolo, nu se ţese nici-o învrăjbire între inimi, pentrucă inimele ştiu să plângă numai de bucurie.

Din lumea aceea, desprind azi un gând pentru sufletele celor mulţi şi celor simpli. Cât de aproape e copilăria fiecăruia dintre noi de credinţele şi bucuriile lor, care mai adună în mâini florile basmelor? . . . Caşi acolo, soarele se înfrăţeşte cu toate frunţile şi cerul deschide tuturora uşile. „Hristos a înviat" înfloreşte pe buze ca un sărut de viaţă nebănuită. Spatele îndoite de poveri fără număr se îndreaptă şi străpung înviorate primăvara. S'au uitat într'o clipă toate trudele rămase zadarnice şi fără răsplată şi au înviat în ochii tuturora fluturii mulţumirii.

Paştele celor mulţi şi celor umili . . .

Intunerecul pe care-l trăim se risipeşte ca fumul şi ca ceara din faţa focului, în jurul nostru. Necredinţele se scufundă în gropi fără capăt şi nu se mai văd. Dumnezeu e vecinul şi prietenul fiecăruia. Din mormintele lor uitate, strămoşii încep să-şi recunoască nepoţii. Se întoarce iarăşi gândul alături de doina românească, care începe pe alocuri să moară. Pe umerii fetelor înfloresc ca în vremile bune, din nou, iile fără seamăn în frumuseţe şi artă. Acolo, în mijlocul lor, sufletul se odihneşte ca într'o ogradă cu miros reavăn de fân cosit. Acolo, durerile timpului se uită şi rănile se oblogesc fără durere. Acolo nimeni nu e străin, căci fiecare e la el acasă.

Paştele celor mulţi şi celor simpli . . .

Clopotele răspândesc în aer, cu glasuri de aramă, credinţa străveche. Luminile aprinse la fiecare icoană, ard şi se mistuiesc pentru albă prevestire de mai bine în viitorul neamului. Glasurile toate ridică pentru laude vorbele în şireaguri. Cine cunoaşte mai bine câmpurile cerului şi pădurile visului, decât sufletul care se ridică zilnic în rugăciune până la ele? Cine să aducă învierea în mijlocul nostru, dacă nu acei care o trăesc mereu în inima şi în credinţa lor fără întinare?...

Paştele celor mulţi şi celor buni . . .

Dumnezeu ne priveşte cu ochi binevoitori de părinte. Durerile se risipesc în văzduh, departe, departe . . .

SCRISORI DIN BERLIN:

UN MIC ASPECT AL VREMII

de LIVIU SELEŞ

E revoltător! Da, repet, e revoltător! Astăz. de dimineaţă, ieşind înainte de opt din casă, ca tot omul ce'şi vede de treburi şi făcând doar câţiva paşi pe trotoar, m'am pomenit (iar, şi pentru a câtea oară?) una cu pământul. Noroc că nu era lume pe stradă la acea oră matinală, să mă vadă coşcogeamite matahală de om pipăind moalele pietrelor.

Nu am alunecat pe o coajă de portocală, de măr sau de banană, căci berlinezii sunt oameni la locul lor. Preferă să-şi vâre coaja în buzunar până la cel mai apropiat coş pentru murdării, decât să păteze curăţenia imaculată a trăzii. Dar chiar dacă s'ar fi găsit astănoapte vreun cetăţean prea parfumat cu bere de München şi ar fi făcut acest sacrilegiu, în zorii zilei autoperiile li-ar fi dat pradă apelor Spreei.

*

Berlinizii suferă de o boală cronică, incurabilă. Au boala câinilor. Cetăţenii cu puţină dare de mână se simt obligaţi să 'nfieze, ca să-şi arate bunătatea inimii, unu, doi, trei, ori o numeroasă familie de câini.

Bubi îşi ia la început cu modestie locul în noua casă. Până când se familiarizează şi se leagă o intimă prietenie între el şi domnul casei, dar mai ales doamna, până când cunoaşte toate servantele şi îşi întipăreşte bine în minte toate colţurile, cele mai ascunse chiar, ale apartamentului, — trăieşte retras, se poartă timid şi e puţin pretenţios.

Se mulţumeşte cu o felie de pâine, cu lapte şi cu ciolanele rămase dela masa boerilor. Mai apoi îi trebuieşte cafea cu lapte, fleţsteak-uri în sânge şi fructe zaharisite, ca să prefere în scurt timp caviarul rusesc, homarul de Olanda şi vinurile portugheze (în loc de apă).

Pe vremuri fusese bună baia de i-a făcut-o în fiecare sâmbătă Tante Gertrud (stăpâna casei şi-a lui Bubi), cu săpun cumpărat dela băcănia din colţ pentru un »Groschen« bucata, cu temperatura băii când rece, când caldă, cu peria de sârmă aspră.

Ehe, dar se schimbă năravurile. Astăzi »Institutul pentru îngrijirea câinilor« din Knesebeckstrasse nu mai e bun. Il frecventează doar câinii puţin simandicoşi cari n'au învăţat să şeadă ca lumea pe scaun (şi pretind că trăiesc în secolul al XX-lea!), necum să se ştie purta în societate. Doctorii sunt neîndemânatici, dentiştii te chinuiesc zile întregi cu burghiul până când să pună o plombă, frizerii taie părul scurt (nemţeşte), iar pedicurezele sunt urâte, să nu te uiţi la ele. »Institutul« depe Kurfürstendamm este astăzi singurul în care poate să intre Bubi, — în care vrea să între. Acolo e eleganţă, e lumină multă şi întâlneşti numai crema Berlinului.

Tutorele şi-a vândut »Opel«-ul. Bucuria lui Bubi. Incepuse să-i fie ruşine să iasă la plimbare într'o maşină atât de mică şi de ieftină. In noul »Mercedes-Benz« cu compresor Bubi îşi are rezervat locul alăturea de conducător. I s'au confecţionat în cel mai bun salon haine garnisite cu hermelină, ori cu penaj de struţ, ca ale Tantei Gertrud.

Ce bună e Tante Gertrud! Ii împlineşte lui Bubi toate dorinţele. Il ia la toate ceaiurile. la toate soirie-urile, la toate teatrele. Dealtfel Bubi, el câinele răsfăţat, atât de cultivat şi de manierat, s'ar plictisi neieşind zilnic în lume. In lumea mare însă.

*

Iar eu, neînsemnat trecător din mulţimea care fuge după treburi, ori cască gura la galantare şi la cucoane, îmi scrântesc piciorul stâng şi mă împodobesc cu vânătăi căzând pe trotoar, fiindcă am avut nenorocul să păşesc pe urmele domnului Bubi, cel cu maniere de salon, cu educaţie aleasă, cel ce frecventează numai bunele cercuri ale Berlinului.

Il întâlnesc zilnic, pe când îşi face plimbarea de dimineaţă, trecând mândru alăturea de stimata lui proprietară (Bubi îi zice Tante), uitându-se la mine cu emfază, întrebându-mă sarcastic din ochi: »ai alunecat şi astăzi pe... urmele mele?« N'o cunosc pe Tante Gertrud. Aşi ruga-o să mă priveze de astfel de întâlniri penibile. I-aş vorbi omeneşte, apelând la sentimentele ei, căci trebuie să mă înţeleagă: sunt doar om şi nu pot să sufăr să fie făcut ridicol de un câine, fie el chiar Bubi.

Şi de-ar fi doar atât! Dar Bubi — urâţenia de Bubi — cu trupul lung, ca un şarpe, cu picioarele cârne, învizibile, cu botul de furnicar, cu coada kilometrică, cu glasul piţigăiat şi părul scurt şi de un galben murdar ca ai argilei, complotează zilnic împotriva mea. Nu singur, ci cu toţi câinii din cartier, din întreg Berlinul.

Căci Bubi are multe legături; cunoaşte multă lume. Te cruceşti văzându-l la plimbare: nu este câine pe care să nu-l salute, pe unul amabil, pe altul de sus. Nu întră însă cu oricine în vorbă şi nu leagă prietenie cu toţi nespălaţii. E respectat şi place sexului frumos (ce gusturi!).

Acum vreo câteva zile, plimbându-se cu Tante Gertrud, era să dea ortul popii. Dintr'un colţ de stradă, purtat de o babă prizărită cu spatele aplecat de prea mulţi ani, apăru pe neaşteptate Wulf, rivalul lui Bubi, un câine lup cât toate zilele. Tante Gertrud sesizând pericolul (Wulf începuse să-şi arate colţii) şi-a luat în braţe javra, dar necrescutul, uriaşul care nu ştie străbate în viaţă decât graţie muşchilor săi, s'a smuncit din mâinile babei trântind-o la pământ şi a sărit să muşte coada lui Bubi pe care-l apucaseră sughiţurile Doar sărind într'un taxi ce tocmai trecea pe stradă au scăpat teferi Bubi şi a lui stăpână.

Mă gândeam tocmai la această întâmplare, în drum spre staţia de autobus, regretând că Wulf nu i-a scurtat coada şi prin aceasta şi nasul filfisonului., nesuferitului de Bubi. Mă urc în autobusul linei No. 2 având să merg în Behrenstrasse ca să ridic nişte bani dela Deutsche Bank. Plătesc taxatorului şi-apoi mă îndrept spre locul rămas liber lângă o drăguţă domnişoară, cu gândul de a-l ocupa. De sub bancă îmi sare în întâmpinare ..... domnul Bubi arătându-şi colţii albi ca spuma, nu de mult curăţaţi de dentist. Prefer să urc la etaj, acolo unde ştiu că Bubi nu se urcă, neplăcându-i fumul şi obosinndu-l urcarea scărilor. Dacă rămân jos, pot să mă aştept să părăsesc autobusul cu pantalonii sfârtecaţi, pentru simplul motiv că m'am aşezat lângă domnişoara care-i plăcea lui Bubi.

Sus la fumoar, domnul din stânga mea citeşte o carte cu câini de Jack London, cel din dreapta are în mână »B. Z.«-ul cu reclama, pe prima pagină, a filmului »Der Hund von Baskerville« dela »U F A am Kurfürstendamm«. Mai în faţă, se hârjonesc două jigodii pe care un domn şi o doamnă se chinuiesc să le despartă, iar privind pe geam, dau cu ochii de o uriaşă placadă cu programul de astăzi seară dela Sportpalast, un spectacol rar: curse de câini dresaţi.

Mă reîntorc dela bancă la restaurantul »Berliner Kindl« depe Kurfürstendamm, unde, ca întotdeeauna, găsesc un grup de studenţi români. Deabia am ajuns la friptură, şi iată-l pe prietenul Z... cu Pit, câinele său. Ia loc pe scaunul liber de lângă mine, pentruca Pit să poată să-mi desfacă în tihnă şireturile dela ghete tot timpul mesii. Ce ţi-e şi cu javrele astea!

Reîntors acasă, mă întâmpină Pufi, odrasla gazdei mele. Toată după masa îmi face muzică (de asta-mi arde mie acum când mă chinuiesc cu analiza vectorială). Şi măcar de-ar lătra ca.... lumea. Dar urlă ca lupii la lună plină.

Iau cina la şapte. La opt merg la teatru, la »Renaissance Theater« unde se joacă »Eine Frau ohne Bedentung«, o piesă în care sunt sigur că nu voiu da de câini.

Când să-mi dau paltonul la garderobă, domnul Bubi mă salută obraznic depe un scaun. Mă retrag în grabă să nu observe cineva scena, spunându-i garderobierei să-mi pună paltonul cât mai departe de câinele acela urât care-l are în pază.

Pe scenă nu ştiu ce se petrece. Mă frământ tot timpul şi fac planuri cum să scap mai repede şi mai uşor de pacostea ce mă aşteaptă afară la garderobă.

Ies primul din sală. Zadarnic mi-a fost însă planul, căci Bubi a şi început să latre! Cel mai bun lucru este să aştept. Voiu aştepta până când Bubi va fi la cel puţin o poştă depărtare.

In faţa teatrului un mare grup de trecători se agită pentru o bătaie între doi câini. Circ gratuit, — »panem et circenses«, şi astăzi ca şi pe vremuri — necesar berlinezilor.

Şi Bubi, mi-amintesc, s'a bătut odată în holl-ul marilor galerii Wertheim, pe când Tante Gertrud intrase să facă cumpărături, pe el dându-l în paza omului de serviciu, care l-a legat de cuiele ce se găsesc şi aici, ca şi la toate magazinele, bătute în perete în acest scop. Atât i-a trebuit, să se vadă fără de Tante Gertrud în mijlocul altor câini. A făcut un scandal monstru, La sfârşit însă, a trebuit să fie transportat cu salvarea la un spital.

Pe drumul de duce spre locuinţa mea, nici ţipenie de om şi câine. De altfel am ales străzile nefrecventate ca să pot ajunge acasă neintârziat de vreo scenă cu Bubi, care prea bine putea să mai vrea să se plimbe. Fiind întuneric, trebuie să păşesc foarte atent ca să nu calc iar pe.... urme de câini.

Am ajuns. Vâr cheia în broasca porţii, în speranţa că javra gazdei mele doarme şi voiu scăpa până dimineaţă de coşmar. Vreau să întorc cheia pentru a doua oară în broască, dar simt totodată mişcare la piciorul stâng, acela pe care mi l-am scrântit astă dimineaţă!

E Bubi. Imi dă târcoale. Nu mai pot. Ceva din interiorul meu îmi porunceşte cu furie să ridic piciorul şi să dau. Il ridic pe cel sănătos, dar de abia am făcut mişcarea, şi mă pomenesc cu Tante Gertrud, care nu slăbeşte cu cascada-i de proteste împotriva infamiei ce era s'o săvârşesc. Nu încetează, ca să-i explic starea mea sufletească, să-i spun cât de fericit sunt să stau cu dumneaei de vorbă, s'o cunosc personal, că voiam mai de mult să-i vorbesc, dar nu puteam necunoscând-o decât din vedere şi mai ales ca tovarăşă a lui Bubi, pe care'l stimez, dar nu ştiu ce are el cu mine, nu ştiu de ce-mi poartă pică...

Acum nu-i mai pot vorbi. M'au înconjurat vreo patru babornite, ba s'au mai ataşat şi alţi curioşi grupului nostru. Vine lume, văd

cum vine fugind, ca la bâlciu. Şi eu sunt singur, cu Bubi, în cercul de oameni care se strâng din ce în ce: Bubi triumfător, iar eu bătut. A venit şi un sergent. Mâine va veni şi nota de amendă, ştiu. Zece mărci.

Lumea se îndepărtează, întorcându-şi capetele cu scârbă către mine. In faţa mea o pisică s'a oprit. Mă priveşte cu ochi compătimitori. E singura care mă înţelege, singura în tot Berlinul.

*

Astă noapte n'am avut parte de somn liniştit. M'au persecutat şi în somn miseii. Am visat numai câini.

Am primit cu primul curier poştal nota de amendă. Nu zece, ci douăzeci de mărci, sau două zile de arest.

N'are a face. Nu mă las bătut. Am să fac un proces de calomnie lui... Bubi, Dacă i se dau atâtea drepturi, de ce nu ar avea şi obligaţii?

Voiu scrie un memoriu şi o întâmpinare către toate ziarele, ca să arăt ce sunt câinii din Berlin, aceşti adoraţi uzurpatori, aceşti intriganţi şi parveniţi, cari încep prin a face pe modeştii, terminând prin a teroriza pe cei ce le dau pâinea de toate zilele.

Să fiu într'o ţară cu regim parlamentar, aş lupta să ajung în parlament, unde să cer votarea unei legi pentru »îngrădirea activităţii canine«, care să cuprindă o educaţie şcolară şi militară obligatorie pentru toţi câinii şi care să fixeze pedepsele pentru diferitele culpe, până la pedeapsa capitală. Aş cere înzecirea impozitului pe cap de câine, căci în loc să crească câini, pretenţioşi, cetăţenii mai bine şi-ar da obolul lor pentru umanii flămânzi.

Aşi cere chiar să se înfiinţeze o »Ligă pentru protecţia omului« împotriva umanilor şi neumanilor răufăcători.

Berlin, Martie 1937.

Poetul porneşte la drum

Drum nou, drum lung,
mai alb ca un obraz de fată mare,
mai ispititor decât berea, care
fierbe în sânii fecioarelor, de la ţară,
mai plin de soare cald ca o primăvară,
când musteşte viaţă în suflet şi pământ;
drum nou, drum sfânt,
mi-am încălţat gândul în ciobote de vis, noi;
în mosc, azur şi muselină,
şi mi-am scăldat condeiu 'n boare cristalină
de primăvară, de ochi verzi şi must de glie;
nu-s nopţi în suflet, cum sunt când cerul gri e;
urechea ţese svonuri de amurg şi dimineaţă,
de câmp, de cer şi sărutări pe faţă;
cărarea scrie în carnet secrete
de dragoste; şi lunecă încete
degete de dor prin plete, de Melanii!...
Drum mic, drum alb,
mi se deschide lumea-ţi, astăzi înainte,
cu freamăte de versuri şi cuvinte,
cu soare, cu lumină, cu avânt!...
O, câte ţarini noi şi 'ndepărtate,
câte păduri, isvoare şi palate,
cu smei şi feţi-frumoşi se au tovarăş,
drum sfânt!

Câte stele lucesc în ţări cu trandafirii roşii,
în ochii de iubite, în piepturi şi în gând;
câte mirosuri de mâini albe, rămase nesărutate,
câte seri cu lună şi ozon de munte;
câte văi cu păstrăvi, fără punte,
de trecere şi umbră de finic!...
Drum nou, drum mic,
cu traista 'n grumaz plină de vis şi merinde,
piciorul tocului meu te sărută azi pitic,
cu cerul, cu luna, de mână când se prinde!

IONEL ŞIUGARIU.

Prilej de viață și de neastîmpăr

de GAVRIL STANESCU.

Era într'una din zilele ce-au urmat după echinopțiul de primăvară, când natura te ademenește să'i contempli frumusețile, să'i pătrunzi tainele și să'i treci în revistă defilarea aeriană a cocorilor re'ntorși, oaspeți ai celor două anotimpuri călduroase.

Mă plimbam în orele mele de răgaz alături de un — alter ego — păsind molcomi și tăcuți, fiecare cu gândul lui vagabond, până s'ajungem la capătul satului, la o mică dumbravă, ținta plimbării noastre.

Din vatra solară se difuzau ultimele raze binefăcătoare, cari anihilau răceala unui vântuleț lin de primăvară, ce-și împunea o direcție contrară mersului nostru.

In curțile și ogrăzile înșirate în flanc, ale caselor, dela mic la mare' zoreau cu o grabă ce denota teama ca nu cumva crepusculul să le stingă lampadarul gratuit, până a termina programul zilei.

Colea, într'o curte, un copil — acrobat, se căsnește a prinde c'un cârlig sfârcul unei crengulețe de prun, prea 'ndepărtată, spre a desprinde de pe ea un cuib de omizi; dincolo, o biată bătrână nizuește în acelaș scop. Mioapă, sau presbită, foarfeca-i fixată pe o prăjină, taie în gol, cu repetiții.

Mai la stânga drumului, un moșneag copt de vârstă, rânduește cu grije, spărtura unui gard de nuele, stricat de porcii unui vecin;

Peste tot e muncă și viață
Ce te 'ndeamnă să trăiești,
Vecinele nu mai cată
A sta veșnic, pe la garduri, în povești.

Femei suflecate, adună cu grije valuri vărgate de pânză, de curând spălată și 'ntinsă pe funii legate de crăcile de copaci, rodul muncii lor de peste iarnă.

Pe marginea unui drumuleț, un gospodar dornic de rânduială își desfundă șanțul din fața moșiei, lată de câțiva stânjeni.

De pe coasta unei colini, un fum înecăcios răspândește mirosul fetid al grămezilor de frunziș, măturat de prin livadă, s'apoi ars.

Pas cu pas o muncă variată și chibzuită te surprinde . . .

Dosit după o cramă, un migdal își etalează mândru petalele-i roz-albe, ce seamănă c'un roiu de albilițe. Nu departe de el un zarăzr, iar mai încolo un corn pitic, rivalizează prin contrast cu florile-i galben — portocalii.

Intr'o livadă cu iarbă mijită, doi balili cu cămașa 'n vânt aleargă în zig-zag după un biet fluture, vestitor al primăverii, îmbrăcat în purpure suflate cu polen de aur.

La o răspântie, un trialog în contradictoriu ne răzbește la ureche. Un gospodar, în așteptarea turmei, își etalează cunoștințele noui, dobândite din lectura bibliotecii agricole.

Elocvența conferențiarului împrovizat, a fost convingătoare pentru cei doi tradiționaliști.

Răsplătit de întârziere prin cele văzute, grăbesc pasul, scrutând zarea. Prevăd în ea semnele unor zile mai bune, liniște, progres și mulțumire.

Pe drumul larg ca un bulevard, o turmă de oi și miei sburdalnici își face apariția, escortată de un cioban și doi câini aghiotanți. Abia trecută caravana, o hoardă de porci străpung văzduhul cu râtul lor, nizuind spre casă.

Ajunsi la rariștea pădurii, două case își mai arată siluetele scunde spre a se pierde apoi și ele sub bolta copacilor îmuguriți.

Nimic în lume nu'ți dă un mai perfect sentiment de admirație asupra naturii ca, singurătatea, răscolitoare a celor mai nobile simțiri.

In tăcerea mormântală, doar câte un bâzăit de însectă deranja liniștea. In depărtare, se mai auzeau, la intervale, ciocănituri sacadate și sborul grupat a câte unui stol de vrăbii, silite a'și căuta victimele prin desiș, din cauza hărniciei oamenilor din sat, cari de astă dată și-au curățit pomii de omizi, mai bine ca oricând.

In aceeastă ipostază gândurile noastre, în virtutea telepatiei, s'au desprins din negura vagabondajului. Fără să băgăm de seamă, aripile serii s'au întins peste orizont.
poteca ce duce spre sat.

Ochii, siliți a se dilata, căutau cu grabă poteca ce duce spre sat.

Luna, s'a ivit mai întâi palidă și sfioasă, dar cochetă, c'apoi să se ascundă după o pală de nor, spre a reapare iarăși.

Stelele, rând pe rând se grupau pe cer, într'o orânduială veșnic aceiași.

O liniște lugubră s'a așternut peste tot satul.

De pe un vârf de deal, coboară (grăbiți) câțiva muncitori și un copil, care-i urmează la distanță, în ritmul domol al cântecului ce pe semne i-e drag. ...Așa-i viața 'n a mea țară, dulce:« dulce, de trăit...

Și încă de undeva ecoul unor frânturi dintr'o melodie, ne petrec pân' la poartă, amintindu-ne că-i târziu. Vreun copil-străjer reținut de farmecul serii, cânta prelung și cu simțire: »Zi te-ai dus, spre apus.....

Doarme tot, — — — — — — Dumnezeu . . . e cu noi.

Plopul cu îngeri*

de **D. Hinoveanu**

Har coborît de sus şi adîncit în ziua mea cu ştiri
Ivite din arcade joase chinuite 'n reazim alb de amintiri.
Rod îndîrjit la doruri şi aromă de 'nţeles la întrebări,
Chemare dulce de păduri cu primăveri în clopote de înserări.
Hotar de basme şi ajunsuri pline 'n limpezimi de gene şi de şoapte,
Izvor tăcut şi cu rămîneri stinse 'n clar de gînd şi noapte.
Odihnă mare 'n zilele flămînde şi 'n plecarea mea suavă,
Lărgime de ecouri şi apusuri cu suişul pînă 'n vîrf de slavă,
Augur la 'ntîmplările şi negura de fulnigei din leatul meu,
Noroc lîngă privirea ce mă doare 'ngenunchiată pe lespedea lui Dumnezeu.
Drum trudnic prin viaţa mea mărită cu balsam de somn şi 'nfrîngeri,.
Azur de timp şi de înalturi pure, Plop cu îngeri . . .

Cumpănă

Noapte. Se la s'o pîclă albă argintie
Cu 'ntinderi şi tristeţi de poezie
Pe doruri, pe nădejdi, pe înţeles,
Pe tot trecutul prefăcut în şes.

Pe drumurile lumii am umblat
Aşa... de voie, ca un gînd în noapte evadat.
Melancolii ce n'au avut contur
Eu le-am scăldat cu mîna anilor în ape de azur.

De-aci şi pînă 'n cer e drumul prea înalt,
Nu mi-ar părea odihnă somnul celălalt.
Aici, în bătătura tatei, stelele au voce mult mai plină
Şi istoria vieţii mele izvorăşte 'n ochii mei lumină.

Pe-aproapee te găseşti cu prieteni şi petreci
Mai altfel poate decît în spaţii reci.
Mai prinzi şi câte-o fată cu 'nvoire bună
La plîns şi la cules de clar în lună.

Te poţi închide cîte-odată 'nsingurătate
Să îndupleci şi să trăeşti aevea blînda ta eternitate.
Nu'ţi mai cuprinde necunoscutul fără margini,
Fără să ştii, blestemul tău tăcut în urnă de păragini.

Dacă mă doare gîndul sau vreo 'ntîlnire rară,
Ies cu toate înserările ascunse 'n cîmp afară.
Mi-adun din primăveri şi toamne roadele prin şuer,
Şi cînt pe ruina ce m'atinge, doine oltenești din fluer.

Cînd moare cineva şi neştiut de 'ziua lui rămîne
In bulgării de hună să' şi prefacă rugăciunea 'n pîne,
Ce bine e să mergi, să' i bati arinzul clipelor în zare
Şi să'i acoperi basmul cu întinderi albe de uitare.

Suind pe schele şi prin lumi de duh în sus,
Nu mi-aş mai vede niciodată blîndul meu apus,
De trudă mare, de urcuşuri şi de timpuri noi,
Prea mult îmi par gonite zilele mele de-apoi...

*) Vor apare în curând în volumul »*Azun pentru plopul cu îngeri*«.

Cununa de spini I. Rentea

TOARCE FURCA*)

de MIHAIL LUNGIANU

A fost odată... hei de mult,
C'abea de crez, când stau s'ascult,
Cum povestesc fărtaţi, surate,
C' a fost pe acele vremuri uitate,
Pe când bivolul, nici de cum trudit,
Cu mii de oca la unghii potcovit,
Zbura ca gândul de pe pământ la cer,
Neştiind de călduri, de frig, or de ger,
Şi purecele, având în spinare
Vreo 99 de grunji de sare,
Ii tot umbla pe urme să vază,
Nu cumva vreo caea să-i cază
Şi pe când zgaiba n'avea coarne,
Că nu se născuse din să i le toarne,
Şi era bun şi blând ca un miel,
De făceai la nevoe tot ce doreai din el!

A fost odată, ca nici odată.

A fost odată un fecior de 'mpărat, tânăr şi frumos ne mai pomenit. Era isteţ la mintea lui, mândru la făptură şi bun la suflet, ca pâinea caldă.

Acu, venindu-i vremea să se 'nsoare, a plecat el călare prin împărăţie, să-şi caute soţie după placul inimii.

Tat' său, împăratul, s'a fost supărat grozav de hotărîrea lui, că-l avea doar pe el s'ar fi vrut să'l vază, luând de mireasă pe fata unui megieş, încoronat ca şi el, cu care să-i fie fală să se 'ncuscrească şi cu care să se ajute în clipe de grea cumpănă. Şi, neascultându-l feciorul, în supărarea lui, l-ar fi blestemat, să n' aibă parte de ce i'o fi scump, când i'o fi mai drag să trăească. Blestem părintesc, blestem greu, cumplit, ce urmăreşte paşii copilului, aducându-i nenoroc şi necazuri la tot pasul.

Acu, după ce a umblat, cât a umblat Făt-frumosul, străbătând ţări multe, prin oraşe şi sate, s'a fost oprit la o şezătoare.

Era, vezi şi 'n acele vremuri, obiceiul de azi, ca 'n toamnă, — când începe să sufle vântul rece şi să cază frunzele, când pleacă cocorii gâştele şi raţele sălbatice, spre alte ţinuturi mai calde, când se aşteaptă să pice omătul, — să pornească adunări de tineret, în colibele ţărăneşti, ca şi 'n palate. Pe atunci însă ele erau în mare vază, nu ca acum. Formau marea 'nvăţătură a lumii. Aci bătrânii spuneau ca din carte, din sufletul lor larg şi bun, învăţături despre viaţă, femeile povesteau de puterea zmeilor, a zânelor, a prigolicilor şi a dracilor, fetele de vraja dragostei, dulce şi neperitoare şi toţi şi toate glumeau şi petreceau pe seama leneviei.

*) Va apare în volumul cu acelaşi nume.

Intrând înnăuntru Făt frumos a dat de lume multă, veselă, cântând:

— Fus-fus-fus, fusu'-i jos,
Cine dracu l-a mai scos...
Fus-fus-fus, fusu'-i sus,
Pe lume cin' l-a adus,
Binele să nu 'ntâlnească
Mâna nu-i mai putrezească,
Pe la nas să-i sfârâe,
In urechi să-i hârâe!.....

Râdeau clăcaşii, de hohotea casa.

Fusurile zbârnâeau între degete, sburau de colo-colo, lăsate 'n cumpenire. Se 'nvârteau mult locului şi iarăşi se ridicau, înfăşurând ele firul subţire, ca părul din cap.

Şi cântecul urma:

— Fusu'-i ici, fusu'-i colea,
Fusu'n poală la lelea,
Fusu' face rotocoale,
Pe la lelea, pe la poale,
Sare tot într'un călcâi
Şi pe el nici un rost nu-i!

Il purtau când femeile, când flăcăii. De la o vreme tinerii au prins limbă, nu mai tăceau cu pofidele:

— Nici un fir pe fus n'am pus,
Trei salici de vin s'au dus,
Pân' am tors un şomoiog,
Am băut un poloboc.
Mai adă gazdă d'o cană,
C'am scăpat fusu' pe vrană;
Vino c'un oluţ încoace,
Că de fus acu' am pace,
Mai ad-o d'o oală plină,
Că de el acu' mi-i tihnă!...

Trăgeau ocheade unora, băteau din palme şi urmau:

— Harnică-i nevasta mea....
Harnică, dracu' s'o ia!
La ea, prânzu'-i dimineaţă,
Pân' l' ameaz abia se 'ncalţă,
Imi ia furca la spinare
Şi pleacă pe drumu' -ăl mare,
Scapă fusu' printre deşte
Şi cu somnu' se 'nfrăţeşte,
Uită fusu 'n budian,
Şi-mi sforăe pe maidan!

Impunsăturile îşi atingeau ţinta. Cele cu musca pe nas lăsau capetele 'n jos ruşinate, flăcăii ziceau mereu şi chiueau:

— *Hi-hi-hi şi hi-ha-ha!*
Fusulee, pe legea ta,
De te-'oiu mai prinde cumva,
Iţi fac capu' mucava
Şi trup' şoru so'zi de peş'i,
Mult n'o să mai hugueş i!..

Câte o codană cosea. Acul mititel împungea pânza de borangic, ca leasa de păianjen. Sprâncenele arcuite se strângeau şi se lăţeau, genele lungi alunecau d'asupra ochilor, ca luceferii de sclipitori, şi părul, cum e grâul copt, or negrul păcurii, se revărsa 'n valuri or se legăna 'n coade, pe spa'e'e voinice.

Timpul se strecură, munca sporea, voea bună creştea. Toţi erau mulţumiţi d'atâta tihnă, vrednicie şi frumuseţe.

Doar la un loc, o bătrânică, supărată, p'o nepoată, c'a tors puţin, clătina din cap şi o mustra cu vorbele:

— *Toarce furcă caeru',*
Toarce-l-ar pârdalnecu'!

Un moşneag de alături, îi răspundea, îngăimând uşor:

— *Caeru'-i mare pedeapsă*
Aşi dormi şi nu mă lasă!

O femeiuşcă, hazoasă foc, sporodca 'n ciuda unora:

— *Toarce furcă şi tu fus,*
Că eu merg la crâşmă 'n sus.
Crâşma-i mare, frumuşică,
Beau voinicii de se strică;
Crâşma-i subt umbră de tei,
Beau şi fetele cu ei!

Mai apoi, una, tânără, ocheşică, făcu toată şezătoarea, să-i asculte îngânarea dulceag:

— *Toarce furcă binişor,*
Că ţi'-oiu pune inişor,
De când trecu dragu 'n sus,
Nici un fir pe fus n'am pus,
Nici casa n'am măturat,
Nici vasele n'am spălat,
Numa 'n cale-i m'am uitat!

Dintr'asta pornesc vorba de dragostele lor, de flăcăi, până se opresc la feciorul de 'mpărat, de care se zvonise c'ar fi iscodind clăcile din părţile acelea.

— Eu nu l-aşi lua pentru nimic în lume! zise una. Să-mi las eu satu', casă, părinţi, să nu mai torc în şezători, să nu mai meliţ la umbră 'n zăvoi, să nu mai înnălbesc pânzele pe prund, să nu mai joc în horă?

— Nici eu n'aşi merge după el, surată dragă, pentru nimic în lume! mai vorbi una. Să mă ducă 'n palatul lui, unde am auzit că-s aşternute chilimurile şi zăvestele pe jos! Mai bine pe lutu' colibei mele!

— Ba eu m'aşi duce după el şi m'aşi prea duce. L-aşi lua cu drag ş' aşi toarce toată ziulica la fereastră lână şi cânepă şi in şi borangic, trainice ca 'mpărăţia lui tare, calde ca inima-i bună şi frumoase ca chipu-i tânăr! răspunse fata cu cântecul plăcut de la urmă.

De aci vorbă multă de pribegia sufletului împătimat.

Şi fetele, cântând şi chicotind, se 'ntreceau acum să spună cam ce-ar face, ca să-i aducă fericirea. Dădeau laude peste laude, care de care. Cele 'nstărite, că l-ar purta numai cu cămăşi de borangic, cele drăgăstoase că l-ar ţine numa 'n cântec şi "n legănat, iar din cele sărace, una că i-ar treera ogoarele cu braţele, alta că i-ar hrăni curtea 'ntreagă c'o turtă, până ce fata, care-şi dăduse pe faţă de la 'nceput sufletul pentru el spuse răspicat:

— Eu i-aşi ţine 'mpărăţia cu furca! Şi, uitându-se la scula-i dragă, îi şopti:

— Toarce furcă!

Intr'o clipă caerul s'a sfârşit şi a pus altul, aruncând fusul în grămada, ce creştea mare, tot mai mare lângă ea. Vorbea fiecare acum ce se pricepea pe seama lui, a feciorului de 'mpărat.

Şi el, schimbat la haine, să nu fie cunoscut, şedea printre flăcăi, asculta şi tăcea. Şi mi-a pus ochii pe fata cu cântecul dulce, cu rost la tors, cu sufletul deschis şi voios. Băgă de seamă, că, pe cât de sbengoasă, pe atât de vrednică era. Da gata caer după caer. Isprăvea zece până ajungeau celelalte pe la sfert la ale lor. Atât spor nu văzuse el nici când.

Era furată minune, aşa de iute şi de subţire torcea. Şi apoi firul ei era fir, ca de funigei, nu alt fel.

Şi vremea trecea, munca creştea, vraja se 'ntindea.

O ducea tinereţea acum numai într'un cântec şi 'ntr'un joc.

Făt-frumos s'a pomenit lângă fata cu lauda, că l-ar lua şi i-ar ţine 'mpărăţia cu furca. Săltă cu ea şi ţopăea mărunt.

După ce s'a spart şezătoarea, s'a dat tot pelângă ea, cu vorbe dulci, cu desmierdări. A mers cu ea acasă, a cerut-o la părinţi, şi, nici una-nici două, a pus-o 'n şa, cu ce era pe ea doar şi cu furca 'n brâu şi s'au tot dus, cale lungă şi 'ntinsă, tot lăţindu-li-se 'n faţă şi luminându-se zările, spre palat.

Aci vorbă multă, supărare, sfat. Nu trecuse nici când nimănui prin minte putinţa unei aşa de mari înjosiri. Impăratul însă s'a gândit, că hârnicia şi munca iscusită şi cu spor poate să ţie loc cu fală viţei de 'mpărat în căsnicie. Şi, ca s'o dreagă 'n faţa lumii, ca să ştie şi supuşii şi vecinii pricina pasului făcut de fecior, ca să nu se uite nimeni cu prepus şi cu duşmănie, a vestit el o şezătoare

mare, ca să-şi aleagă 'n ea feciorul de soţie pe fata, care o toarce mai mult şi mai bine.

Şi au venit sumedenie de fecioare din tot cuprinsul împărăţiei, cu caere multe, cu furci şi cu fuse, cari de cari mai subţirele, mai uşurele, mai cu drag la văzut şi mai cu rost la lucru. Tânăra, aleasă de feciorul de 'mpărat, nu mai putea de bucurie, c'o s' arate ce poate 'ntr'o adunare aşa de mare. Şi-şi alinta furca, furca ei vrăjită, dăruită de măsa la moarte, căreia de-i zicea »Toarce furcă« pe loc dădea lâna gata.

Dar cum viaţa par'că-i croită aşa, ca'n calea fericirii să se ivească iscoadele, piedici şi amaruri fără de număr, o pustie de ţigană, roabă la curte, trăgând cu ochiul şi cu urechea pe furiş la logodnică, când torcea, cum sta mai mult de vorbă şi de cântat şi doar zicea câte odată »Toarce furcă«, când caerul se sfârşea ca prin minune, schimbat în fir ales, s'a prefăcut c'o 'ndrăgeşte, i s'a vârît în suflet şi i-a aflat taina.

Venea apoi des pe la ea şi a pândit-o, până zorii zilei celei mari, de cercat norocul, văzând-o dată după treburi, i-a schimbat furca. I-a lăsat alta la fel lucrată, în locul cele vrăjite. pe care a dus-o odraslei ei.

He, şi când s'a 'nserat, după ce s'ambrăcat fata 'mpărăteşte, s'a aşezat lângă alesul inimii ei, în capătul de sus al treptelor din sala tronului, în care şedeau şi 'mpăratul şi 'mpărăteasa. Avea lângă ea un morman de caere şi câteva ţigăncuşe roabe de ajutor.

Pe celelalte trepte erau rânduite viţe de 'mpăraţi, sfetnicii curţii cu soţiile şi cu fetele lor, iar jos pe scaune, mici, dese, fete multe din popor.

Şi a 'nceput şezătoarea.

Împăratul a cerut celor de faţă să spue fiecare câte o poveste.

Cine să 'nceapă? Se cam codea lumea adunată şi aşteptau toţi cu 'nfrigurare, uitându-se unii la alţii. Când se aude glasul unei hoaşce neagră cum îi cărbunele stins şi urîtă ca păcatul ascuns:

— Ia să 'nceapă baba, Prea luminate 'mpărate. Să fac pârtie, că aşa-i în lume, robotaşii vin la greu şi coconaşii la uşor.

Şi trăgându-şi testimelul peste păru-i cărunt, tuşind odată tare începu:

— He, a fost odată, ca nici odată.

Toate feţele au pironit ochii pe chipul ei înroşit, asudat de fiorii temei şi ai bucuriei. Ea tăcu o clipă, apoi:

— Dar să nu mă iau dela 'nceput cu vorba şi să-mi îndemn fata la lucru. Ascultă de ascultat, dar toarce bobocu' mamii, nu cu gându' c'o să' ntreci atâtea cinstite feţe, da' aşa ca să fii şi tu'n rându' lumii. Aşa,i toarce furcă! S'acu mi-ascultaţi boeri mari şi mici şi voi feţi logofeţi:

»A fost odată un împărat, ca toţi împăraţii, ca Luminăţia Ta, ţine-ţi-ar Dumnezeu zilele, ca moşii şi strămoşii Tăi, ierte-le Prea Bunu' păcatele şi fie-le ţărâna uşoară!

Lumea s'a uitat chindărîş şi au zâmbit înfundat mai toţi, văzând cum o luase pe ţigăneşte. Ea nu şi-a pierdut însă cumpătul şi a urmat firul tărăşeniei, ce avea de spus.

»Acu 'mpăratu" ăsta a fost avut un fecior. Şi, venindu-i vremea să se 'nsoare, a plecat în lume. Şi mergi şi mergi pân' a ajuns într'o şezătoare«.

Da să nu uit, Toarce fata mamii, toarce furcă!

Când a zis baba vorbele acestea fata ei a şi pus alt caer şi toţi ochii lucrătoarelor au căutat la ea, miraţi, că ale lor nu scăzuseră nici pe sfert. Logodnica feciorul de 'mpărat a zis ea tare: »Toarce furcă«; dar furca nu toarcea de loc, şi degetele ei umblau greu pe fusul noduros, iar firul ieşea când gos, când subţire cu folmotoare multe. De, fir de mână necăsnită, neîscusită, învăţată cu torsul d'agata.

Şi baba urma în ascultarea tuturor:

»He, şi mergând fecioru' de 'mpărat în şezătoare, s'a pus la pândă să-şi aleagă din ele o soţie. Şi fetele dedeau laude, că una era să-l desmierde 'n legănări, alta o să-l poarte 'n mătase, una c'o să-i ţie casa c'o pită, alta c'o să-i poarte toată rânduеala palatului cu furca!« Dar, ca să nu mă iau prea mult cu vorba: toarce fata mamii, toarce furcă!

Şi, zicând aşa pe loc caerul fetei ei s'a sfârşit, pe când ale celorlalte nu erau nici pe la jumătate. S'au uitat cu mirare toţi la ea. Logodnica feciorului de 'mpărat a mai zis ea şi a doua oară ca ţiganca »Toarce furcă!« dar văzând că nu se mişcă caerul şi fusul în mâne tot mic, s'a sculat în sus galbenă şi a strigat cât a putut: »Tacă-ţi fleanca scorpie« şi către derchetura ţigăncuşii: »Nu mai toarce furcă!« Au ţinut-o însă toţi de rău şi baba a mai zis odată 'n ciuda ei: »Toarce furca!«: iar împăratul a repetat vorbele ei »Toarce furcă!« şi »Spune, babă mai departe«.

Fata ţigăncii a mai schimbat un caer, pe când logodnica nu 'nşirase mai nimic pe fus. Şi baba nu se lasă să fie mult rugată şi urmă:

»He, şi dac' a auzit fecioru' de 'mpărat laudele astea a luat dintre toate pe fata, care a spus c'o 'să-i ţie casa cu furca. A pus-o pe cal şi s'a 'dus cu ea la curtea 'mpărătească!« Da, să nu mă fure vorba:

Toarce bobocu' mamii, toarce furcă! îndemnă ţiganca.

Şi, pe când fata ei punea al patrulea caer şi ochii toţi o aţintiseră cu drag, logodnica, sărită cu trei trepte 'n jos, răcni, ca o fiară rănită:

— Nu toarce furcă!

— Toarce furcă! se răsti 'mpăratul. Şi vezi-ţi babo de poveste!

— Şi ea o luă iarăşi din loc:

— He, mânca-ţi-ar mama ochişorii, că-mi ţii parte, suflet bun şi drept! Uite să nu 'ntorc la ea. »Dac' a mers acasă, feciorul' de 'mpărat a vrut să pue la probă vrednicia fetei, înainte d'a se cununa cu ea. Şi, făcând o şezătoare mare, vorb'aea! »La pomu' laudat să te duci cu sacu' spart în fund!« l-a fost dat de rude ruşine, c'a tors mai puţin decât toate fetele strânse din ţări depărtate, şi de prin prejur. Şi, ce-a tors, era aci gros, aci subţire şi cu guşi multe, c'a rămas de hulă şi de batjocură!

Da', să nu mă iau prea mult cu povestea, toarce, fata mamii dragă, că s'au pironit mărgăritarele toate asupra ta. Toarce furcă, toarce-i-ai norocu'!

Al patrulea caer a fost pus în furcă, pe când toate torcătoarele mai aveau ca un sfert din ale lor, iar al logodnicii abea-abea se cunoştea, c'a ieşit fir din el.

Şi a sărit ea atunci încă de pe o treaptă, apropiindu-se de ţigăncuşe şi rostind din fundul inimii ciudoasă rău:

— Nu mai toarce, furcă, că-mi torci nenoc[illegible]u'!

La vorbele ei împăratul s'a răstit:

— Toarce furcă, că torci norocu' cui se cade, nu cui vrea! Şi spune babo, spune!

Şi cioara bolumă a dus firul povestei mai departe:

— He, odoraşele maichii dragi

»Şi din toate clăcaşele a tors mai mult şi mai bine o biată roabă, pe care 'mpăratul a dat-o de soţie feciorului, ca să-şi ţie cuvinţelu'!« Da' să nu mă las furată de poveste. Toarce furcă şi toarce fata mamii cu noroc.

— Nu toarce furcă! mai hohoti logodnica 'nfuriată, ajungând lângă ţigancă.

— Toarce, toarce furcă! porunci şi mai tare 'mpăratul.

Al cincilea caer de pe furca ţigăncuşii se sfârşise. Şi, strângându-se pe lângă ea, împăratul cu împărăteasa şi cu sfetnicii toţi, au văzut că firul era o minune 'ntreagă, de subţire şi aşezat ce era tors. Şi 'n faţa mulţimii rătutite au hotărît ei însurătoarea feciorului împărătesc cu ea.

Pe fosta logodnică au vârât-o la 'nchisoare, ca p'o lăuduroasă şi mincinoasă ce a fost.

Şi a trecut vremea. Ţigăncuşa domnea 'n palat, sclivisindu-se cu văpseli şi fandosindu-se 'n găteli peste găteli. Iar biata fată de ţăran îşi ducea amarul vieţii nespălată, nepremenită, la umezeală şi 'n mucigăiul unui beci întunecos, unde nimeni n'o vedea, nimeni n'o mângâea, nimeni n'o câină măcar de crudul ei nenorod.

Ii dădeau mâncare pe fereastră, trăgând, prin descuere, gratiile de fier. Slăbise, se sforogise la trup, dar mai mult i se închisese, i se 'ntunecase sufletul, odată vesel, ca de înger, luminos ca cerul senin şi drăgăstos. O chinuea ne 'ncetat gândul nedreptăţii, de i se făcuse şi al pacostei cumplite, ce-i căzuse pe cap. Nu mai trăgea nădejdea chemării ei la viaţă, nici de darea pe faţă a hoţiei, ce făcuse ţiganca, şi-şi aştepta moartea. Se ruga 'ntru'na la Dumnezeu să se 'ndure de ea, să-i aline suferinţele, chemând-o mai grabnic la sânul lui, lângă dulcea-i mamă.

Sta aşa ceasuri şi zile 'ntregi pe marginea patului ei de blăni, cu tâmplele sprijinite 'n pălmi, cu coatele pe genunchi; de multe ori cu fiertura lângă ea, răcită, uitată.

Atras de miros, se aciolase însă, 'n închisoarea neagră de zid un şoricel. Se apropia la 'nceput sfios de ea, bănuelnic, apoi din ce în ce mai îndrăzneţ, mai prietenos, văzând că fata nu se mişcă şi nu-i vrea răul, ci-l lasă 'n voea lui.

Şi, după ce aduna fărămiturile şi-şi potolea foamea, se rezema 'n codiţa lui şi-şi pironea ochii vii, iscoditori, la tovarăşa lui de 'ntuneric şi de frig.

Şi ...., fără să vrea, se pomenea de multe ori uitându-se ţintă la tovarăşul ei drag, cercetătoare, miloasă, iubitoare. Şi, azi aşa, mâine aşa, se ţesuse 'ntre ei o prietenie caldă, trainică. El îşi luase năsucul la purtare şi i se suea pe picioare, i se văra 'n sân; iar ea, când o mai părăseau gândurile negre, îl prindea frumuşel, îl juca 'n palmă, îl cocolea.

Şi din duioşii, întretăea te de suspine, fata a prins să'i spue povestea ei. Şi şoricelul o asculta, ciulind urechiuşile, dând din codiţă şi scrâşnind din dinţi: »Chiţi-chiţi«, în semn că 'nţelege. Ii licăreau ochii 'n cap de bucuria 'ncrederii şi a deschiderii sufletului fetei către el.

Şi, hotărît în inimioara lui, muiată de milă, şi-a pus în cap, cu tot dinnadinsul, s'o ajute, să scape din nenorocire şi să-şi capete dreptatea sfântă, dreptatea netăgăduită, că-i păcat de moarte şi nu rabdă nici bunul Dumnezeu, să stea prea mult întunecată.

Şi, ce a făcut el, zile 'ntregi luni ani, singur a ştiut. Destul că, într'o bună zi, s'a pomenit fata că răsare el din borta unui colţ, târând de aţă o furcă, furca mamei ei dragi, furca copilăriei şi a visurilor ei frumoase, furca dragostei a norocului ei.... Şi a plâns de bucurie, udând cu stropi fierbinţi pe binefăcătorul ei.

Şi a trecut, ce a trecut, şi, ajungând împărat, logodnicul ei, s'au pornit la curte serbări mari şi şezători, la care a dat el poruncă să se scoată şi să se lase şi mincinoasă fată de ţăran.

Şi, pe când torceau fete şi neveste, venite din tot largul împărăţiei, fata cea năpăstuită, torcea de 'ntrecea pe toate. La o 'nvârtitură

de fus a lor ea schimba un caer şi lua altul, că adusese 'mpăratul şi pusese 'n mijloc lână multă să 'mbrace cu firul ei oastea 'ntreagă. Ţiganca, împărătească, ce să toarcă? Nu putea de loc că vezi nu pusese mâna pe furcă 'n viaţa ei.

Se uită 'mpăratul, vede, se miră.

— Ce să fie? se 'ntreba 'n gândul lui. Apoi tare:

— Să spuie cine vrea o poveste.

Incepe fosta lui logodnică:

— A fost odată un fecior de împărat . . . Toată lumea îşi îndreaptă ochii spre ea. Erau toţi numai urechi.

Şi ea spune şi spune, oftând şi gemând. Pe la sfârşit a 'nceput să plângă cu hohote. Şi, printre povestit şi tors, nu uita să 'ndemne odorul: »Toarce furcă!«

Ţiganca turba de ciudă, sărea câte o treaptă şi striga şi la furca ei »Toarce furcă« şi la a fetei: »Nu mai toarce!«

Impăratul tânăr se 'ncrunta şi poruncea să tacă baragladina şi să urmeze fata.

La sfârşit, când a aflat pricina schimbării furcii şi minunea dobândirii ei, a sărit în sus, a luat pe scumpa lui în braţe, a cuprins-o. Şi muindu-i faţa 'n lăcrămi, a dus-o şi a aşezat-o pe tron alături de el, iar pe guşuterică şi pe mama ei, cari din treaptă 'n treaptă, ajunseră la uşe şi se găteau s'o ia la sănătoasa, le-a băgat întru'n cazan cu catran şi le-a fiert zile "ntregi, aşa cum au fiert ele sufletele la doui tineri îndrăgostiţi şi sortiţi unul pentru altul.

Şi a fost aşa, că, după ce feciorul de 'mpărat a simţit greutatea belstemului părintesc, să răsară iertarea. Şi aşa a ieşit la iveală dreptatea, iar nelegiuirea a fost pedepsită.

Fir' ar să fie aşa şi azi şi totd'auna la noi, şi pretutindenea pe lumea lui Dumnezeu!

— — — — — — ----

Ş' acu' ţineţi minte
Vreo două cuvinte
Bazmu' s'a băzmit,
Gur' a isprăvit
Ce-a avut de spus,
Ca firul pe fus,
Caeru' când toarce,
Cum pe la răstoace,
Păstrăvul se prinde,
Sacul când se 'ntinde,
Sau ca 'n miez de vară,
Cântând cuc pe sară,
Lumii de vesteşte,
Că i se sfârşeşte
Glas de cucuit
Suflet de 'ndrăgit.

Prinos

Suspină 'n acorduri vagi vântul duios
Şi seara se-aşterne pioasă;
Cântarea iubirii ţi-aduce prinos,
Fecioară frumoasă.

Din umbra uitării răsai răscolind
Trecutul şi 'neacă-mi tot dorul;
Te cheamă iubirea şi codrul doinind,
Şi 'n taină izvorul.

Scrisoarea din urmă-i un cântec pribeag
Ce moare ca multe din lume;
Dar slovă de slovă îngână cu drag
Frumosul tău nume.

Sunt singur, de dorul nebun vămuit;
Tovarăş mi-e Crist din răscruce...
Suspină uitarea cu glas tăinuit:
Ca mâine, se duce...

Intreagă iubirea plângând revărsai,
Şuvoae, din ochii de mure..
La sânul sburdalnic decă m'a'ntâlnit
Sub bolţi de pădure?!

P. MURGEANU.

Prinos la sărbătoarea Invierii

de CREŞPAI IULIU

Voi ce-aţi plâns în întunerec
Şi nimeni nu v'a mângâiat
Din lunga voastră îngenunchere
Sculaţi! Hristos a înviat.
(Vlăhuţă).

Una din cauzele primordiale ce produce un efect deosebit în viaţa noastră spirituală, este înrâurirea cultului sărbătoresc.

Incă din cele mai vechi timpuri, cultul sărbătorilor a fost ţinut cu evlavie şi precum vedem, acest simbol de credinţă, s'a perpetuat — menţinându-se — datorită faptului că, el este pentru eul nostru un moment de trăire spirituală, un prilej de odihnă recreatoare, popas în drumul unei vieţii împovărate. Cerul devine mare frescă a vieţii, omul primeşte zelul de a înfăptui acordul complet cu creatorul, cu existenţa generală şi cu el însuşi. Este o apropiere a pământului cu raiul ceresc, o deschidere către transcendent ceeace aduce vieţii, harul unei blânde apoteoze. Sunt momente de reculegere sufletească şi coborîre în efemer a sensurilor adânci şi luminoase ale existenţei.

Sărbătorile, sunt nişte cantonamente, unde spiritul stă de vorbă cu divinitatea.

Un astfel de cantonament avem în calea noastră, care nu e o zi ca toate celelalte, ci este o zi, la care plasma umană se pregăteşte spiritualmente, printr'un' preludiu de reculegere, vrând să evadeze din pământescul trecător, apropiindu-se spre dumbrăvi de trăire spirituală, unde e mai multă lumină şi libertate, căci, fără momente de răgaz, fără oaze de lumină »anima« noastră moare şi este complet aruncată în întuneric.

Suntem chiar în toiul acestui anturaj de pregătire şi aşteptare, când totul se schimbă, — regenerează şi, nizueşte, — când totul devine o feerie, Natura respiră un dor adânc de viaţă, lepădându-se de mantaua-i grea şi rece, care o ţinea în amorţire şi stagnare.

Tot astfel şi firea umană caută-să fie în plină armonie cu natura, rupând şi ea, vălul negru sub care sta ascuns tumultul păcatelor, ţinând spiritul în agonia întunericului distrugător al satanei. »*Fără de legea mea eu cunosc păcatul meu, căci înaintea mea este pururea*«. Deci a sosit momentul când şi sufletul nostru simte o expansiune de regenerare a florei sale. Căci, precum fiecare primăvară aduce cu sine reînvierea naturei — a materiei — tot aşa şi sufletul simte nevoia libertăţii a florei sale — a spiritului — prin regenerare şi înviere. »*Miluieşte-mă Doamne că nu sunt numai neputincios, ci şi zidirea ta sunt*« (Simion Metafrastul).

Atunci, când întreaga omenire a început să rătăcească pe căi greşite, alunecând pe panta distrugătoare a păcatului — desfătându-se în văpaia desfrâului, a imoralităţilor şi a necredinţei — iată că prin puterea dumnezeiască se naşte un Mântuitor al lumi — acea întruchipare de Dumnezeu şi om — care, prin puterea cuvântului şi a învăţăturilor sale, umple inimele credincioşilor cu harul sfinţitor îndreptând sufletele rătăcite de pe căile satanei.

Ce-i ce l-au înţeles, l-au urmat, ce-i ce nu l-au înţeles, l-au batjocorit şi chinuit, iar pe urmă l-au răstignit pe cruce.

Hristos însă n'a murit pe veci, precum nu moare bobul de grâu, care semănat în pământ, putrezeşte şi moare; dar aceasta moarte nu implică dispariţia materiei, ci, o pregătire pentru o nouă germinaţiune, o rană expansiune a vieţii, căci din el iese spicul, o viaţă cu mult mai bogată decât aceea pe care o avea în aparenţă, el însuşi.

Nici Cristos n'a murit, căci după trei zile — dela moartea sa a înviat. »*De te-ai şi pogorât în mormânt cela ce eşti fără de moarte, dar puterea iadului o-ai sfărmat şi ai înviat a treia zi Crucii tale ne închinăm Cristoase şi sfânta învierea ta o lăudăm şi o mărim*«. Deci şi noi cari simţim în sufletele noastre Invierea, să ne bucurăm şi să ne veselim, preamărind numele lui prin cântece de slavă a Invierii.

»*Cristos a înviat din morţi, cu moarte pre moarte călcând şi celor din morminte viaţă dăruindu-le*«, iar pe cei vii răscumpărându-i de sub jugul păcatului, împăcându i cu Dumnezeu.

Paştile Domnului, în care trebue să ne veselim şi să ne bucurăm preamărind învierea lui, sunt aşteptate cu seninătate şi curăţenie sufletească de toată creştinătatea.

Toţi credincioşii, dela mic la mare, dela tânăr la bătrân aleargă cu paşii grăbiţi spre Casa Domnului preamărindu-l în cântece de slavă.

Copii, în spontanietatea lor, aleargă în căutarea unui tovarăş, pentru a perpetua vechiul obiceiu de a ciocni ouă roşii, iar a doua zi, se pregătesc pentru a răspândi balsamul florilor prin stropirea cu parfum, precum Maria Magdalena a stropit cu mir capul Domnului.

Sărbătoarea Invierii, este o trăire spirituală, în care creştinul vede toată gama suferinţelor pe cari Isus Cristos le-a jertfit pentru iertarea păcatelor, pentru pacea pe pământ şi buna voire între oameni.

„Cărturarul“ I. Renfea

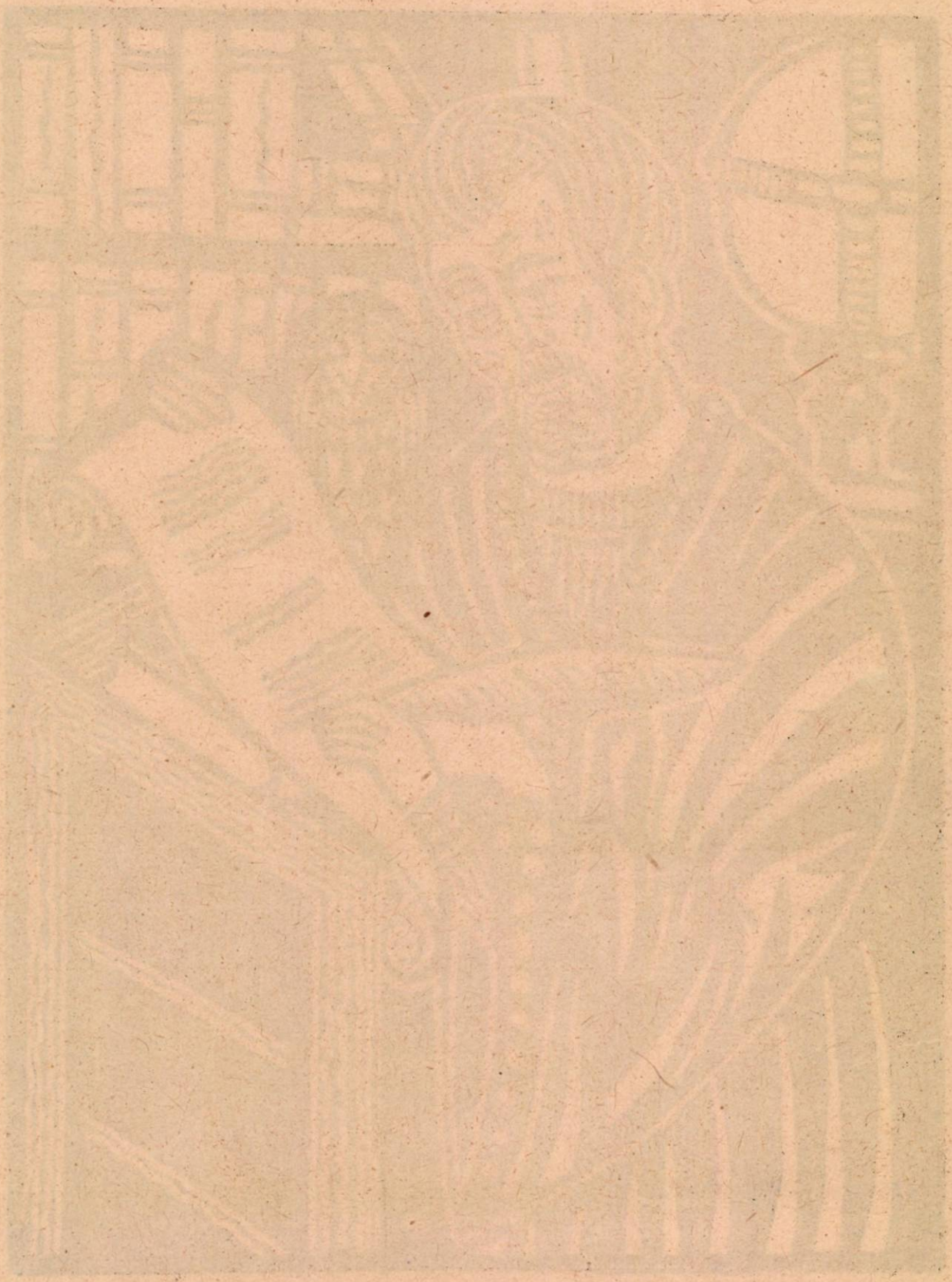

ÎNCREDERI

Vremuri şi moravuri

Trăim vremuri predominate de concepţia că realitatea e bine să fie ocolită, înăbuşită, în avantajul anumitor interese mai mult sau mai puţin superioare, sau numai pentru a nu se ştirbi o presupusă autoritate unor încurcă lume.

Adevărurile, oricum şi oricari ar fi ele, deranjând, alarmând ori derutând, trebuesc tăcute, pentrucă, fie că n'ar servi un calcul, fie că n'ar fi în interesul înalt al unor aranjamente, adesea, josnice.

Raţiunea aceasta, pe cât de temeinică, pe atât de dăunătoare, e popularizată, exploatată, şi'n ţinuturile noastre, unde n'ar trebui nici *un moment să' şi găsiască locul, practicată.*

Ni-am creiat o dogmă din minciună, trăind din plin o epocă de continuă perfidie. *Se minte şi se exagerează cu neobrăzare şi de informatori şi de informanţi. De sus şi până jos. Sub toate formele, în toate ocaziile şi sub orice raport. Moralizatorii, sortiţi a pune la cale intrigi, desbinări, încurcături, abundă la toate colţurile, prin toate încăperile, ba pe unii îi întrezăreşti chiar şi prin amvoane.*

Vorbesc de morală oameni dintre acei cari, deşi menirea i-ar îndreptăţi la aceasta, sunt departe de orice criteriu moral prin conduita lor.

Se angajează, se popoţănează, se umflă şi se erijează în remediatori ai nevoilor publice oameni a căror activitate e limitată doar la tras sforile, oameni ce fac chestiuni politice din cele mai imperioase probleme vitale.

Neputinţa e scuzată prin subminare, nepriceperea prin bârfire.

Atât de dese sunt ocaziile când nu mai ştii pe cine să crezi, încât nenumărate sunt prilejurile când n'ai în cine să te mai încrezi! Oameni pe cari, i ştii că se urăsc de moarte, îi vezi zâmbindu-şi, petrecând ori lucrând împreună întru interesul obştesc.

Nu te mai poţi dumiri unde începe prietenia, când se sfârşeşte vrăşmăşia, sau care 'i deosebirea între una şi alta.

Şi totuşi, ne aşteptăm la mai bine, la mai mult şi cât mai repede.

CONST. GH. POPESCU.

Un uitat: George Coşbuc

Societatea »Târnava Mare« a Românilor ardeleni din Capitală a comemorat deunăzi 50 de ani dela moartea canonicului *Timotei Cipariu* şi 19 ani dela acea a lui *George Coşbuc.*

Faptul s'a bucurat de o oarecare publicitate. Semn bun în zodia veacului nostru. Numai că această evidenţiere cuprindea o notă de dureroasă constatare; marii noştri înaintaşi sânt pe nedreptul uitaţi. Să ne scandalizăm? La ce ne-ar folosi! Mai bine ar fi să încercăm noi, care avem posibilitatea, o acţiune de reactualizare a personalităţilor creiatoare. S'a relevat adeseori prin revistele noastre că ne lipsesc ediţiile ieftine, bune şi amplu comentate, ale clasicilor. Singura încercare meritorie este a »Scrisului Românesc« din Craiova prin colecţia »Clasicii Români comentaţi«, colecţie îngrijită de d. prof. univ. *N. Cartojan.* Alături de studii complete şi definitive, asupra scriitorilor, aceste ediţii ar îndeplini dela sine, opera de restaurare a adevăratelor valori literare şi culturale.

Până la desăvârşirea unui asemenea deziderat, orice comentariu asupra desinteresului general arătat faţă de opera înfăptuitorilor sufletului naţional, este de prisos. Şi dacă astăzi afirmăm că George Coşbuc este un uitat, o facem pentru relevarea lipsei de atitudine a celor care ar avea menirea şi căderea să ne impună prin forţa realizării aceste rememorări.

Preţuim deci gestul societăţii »Târnava-Mare«. Ar trebui cât mai mult imitat. Data respectiva n'are importanţă, pentrucă scriitorii trec peste ani, în conştiinţa şi sufletul unui popor.

Ajungând la acest punct se cuvine iarăşi o mică menţiune. Uitarea de care vorbeam mai sus se manifestă şi prin faptul că George Coşbuc, întrat demult în patrimoniul literelor româneşti, a avut până în prezent o prea neînsemnată căutare. Ne lipseşte încă studiul acela definitiv care să ne dea un Coşbuc în toată măreaţa lui întrupare, aşa cum dealtfel ni s'a dat abia acum (după aproape 50 de ani dela moarte) despre Mihai Eminescu.

Despre Coşbuc a scris criticul Dobrogeanu-Gherea numindu-l »poetul ţărănimii«.

Ne-a mai dat un studiu şi Constanţa Marinescu, studiu care are şi multe lacune.

Cu începuturile literare ale lui Coşbuc s'a ocupat d. prof. univ. *Nicolae Drăganu* în două meritorii lucrări. S'a putut astfel constata că George Coşbuc este pe deantregul, produsul mediului năsăudeau, în privinţa creiaţiei şi că deci toată opera sa este reflexul vieţii acelei dârze ţărănimi năsăudene.

Ca originar din acelaşi Năsăud, am satisfacţia unei învingeri, oridecâteori am ocazia să observ un semn de admiraţie faţă de memoria lui »badea George« (cum îl numeau localnicii pe George Coşbuc). Şi bucuria aceasta mi-e cu atât mai mare cu cât din studierea vieţii lui George Coşbuc (poetul nu admitea nimănui să-i spună »Gheorghe«) am dat de urma un fir de legătură între tot ceea ce lucra poetul şi între nostalgia ţinutului natal, rămas, în urmă ca o veşnică himeră. Poetul o suferit mult sufleteşte, fiind departe de ai lui şi oprit să-i poată vedea. El avea un cult special pentru părinţi şi în special pentru mamă, pe care trebue s'o considerăm ca plămăditoarea fondului sufletesc al poetului.

Dar această dragoste este prea mult legată, de tot ce-a lucrat Coşbuc, pentru a o putea desvălui în câteva cuvinte. Ne permitem s'o cercetăm şi s'o dăm la iveală, atunci când împrejurările vor permite-o. Căci de necesară nici nu stăm la îndoială că n'ar fi.

OCTAV. RULEANU.

Rolul învăţătorului în întocmirea politico-socială*)

Pentru clarificarea multor chestiuni ce se agitau în politica internă a ţării — în timpul din urmă — a fost nevoie să se facă apel şi la învăţători, cari au adăogat la teoria oamenilor noştri politici, manifestările sincere ce se frământau în ţărănimea noastră, ca unii cari cunoşteau mai bine viaţa reală a satelor.

Dealtfel această preocupare a învăţătorilor de a face politică — într'un sens sau în altul — a luat naştere în urma înjghebării aşa zisei activităţi extraşcolare şi s'a accentuat în timpul din urmă datorită modificărei legei electorale.

Fără îndoială că amestecul învăţătorului în treburile ţării a fost şi poate încă va fi de folos, însă, din nefericire în timpul nostru politica — sub multiplele sale forme — a atras prea pe mulţi de la îndatorirea principală, dând naştere la multe dificultăţi şi înţelegeri greşite, îndepărtându-i de la preocupărille pur şcolare.

E oarecum la modă ca toţi să facă politică.

Chestiunea aceasta e puţin cam delicată şi pusă într'un chip cam îndrăsneţ, dar ea trebue discutată şi examinată la lumina unei analize ştiinţifice, şi atunci e firesc să ne punem următoarele întrebări, cari dealtfel au mai fost puse încă din 1910, în Gazeta »Tribuna«, foaia asociaţiei învăţătorilor.

1. *Trebue ca învăţătorul să facă politică sau nu?*

2. *Şi dacă trebue sa facă în ce sens s'o facă?*

Constituţia nu recunoaşte privilegii în ceeace priveşte exercitarea drepturilor cetăţeneşti şi potrivit spiritului democratic, dreptul de a face politică nu mai poate să fie apanajul câtorva clase sociale.

Aşa dar din punct de vedere al dreptăţii învăţătorul trebue să facă politică; el nu va putea fi înlăturat ca să nu ia parte la alcătuirea legilor ce privesc pe cei în mijlocul cărora trăeşte. Prima întrebare e clară şi n'are nevoie de alte discuţiuni.

Mai multe dificultăţi întâmpină chestiunea doua: In ce sens să facă politică?

Inlăuntrul unui partid sau în afară de orice partid?

In No. 99 din Tribuna, anul 1910, unul dintre învăţători răspunzând la chestiunea aceasta, spune: »*Să ferească Dumnezeu învăţătorimea de a cădea în marele păcat de a se înscrie într'un partid politic.* Iar un altul se *exprimă astfel:* »De cât ca învăţătorul să se *transforme în mercenar al profitului, mai bine să nu facă politică de loc, fiindcă îşi pierde cuă esăvârşire libertatea acţiunii şi a gândirii.*

Inainte de războiu părerea celor mai mulţi era ca învăţătorul să nu facă politică înlăuntrul unui partid, ci să dea concursul său tuturor oamenilor politici, cari doresc binele ţării în mod cinstit- şi celor ce sunt capabili.

Era deci o politică mai mult de principii.

In zilele noastre însă primează politică în sânul unui partid, politică mai mult pentru satisfacerea intereselor şi ambiţiunillor personale.

E luată politică în înţelesul cel mai greşit în *înţelesul cel mai puţin favorabil desvoltării noastre culturale-naţionale.*

Şi dacă astfel s'a înţeles politica de către majoritate, această politică o socotesc un dezastru pentru progresul moral şi social al naţiunii noastre şi *aş socoti că statul e dator să facă oarecari restricţiuni în această privinţă, nu în sensul de a opri pe învăţători să nu facă politică, sau de a nu fi înscrişi în vreun partid politic, ci în sensul de a-i opri de a face pe propagandiştii şi agenţii electorali,*

fiindcă acest lucru îi degradează în faţa mulţimii.

Cu deosebire pentru cei tineri ar trebui să se facă multe restricţiunni, căci încă nu-şi cunosc îndeajuns rolul precis din şcoală şi caută să se amestece în treburile politice — reclamându-şi dreptul de a fi aleşi, socotindu-se foarte capabili, fără a avea câtuş de puţin experienţa socială a oamenilor şi cunoştinţa nevoilor adânci ale poporului în genere. Ceeace constitue o vină de neertat, este că mulţi — din aceştia cari fac politică propagandistă — au înfiltrat multe idei periculoase în mintea ţăranilor, nefiind conştienţi de nepriceperea şi demagogismul lor, predicând numai drepturile mulţimei şi ţinând ascunse îndatoririle ei către stat.

Vor putea însă foarte bine să fie aleşi învăţătorii cari vor fi trecuţi de 30 ani şi cari au dat probe în experienţa lor socială că însemnează ceva, în satul pe care-l conduc.

Problema fundamentală care se pune acum pentru ţara noastră şi care s'a pus de mult în ţările mai *culte, este de a face ca toate forţele naţiunei să lucreze, cu valoarea lor maximă, pentru binele şi întărirea ei.*

In concepţia modernă de organizare, socială, o naţiune este un organism viu şi inteligent, unde *fiecare individ contribue în marginele sferei sale de acţiune în mod conştient pentru întreţinerea vieţei sociale şi o ajută în desvoltarea ei.*

Suntem noi organizaţi în aşa fel ca orice Român să-şi dea seama de rolul său în stat, să-şi cunoască drepturile şi datoriile lui de cetăţean?.

Desigur, nu suntem.

Acesta este rezultatul unei opere culturală — socială — politică, cari la noi încă nu s'a terminat.

Aceasta ar fi cea mai frumoasă politică pe care ar trebui s'o facă învăţătorul, alături de ceilalţi factori culturali: *preotul, administratorul de plasă,* doctorul plăşii, judecătorul, grefierul, chiar primarul şi notarul şi perceptorul dacă sunt pricepuţi — cari şi ei trebue făcuţi responsabili de starea culturală — politică, nu numai învăţătorul, fiindcă el nu poate să fie, factotum într'un sat, deoarece acest lucru ar fi mai presus de puterile lui.

Şi afară de aceasta, progresul social — asemenea unui organism biologic — cere cu insistenţă specializarea diferitelor elemente după funcţiunile ce îndeplinesc, diviziunea muncei, care de fapt nu e o problemă de diviziune, ci o problemă de organizare, de cooperare, de unificare a scopurilor economice şi politico-sociale.

Aceşti factori culturali — deci şi învăţătorul, vor lua cuvântul politică în înţelesul cel mai lăudabil, în înţelesul vechiu, adică de a lucra pentru binele şi interesul general al ţării.

Ca oameni superiori poporului, ca cei mai de seamă, *ei vor trebui să ţină în curent pe săteni cu problemele principale de se agită în sfatul ţării, cu privire la nevoile ţăranului şi ale poporului întreg, să expună sătenilor cu* SINCERITATE *rolul de cetăţean, felul cum trebue să se poarte cu organele statului şi cu formele de organizare, să le arate în plină lumină doctrinele politice, ridicându-se cu chipul acesta deasupra patimelor politice, deasupra vârtejului de pasiuni şi mizerii politice.*

Invăţătorul mai ales, va face *educaţia cetăţenească,* în sensul cel mai înalt, va face o politică însoţită de sentimente umane, de iubire de popor şi de tot ce e bun, frumos şi folositor poporului.

Din momentul ce se tinde să se lumineze conştiinţa sătenilor, făcându-i cunoscători de legile ţării şi conştienţi de drepturile şi de datoriile lor mai ales, trezindu-le conştiinţa valori lor, din acest moment învăţătorul va face politica cea mai sănătoasă, va face deci o politică condus mai mult de conştiinţa obiectivă, iar nu impusă de statutele unui club politic, căci atunci va fi sclavul unor idei străine de el, îşi va precupeţi sau chiar vinde libertatea gândirei şi acţiunii şi poate că la rândul său satul întreg va fi sclavul unui om.

RADU PETRE.

*) Din „Rolul înv. ca factor de îndrumare socială". Scrisul Românesc — Craiova.

Arcade de vis

Clipele pe care mi le-am strâns în sân;
au putrezit, ca 'ntr'o' cutie veche,
şi s'au rupt...

Arcadele de vis
s'au prăbuşit,
în sufletul prea negru şi abrupt,
la poala zidului bătrân;
şi au murit
toţii liliecii 'n gând....

Sub negrele ogive-a domnului visat,
avântul zace 'n glie: şoim ucis...

Ce trist plesnesc tăcerile de când
s'au dărâmat ,
pereţii domnului cu vechi icoane!

De-atunci,
viaţa mi-a închis îngustele obloane;
şi azi îmi strânge 'n doniţi mici, norocul
din ochii fără soare, numai tocul.

IONEL ŞIUGARIU.

DARI DE SEAMĂ

CĂRŢI

Emil Cioran

SCHIMBAREA LA FAŢA A ROMANIEI

Vremea lei 70.

Scriitorii abundă fiindcă la noi se pot pune pe tarabă orice fel de cărţi pe preţ bun, fără control, fără bun simţ şi fără răspundere. Autori sunt aproape toţi acei ce întrevăd o posibilitate de plasarea maculaturei pe un oarecare câştig, toţi acei ce vor să'şi satisfacă o ambiţie.

Scriitori cultivaţi, şi talentaţi totodată, avem însă puţini de tot. Şi-aceştia când apar, timizi şi foarte rar, sunt acoperiţi de concurenţa afaceriştilor de reclama desmăţată a acestora.

Aceste gânduri ni-au ieşit în cale la terminarea lecturei lucrării dlui Emil Cioran. Şi ni-au ieşit probabil fiindcă ne cam obişnuisem — de la o vreme — cu fel de fel de fantezii.

»*Schimbarea la faţă a Romăniei*«, ne grăbim s'o spunem, e o carte surprinzătoare. Şi-i surprinzătoare din două motive: întâi pentrucă e o carte absolut serioasă şi apoi prea a apărut fără sgomot. Eram obişnuiţi altfel. Ne-am trezit cu ea în vitrine, aşa, pe neaşteptate. Totuşi... lucrarea dlui Cioran nu se va dispensa de sgomotul obişnuit. Il va face, suntem siguri de asta, după ce va fi citită şi natural înţeleasă.

Schimbarea la faţă a Romăniei e o carte de gândire filosofică înaltă şi limpede, de aprecieri obiective şi documentate. Nu e scrisă pentru orice terchea-berchea şi deaceia credem că, acei în mânile şi în capetele cărora va intra, şi va intra în puţine mâni şi capete tocmai fiindcă nu'i scrisă pentru oricine, vor constata că dl Emil Cioran ridică chestiuni cari, limitate mai mult sau mai puţin în cadrul unor constatări, presupun serioasă atenţie şi încordată gândire.

Cartea se recomandă singură.

◆◆◆

Emil Ludwig

TREI TITANI

Cugetarea lei 75.

Traducătorul acestei rezumative, dar folositoare cărţi, Eugen Relgis, ne prezintă în 375 pagini, momente din viaţa a trei, cu adevărat, titani.

E vorba de italianul *Michel Angelo* genialul arhitect, sculptor, inginer şi cel mai mare pictor al Renaşterii, artistul care după singurele-i declaraţii şi-a supt arta odată cu laptele; de *Rembrandt* ilustrul pictor olandez pătrunzător al frumuseţilor naturei şi însfârşit de uriaşul *Beethowen.*

Interesantă şi instructivă, *Trei titani*, apare într'o traducere ireproşabilă, impunându-se atenţiei oricărui intelectual bibliofil.

◆◆◆

Al Lascarov Moldovanu

INTOARCEREA LUI ANDREI PĂTRAŞCU

roman — Cugetarea lei 70.

Omul e nepăsător la nenorocirile şi mizeriile altora. Nu'l interesează decât propriile-i necazuri pe care le măreşte şi de care se vaită mereu, indiferent dacă jalea celor din jur e incomparabil mai mare decât durerea lui. Aşa e croit şi pace.

Cartea de faţă e o biciuire a acestor slăbiciuni.

Răscolind durerea şi sărăcia care tulbură, sbuciumă şi adesea distruge sufletele nobile ale multor nesocotiţi, dl. Al. Lascarov Moldoveanu ne înfăţişează, în lucrarea dsale, toate frământările preotului Andrei Pătraşcu care nizueşte să ajungă la dragostea celor ce nu'l iubesc, care ţine cu orice preţ să 'şi apropie pe-acei ce'l vrăşmăsesc.

Lupta din sufletul preotului — un al doilea Popa Tanda — Pătraşcu imboldit de iubirea propovăduită de Hristos, dar frânt de nedreptăţile şi mizeriile opuse de viaţă, e redată cu atâta simţire, încât te impresionează şi te revoltă.

»*Intoarcerea lui Andrei Pătraşcu*« e o carte profund morală şi umanitară. Din noianul atâtor altor apariţii, această carte se evidenţiază şi se reclamă citită.

◆◆◆

C. Narly

CĂTRE O POLITICĂ ŞCOLARĂ

Cultura Românească lei 40.

Apariţia face parte din publicaţiile institutului şi Seminarului Pedagocic universitar din Cernăuţi.

Ca şi dl. Lupaş în Probleme şcolare, dl. Narly şi-a strâns în această carte o seamă de articole pe cari le mai publicase cândva în *Revista* dsale de *Pedagogie*. Se discută probleme cari interesează învăţământul de toate gradele în general şi'n special cel secundar şi universitar.

Profesorimea şi prietenii şcoalei vor găsi în această preţioasă lucrare chestiuni cari merită atenţie fiindcă persistă în ele o mentalitate nouă şi sănătoasă. Căci nu numai litera legii e deajunsă pentru o regenerare a învăţământului.

◆◆◆

Ion Călugăru

TRUSTUL

roman Naţionala Ciornei lei 80.

Cititorii cari ni-au urmărit dările de seamă asupra cărţilor apărute, îşi mai aduc desigur aminte de părerea noastră asupra »*Copilăriei unui netrebnic*«, lucrarea aceluiaş autor apărută înaintea *Trustului*.

Ei bine, dacă despre *Copilăria unui netrebnic* ne-am exprimat o părere care a displăcut atât autorului cât şi unor cititori, nu tot aceiaş părere o avem acum despre *Trustul*, deşi acţiunea din acest roman nu este decât o continuare a *Copilăriei unui netrebnic*.

Buiumaş, feciorul curăţitorului de closete din *Copilăria unui netrebnic* ajunge în *Trustul* în capitală, în faţa vieţii, în faţa cancanurilor şi a veseliilor ei.

Trustul e lucrarea care antrenează, e cartea care te dispune prin vioiciunea acţiunilor şi originalitatea stilului. Merită atenţie.

◆◆◆

Gabriel Drăgan

FORŢELE NAŢIONALISMULUI CREATOR

Cugetarea lei 65.

Autorul închină această merituoasă şi absolut necesară lucrare tuturor pretendenţilor, tineri şi bătrâni, care vor sau ar voi să conducă destinele Românieі-Mari.

Trecând în revistă marii luptători ai acestei naţiuni, ne arată îndărătnicia şi perseverenţa lor în idealurile înalte ale ţării.

Forţele naţionalismului creator e o lucrare de sinteză în care simţimintele de înalt patriotism ale luptătorilor noştri mari din trecut ar trebui să fie îndemnuri la prosperare şi la viaţă pentru generaţiile prezente cari adesea în aviditatea preocupărilor materiale uită şi de suflet şi de neam. E o făclie care ar trebui să lumineze mintea şi biblioteca oricărui român cu preocupări intelectuale.

B. Blanchard

ARTA TĂCERII

(Savoir se taire) bibl. revistei *Ideia* — Bucureşti l. 30.

Dl Muşoiu a avut o bună inspiraţie atunci când s'a hotorît a traduce această cărticică.

In vremurile acestea de flecăreală şi de bârfeală, lectura »*Artei tăcerii*« e un reconfortant şi un îndemn.

Recomandăm călduros, tuturor cititorilor noştri, traducerea dlui Muşoiu *Arta tăcerii*,

Const. Gh. Popescu

Gérard Walter

MARAT

Editura »Cugetarea« lei 70.

Ce rol a avut Jean Paul Marat în revoluţia franceză? Cine a fost el şi care a fost contribuţia sa la declanşarea acestei formidabile mişcări de renaştere umană şi socială?.

Din cartea cu titlul de mai sus, vom cunoaşte cu totul un alt Marat decât pe acela pe care ni'l înfăţişază cărţile şcolare. Căci, în realitate — dacă este să-l credem pe dl. Gérard Walter — »sângerosul« Marat n'a fost decât un fervent adept şi un neîntrecut agitator al acestor măsuri extreme, drastice. El, însuşi, n'a avut nici o contribuţie efectivă la masacrele fără sfârşit ce s'au săvârşit timp de 5 ani neîntrerupt în decursul revoluţiei, pe cari însă le-a elogiat şi le-a pretins în toate împrejurările şi la toate răspântiile spre consternarea şi a celor mai înfocaţi revoluţionari şi antiregalişti. Marat a fost numai prototipul agitatorului fără răspundere şi fără pic de scrupule morale.

Ambiţios fără pereche, visează măriri şi se ţine pe sine cel mai deştept om din lume şi singurul patriot căruia i se poate da şi atributul de »bun«. Deşi susţinut şi finanţat de unii »aristocraţi«, din spirit de demagogie elogiază numai »poporul«, subînţelegând numai pe »vulgul de rând«, şi îşi întitulează atât gazeta cât şi pe sine însuşi de »Prietenul Poporului«.

Toată viaţa nu face altceva decât agită, insultă trivial, denunţă, calomniază fără nici o dovadă sau răspundere, pentru a fugi de multeori de răspundere sau de a retracta în faţa instanţelor de judecată. Fuge nu numai de răspunderea propriilor sale fapte murdare pentru a nu da satisfacţie celor calomniaţi, dar şi de orice răspundere oficială de i se încredinţează anume cu scopul de aş pune în practică teoriile sau principiile. Prin aceasta, cu tot curajul său de altă dată, când agită fără răspundere, dovedeşte o laşitate crasă care îl face cu atât mai monstruos pentru posteritate. Aceasta rezultând şi din faptul că, *laşii sunt întotdeauna mai odioşi decât sângeroşii brutali*, cari cel puţin dau dovadă şi de curaj de răspundere pentru faptele lor.

Cât de nestatornic fusese în atitudinele sale politice — când regalist, când republican — tot aşa şi în ocupaţiunile sale civile. Deşi medic, se ocupă cu chimia, cu ştiinţele, şi toată ambiţia lui se concentrează asupra ţelului de a deveni membru al »Acad. Franceze«. Trudă zadarnică însă, fiindcă, deşi a susţinut câteva teze, aceste erau atât de mediocre încât fusese mereu respins.

Deşi susţinut de unii puternici — Danton spre exemplu — din spirit de necesitate propagandistică sau pentru a lovi în adversari, nici conducătorii adevăraţi ai revoluţiei nu l-au putut suferi. Aceasta desigur şi datorită originei sale *semite*.

Fusese evreu elveţian care, până a se stabili în Franţa, a hoinărit în toate ţările: Italia, Germania, Anglia, fiind expulsat din toate locurile pentru firea sa intrigantă, feroce şi certăreaţă şi din cauza ideilor sale prea avansate pentru vremurile feudale de atunci.

Firea lui nestatornică, feroci-

tatea sa în vorbe, sunt poate numaie fectele cauzate de o boală incurabilă pe care medicii de pe acelea vremuri n'au ştiut să o stabilească precis, manifestându-se în ceva exemă care îl şi paralizase în ultimul timp al vieţii sale.

Moare asasinat de Sarolta Corday, care nici nu'l cunoscuse niciodată şi care îl asasinează din exaltaţiune patriotică pentru a scăpa Franţa de aceasta »fiară«.

Acesta este Marat pe care îl cunoatşem din romanul lui Gérard Walter dat în traducerea impecabilă a lui S. Paves.

Ca roman istoric o găsim aceasta carte mult prea incoherentă faţă de celelalte ce au fost recenzate aci în coloanele revistei noastre »Afirmarea«, conţinând prea puţină istorie şi prea multă biografie. Aceasta poate datorită faptului că autorul vrea să'l disculpe în totul pe »sângerosul« Marat, arătându-ni-l într'o lumină mai simpatică decum îi au creat-o istoricii şi punându-le toate în sarcina contimporanilor Robespierre, Danton, Saint-Just, Fouché sau alţii. Trudă zadarnică însă, fiindcă, cu toate aceste, figura lui Marat iese cu atât mai de nesuferit şi mai monstruoasă decât ale acestora. Ce distanţă între un Danton, Robespierre, Saint-Just sau alţii, — sângeroşi deabinelea, — şi între agitatorul las. Marat?! Pe când ceialalţi, deşi brutali, ies în lumina istoriei cu toată aureola lor de revoluţionari, acesta rămâne tot »sângerosul« şi odiosul Marat.

Cu toate aceste efecte — cari pot fi bineînţeles subiective — romanul este de mare preţ.

El constitue o contribuţie valoroasă la descrierea în adevărata lumină a oamenilor ce au provocat acele evenimente din cari se compune cea mai frumoasă epopee a umanităţii : *Revoluţia Franceză,* şi de la care începe renaşterea umanităţii şi nouile aşezăminte sociale şi constituţionale moderne în plin progres, cărora le-a dat naştere.

Friedrich Sieburg

ROBESPIERRE

Editura »Universala« Alcalay & Co., lei; 60.

Ce enormă distanţă între înfăţişarea exterioară şi structura sufletească şi manifestările faptice ale unui om? Câtă diferenţă între actele pozitive ale afemeiatului, elegantului, doctrinarului, — în fond însă tiran şi cu adevărat sângerosului Robespierre şi între atitudinea bătăioasă, spumegândă şi trivială, dar lasă a unui Marat cu înfăţişare de brută sălbatecă?

Şi — curios lucru — câtă simpatie ne inspiră totuşi acest tiran Robespierre, faţă de repulsia pe care ni-o inspiră celalalt, care toată viaţa lui n'a făcut decât să instige omorând doar broaştele pentru experienţele sale ştiinţifice, pe când Robespierre, fără nici o vorbă, cu un singur gest al degetului, trimite la ghilotină mii de oameni, cei mai mulţi complet nevinovaţi sau mai puţin vinovaţi ca el însuşi.

Cartea lui Friedrich Sieburg ne dă o biografie cum nu se poate mai fidelă al acestui — alături de Mirabeau şi Danton — mare titan al revoluţiei franceze, *Maximilien Robespierre.*

Pentru a se ridica la culmile istoriei universale nu a avut la bază nici genealogie aristocratică, nici patr. puternici cum avusesera alţii, decât un singur sprijin: *credinţa* în valoarea nesdruncinabilă a principiilor ce le emisese şi pe care le profesa şi practica în chip văzut. Datorită puternicei sale convingeri în gândirea sa, din deputat obscur, cu tenacitate, se ridică la început la rangul de »şef« al unei fracţiuni politice din parlament în mare minoritate la început, — supranumită »Muntele« fiindcă stăteau în în partea mai înaltă a estradei — pentru a deveni »dictatorul« şi tiranul Franţei.

N'a fost un orator tumultos, ci un logician de neîntrecut.

Un adevărat *dogmat* al principiilor revoluţionare. *Principiul de bază al dogmei sale consista în a revoluţiona lumea făcându-o mai bună pe temeiul credinţei şi al percepţelor morale.* Susţinea că *numai credinţa* este pilonul republicei. La început întemeiază cultul Dumnezeului *Popor,* pentru a trece la cultul *Raţiunei,* spre a se reîntoarce însă din nou dela domeniul transcendental la domeniul spiritual, pe care însă de data aceasta îl denumeşte: *Fiinţa Supremă,* ridicându'o la rang de cult.

Pornind dela acest principiu dogmatic al său l-a executat pe Danton, Herbert şi ceialalţi pentru ateism şi ca duşmani ai patriei. Spre deosebire de aceştia a decretat că *religia este principalul suport şi temelia unei republici.*

— Alături de dânsul apoi — din cartea lui Sieburg — mai cunoaştem o a doua figură proeminentă a Revoluţiei pe *Saint-Just.* Era alter-egoul lui Robespierre, cu care semăna şi la înfăţişare, având acelaş exterior femenin, însă cu mult mai sângeros decât Robespierre. Dânsul era autorul moral şi faptic aproape a tuturor execuţiilor ce se făceau în numele şi din ordinul lui Robespierre. de aceea fusese supranumit şi »*Arhanghelul Morţii*«. A fost însă un patriot desăvârşit, un organizator de primul rang, care a făcut extrem de mult pentru ţara sa. A rămas solidar până la esafod stăpânului său Robespierre.

Saint-Just a fost şi legislatorul şi juristul, pe lângă organizatorul ne întrecut al armatei. Atât cu privire la roman.

Autorul, Sieburg, încă nu este cunoscut publicului românesc. Romanul său e un debut. Scris într'un stil desăvârşit, rivalizează, dacă nu întrece, romanele, similare istorice ale lui Ludwig Zweig, Walter Gérard, Andrei Maurois şi alţii.

N'avem deci decât cuvinte de supremmă laudă şi mulţumire atât pentru editura »Universala« Alcalay cât şi în special

pentru traducătorul *S. Rivain*, care a ştiut să ne îmbogăţească cunoştinţele dându-ne o traducere atât de perfectă a romanului de necontestată valoare.

Avem către aceştia doar o singură rugăminte: *cât mai curând să vie cu editarea trilogiei lui Sieburg despre tragedia familiei de Habsburg*, care a contribuit şi mai mult la desagregarea anachronismului Austriac. Desigur că atât editura cât şi traducătorul vor şti la ce anume romane facem aluzii:

»*Aşa s'a început*«, — »*Apis şi Este*«... şi »*Aşa s'a finit*«.

◆◆◆

Ernst Jünger

PRIN FURTUNI de OŢEL

Lei: 90.

»*Prin furtuni de oţel*« a făcut asupra mea o profundă impresie.

Nimeni până aci — deşi după războiu — au apărut multe cărţi de acest gen — n'a descris suprema încordare şi supremul sacrificiu ce un bun patriot este dator să'l jertfească pentru patria sa, cum îl face Ernst Jünger în acest roman.

Cartea este mai puţin personală caşi »Pe frontul de Vest nimic nou« alui Remarque, am putea spune că aproape impersonală. Ea constitue o adevărată *apoteoză* a spiritului războinic, şi a celui de sacrificiu şi a forţei şi puterii de prestanţă germană.

Prin acest roman de războiu — care e mai de curând o istorie reală decât roman — se slujesc scopuri multiple şi deci şi valoarea lui este multiplă.

Principalul scop pe care îl serveşte este cel *patriotic*. Ultima frază cu care autorul îşi sfârşeşte descrierea sa, explică mai mult ca orice recenzie: »*patria trăeşte, patria nu trebue să moară!*« Aceasta deviză este atât de sugestivă şi spusă cu o putere atât de elementară încât, cetind cartea lui Jünger, ţi se imprimă în suflet pe vecie cu o putere irezistibilă.

Nu mai puţin valoroase sunt părţile *educative* din punct de vedere *militar*.

De aceea credem că ea nu poate lipsi din biblioteca nici unui militar.

Câte învăţăminte de ordin practic din războiu, şi de ordin moral nu se desprind din aceasta carte chiar şi pentru noi cei ce am făcut războiul pe diferite fronturi —, şi pe acelea pe care *Jünger* le descrie în cartea sa. Cu atât mai folositoare sunt aceste pentru viitorii purtători ai războiului.

In sfârşit, cartea mai slujeşte, în mod foarte »vădit un scop *politic internaţional*. Ea vrea să fie *o punte de trecere* pe aceasta cale a literaturei — ca un auxiliar al înaltei diplomaţii — între Germania şi Anglia.

Eticheta dată de dl. Lloyd George numai atunci poate fi înţeleasă, dacă cetim istoria pe care o cuprinde şi nesfârşitele laude aduse armatei britanice şi fiilor ei, ce se găsiseră faţă în faţă cu cei germani. Câtă vreme, însă, ridică în slavă eroismul germanic şi britanic, faţă de cel francez n'are decât accente de ironie sau ignorare, ceiace confirmă şi mai mult concluziunile noastre ce preced.

Dl. locotenent *Victor Timcu* din Regimentul de Gardă a făcut cel mai mare serviciu ţării sale troducând aceasta carte. Păcat însă, că nicăiri *nu se găseşte menţionată editura care o răspândeşte.*

◆◆◆

Marthe Mc. Kenna

AM FOST SPIOANA

Editura »Naţionala-Ciornei«.
Lei: 70.

Cuvântul »spion«, în general, este ceva degradant, pejorativ. Cu atât mai degradantă este meseria de spion. Aci însă vom învăţa că acest cuvânt îşi are conţinutul celui mai curat patriotism şi — cum este cazul autoarei acestei cărţi — o obligaţiune în serviciul patriei.

Marte Kenna, autoarea, este de origine belgiană. Ca fată tineră a trebuit să asiste la cutropirea ţării sale de către armatele germane în anul 1914 şi la tratamentul barbar ce le-a fost sortit să'l suporte de la aceşti cutropitori. In prima zi a ocupaţiei germane a trecut peste clipe de groază, când tatăl ei fusese închis de către nemţi într'o pivniţă a casei lor, apoi, după ce casa fusese stropită cu petrol şi păcură, i se dăduse foc pentru a fi ars de viu. Bătrânul ei tată scăpase ca prin minune, viu. Aceasta întâmplare a potenţat ura sa contra germanilor, astfel că i-a fost uşor unei guvernante engleze a sa să o determine să intre în mod activ în. serviciul de spionaj englez, archicunoscut sub denumirea: »Inteligence Service«.

De aci începând apoi duce o dublă existenţă. Pe de o parte ca soră de ocrotire într'un spital al duşmănior cutropitori face serviciu toată ziua şi culege informaţiunile trebuincioase de pe la soldaţi, subofiţeri, ofiţeri. Pe de altă parte, noaptea, transmite printr'o întreaga reţea de spionaj, englezilor de pe celalalt front, mesajii şi ştiri de o covârşitoare importanţă, sau săvârşeşte ea însăşi atentate, făcând să sboare în aer depozite de muniţii, de subzistenţe, întăriturí şi altele.

Lucrarea ne învaţă că, spionajul, făcut în serviciul patriei, are aceiaş valoare patriotică caşi a soldatului de pe front care o apără cu arma în mână şi că acest cuvânt are conţinut degradant numai dacă cineva îl prestează împotriva propriei sale patrii şi naţiuni transformându-se în »trădare«. In acest spirit au fost educaţi belgienii, pe care l'au practicat întocmai şi datorită căruia au contribuit nespus de mult la eliberarea ţării lor. Acest spirit domneşte de altfel şi la naţiunea britanică, care nu se sfieşte a afirma că: *fiecare englez, în orice loc s'ar afla el într'un moment dat pe globul*

pământesc, din momentul ce-şi părăseşte patria sa se transformă în cel mai activ agent al serviciului de spionaj, fără să aştepte nici încredinţare oficială, nici leafă.

Romanul este captivant şi aduce şi unele destăinuiri interesante cu privire la modul de organizare a spionajului în război.

Dl. Maior J. T. Jonescu, traducătorul din limba engleză, acestui roman, şi editura »Naţionala-Ciornei«, aduc o reală contribuţie întru cultivarea spiritului de îndatoriri patriotice prin acest mijloc.

◆◆◆

Sterie Diamandi

EROII REVOLUŢIEI RUSE
Editura »Cugetarea« Lei: 65.

In fine, o carte bună, o descriere plăcută ne redă nu atât subiectul, cât mai ales talentul autorului.

Domnul Diamandi, a scris o carte care — prin comparaţie — rivalizează cu romaneele de acest gen alui Zweig, Ludwig, Wendel sau alţii pe cari i-am recenzat până acuma în coloanele revistei noastre.

Intr'adevăr, cartea dlui Sterie Diamandi ne-ar face cinste şi în streinătate şi uşor şi fără riscuri ar putea fi tradus şi în alte limbi moderne.

Dl. Sterie Diamandi se dovedeşte a fi mai bun biograf pentru personalităţile streinătăţii decât pentru »*Galeria Oamenilor Politici*« români. Pe când prezenta carte este scrisă cu toată obiectivitatea necesară şi aduce cea mai reală contribuţie de ordin *istoric* întru cunoaşterea stărilor din Rusia, a evenimentelor ce au prezidat la înstaurarea regimului comunisto-sovietic de azi, cu toate frământările de până în prezent a căror martori suntem — până atunci şi faţă de aceasta primul său debut — »Galeria Oamenilor Politic« — fiind scrisă în spirit de patimă subiectivă, cu scopuri vădit tendenţioase de a ridica pe unii mai puţin merituoşi şi a-i scoborî pe alţii cu merite incontestabile, eterne, — acest prim debut al său, susţinem, este cât se poate de slab, chiar nul.

Sf. Gheorghe I. RENTEA

De aceea exclamăm aci cu bucurie, că dl. Sterie Diamandi s'a cores în momd uimitor.

Serviciul ce ni-l aduce este şi de nepreţuit. Ceiace se cunoaşte până în prezent despre »coşmarul rusesc« se compune numai din fragmente, şi aceste incomplete, cunoscute din frânturi de descrieri prin ziare, însă cu tendinţe atât de divergente, încât este o artă să destilezi adevărul de imaginaţie.

Puţini sunt aceia cari au avut fericitul prilej de a se documente asupra stărilor din Rusia contimporană şi a activităţi foştilor sau actualilor conducători prin cărţile lui Enver bey sau alţi autori streini, apărute în limbi streine.

Lucrarea lui Sterie Diamandi este prima carte pe piaţa românească care ne dă un *tot indivizibil şi complet, produs al geniului românesc,* care, ca valoare literară rivalizeează cu ale autorilor streini.

Nu vom analiza aci nimic mai mult. Vom face abstracţie de orice alte laturi ale ei. Fiecare cetitor să'şi facă aprecierile singur din punctul de vedere care îi convine: *politic, social, naţional,* sau cum va crede de cuviinţă.

Noi, — ţinem să precizăm că aceasta carte este *o valoare.*

Lucian Bretan

RABOJ

Suntem la al doilea număr din al doilea an de apariţie şi din cei şase sute abonaţi cărora le trimitem şi cari au reţinut *Afirmarea*, abia de şi-au achitat abonamentul o sută optzeci şi şase.

Nu facem reproşuri nimănui şi cu atât mai puţin cititorilor noştri pe cari 'i preţuim. Ne spunem doar păsul în speranţa că vom fi înţeleşi.

»*Afirmarea*« n'a speculat şi nu speculează slova în credinţa vreunor afaceri. Are tendinţe mult mai înalte. Nici n'a primit vreo subvenţie din partea cuiva. Nu 'i vorbă nici n'a umblat după astfel de lucruri pentrucă li-a socotit umilitoare şi îngrăditoare de cuget. A trăit până acuma şi-a croit drum greu şi va mai rezista şi de-acum înainte din cotizaţiile membrilor grupului, membri cari, afară de unele ecscepţii, n'au dat în lături dela nici un sprijin, dela nici o jertfă. Aceasta-i o stare care, natural, nu va putea dura prea mult, şi care nu scuză unele neglijenţe ale abonaţilor.

Rugăm deci însistent pe cititorii cari ni-au primit regulat revista — deopotrivă şi pe-acei ce ni-au cerut-o — şi cari se ştiu cu abonamentul neplătit să ne sprijine trimitându-ne suta de lei. Avem dreptul la această sumă pentru acoperirea cheltuelior cu tiparul. Numai pentru atâta.

◆◆◆

Două tabere discută aprins şi pătimaş o temă care de fapt merită o serioasă atenţie.

E vorba de moralul şi imoralul în arta de tot felul şi mai cu seamă în literatură.

Constatând că şi din o parte şi din alta se exagerează, nu ne vom ataşa nici uneia din cele două tabere. Nu ne vom ataşa fiindcă nici unii nici alţii nu evită, în discuţiile lor, în susţinerea temei, despre morală, invectiva şi chiar pornografia.

Dar nu numai pentru atât ci şi pentrucă noi vedem altfel problema, problemă asupra căreia, pare-ni-se, nu s'au oprit nici unii dintre beligeranţi.

Se discută chestiunea dacă imoralul se împacă cu arta, o parte, susţinând că da şi că arta numai atunci este imorală când acel ce se încumetă s'o facă n'are talent, iar cealaltă parte susţine că, sub nici un motiv imoralul nu poate fi socotit o artă sau admisă de aceasta.

Mai întâi, ţinând seama de temă, noi facem o distincţie între fondul şi forma acestei probleme.

In orice lucrare literară — căci despre aceasta 'i toată vorbăria — credem, că nu e prea potrivit a sesiza prea mult forma cât mai ales fondul. Aceasta pentrucă — unii — adesea şi anume *corupători, ţes, pe un fond imoral şi desgustător, cele mai alese cuvinte, acoperindu-şi şi justificnâdu-şi, faţă de naivi, vulgaritatea şi imoralitatea temei. Pe aceştia 'i socotim noi otrăvitori şi pe-aceştia nu 'i admitem.. Şi-aceştia, trebuie să recunoaştem, nu's aşa de mulţi la noi încât să se facă atâta zavă.*

Alţii, *cei mai mulţi pentru care se dă lupta uzează, pentru o temă serioasă, morală şi cinstită în fond, de cuvinte aşa zise pornografice, cuvinte cari pot sesiza un alt gând decât acel corupător. Pe-aceştia din urmă, deşi mulţi, noi nu'i socotim nici corupători, nici imorali. Nu le luăm însă, nici apărarea dar nici nu'i condamnăm. Şi zicem nu, pentrucă, pedeoparte, ţinem seamă de spiritul mulţimei, iar, pe dealta, pentrucă socotim că arta, în sine, poate îngloba orice cuvinte. E o părere.*

◆◆◆

Ivirea mugurilor îmbărbăteează îndemnând lumea la viaţă la muncă şi la... sport. Păcat însă că atât viaţa cât şi munca, dar *mai ales sportul, se iroseşte adesea fără vreun* sens mai adânc şi mai folositor.

Lumea freamătă.

Peste orice fel de alte preocupări predomină footbalul. Şi măcar dacă acest sport ar fi un sport adevărat şi nu prilejuri de afaceri. Căci aşa cum se practică el, astăzi, în cele mai multe cazuri, e un fel de proxenitism. Se vând feciorii pentru a li se exploata vlaga.

Ce fel de sportmeni vor fi fiind aceia cari, câţiva ani după ce 's scoşi »*de pe teren*« sunt nişte ramoliţi, nişte umbre?

»Intelectualii« noştri, morţi după astfel de *spectacole*, după astfel de *reprezentaţii*, n'au nimic de zis?

Const. Gh. Popescu

Despre necesitatea unui teatru românesc în aceste părţi împânzite cu fel de fel de menta'ităţi minoritare e inutil să mai insistăm. Bine înţeles despre un teatru ca lumea, căci aşa zisul teatru îl avem.

Permanent, după reclamă, foarte rar, după activitate, dar îl avem. Calitatea spectacolelor lui, n'o discutăm din interes... naţional. Ni se pare însă, că acest teatru pe care'l avem, *aşa cum îl avem,* începe să cam închine steagul. Altfel ce rost, ne'ntrebăm, vor fi avut osanalele de deunăzi aduse personalului prin ziarul local? Căci dacă acele ditirambe se debitau în scopul unei reclame, e greşală. E greşală fiindcă nu prin osanele aduse unui personal îndoelnic se face reclamă unui teatru românesc pe graniţă. Acest sistem de re-clamă e prea eftin şi e foarte eftin fiindcă ştiut este că, de-obiceiu provinciile — ca a noastre — sunt răsplătite întotdeauna numai cu «mari» »artişti«. *Artişti* şi nu actori, pentrucă

orice actor provincial,
fie fost
sau actual
de 'i şomer
ori societar,
în sinea lui
e genial — — —

Deficienţa spectacolelor nu-i însă o vină a spectatorilor, dar nici totdeauna a actorilor Vom reveni.

◆◆◆

A avea aspiraţii, pretenţii ori a te socoti drept intelectual din simp'ul fapt că eşti soţia, copilul sau întimul unui oarecare X mai mult ajuns decât culturalizat e o situaţie ridicolă şi hilară. Şi de-această manie *provincia în general, fiind molipsită suferă foarte adesea şi grav de tot. E o realitate tristă aceasta, dar oricum e o realitate.*

◆◆◆

In preajma oricăror discuţii, dacă ţi lipseşte mediul, dacă n'ai o stare sufletească mulţumitoare, dacă eşti stingherit de vreo indispoziţie, eşti şi arăţi un caraghios, un mediocru, un agramat. Şi asemenea situaţii se 'ntâmplă uneori cu oameni ştiuţi ori presupuşi instruiţi, cu oameni înadevăr şlefuiţi, subţiaţi. Dacă tulburarea aceasta soseşte în preajma unor evenimente ori odată cu unele persoane şi dacă te afli în mijlocul unor necunoscători ai persoanei tale, eşti şi rămâi un prost. Şi de multe ori e bine aşa.

◆◆◆

Admit orice luptă şi 'mi place să fiu hărţuit. Hărţuiala mă animează, mă ambiţionează, mă desăvârşeşte, îmbiindu-mă la perfecţiune, la activitate, la muncă.

Nu pot suferi însă jignirea. Jignirea are în sufletul meu efecte dezastruoase, indiferent dacă acel dela care vine ea e o mediocritate ori o somitate. Aceasta mă indispune, mă posomorăşte ducându-mă la desgust, la inactivitate.

◆◆◆

Invidioşii, clevetitorii, oamenii fleacurilor, oameni cu care Sătmarul pare a fi binecuvântat, îmi sunt atât de nesuferiţi uneori încât din cauza lor urăsc adesea toată lumea. Aceasta cu atât mai mult cu cât aceştia caută să suprime distanţa dintre ei, oameni mici, şi alţii, oameni mai mult ori mai puţin superiori, prin mijloace ignobile: minciună, calomnie, insultă, etc..., etc...

◆◆◆

Că ne 'nvârtim într'un mediu în care nu se prea abuzează de sinceritate e o afirmaţie care nu ni se poate aşa de uşor contesta. Nu, fiindcă acesta 'i simptomul oricărei epoci repezite şi lacome.

Se pare însă că timpul, prin oamenii săi noui, armonizând înţelepciunea cu avântul, luptă din greu să reîmprospăteze virtuţile şi să risipească atmosfera de minciună şi superficialitate în care ne-am cam întrecut.

Aninăm de încrederea unui viitor spre mai bine toate speranţele noastre.

CONST. GH. POPESCU.

Dl. Mihail Lungianu

scriitor laureat al **Academiei Române**, consilier literar la Casa Şcoalelor are disponibile următoarele lucrări:

In Sărbători, ed. III. pr. Acad. Rom.	60 lei	Povești, ed. III. prem. Acad. Română	50 lei
Clacă și robot, ed. IV.	30 lei	Alte povști, ed. I.	40 lei
Din umbra satelor, ed. II.	30 lei	Făpturi și năstimiri premiată de A. R.	40 lei
Insăilări, ed. IV. prem. Acad. Română	32 lei	Săracu Gealapu	15 lei
Sfârșituri, ed. II.	25 lei	Postelnicu Cumpănă	7 lei
Mucenicii neamului, ed. II.	50 lei	La Cruci	6 lei
Comoara lui Prâslea, etc. II. prem. fund. regale Princ. Carol și Acad. Rom.	35 lei	Din țara lui Alb împărat	55 lei

Comanda la Editura »Cultura Românească, str. Pitagora 18 București I. sau la autor, Principatele Unite 2 București.

„SERVICIUL GAZETELOR“

AGENȚIE INTERNAȚIONALĂ DE PRESĂ ȘI PUBLICITATE

Director: EMIL SAMOILĂ

BUCUREȘTI, Str. Sf. Constantin 24. Telefon 3-16-15.

urmărește tot ce se publică în cele circa 1400 publicații din România, iar prin intermediul celor 102 agenții similare din străinătate, tot ce se scrie în presa din toată lumea și procură tăeturi de presă asupra oricărei personalități sau subiect.

Cereți telefonic sau în scris prospecte lămuritoare sau probă gratuită de o săpt., indicând subiectul care vă interesează.

Afirmarea

Anul II. — No 2-4. o Literară — Socială o Aprilie-Mai 1937

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU şi OCTAVIAN RULEANU.

Redacţia şi Administraţia: Satu-Mare, Str. Moldovei Nr. 53.

afirmarea

Anul II. — No. 9. Septemvrie 1937.

Toamna I. Rentea

In acest număr semnează:

Mihai Bălaj
Lucian Bretan
D. Hinoveanu
B. Montana
Const. Gh. Popescu
Octavian Ruleanu
Ion Șiugariu

GRUPUL „AFIRMAREA“

SPRIJINITORI :

ŞTEFAN ANDERCO
AUGUSTIN BACIU
LUCIAN BRETAN
IOAN LUCA
ALEXE NAN
CONST. GH. POPESCU
OCTAVIAN RULEANU
ZENO SPARCHEZ
PETRE ŞTEŢIU
PETRU ŢIUCRA-PRIBEAGUL

COLABORATORI

CORNELIA A. BACIU
MIHAI BĂLAJ
LUCIAN BRETAN
VALERIU CÂRDU
GH. CRIŞAN
D. HINOVEANU
ION LUCA
MIHAIL LUNGIANU
ION MAIOREANU
P. MURGEANU
ALEXANDRU NICORESCU
CONST. GH. POPESCU
IOAN RENTEA
OCTAVIAN RULEANU
LIVIU SELEŞ
IONEL ŞIUGARIU
GAVRIL STĂNESCU
TH. I. ŢUCANOVICI
PETRU ŢIUCRA-PRIBEAGUL
FELICIAN GH. ZACIU

— Rugăm stăruitor pe toţi cititorii noştri să binevoiască **a ne achita abonamentele.**
— Colecţia anului întâiu frumos compactată se găseşte de vânzare, într'un număr redus, la administraţia revistei.
— Manuscrisele nesemnate de autor nu se iau în considerare.

ABONAMENTE:

Particulari — — —	Lei 100
De sprijin — — —	„ 300
Pentru instituţii —	„ 400
Exemplarul — — —	„ 10

TIPOGRAFIA „ATHENAEUM“ SATU-MARE

Afirmarea

Anul II. — No. 9. ○ Literară — Socială ○ Sept. 1937.

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU şi OCTAVIAN RULEANU.

DIN TRECUTUL ISTORIC AL SĂTMARULUI

SACT-MARIN

de CONST GH. POPESCU

Nu ne vom preta la pedantism şi nici paradă de istorie nu vom face.

Tendinţa noastră este de a ne cunoaşte şi de a ne face cunoscut ţinutul.

In cazul de faţă vom arăta, în lumina documentelor unor vremi, că acest Sătmar, atât de nedercetat şi-atât de înstrăinat, a îmbrăţişat, în trecutul îndepărtat de care nu vom înceta a ne ocupa, multe dureri româneşti, contribuind, în felul său, la reabilitări de domni români şi restabiliri de dreptăţi.

După mişeleasca ucidere a lui Mihai Viteazul, căpitanii săi devotaţi, boerii lui credincioşi, fraţii Buzeşti: Preda, Radu şi Stroe, precum şi Radu vel paharnic de Coeni, mai târziu puţin — după 13 luni — domn al ţării sub numele de Radu Vodă Şerban, s'au răsleţit cu adâncă durere în suflete.

O parte din ei, Petru şi Radu Buzescu împreună cu Radu paharnic de Coeni şi alţii, după ce şi-au aşezat şi asigurat familiile prin diferite oraşe de prin Ardeal — Beiuş — *Satu-Mare* — s'au retras în fruntea oştilor rămase, pe la Câineni, în ţară, spre a pune oarecare rânduială în treburi, *şi, mai cu seamă,* a-şi alege nou domn după placul inimei lor.

In acel timp însă, ţara muntenească fierbea. Turcii impuneau domn pe Radu-Mihnea, Polonii susţineau pe moldoveanul Simeon Movilă, uzurpatorul lui Mihai, care şi era în scaun, iar boierii ţării, la îndemnul fraţilor Buzeşti şi împotriva tuturor acestor frământări, şi-l aleseră de domn pe unul dintre ei, pe boerul Radu paharnic de Coeni, mai ales că acestuia, după mamă, *) îi curgea prin vine sânge de Basarabi.

In sprijinul boerilor şi-al alesului lor a fost cu credinţă Rudolf II-lea al Germaniei, astfel că Simeon Vodă, după puţin timp, fu aruncat din scaun şi înlocuit cu alesul Buzeştilor, Radu paharnic de Coeni, cunoscut în istorie sub numele de Radu-Şerban — 1602 —1611.

Această înscăunare n'a fost de lungă durată căci, nu peste mult, Simeon Movilă, se'ntoarse cu ajutor polon şi tătăresc şi reocupă Târgovişteа.

Domnitorul, Radu Vodă Şerban, cu boerii lui cu tot, a fost nevoit să ia calea pribegiei. In peregrinările sale prin Ardeal, se întâlni cu Stroe Buzescu, care din ce motive nu se ştie precis, nu se întorsese în ţară, dar care imediat i s'a alăturat spre a-l susţine, şi se va vedea imediat, mai jos că, fiindu-i cel mai

*) *Maria de Coeni* soţia vel Armaşului Nică sau Radu, căci a avut doi soţi, „se trăgea prin maică-sa Anca, prin bunică-sa Maria, prin răsboinicul Radu-Postelnicul, din marele boer craiovean Neagoi, care la rândul lui se trăgea probabil din cei dintâi Basarabi ai ţării Româneşti". — Cit.: Trecute vieţi de Doamne şi Domniţe de C. Gane pag. 208.

credincios i-a fost şi cel mai de mare folos în reocuparea domniei.

Impreună, Radu-Şerban, Stroe şi toţi ceilalţi boeri şi oşteni, *au venit în Sătmarul nostru de azi* unde era retras omul lui Rudolf, generalul Basta şi *unde*, dealtfel, *Radu îşi avea adăpostită familia* compusă din mama sa, Maria de Coeni, nevastă-sa Doamna Elena**) şi o fetiţă a lor de vreo 6 ani, Domniţa Ancuţa.

Sosiţi în SATU-MARE, Radu-Şerban, după ce se închină armatelor imperiale »*acolo, pe loc, hotărî să trimită pe Stroe la împăratul Germaniei spre a-i cere ajutor împotriva lui Movilă, a Moldovenilor, a Tătarilor şi a Polonilor lui*«.

»Ne-o spune Radu-Vodă-Şerban, el însuşi, într'un hrisov de-al său din Iunie 1604«. CIT.: *Trecute vieţi de* C. GANE pag. 155.

... »*Şi dacă am ieşit acolo la locul Sact Marin* (SATU-MARE), *Domnia Mea am căutăt în toate chipurile cum voiu putea câştiga moşia Domniei-Mele, Ţara Românească, şi am căutat, cu toţi boerii Domniei Mele, pe care să alegem un credincios şi destoinic boer ca să-l trimitem la cinstitul Impăratul Nostru Creştin, şi cu toţii am ales pe cinstitul dregător al Domniei Mele, pe* STROE***) *fost mare stolnic, şi l'am trimis la Impărat şi acolo multă străduinţă s'a străduit Domnia mea*«.

Iată prin urmare că vrednicul Stroe Buzescu, mâna dreaptă a lui Mihai-Viteazul, trecând cu credinţă de partea lui Radu-Şerban, a fost trimis şi a plecatt de-aci, *din* SATU-MARE, să intervină pentru noul său stăpân la împăratul Germaniei. Şi e bine să se ştie că, numai depe urma acestei intervenţii, *pornită de aci din* SATU-MARE, Radu Şerban a fost repus domn al Moldovei înlăturându-l pentru totdeauna, din scaunul Munteniei, pe neastâmpăratul moldovean Simion Movilă.

Cine ştie ce ascunzişuri nepătrunse încă ni-o mai fi rezervând acest *Sătmar* atât de rîvnit de nişte vecini închipuiţi, atât de necercetat de adevăraţii cunoscători şi atât de necunoscut de localnici!

III

VIORELELOR

Aţi răsărit în crâng copile din eter,
mlădiţele în lut le-aţi încleştat,
petalele de mov catifelat
voi le-aţi trimis soţie către cer.

Şi de discret zâmbiţi când zorile
sărutul a'b pe frunte vă depun
şi din tufişuri dese de alun
v'aintă 'n triluri dulci privighetorile.

Când soarele se 'neacă 'n zări tăcut
şi 'n poala serii razele se stâng,
atunci în ochii voştri par'că plâng
vecernii şi podoabe din trecut . . .

Iar când în valuri mici vă mişcă vântul,
o îndurare inimile cer, —
că ridicaţii privirile spre cer
şi sărutaţi cu buzele pământul . . .

B. MONTANA.

**) Elena, soţia noului domn, „era şi ea de viţă domnească, fata lui Udrişte, postelnicul din Mărgineni, nepoata bătrânului Udrişte şi a Domniţei Ancăi, fata lui Radu-Vodă dela Afumaţi." — op. cit. pag. 208.

***) Stroe Buzescu a fost acela care a trimis, imediat după decapitare, printr'un sol pe furiş, capul lui Mihai Viteazul la Târgovişte spre a fi depus în cavoul familiei dela M-rea Dealului. A murit, în urma duelului cu cumnatul hanului tătărăsc, primind o rană la obraz.

Redăm, pentru frumuseţea şi duioşia lui, epitaful depe mormântu-i, dela Stăneşti, dictat „cuvânt cu cuvânt" de iubitoarea-i nevastă Sima:

„Această piatră pe groapa jupânului Stroe Buzescul, ce-a fost stolnic la Mihai-Vodă, şi-a fost la toate războaiele dimpreună cu domnul său ca o slugă credincioasă, şi la războiul dintâi dobândi rană la mâna stângă de Turci, şi la războiul dela Giurgiu, când se lovi cu Hanul, se răni la ochi de săgeată. Şi au slugit Stroe lui Mihai Vodă până pieri în ţara ungurească. Dacă se sculară boerii ţării şi cu Buzeştii, ridicară pe Radu Vodă. Iară Simion Movilă, cu Turci, Tătari, Moldoveni, Leşi, mulţi fără seamă, venisă din ţara Moldovei de scoase pe Radu-Vodă şi pe Buzeşti din ţara lor la ţara ungurească.

Iar atuncl merge jupânul Stroe la împăratul nemţesc ca să ceară ajutor, de eşiră la ţara românească cu Radu-Vodă şi nu-i aştepta Simion Moghilă. Deci, s'au ridicat cu Leşii şi Moldovenii şi Hanul cu mare oaste de Tătari, şi eşiră de se lovisă în gura Teleajenului la Teişani, în luna lui Septembrie 14 zile, Luni dimineaţa până seara şi făcusă năvală Marţi dimineaţa de trei ori de toate părţile. Iar jupânul Stroe, atâta nevoie pe creştini văzând, stătu împotriva Tătarilor, de se lovi cu Mârza, cumnatul Hanului, şi-l înjunghie pe el. Şi dintr'acel războiu se răni la obraz şi peste trei săptămâni i se întâmplă moartea, în luna lui Oct. 2 zile, vleat 7110 (1602). Şi nu fu pe voia câinilor de Tătari! Dumnezeu'l ierte! Scrisam eu, jupâneasa Sima a Strolnicului Stroe. Dacă voi muri, să mă îngropaţi lângă dumnealui aici!"

FIGURI REPREZENTATIVE DIN VIAŢA CULTURALĂ A SĂTMARULUI

IUSTIN POPFIU

II.

de MIHAI BĂLAJ

Cunoaşterea personalităţii lui Iustin Popfiu nu ar fi deplină dacă n'am face şi câteva investigaţii în opera lui. De aceea vom spicui câte ceva din poeziile lui străbătute de atâta simţire românească.

Cititorii să nu-şi închipue că le voiu prezenta lucruri extraordinare. Poezia lui Iustin Popfiu n'are nimic deosebit de a contemporanilor săi. Desigur, pentru timpurile noastre i se va contesta vreo valoare literară. Dar nu aceasta ne interesează ci sentimentele de care este animată acea poezie şi aportul pe care ea l-a adus cu'tivării graiului şi scrisului românesc în aceste părţi înstrăinate. Iată ce spune Popfiu într'o poezie a sa:

Nu-i român de omenie
Demn de a sa istorie
Cel de limba-şi n'o vorbeşte
Şi nu scrie românește.
(Cântec contemporan).

Mulţi spun că lipsită de valoare este astăzi chiar şi poezia aceluia pe care Eminescu l-a numit »rege al poeziei«. Dar aceste nu pot fi luate ca afirmaţii serioase. Nu se poate preţui îndeajuns importanta operii lui V. Alexandri pentru formarea limbii literare şi a trezirii conştiinţei româneşti. In mai mică măsură, a îndeplinit acest rol, aci, scrisul lui Popfiu.

Nu putem spune despre el că a fost un poet original. A scris şi Popfiu cum au scris şi alţii. Era un merit atunci, mai ales în aceste părţi, de a scrie oricum. Indemnul lui Heliade: scrieţi băeţi...., a avut ecou şi în sufletele tinerilor din aceste părţi. Dar cea mai mare influenţă asupra poeziei lui Popfiu o au Alexandrescu şi D. Bolintineanu. Aceasta se întrevede dela întâia poezie. Pline de retorism sunt baladele istorice ale lui Bolintineanu şi tot aşa ale lui Popfiu. De altfel, acestui din urmă, nu-i putem imputa aceasta greşală, deoarece ca mare orator avea aplicare spre retorism.

Altă caracteristică a poeziei lui Popfiu este şi faptul că întâlnim în ea prea des repetându-se vorbele naţiune, patrie, glorie, încărcate cu toate virtuţile posibile. Era o boală de a face un exces de românism pe acea vreme. Toată lumea era patriotardă şi mândră de nobila origine romană. Iacob Negruzzi scrisese o poezie plină de ironie la adresa acelora cari scriau în acest fel. Din dizertaţiunea asupra literaturii române, pe care Popfiu o ţinuse la Cluj se vede că el era la curent cu tot ce se scria peste munţi în domeniul literar. Şi astfel este explicabilă molipsirea scrisului său de al celora din Muntenia şi Moldova. In tinereţe, chiar şi Eminescu scria poezii cu »dulce Românie« (ce-ţi doresc eu ţie dulce Românie).

Popfiu n'a fost un poet cu preocupări permanente în domeniul poeziei. A scris mai mult ocazional. Aceasta se vede din multele lui dedicaţii inspirate cu pri'ejul unor aniversări, cu prilejul morţii, unor persoane ilustre etc. Şi se pare că s'a ocupat cu poezia numai în epoca tinereţii, deoarece mai târziu l-au răpit alte ocupaţii: profesoratul, ziaristica, oratoria etc.

Intâia poezie din volumul lui Popfiu: »Ştefan cel Mare şi mama lui«, are acelaş conţinut caşi cunoscuta baladă a lui Bolintineanu: Pe o stâncă neagră... Mai are versificat un episod din istoria noastră: »Ingroparea oştenilor căzuţi pe Valea-Albă«.

Dar cea mai mare preocupare a lui Popfiu în poeziile sale a fost soartea vitregă a românilor ardeleni, permanenta lui grije de ei. De aci se vede marele lui suflet de român. A scrie în Principate pe la 1860 poezii cu îndemnuri ca cele ce urmează, nu era mare lucru, dar ca să le scrii în Oradea îţi trebuia mult curaj:

Nainte dar la luptă! la luptă naţională
Români din Satumare, Arad şi din Bihor!
Respingeţi cu virtute cercarea infernală
Ţinti'ă spre a stinge acest străvechiu popor!
(Către Românii din Ungaria).

) Popfiu asemăna robia noastră milenară de sub Unguri cu robia babilonică a Evreilor. Aceste sentimente l-au inspirat să fie cântătorul pătimirii noastre înainte de dl. O. Goga. Poezia »Plângere« o începe cu un citat din Test. Vechiu: »Aduţi aminte Doamne! ce s'a făcut nouă; priveşte şi vezi defaima noastră. Moştenirea noastră s'a mutat la străini, casele noastre la cei dinafară. Reînnoeşte zilele noastre ca mai înainte«. Şi apoi continuă:

Până când eterne Doamne! Părinte! Până când
Vom gene ca heloţi în vechiul nost pământ,
Pământ cu sânge sacru de martiri îngrăşat?
Până când să rătăcească în ceaţa întunecoasă,
Lipsită de lumină naţiunea generoasă,
Vărsând izvor de lacrimi din gene neîncetat?!

La sfârşitul poeziei, după ce arată toată jalea şi durerea noastră şi tot ce ne-au făcut nouă acei cari ne-au subjugat, îşi manifestă

nădejdea că vor urma şi zile senine pentru neamul său:

In urma nopţii negre păşesc măreţe zori
Şi după zile triste vin dalbe sărbători
Astfel românul iară, cum din cenuşa sa
Invie un fenice, şi el va învia
Spre o viaţă dulce, spre-un mândru viitor...

Şi mai plastic se arată aceasta mângăere în nădejdea zilelor mai bune în strofa ce urmează:

Pier norii, mii de stele
Ard pe deriul cel senin,
Timpul şterge orice durere
Orice vai orice suspin.
Şterge-a Domnul şi-a ta jele
Scumpă ţară a gintei mele.
(Intr'o noapte viforoasă).

Reuşită este adaptarea, la starea noastră, din trecut a psalmului 136, şi pentru ilusttrare voiu reproduce 2 strofe:

Cum ar fi însă cu putinţă
Spre imnuri a te'nsufleţi
Când vezi în dor şi 'n suferinţă
Viaţa-ţi a se veştezi?
Şi a cânta vr'un cânt divin
In lanţuri, pe pământ străin?
De cumva m'aş uita de tine
Oh ţară sfântă cu iubesc,
Şi-aş îndeta Ierusalime
La tine dorul-mi să ţintesc
Să uite Domnul dreapt'a mea
Să nu mai am virtute'n ea!

Ca şi Gr. Alexandrescu în poezia »Anul 1840« aşa şi Popfiu în poezia: »Un suspin la anul 1863«, după mai multe meditaţii spune:

Doamne! caută cu 'ndurare
Spre-ale ginţii mele patimi milenare,
Fă est an s'aducă vr'un mântuitor
Să scape de moarte scumpul meu popor.

Aceleaşi sentimente de iubire şi de îngrijorare pentru viitorul neamului său le exprimă Popfiu în mai multe poezii, din cari spaţiul restrâns nu ne permite să citäm aci. Aceste sunt: Imn pentru România, Odă la aniversarea Unirii Principatelor, La Românii din Ardeal etc.

Din alte câteva poezii se poate constata admirabilul talent discriptiv cu care era înzestrat Popfiu. Vom reproduce pentru exemplificare două strofe cari ni se par de o rară plasticitate:

In tunetul de-aleargă pe bolta înnorată
Cutremurând pământul, răsună versul tău
Şi când se-aşează iară mânia-ţi revoltată
Blândeţea Ta ne râde în mândrul curcubeu!
(Odă către zeime).

E linişte mută... totul dormitează
Printre nori de ceaţă luna 'naintează,
Stelele-'mprejuru-i, ca mii de lumine
Răspândesc a sale raze blânde line
Nu s'aude mierla dulce versuind
Numai buha nopţii sboară rătăcind.
(Moartea lui Şincai).

Pentru timpul său Iustin Popfiu a fost un mare animator al gândului, al simţământului şi scrisului românesc, iar pentru timpul nostru poate fi considerat ca şi un strălucit precursor. Fie ca aceste rânduri, închinate lui, să-i reîmprospăteze figura în amintirea acelora cari ştiu preţui năzuinţele modeste, dar pline de suflet, ale înaintaşilor noştri.

Mă caut

Mă caut de veacuri
Şi-alerg după mine,
Prin cioburi de oase,
De trupuri, de vine . . .

Dârz, spulber în vânturi
Din albe dosare,
Cenuşa şi colbul,
Pe care
Şi-au frânt bătrâneţa,
Moşnegi făcă nume
Să-mi scrie viaţa
Şi să mi-o însemne
Cu litere moarte
In pietre şi lemne;
In bronz şi argilă,
Pe galbena fiă,
De soarte! . . .

Alerg după mine
Şi trupul mă 'nghite,
Mă 'nneacă,
Mă rupe,
In coşniţa-i seacă,
De lut şi păcate.

Cu mâini tremurate,
Doar trudnice cupe
De tină-mi întinde
Şi-mi prinde,
Strivindu-mi, cu uşa
Şi mână,
Şi doruri,
Şi gând,
Şi putere,
Şi-avânturi,
Şi bine . . .

Imi caut de veacuri
Fiinţa nătângă
Şi-alerg după mine.
Dar cine
Mai poate să-i strângă
Cenuşa? . . . *ION ŞIUGARIU.*

PINTEA VITEAZUL, eroul legendar

II.

de LUCIAN BRETAN.

De numele acestui haiduc sunt legate atâtea fenomene ale naturei, atâtea întâmplări legendare şi re'icve chiar, încât sunt păstrate cu sfinţenie de poporul român de pe plaiurile Nordice ale Sătmarului, începând cu Ţara Caşului şi până în Maramureş, la Crăceşti, Budeşti, sau alte comune de sub poalele muntelui Gutinul.

Din documentele culese şi de autorii unguri cari s'au nteresat, pe vremuri, cu multă pasiune de eroul nostru, ni-au rămas posterităţii date biografice din care aflăm că, haiducul *Pintea Viteazul,* s'a născut cam pe la sfârşitul veacului al XVI-lea în comuna *Mogoaja* din judeţul Someş.

Se spune că ar exista şi astăzi încă casa în care s'a născut şi că, îi mai trăesc mulţi urmaşi în aceasta comună. Numele lui adevărat este *Pintea Grigore.*

Isprăvile lui haiduceşti sunt săvârşite pe la începutul secolului al XVII-lea. Expresiune a timpurilor în care a trăit, n'a săvârşit nici dânsul fapte mai puţin dezonorante decât acelea pe cari le săvârşeau, doar în mod »legal«, şi în exerciţiul funcţiunei lor, atâţia comandanţi de cetate, Magistraţii urbelor sau conducătorii de oştiri consacraţi ai ungurilor ai turcilor sau altor naţi cutropitoare, guvernatori sau fiişpani (prefecţi de judeţe), fapte, alternând între prădăciuni, omoruri, asasinate la drumul mare, răpiri de fete sau femei şi multe altele. Toate aceste le-au săvârşit toţi *haiducii* vremurilor de demult, indiferent de naţionalitatea lor. De ce nu le-ar fi săvârşitoare şi Pintea Viteazul?

El deveni totuşi legendar în faţa poporului de rând şi în mod esc'usiv în inima românilor din jurul Baia-Mare—Cavnic datorită faptului că, niciodată n'a prădat vreun om sărac, ci totdeauna s'a năpustit asupra oamenilor stăpânirei, iar prada sa o împărţia cu cei săraci.

Curajul său, eroismul său deveni atât de respectat de popor, şi de impunător stăpânirei încât prin isprăvile sale, prin eroismul său curând primi epitetul de: *Vi'eazul,* dispărând încetul cu încetul cel de botez »*Grigore*«.

Că nu a fost tocmai un *bandit* de rând oarecare — deşi autorii ungurii încearcă să ni'l prezinte în aceasta postură nefavorabilă numai din cauza de a fi fost *român* — o dovedesc documente'e existente, între cari în special *un proces verbal al Consiliului oraşului Baia-Mare din 14 August 1703.* Acest document, foarte preţios de altfel, ne narează si împrejurarea între care *Pintea Grigore* zis *Viteazul* şi-a găsit *moartea de erou* sub zidurile cetăţii Baia-Mare luptând ca element combatant în armata regulată a curuţilor Principelui *Racotzi Francisc* al Ardealului, un erou al insurgenţilor maghiari împotriva stăpânirei Habsburgice.

Modul, cum a murit moarte de erou, subt un steag de insurgent al unui Principe recunoscut de toate istoriile universale, dovedeşte, că *Pintea Viteazul* nu trebue şi nu poate fi tratat ca pe un »bandit« sau »hoţ la drumul mare«, chiar dacă în activitatea sa de haiducie săvârşise asemenea fapte.

Doar faptele acestea numai privite prin prizma veacului pe care îl parcurgem şi după principiile moralei de azi şi a rânduieli'or în statul modern sunt fioroase şi reprobabi'e, pe când — cum am mai amintit — prin prizma veacului şi moravuri'or de pe timpu lui Pintea Viteazul asemenea fapte le săvârşiau şi oamenii »oficiali« unul faţă de altul, mai ales dacă se găseau în duşmănie.

In privinţa aceasta e suficient să reproducem procesul verbal amintit, din 14 August 1703, al oraşu'ui Baia-Mare, care tratează moartea lui Pintea.

Iată ce spune anume acest document pe care l-am tradus cu extrem de mare dificultate, dat fiind limbaiul archaic unguresc în care este scris: »1703 die 14 Aug.«

Maioş Ioan (Majos János) primu' căpitan al curutilor din Sighet-Maramureş, insurgenţii unguri ai lui Racotzi Francisc, principe'e Ardealului, se numeau »»curuţi« N. Trad.) în două rânduri a scris câte o epis'olă Onoratului Consiliu al oraşului. în primul rând so'icitând şi admonestând nobi'ul oraş la supunere, în al doilea rând apoi foarte aspru îi porunceste în cele două scrisori a'e sale ca oraşul să-i trimită 3 sau 4 tone de praf de puşcă, 18 valuri de postav englez, 100 ta'eri, p'umb, cât mai multe cartuşe, bagaje, pentru steaguri'e sale (companii sau batalioane, N. Trad.) toate acestea sub pedeatsa confis ării averilor, a pierderei vieţilor, trecerea prin sabie a nevestelor şi copiilor si sub urmarea tragerei în ţeapă atât a magistra'i'or oraşu'ui cât şi a Consiliu'ui orăşenesc. — Cu toate că Domnul Maioş (Majos) dela Sighet şi-a îndreptat drumurile sale în altă parte şi deci oraşul n'a suferit nici o vătămare dela dânsu', totusi, un alt rând de curuţi, ce se semnează: Sublocotenenţii Békéssi Andrei, Lantoş Ioan, Balla Ursu, cu două steaguri (uri'ăţi de trupe militare, (Not. Trad), şi acel re'umit haiduc (în text se foloseste cuvântul »tâ'har«, N. Trad.) Domnul PINTEA de MOGOAJA (în text... hollómezei Pintye ur, Trad.) cu 7—8 tovarăşi ai săi, care pe aceste vremuri tocmai solicitase

prin alţi oameni graţia Măriei Sale a Principelui Racotzi Francisc de Felsövadász, cu câţiva pedestraşi veniră în mare grabă asupra oraşului şi oprindu-se în faţa porţii maghiare urgitară foarte puternic şi pretinseră ca să li se predea oraşul pe seama Măriei-Sale a Principelui. După multe vorbe apoi atât ei cât şi cei din partea oraşului convenirăcă, fiind timpul prea spre înserat, de ambele părţi să se dea zălog unul altuia respectându-e dorinţa ca oraşul, cu bură rânduială, să rămâie neatins şi întrucât încă în aceiaş seară fură aduse zălogele în natură respective scoase din oraş, dimineaţa cât din partea oraşului cât şi din partea curuţilor — precum s'au înţeles — să-l caute, nobilul oraş printr'un trimis al său, pe Măria Sa Principele. Fiind mulţumiţi fiecare cu aceasta hotărîre, oraşul i-a găzduit pe curuţi cu mâncă i şi băuturi dându-le şapte care de pâine, de carne şi butoaie de vin. Nu se ştie însă din ce cauză *susamintitul Domn Pintea a împrăştiat pâinea şi carnea, a spart fundul butoaielor cu vin repezindu-se cu mare furie asupra oraşului şi-pe lângă toate protestele repetate ale ostatecilor şi-a Sublocotenenţilor curuţilor reţinuţi înlăuntrul oraşului — au spart poarta exterioară,* între cari cel dintâiu a fost acest Domn Pintea care a tăiat poarta, *din care cauză apoi populaţia oraşului, la îndemnul ostatecilor curuţi, după ce de două ori au suferit ca să se tragă întrînşii cu puştile, s'au văzut siliţi de a face uz de arme,* între cari împuşcături apoi suspomenitul PINTEA fusese împuşcat, *e' care a vărsat* mult sânge nevinovat la drumul mare, astfel *şi lui i s'a scurs sângele în drumul ţării, înaintea porţii, iar trupul său, da al unui răufăcător, fusese înmormântat fără onoruri înlăuntrul şanţului oraşului, sub gard«.*

Până aci textul acestui document, care oricât de confuz în topică, ne redă totuşi foarte lămurit nu numai stările sociale de pe acele timpuri şi moravurile vremii, dar mai cu seamă sfârşitul tragic însă *eroic* a legendarului nostru *Pintea Grigore Viteazul.*

De fapt viteaz fusese el în faptele sale şi un asemenea viteaz nici nu putea să moară altfel decât vitejeşte.

III

DIN CICLUL: „ICOANE VECHI" — POETULUI D. HINOVEANU —

de ION ŞIUGARIU

Domniţa

Mâini, ca două roze mici,
Dorm fi ave lângă şo'duri:
Luminiţe de imbolduri,
Pentru ochi de ibovnici.

Rotunjeşte piept florar
Primăvara tare'n sâni,
Dar povaţe din bătrâni
Ţes peste dorinţi voal.

Peste umeri valuri vin,
Ga'bene spice de grâu;
Şi se leagănă la brâu,
Albe, f'orile de crin.

Ard, miresme în amurg,
Melodii'e în rai...
Unde-i vagabondul crai
Cu priviri de taumaturg?.....

Haiduc

Fapta lui: icoană veche,
Gândul lui: altar domnesc.
Din mâini, palcşele dresc
Ca cerceii din ureche.

Sete de porniri la drum
Scurmă tălpile 'n opinci.
Nicium ochi de cer nu-i plin, ci
Numai de văpăi şi fum.

Mânăstire

Clopotele tae slavă...
Printre ochi de licurici,
Lumânări de ceară, mici,
Usdă fire de otavă.

Buzele sărută rugi
Pentru Domn şi pentru ţară.
Nu'nderda: din tine-afară
Şi de vrei nu poţi să fugi.

Odihnite în deasloave
Gândurile se desfac
Şi înşiră flori de mac
In şireaguri de voroave.

Fiecare rând e greu,
Fiecare slovă grea:
Să cuprindă toţi ar vrea
Urmele lui Dumnezeu.

Peste frunte, toc de crin,
Ca un fir de tămâie,
Pentru ţară, slovă scrie,
Timpurilor care vin.

Iar prin funduri de pădure,
Flintele cu'eg drepate,...
Unde-s legile uitate,
Pravilelor să le fure?

ÎNCREST ĂRI

Momentul înfrânării tembelismului românesc

O ideie ingenioasă, o bună părere, nu contează, n'ar trebui să conteze niciodată, dela cine vine, cui aparţine. Acesta ar fi un ideal dacă insul ar avea conştiinţa valorii lui. Realitatea însă e alta. Adesea din gura reprezentanţilor societăţii, a oamenilor cu situaţii şi cu titluri, ies *stupidităţi* cari se ascultă, se aplaudă şi se iau în serios, în virtutea unei închipuite erudiţii, a unei presupuse autorităţi, ori a unei simple obişnuinţi, pe când din acea a anonimilor, a modeştilor — »inteligenţii« noştri confundă totdeauna modestia cu prostia — auzi, când au, când îsi iau curajul găsurei, adevărate soluţiuni, admirabile păreri. Dacă cei dintăi sunt luaţi în serios datorită aerelor şi »*manierilor*« lor de sus-puşi, indiferent de ce prostie aruncă, cei depe urmă nu-s luaţi în seamă, nu fiindcă părerile nu li-ar fi fost bune, ci fiindcă autorii lor nu »reprezintă nimic«, ori mai nimic, în ierarhia conducătoare de *turme*.

Am spus acestea fără a măgândi la vreo legătură cu subiectul. Li-am spus aşa ca o precizare a unor lucruri, întărind unele constatări făcute, personal, în tăcere.

Ne vom referi la măsura îndepărtării depe graniţi a funcţionarilor minoritari, măsură pe care o aplaudăm cu mâni şi picioare şi pe care o dorim cât mai neîntârziat înfăptuită şi întregită. Zicând întregită observăm că, măsura aşa cum e, iniţiată, nu e completă.

Să nu se mute numai funcţionarii minoritari care, vorbind cinstit, de multe ori sunt mai înţelegători decât »ai noştri«.

Să se mute — natural, în aceleaşi situaţii şi cu aceleaşi drepturi — şi toţi acei români cari au soţii minoritare şi cari-s ştiuţi că, atât ei cât şi familiile lor, în orice împrejunare, după servicii, îşi au anturaj numai unguresc, *vorbind numaiu ngureşte, el* la adăpostul situaţiei de funcţionar cu trecere, *ea* acoperită de »*calitatea*« lui de român. Aceştia ar trebui mai întâi trecuţi în inima curat românească a ţării şi numai în urmă ceilalţi în care »*capul*« — cu tot cu inimă — e minoritar.

Pentrucă, domnilor, e o anomalie şi o inconştienţă cele ce se văd, se aud şi se petrec în acest Sătmar. Atâta se vorbeşte ungureşte, *de-aceice nu-s unguri,* de-acei ce ştiu româneşte, de români, încât nu mai ştii ce să crezi.

Nu admitem că românii cari ar vorbi ungureşte ar avea şi sentimente identice. Dar să nu se uite că românul vorbind ungureşte, *încurajează* şi *adăposteşte* pe minoritar. Un astfel de român nu face românism, nu-şi face datoria, un astfel de român nu merită să-şi ia aere, în nici o împrejurare *fastuoasă,* de român.

Am auzit, cu urechile noastre, prin biourile diferitelor instituţii de stat şi alte importante biouri, printre funcţionari, români, superiori, vorbind între ei ungureşte. I-am auzit *iniţiind* discuţii, în servicii, cu minoritarii ştiutori de limbă, în ungureşte.

Acestor nerusinaţi ar trebui să li se dea lecţii mai întâi.

Motivarea unor români că li-i mai uşor, că »*le vine mai uşor*« a se exprima în ungureşte o socotim degradatoare, umilitoare. Scuza altora, tot români, că o fac din obişnuinţă, din »*complezenţă*«, e ceva nemaipomenit.

Românii trebuesc desobişnuinţi de aceste *obişnuinţe,* trebuiesc convinşi de păcatul abuzului de complezenţă dacă singuri nu-şi dau seama, nu se simt. Deaceia toţi aceşti funcţionari, *toate aceste soiuri de români,* — unii dintre ei cu femei, cu întreţinute, cu copii educaţi în alt spirit decât acel favorabil nouă şi ţării — pentru toţi aceştia zic, ar trebui, *mai întâi,* sancţiunile, mutările şi alte diverse măsuri înţelepte, serioase, *neiertătoare.*

Românii să-şi revizuiască atitudinile, *să-şi vire minţile în cap, şi vocabular românesc în grai* şi numai apoi măsuri încontra minoritarilor.

Pentrucă, o spunem fără înconjor, *minoritarii profită de ocazii,* încurajaţi, de unii funcţionari români inconştienţi şi tembeli.

Inconştienţi şi tembeli sunt chiar acei ce se cred că nu-s ei. Asta ca să completăm.

CONST. GH. POPESCU.

◆◆◆

Neglijenţe criminale

Intâmplarea a făcut ca, în ziua de 8 August — zi de Duminecă — să fiu însoţitorul unui marcant oaspe strein, oaspe al Ţării, a Domnului FORTUNATO PERILLA, profesor de estetică şi belearte la Liceul Italian din Athena.

Distinsul profesor, care a cutreerat aproape jumătate parte din glob, a venit la noi,

în România, să facă cercetări etnografice. — Ultima sa stațiune i-a fost județul nostru. Cum misiunea Dsale, autorizată de Minister și Marele Stat Major pentru fotografieri și filmări, ieșea din comun, și cum am observat tendința unor concetățeni streini de aspirațiile noastre ca popor, de a-l informa într'un spirit neadevărat și nefolositor țării, am considerat de o obligație de ordin național — plus un firesc orgoliu personal de »oșan« — ca să-l duc și să-i prezint pitorescul Țării Oașului, să-i prezint românul veritabil.

Truda noastră spre cea mai mare mândrie a mea, n'a fost zadarnică, fiindcă profesorul, uluit de frumseța rasei, de pitorescul îmbrăcămintei, de tot ce a văzut și nu și-a închipuit, a rămas transpus, deadreptul în al șaptelea cer, de uimire.

A făcut un adevărat abuz de fotografii în tot chipul imaginabil: oameni în grup, flăcăi, fete și copii, deavalma. »Nu am văzut — exclama profesorul italian — la nici o națiune din cele aproape 30 câte le-am văzut în peregrinările mele, caracterele feței atât de fine, atât de nobile și o frumusețe atât de distinsă ca la femeile Dvoastre de aci din Țara Oașului!«. Cele mai des întrebuințate exclamațiuni, pentru aș desvălui admirația și uimirea variau între: »Magnific, superior, fenomenal!«.

Succesul a fost cu atât mai splendid, întrucât alături de Domnia-Sa, reușisem să duc cu mine și pe un student arab — Riffat Audet — din Damasc — Siria, — care își face studiile la Bologna, iar în acel timp își petrecea vacanța de vară în mijlocul nostru, la un prieten român student și dânsul tot în Bologna, la Facultatea de Medicină.

Amândoi acești oaspeți streini nu au putut nicicum înțelege, — ceiace pentru noi e foarte logic — care este temeiul rațional și istoric al revizionismului maghiar și al politicei lui Mussolini.

Acesta fiind scopul meu principal, am rămas pe deplin satisfăcut mai mult de acest succes imprimat în sufletul unui profesor italian, decât de cel etnografic.

In fața mea, ca român, în prezenta chestiune, politicul a premers etnograficului. Cred că această vizită nu va fi zadarnică și că de pe urma ei va profita cât se poate mai mult Țara Românească, fiindcă ilustrul profesor pregătește o lucrare științifică despre țara noastră sub toate aspectele ei: etnografic, științific, economic și social, de pe urma căreia, după modesta noastră părere, va profita mai mult bârfita noastră națiune în direcțiunea politico-internațională, decât »activitatea« atâtor ambasadori, consuli și tot felul de atașați bine retribuiți.

Dar satisfacția mea sufletească, înscriind o mare doză de amărăciune, n'a putut fi deplină.

Mi-am adus aminte, cum acuma-s vreo 30 de ani și mai bine, ca elev al școalei primare confesionale sub conducerea tatălui meu, dela Certeza, avusesem câțiva conșcolari și dela Huta-Certeze. Ei erau slovaci de origină, de religie romano-catolică, însă români în limbă, port și tradiții și în toate manifestările lor sociale. Chiar și la biserică veniau regulat în fiecare duminecă cu toții, la biserica cea românească dela Certeza.

Azi situația am găsit-o schimbată complet Au rămas ei tot români, la port, nu însă și la simțiminte, deși graiul începe să li se amestece cu cel necunoscător altădată. Azi au biserică aparte cu preot romano-catolic al lor. Descinzând în Huta, ne-am opritt la podul râului spre a face fotografii.

Câtă vreme onorații mei oaspeți admirau frumusețea și pitorescul rasei, eu am căutat pe preotul Soran Andrei dela Certeza, care tocmai făcea slujba acolo. El era în biserică. *Românii* m'au îndrumat însă la cel romano-catolic.

In ușe am întâlnit un hutan, dar deja în port unguresc care m'a întâmpinat cu salutul în cea mai autentică limbă alui Arpad. — L-am întrebat, intrigat peste măsură: »Cum, dta, nu știi românește?« La aceasta mi-a confirmat că el știe însă el e . . . romano-catolic. Am făcuta poi și cunoștința preotului romano-catolic și abia atunci am aflat, că greșisem adresa, fiindcă trebuia să trec la cel de vis-a-vis, unde era preotul român.

Am plecat cu amărăciune de nedescris în suflet. Constatarea aceasta tristă mi-a stricat complet toată buna dispoziție. Am tăcut însă, de rușinea oaspeților mei, cărora nu am îndrăznit să le spun nici un cuvânt. Dar constatările mele triste nu s'au oprit numai aci.

In decursul conversațiunei cu oamenii, am mai întâlnit un flăcău, pe un oarecare Jon, care ispășise o pedeapsă pentru omor din dragoste la Inchisoarea Trribunalului Satu-Mare, despre care abia acum constatai că este și dânsul romano-catolic.

L-am întrebat, așa discret și la o parte: — »Cum se poate că voi să aveți un preot care Vă învață, acum după 20 ani de Românie pe aceste plaiuri, ungurește. Cum Vă predică dânsul?« — Iar răspunsul lui fu ca o măciucă în moalele capului: »Pe ungurește, și deja am început să o înțelegem pe deplin, iar copii noștri încep să vorbească la perfecție ungurește!«.

Iată o adevărată crimă națională! Iată cum din indolența autorităților noastre, în România, pe aceasta cale se reușește a se desnaționaliza un mănunchiu de *români prin limbă și*

CALVARIA I. Rentea

tradiţie, care timp de o mie de ani a rezistat eroic tuturor vicişitudinelor şi urgiilor din trecut. Faptul m'a indispus şi m'a amărât atât de mult, încât am căutat, sub diferite pretexte, să mă îndepărtez cât mai în grabă în spre alte sate, înspre Certeza mea natală, pentru a-mi găsi întrucâtva echilibrul sufletesc complet desrădăcinat.

Niciodată nu am nutrit sentimente de intoleranţă faţă de vre o naţiune conlocuitoare, socotită ea ca entitate etnică. Insă, socot că, *este o batjocură faţă de statul Român şi naţiunea românească, ca sub masca confesionalismului, să i se rupă şi un singur ins din trupul naţiunei, născut şi crescut în datinele, în limba şi cu portul românesc!* Să rămâie, dacă este vorba, în confesiunea sa, dar să i se dea un preot, care să-l conserve, în datinele strămoşeşti şi limba strămoşească, iar nu ca să întemeieze o colonie a cotropitorilr ce să se »deştepte« abia deacum înainte.

Şi, ca să-mi vărs veninul amărăciunei, care îmi ucide atât de frumoasele amintiri din trecut, mă refugiez la scumpele mele pagini din revista »Afirmarea«, în speranţa că strigătul meu de durere va fi un strigăt de alarmă, care nu va răsuna în pustiu.

LUCIAN BRETAN.

◆◆◆

Câteva probleme locale

Cu sfârşitul sezonului estival se închide un capitol de impresionantă tulburare de viaţă. Reîntoarcerea la preocupările obişnuite, în prag de toamnă, când totul se colorează discret, printr'o căldură de nuanţe palide, fine şi liniştitoare, constitue momentul nedefinit al răzvrătirii faţă de tine însuţi. Ceea ce simţi ca o reconfortare, nu e decât o autoînşelare a vagului sentiment predominant. Încerci să pari dispus, să uiţi frământarea neplăcută a reluării muncii. Simulezi o schimbare spre ţărmul binelui şi trăeşti de-acum înainte cu dulcile iluzii ale amintirilor.

Intr'o asemenea atmosferă ne-am străduit îndelung să repătrundem în miezul vieţii de aici, deşi sânt deajuns câteva zile printre semenii noştri, ca să uiţi vacanţa, cu întregul ei cortegiu de reminiscenţe plăcute.

Ne căznim de-atâtea luni, să prindem firul unor preocupări culturale. Am promis-o cititorilor. Mărturisim că o oarecare jenă neprecizată, ne reţine să adâncim problema. Mai bine-zis, lipsa materialului respectiv ne face să tot amânăm acel aspect cultural al graniţei noastre. Prin acest procedeu psihologic, încercăm să atenuăm mâhnirea, ce de sigur ne va pătrunde, atunci când vom căuta cu lanterna magică, ziua în lumina clară, faptele şi oamenii de care avem nevoe... Şi pentru evitarea unei situaţii de simţământ cu tonalitate minoră, o amânăm sine die... Facem rău. Dar...

Ne vine iarăşi, puţin cam în silă, să alunecăm oarecum, alături de principala preocupare şi anume pe reversul preocupărilor de aici. Zicem în silă, fiindcă altora dimpotrivă le convine de minune. Ce-i mai uşor, decât să faci trafic de naţionalism, la graniţă. Şi s'au făcut destule manopere şi destule averi şi câştiguri. Pentru interesaţi nu există silă.

Cât de frumos sună: românizarea graniţei!...Insă câte mâini hrăpăreţe nu şi-au umflat piepturile şi n'au exclamat ditirambe interminabile, toate începând cu Decebal şi terminând cu epigonii! Câte valuri de vorbărie nu s'au lasat şi câtă maculatură tipărită, broşuri sau ziare nu s'au revârsat cu toptanul pe capul bietului Român desnaţionalizat.

Cu toate acestea nu s'a făcut nimic. O susţinem şi o subliniem. Nu s'a îndeplinit atât, cât trebue să se facă. Afară de vorbărie şi de unele sporadice realizări, nimic. Unde s'a încercat ceva, s'a înfăptuit nu pentru românizare ci pentru câştig. Şi aici s'a câştigat bine şi mult şi cu succes.

Acum se pare că iniţiativa particulară, va înlătura un gol mare cât însăşi indolenţa elocvenţilor. Din primăvară, bătrâna »Astră« se mişcă. Incearcă o refacere a vieţii româneşti. A mărturisit-o aceasta, d. prof. Ion Breazu dela Cluj, secretarul secţiei literare, conducătorilor »Astrei« locale. La Oradea se va ţine la sfârşitul lui Octombrie o adunare a graniţei unde se va descifra rana şi se vor propune soluţii. Se va arăta apoi, celor în drept, situaţia. Se va ţipa din plin şi îndesat, să sea udă că nu s'a făcut nimic peste propria conştiinţă venală.

Forurile competente, vor auzi. Vor înregistra alarma. Dar vor şi tăcea, tăcerea tuturor înmormântărilor premature... Se va da din nou asaltul baricadelor, până când cineva va închide ochii şi trecând peste toate miasmele turpitudinilor cotidiane şi mult înrădăcinate va deschide cu largheţă, drumul înfăptuirilor.

Până atunci sigur că vor mai fi profitori şi vor mai zângăni în gâtlejuri vorbe ascuţite, umplute cu naţionalism şi românism... Bieţii Români vor mai continua încă, să fie înstrăinaţi cu limba, cu moravurile ba chiar şi cu sufletul.

In ţara noastră se ţin multe discursuri. Conducătorii ştiu vorbi. La noi se ştiu scoate câştiguri din orice. Se cunosc metode interesate în ce priveşte tergiversarea operelor, care de mult ar fi fost necesar să fi intrat în patrimoniul marilor realizării.

Dar pentru a nu cădea noi înşine în palavragismul obişnuit politicianismului, ne oprim

aici, la acest piedestal, cu credinţa nestrămutată că »Astra« va desprinde calea.

In urmă, cât de târziu, păşi-vor şi adevăraţii mucenici ai faptelor. Spunem mucenici, pentrucă ei nu vor profita nici-o lescae din sursa veşnic înepuizabilă a susţinerii sfântului sentiment naţional.

OCTAV RULEANU

◆◆◆

Gânduri la început de an şcolar

Obiceiul ca fiecare început de an şcolar să fie însoţit, peste tot în presă, de urări, de anticipări, de scontări, de fel de fel de reclame şi de diferite alte gânduri, ne îndeamnă şi pe noi la câteva rânduri.

Nu ne vom ocupa însă de nicio problemă şcolară. Nu...! Nici nu vom mai insista asupra banalei constatări că învăţământul de azi e un lux şi-un risc pentru muncitorul modest cu ploduri de orice şcoală. — Am zis lux gândindu-ne la enormele taxe şi preţuri ale manualelor, iar risc gândindu-ne că după terminare, după toate eforturile, poţi sta cu diploma ori licenţa în buzunar mut şi bine, selecţiunea valorilor cunoscând azi alte criterii decât acea naturală. — Vom reliefa doar o mentalitate. Mentalitatea săteanului, a ţăranului, faţă de şcoală. De şcoala de orice fel.

Scopul şcoalei, aşa cum îl înţelege el, ţăranul, azi, e acela de a scăpa de greutăţile gustate din belşug, de a-şi face plodul »domn«.

De-aceia-şi dă copila la şcoala profesională, — habar n'are de rostul ei, — de-aceia cheltueşte cu ea. Nu se gândeşte s'o scoată croitoreasă, ori bunăgospodină. Nu, deloc. El pe fată o vrea »domnişoară« funcţionară, să aibe »biroul« ei, să trăiască mai uşor. Din aceleaşi consideraţii îşi dă copilul la Arte şi meserii, la comerţ, ori alte asemenea şcoli. Nu-i trebuie lui tâmplar, oridine mai ştie ce meseriaş, căci pt. asta îl dă de ucenic fără mare bătaie de cap; nici comerciant, »boldaş«, nu şi-l închipuie după atâta amar de cheltuială. Copilul lui, dacă a umblat la şcoală, în târg, trebuie să fie »domn« să meargă dimineaţa la »birou«.

Şi trebuie să recunoaştem cu toţii că, şcolile noastre profesionale, de orice fel, cu concursul poliţiei şi-al administraţiei, încurajând asemenea mentalităţi, reuşesc de minune, să uzurpeze la temelia rostului şcoalelor, scoţând fel de fel de funcţionari, ori declasaţi.

Câte ateliere de croitorie, ori altfel de ateliere, româneşti, avem în ţinutul nostru dupe urma şcolilor profesionale cu care se cheltuiesc bani grei? Câţi comercianţi, români, scoate pe an şcoala comercială? Câte? că funcţionari vă putem îndica noi.

De educarea părinţilor şi-a tineretu'ui, mai ales, spre îndeletnicirile practice, spre *demnitatea* acestor îndeletniciri, nu se ocupă nimeni. Absolut. Nici şcoala nici conducătorii ei.

* * *

Străjeria, aşa cum era concepută, stătea în ajutorul educaţiei însă în acelaş timp era în detrimentul instrucţiei.

Unii »deştepţi« fiindcă ei au prea deştepţi, o socoteau, în entusiasmul lor, o simplă organizaţie bună de expus costumată la părăzi. Infine . . . !

Această anomalie verificându-se, conducătorii Centrului de Iniţiere au ţinut o conferinţă hotărînd o programă analitică a străjeriei în şcoala primară.

La această consfătuire »*luându-se ca bază de discuţie proiectul de propagandă întocmit de către Falanga străjerilor, în urma desbaterilor ce-au avut loc, s'a hotărît ca atât viaţa străjerească cât şi cursurile străjăreşti vor fi astfel întocmite încât străjeria să nu se substituie şcolii, să nu o înlocuiască, sau să o repete. Ci să o ajute şi să o complecteze, mai ales în partea educativă. Pentru toate cursurile străjereşti se va reze va da timp, Joia, dimineaţa. Aceasta numai la şcolile străjerite, care au comandanţi pregătiţi. Nu se va adăuga nici o oră în plus celorlalte zile de cursuri*«.

E timpul să priceapă scopul străjeriei şi profitorii ei erijaţi uneori în căpetenii. Să priceapă mai ales neisprăviţii, *dilataţii aceia ai »eului«* lor, aceia cari n'au nimic comun cu manifestaţiile străjereşti ale şcolilor primare, dar care venind cu aere idioate de fac totul, intenţionau îndrumarea ori sabotarea pe *criterii de formă exterioară!*

* * *

Câte din şcolile noui înfiinţate, nou sfinţite, din casele naţionale plânuite ori proaspăt ridicate prin sate au o sală mică, cât de mică, amenajată pentru baie, au un duş câtde primitiv pentruca elevii, absolvenţii ori părinţii lor să-şi mai spele din când în când trupul înăbuşit de sudoarea unei munci nepricepute?

Câte?

Câtor din dispensarele croite, închiriate, înfiinţate, zidite, li s'au trimis medicamentele necesare şi la câte din ele vin oamenii de bună voie, dacă, există, să facă o baie, să se intereseze că-ar vrea să facă o baie.

Ce uşor e să vorbeşti şi să scrii despre sănătatea acestui popor! Ce »ingenios« şi măreţ e să ştii da importanţă unui lucru terminat abia pe sfert!

CONST. GH. POPESCU.

CÂNTECE PENTRU LIA

Sosire regală

de D. HINOVEANU.

Iată, am ajuns
lângă tine, durat
cu toți cavalerii
din trecut.

De-asupra noastră
lună veche,
lună plină,
plouă triști
de lumină.

Toți cavalerii
în ochii tăi
tremurători
înă besc duminici
cu tinerețe și flori.

Ziua de-atunci
sângeră pe scuturi
și apune . . .
Câte povești
nu ți-aș spune ! . . .
Iubito,
ți-am adus trofeu
Sufletul meu . . .

Răspuns în clar de lună

de D. HINOVEANU.

Astăzi,
am primit scrisoare,
am savurat-o 'n suflet
ca pe-o duminecă
plină de soare . . .

Am ascultat în slove
cântecul mut
al iubirii nespuse
din primăverile
vieții apuse . . .

Te-am coborât,
veste nouă
prin amintire
până departe, departe
în lumea care naște
îngerește, din gândire . . .
Apoi,
te-am înălțat
în sufletul meu
până unde
jertfesc lumină
mâinile lui Dumnezeu . . ,

Zefirul

S'a pornit din preajma unui tei
cu poveri de gâze plutitoare
un zefir hoinar cu aripi albe
ca un heruvim în sărbătoare.

Peste deal și peste văi trecând
a lăsat în urmă mângâeri
sărutări pe spicele din lanuri
și prin lunci regrete și tăceri...

Peste lac a 'ntins apoi năframă
aurul apusului de soare;
nuferii vorbind în pacea sfântă
au îngenunchiat pe valuri călătoare...

Cine știe peste care dulme
sau în care fund de văi departe
heruvimul alb a ostenit
și-a căzut străfulgerat de moarte!...

B. MONTANA.

Lacul

Nuferi albi și trestie plecată
peste lacul mort în amintire,
nuferi albi ca clipele acelea
de tăcere, de surâsuri, de iubire.

Trestie plecată pe oglinda
nemișcat a cerului din fund
cum mi-aș prinde ancora vieții
de-aș găsi în el un strop de prund....

Și palatul de mărgean pe care
îl durasem straie peste veacuri
și-ar răsfrânge vrăji tremurătoare
pe argintul înecat în laduri.

De-ar veni în serile cu lună,
Cerbii din pădure să s'adape,
mi-ar bea sufletul topit în soare
și căzut cu stelele pe ape...

B. MONTANA

DĂRI DE SEAMĂ

CĂRȚI

Ioan Missir
FATA MOARTA
editura Cartea Românească — lei 85.

Fata Moartă nu-i un roman, E o carte cuprinzătoare de adevăruri. De adevăruri și de învățăminte. In toate cele 342 pagini ale ei.

Ni se descrie războiul. Războiul nostru dintre 916—18. — Frumos, înțelegător, revoltător. Nimeni nu ni l-a înfățișat cu atâta talent. Autorul a luat parte, l-a trăit.

L-am apucat și eu. N'aveam la isbucnirea lui mai mult ca vreo 11—12 ani. Țin minte, totuș, multe. Amintirea mi-e încă vie. Mi-aduc aminte perfect de cele auzite și văzute. Moldova noastră, abia după câteva luni dela isbucnirea lui, deveni îmbâcsită de tot felul de refugiați, de păduchi, de tifos, de foamete, de destrăbălare rusească și mai cu seamă de disperare.

Auziam din gura unora și altora că ni-am prăpădit țara din cauza nepregătirei și a neprevederei noastre. Pe fețele tuturor celor ce-i întâlneam citiam, cu înțelegerea mea de copil, îngrijorare și durere.

Terminând lectura lucrării dlui Missir, FATA MOARTA, parecă l-am și înfruntat convingându-mă de cele auzite și citite pe fețele multora, pe vremea copilăriei mele.

Câte un fior rece îmi străbătea, din când în când, toată ființa-mi de parcă eram eu însumi pe poziții, cu compania, în așteptarea inamicului, a diverselor și nechibzuitelor ordine.

Parcă eram pe poziții, exact ca viteazul autor al »*Fetei moarte*«, cu hrană: »*cir de mazăre îngrășat cu gărgărițe*«, ori ceala!ă mâncare porcească: »*crupe cu oloi rânced*« (pag. 249.), fără îmbrăcăminte, »*fără măcar o hartă de companie*« nu mai cu »*două foarfece de tăiat sârmă*« la patru plutoane, și cu ordine de a tăia *șiruri de rețele*, a trece dincolo, a înainta, a urmări....

Ah, ce senzații mi-a dat această lectură! Se nimerise și-o vreme mizerabilă afară. Câte nedumeriri!

Titlul ales »*Fata moartă*«, e numele unui deal, a unui munte, cum vreți, *cota 1175*.. cotă cu o interesantă legendă, dar »*sfredelită de tranșee amice și dușmane*« unde autorul a trăit »*două luni de încercări desperate, de atacuri câștigate și frânte, sub bombardamente infernale*«. (pag. 77).

In »*Fata moartă*« ni se destăinuește un ostaș, un ofițer, viteaz. Ni-se destăinuește limpede, curgător, pătrunzător. Are marele merit de a fi sincer.

»*Fata moartă*«, desvăluind mentalități curioase, momente nebănuite dar reale, situații înduioșătoare, merită și *trebuie* citită de orice cunoscător de slove.

———oo———

Zaharia Stancu
TAIFUNUL
roman editura »Naționa'a Cornei« lei 60.

Cu scrisul autorului *Taifunului*, întâlnindu-ne aproape regulat în presa cotidiană, suntem obișnuiți. Vigurozitatea și logica din curajoasele dsale articole ni-au făcut să-l urmărim și să-l prețuim.

In *Taifunul* însă, spre desamăgirea noastră, n'am întâlnit ceiace așteptam. N'am întâlnit nu fiindcă dl Stancu n'ar fi putut să ne dea ceva mulțumitor ci, fiindcă dl. Zaharia Stancu s'a forțat, în această lucrare, să pară mai original decât este în realitate, descriindu-ne totul într'un stil prea modern, prea al timpului, stil poate și neobișnuit nouă, în orice caz stil pe care nu i-l bănuiam autorului, stil care nu i se potrivește nici dsale, nici povestirei. Nu e bine niciodată ca omul să vrea să fie mai mult decât e în realitate și nici să se prea încreadă în puterea talentului lui lăsându-se ademenit de iluzii.

Nu ne convine și nu eram curioși de loc nici de felul cum crede autorul că trebuie să-și exprime desgustul său după ori înaintea satisfacerei unor animalice pofte: »...*sezutul galben, sbârcit, de femeie obosită*«. (pag. 203.) Acesta și încă alte trivialități din alte pasagii, le socotim drept ofense aduse lectorului și lectorul nu merită aceasta din partea autorului.— Bine că el cunoaște, în intimitatea lui, fel de fel de vulgarități; le cunoaște dar nu-i place să i le spună altul că-l supără, îl desgustă. Ori autorul vrea să facă în ciuda apărătorilor moralei crezând că divulgând nerușinările unor femei, perversiunile unor tipi, purifică moravurile?

———oo———

Dan Petrașincu
— OMUL GOL —
editura »Socec« lei 60.

Despre aceste nebănuit de simțite povestiri — *omul gol* cuprinde opt diferite întâmplări — ar fi trebuit să ne ocupăm mai demultișor puțin. Am întârziat ocupați cu lectura altor scrieri deși, dacă ar fi vorba de pus într'o ordine a aprecierii, *Omul gol* al dlui Pe-

trașincu ar trebui să stea în fruntea multor cărți pe care le-am amințit aci în cei aproape doi ani de apariție a revistei. Firește e chestie și de gust, însă noi vorbim aci de gustul nostru, gust în care, pare-ni-se, nu ne-am prea înșelat, n'am fost prea departe de-acel al celor rutinați și »consacrați« ca »stabilitori de gusturi«.

Povestirile din »*Omul gol*« sunt minunate. Ni-a plăcut mai mult »*Povestea unei morți umane*« revoltându-ne ingratitudinea idolatrizatei Lucia și micimea lui Corneliu. Substanțială e și »*Aura halucinată*«. Toate, ce mai atâta.

Duioș și evocator, Dan Petrașincu, se știe apropia de lector pentru a-i cuceri sufletul în care-i lasă împrimat o icoană vie a bucuriei și suferinței omenești.

»*Omul gol*« e cartea care, după lectură, va îndemna pe cititor să se intereseze, în viitor, de orice sciere pe care va fi imprimat numele lui Dan Petrașincu.

———ꝏ———

Gh. Tulbure

ȘCOALA SĂTEASCĂ DIN ARDEAL IN EPOCA LUI ȘAGUNA

editura Revistei »Satul și Școala« Cluj.

Autorul acestei substanțiale și necesare lucrări e cunoscut publicului nostru cititor. E cunoscut tuturor acelor îndrăgostiți de slove.

Apreciat și stimat pentru sobrietatea și seriozitatea temelor ce-și alege, scrisul său oricât de răsletit, e urmărit și savurat pentru limpezimea și vioiciunea lui.

Aci, ni se face istoricul școalei românești din Ardeal, înfățișându-ni-se tot sbuciumul, toate frământările și toate nădejdile legate, mai întâi de realizarea și-apoi de perfecționarea ei.

Documentat și bine intenționat, dl *Gh. Tulbure* aduce o prețioasă contribuție pentru cunoașterea evoluției școalei românești din Ardeal.

Intelectualii de orice fel, dar mai cu seamă dascălii de orice categorie, vor găsi în lucrarea dlui Tulbure un minunat prilej de a-și verifica și completa cunostintele în această direcție.

Școala sătească din Ardeal în epoca lui Șaguna merită o serioasă atenție. Invățătorimea mai ales, are o datorie de conștiință a-i cunoaște conținutul. Pentru dânsa e un stimulent și un îndreptar.

———ꝏ———

C. Gane

TRECUTE VIEȚI DE DOAMNE ȘI DOMNIȚE

vol. I. editura ziarului »Universul« lei 180 — 572 pagini.

Vol. II. editura Fundația pt. Literatură și artă »Regele Carol II«. lei 160 — 499 pagini.

In liniștea unei grădini, străin de lume, de sgomot și de intrigi, străjuit de jur împrejur de-un brâu falnic de brazi, am citit cu răbdare adâncind cu minuțiozitate șirele celor peste o mie de pagini cât cuprinde această monumentală lucrare.

Ar fi trebuit s'o citesc poate mai demult, la apariție. Am lăsat-o anume pe mai târziu. Intâi asteptând apariția volumului al doilea, personal neplăcându-mi lectura în rate, și pe urmă pentrucă am ținut să-mi procur o plăcere pe timpul zilelor rezervate pentru recreație.

E o lucrare neprețuită.

Evocatoare de nenumărate și neuitate chipuri din trecutul nostru atât de sbuciumat, dar atât de gloris, »*Trecute vieți de Doamne și Domnițe*« procură cititorului momente de mândrie, de înălțare și întărire sufletească.

Farmecul zilelor petrecut în tovărășia volumelor dlui C. Gane nu-mi va putea fi înlăturat atât de ușor. Invățămintele desprinse nu mi se vor șterge niciodată din minte.

Volumul întâi e premiat de Academia Română.

Grigore Bugariu

FLORILE SATULUI

colecția gazetei »*Cuvântul Satelor*« tipografia Corvin, Lugoj, lei 25.

Poeziile dlui Bugariu, împărțite în trei cicluri: *mândra, haiducul, pădurea,* le găsim drăguțe, unele chiar admirabile. Credem că 'n ținutul de unde »au răsărit« s'au înrădăcinat, făcându-se destul de cunoscute. Și merită să fie cunoscute.

———ꝏ———

N. Bocșa.

DARURI pentru COPII

Tipografia Luiza I. Niculescu și Ioan N. Bojneagu, Turnu-Severin lei 15.

Autorul, înțelegător al sufletelor și pricepător al mentalităților lor, face copiilor de peste tot, un prețios, un duios dar. Li-l face convins că numai

»credința, munca și iubirea
sunt legea mergerii 'nainte«.

Ușoare și atrăgătoare, versurile dlui Bocșa vor fi o mare bucurie pentru orice copil obișnuit să descifreze slovele.

◆◆◆

In lunile rezervate odihnei și hoinărelilor *editurile* ocupate cu tipărirea și *specularea* cărților de școală — cărți adesea îngrozitoare prin topica întrebuințată de autori și exagerat de scumpe după prețurile și reclama cu care se oferă — n'au avut timpul necesar a mai împrăștia pe piața »*literară*« nici un fel de maculatură, nici un alt soiu de cărți.

Sezonul, așa siz literar, a fost un sezon mort. Revistele umoristice și romanele de aventuri au fost însă la ele acasă. Ca și în tot restul timpului, ca și în orice »sezon literar« de-altfel.

Ni se anunță însă că lunile de toamnă ne rezervă surprize. Surprize pentru acei ce știu deosibi și prețui o carte. Surprize pentru acei ce mai pot fi surprinși cu câte o carte.

Vom fi totuşi recompensaţi atât prin calitatea scrierilor cât şi prin reputaţia autorilor.

Astfel dl *Liviu Rebreanu*, viguroşul autor atât de popular azi, ne va de însfârşit mult anunţata dsale GORILA.

La fel dl N. D. COCEA, cunoscut prin acele lucrări cari au stârnit atâta vâlvă şi-atâţea polemici, ne rezervă »INCENDIUL«, o continuare a prodesului societăţii înfăţişat în romanul *Nea Nae*.

Dl IONEL TEODOREANU, părăsind *Arca lui Noe* şi intrând semeţ şi discret în budoarul unei cucoane, ne va prezinta în curând — SECRETUL DNEI ANA MAVROGHENI. — Autorul Medelenilor, a atâtor duioase scrieri încântătoare prin frumuseţea comparaţiilor şi a originalităţii stilului, a stârnit în inima cititorilor, mai cu seamă a cititoarelor, unde şi-a fixat încă din primul moment un loc sigur şi nepreţuit, o vie nerăbdare.

Poetul AL. T. STAMATIAD creatorul *Mărgăritarelorr negre, a Peisagiilor sentimentale* şi a altor importante lucrări în proză, traducând din operile lui Oscar Wilde, — deal fel acest lucru l-a mai făcut cu altă ocazie, pe vremuri, când ni-a tradus *Poemele în proză ale lui Oscar Wilde* — ne va arăta în curând, în vitrinele librăriilor, PAGINI DIN OSCAR WILDE. Iubitorii de frumos, înţelegătorii adevăratei arte, aşteaptă cu încredere.

Dl. LUCIAN BLAGA, neobosit şi înepuizabil, autorul volumelor »*Orizont şi stil*« şi »*Spaţiu mioritic*«, ne va pune şi dsa, în curând, în faţa lucrărei GENEZA METAFOREI ŞI SENSUL CULTUREI, încheind cu aceasta importantul ciclu al »*Tri'ogiei culturei*«.

Entusiasmul nostru pentru cărţile cu miez, pentru cărţile bune, se menţine încă. Vom căuta să-l împărtăşim şi lectorilor noştri cari-s cam desorientaţi din cauza preţurilor imprimate discret, dar *scandalos*, pe pagina a patra a copertei.

Şi-acum o întrebare:

Ţinându-se seama că cititorii conştiincioşi şi perseverenţi sunt tocmai acei ce-s cu pungile uscate, deşi sufletul li-i dornic, aprins, nu s'ar putea găsi oare o modalitate care să curme acest mare neajuns micşorându-se preţurile?

CONST. GH. POPESCU

RĂBOJ

Ni se reproşează, de »unii« şi de »alţii«, — de unii de-ar vrea să ne alăturăm, de alţii de-ar vrea să ne dirijeze — decă nu ne fixăm, în scrisul nostru, o atitudene: de dreapta, ori de stânga. Mai suntem întâmpinaţi, tot de interesaţi, firește, că în slova noastră, în problemele noastre, nu-i »vioiciunea« altuia decât dreptei şi rici »supletea« specifică stângei. Nu suntem nici centrişti.

Revista, şi tot de-am scris, ni-i martoră că în cadrele ei, politică n'am făcut. Nu vom face nici în viitor. Nici de dreapta, nici de stânga, nici de nici un fel. Avem noi unde face politică atunci când ni-i de făcut politică. Acolo putem fi şi *vioi* şi *supli* şi de tot, căci prin *vioiciune*, *suplețe*, etc., am înţeles imediat ce trebuie să facem, ce-ar trebuie să facem.

Şi-apoi înţelegem! De-aci însă altfel! De-aci batem mereu la poarta sufletelor româneşti spre a mai avea oamenii grijă şi de ele, spre a-şi mai aduce lumea aminte că e necesar să mai bage, din când încând, şi în cap nu numai în stomac. Şi-apoi însăşi faptul că punem în circulaţie condeie ce merită să li se cunoască farmecu', tipărind şi împărtăşind slovă românească cuviincioasă şi poate, *uneori*, şi folositoare, nouă ni-i destul.

Demagogia o detestăm şi dacă se crede necesară, ca specifică timpului, fac-o alţii, cu vioiciune, cu suplețe cu tot. La noi însă, mai ales aci, absolut interzis. Sub sancţiunea desfiinţării.

Rămânem aşa »*nevioi*« şi »*nesupli*« dar rămânem cinstiţi şi consecvenţi.

»AFIRMAREA«.

◆◆◆

A murit *Pavel Dan*.

S'a stins din viaţă în floarea vârstei, abia la 30 de ani. L-am pierdut tocmai când începea să-şi desvolte mai puternic în folosul neamului său, dar mai ales a provinciei din care a răsărit — a Ardealului — tot geniul său.

A fost speranţa unui popor şi unul dintre cei mai străluciţi luceferi ai scrisului ce abia se ridica pentru aş croi loc în fruntea slovei româneşti.

A fost din generaţia tinără a scriitorilor serioşi.

Un scriitor erudit, care simţea în sinea sa că asupra fiecărui scris — înainte de toate — trebue să plutească cu adevărat cel mai curat spirit dumnezeesc, pentru aş produce efectul educativ şi înălţător.

A murit doborât de o boală nemiloasă, care multă vreme l-a ţintuit la pat, până l'a răpus definitiv. Inainte de a dispare dintre noi a avut puterea de a mai îmbogăţi literatura română cu nuvela »Iobagii« premiată de ziarul »România Nuoă« din Cluj.

Dispariţia lui lasă un mare gol în rândul adevăraţilor literaţi, o pierdere de neînlocuit nu numai pentru familia sa, o văduvă şi doi copilaşi orfani, ci şi pentru lumea scriitoricească şi în special pentru cea din Ardeal.

LUCIAN BRETAN.

Bogdan Petriceicu Hajdeu, prin uitarea aşternută peste memoria şi operile lui, e cel mai neîndreptăţit dintre toţi scriitorii şi cărturarii noştri.

Împlinirea a *treizeci de ani* de la moarte e un moment priel nic a-i menţiona ascensiunea şi operile.

Născut la 26 Februarie 1838 în Cristineştii Hotinului, moare în vârstă de 69 ani în casa lui dela *Câmpina* în ziua de 25 August 1907.

După terminarea studiilor de drept, în Rusia, se face ofiţer. In 1853 e numit judecător la Cahul pentruca după doi ani, domnitorul Cuza, să-l aducă la liceul din Iaşi ca profesor de istorie şi statistică, încredinţându-i-se tot odată şi funcţia de custode a bibliotecii naţionale.

Ales deputat de Bolgrad duce o campanie înverşunată în contra *Principelui străin.* Cu toate acestea, pentru cultura şi erudiţia lui, e numit în 1869 profesor de filologie comparată la Universitatea din Iaşi. In 1877 e cooptat membru şi-apoi secretar general al Academiei Române, în acelaş timp fiind şi membru al Academiei imperiale ruse.

Incă depe când era ofiţer publică poezii, piese de teatru, şi diferite alte articole răsleţe.

Ca judecător la Cahul scoase revistele: »*România*« şi »*Foaia de istorie română*«. In 1863 face să apară revista satirică »*Aghiuţă*«.

După numirea-i de profesor universitar, la Iaşi, scoate revistele: »*Columna lui Traian*« şi »*Revista nouă*« unde publică diverse studii de mare valoare ştiinţifică şi literară.

Lucrările-i rămase: »*Răsvan şi Viora*«; »*Istoria critică*«; »*Cuvente den bătrâni*«; — »*Magnum Etymologicum*«; »*Sarcasm şi ideal*« precum şi o sumedenie de diferite studii, descoper în persoana acelui ce-a fost *Bogdan P. Hajdeu,* prin vinele căruia a curs cândva sânge de Vodă, o inteligenţă rară, un spirit vioiu, un temperament neliniştit şi o vastă, prea vastă cultură.

◆◆◆

In ciuda tuturor veştilor că avem excedente bugetare, că ne merge din ce în ce mai bine, că sacul statului se tot umple, la intervale, cu milioane şi miliarde, totuşi acelaş stat, prin reprezentanţii lui, scumpeşte, prin diferite forme şi timbre, tot ce-i stă la îndemână pentru a-şi crea noui şi noui venituri.

Faţă de aceste urcări de preţuri care indirect scumpesc viaţa cetăţeanului, firesc, normal şi cinstit ar fi, ca în aceiaş proporţie ori, hai, într'o care care proporţie, diriguitorii statului să se gândească şi la recompensarea salariilor slujitorilor lui eliminând măcar una din usturătoarele şi neuitatele curbe.

A fi bun patriot nu 'nseamnă numai a fi gata să-ţi jertfeşti, sub imboldul unui sentiment educat, viaţa, fiinţa ta.

A fi bun patriot înseamnă ceva mai mult. Inseamnă a fi cinstit în gândurile şi acţiunile tale, înseamnă a avea o conştiinţă curată şi curajul faptelor tale.

De patrioţi de ocazii suntem sătui.

◆◆◆

Antagonismul dintre tineri şi bătrâni pare să se accentueze pe zi ce merge.

Cei dintâi crezând în copilăria lor, şi în sfaturile vremurilor, îşi acuză uneori sfătuitorii, »înţelepţii« de desmăţ, cei depe urmă, aducându-şi aminte de înţelepciunea ce li se cuvine şi de respectul ce nu li se dă, nu încetează a vedea, peste tot, decât superficialitate, nesimţire, necreştere.

◆◆◆

M'am năzuit întotdeauna a respecta în om ascuţimea minţei şi a-i iubi bunătatea sufletului. Frumuseţea lui fizică, indiferent de insistenţa sentimentului ori instinctului, m'a interesat, în raport, prea puţin. Când m'a isbit totuşi, atrăgându-mi în mod deosebit privirea, mi-am adus aminte de acele ciuperci, care, cu cât sunt mai evidente, mai atrăgătoare prin frumuseţea lor, cu atât sunt mai periculoase pentru otrava lor.

Asta nu înseamnă că ciuperca, oricât de otrăvitoare, nu ar putea avea o întrebuinţare, după cum şi frumosul nu şi-ar avea rostul său.

Prima curmă o durere, cealaltă satisface o plăcere.

◆◆◆

Vă mai aduceţi oare aminte de vorbele genialului Tolstoi, din Sonata Kreutzer, *despre femeie: »O bucăţică gustoasă«, o simplă unealtă de procurat plăceri. Toată cochetăria ei e pentru a provoca; toată atenţia cu care e înconjorată de bărbat asemănătoare obiectului rezervat pentru a-ţi produce cândva o satisfacţie.*

◆◆◆

Sătmarul nu are un mediu culturalizat, un mediu în care intelectualitatea să-şi facă loc atrăgând după ea discuţii în jurul unor *probleme serioase, în jurul unor chestiuni* demne de relevat. Preocupările-s în jurul stomacului, a modelor, a intrigilor şi a cleveteloor. — Restul sunt mofturi.

CONST. GH. POPESCU.

Cred că pe cât e de banală discuţia unor chestii de principii cu o persoană lipsită de convingeri, pe atât e de penibilă aceia a angajării unei probleme cu cineva, care nu se lasă, *dar care habar n'are de conţinut.*

◆◆◆

Am o meteahnă neplăcută care foarte adesea mă supără şi de care nu mă pot descotorosi: Ţin minte prea multe şi pun la inimă orice.

◆◆◆

Nu valorezi niciodată ceiace reprezinţi în societate, ceiace arăţi sau ţii să pari. Valorezi ceiace ştii că poţi să reprezinţi, ceiace te simţi tu, în intimitatea ta, că eşti.

◆◆◆

D. *Louis Marin,* omul de ştiinţă, decultură şi de omenie, distinsul amic al României ne-a fost oaspe aproape două săptămâni.

Franţa reprezintată atât de strălucit prin dsa, ne-a arătat şi cu această ocazie ataşamentul ei faţă de România, faţă de însuşirile admirabile ale ţăranului român. Pentrucă »*să nu ne înşelăm, legăturile cele mai strânse cu Franţa le-am datorit totdeauna păturilor noastre rurale* — şi mai ales după cunoaşterea virtuţilor soldatului nostru din timpul războiului — cari nu vorbesc nici franţuzeşte şi nu au fost niciodată la Paris«.

Apărător al atacurilor împotriva ţării, iubitor al poporului şi înţelegător al sbuciumurilor noastre, Dl *Louis Marin,* prin vizita sa, ni-a cinstit şi ni-a încurajat.

◆◆◆

Sindicatul presei din Maramureş-Crişana e inexistent. Ca şi preşedintele lui. Ca şi toată organizaţia presei din provincie. In Ianuarie, cu prilejul acordării şi reînoirii permiselor, vor da semne sigure şi probabil şi concrete, pt. câtva timp.

Nu pot trece flegmatic ori indiferent prin viaţă. Mă sesizez, mă tulbur, mă îndignez şi mă revolt de orice. Reacţionez când mi-e persoana în joc, mă expun când văd prietenia batjocorită şi 'nghit »cu plăcere« dacă împrejurări anumite îmi cer aceasta.

De simţit ori de durut, simt şi mă atinge orice. Mă dor mai ales trădările amicilor şi zâmbetele anemicilor mintali, ca să nu le zicem altfel, când îmi dau lecţii de conduită.

Mă obosesc şi mă desgustă nespus confidenţele »sincere« ale indiscreţilor — binevoitori.

◆◆◆

Aţi observat reclama aceia care ne face cunoscut târgul nostru de mostre din acest an în acest Sătmar? A... e foarte interesantă şi caraghioasă. E o reclamă monstruoasă pentru un târg de mostre.

Semnată de-un nume străin, reprezintă un *ţăran în ismene scurte,* parecă ar fi un englez maniac pentru jocul de-a poarca — unii îi zic mai subţiat golf, — cu o coasă ţinută în mâna *stângă* şi cu o uitătură tâmpă de parcă n'a auzit şi n'a văzut cosind de când l-a făcut măsa.

Cine-o fi deşteptul acela Adolf Kaba, care i-a tăiat ismenele românului şi i-a pus coasa în mâna stânga ca unui damblagiu, nu ştim. Nu ştim nici care-i esteticul de-a îngăduit tipărirea şi afişarea unei asemenea reclame, dar ni'nchipuim că pictorii şi desenatorii noştri, români, din oraş, trec pe lângă o asemenea ispravă strângând din dinţi ca să n'o scuipe şi cu pumnii încleştaţi ca să n'o sfârtece....

Aşa se vede, nu scăpăm nici un prilej spre a ne face şi ridiculi.

CONST. GH. POPESCU

CULESUL MERELOR C. Scheip

Vor apare în editura revistei noastre:

D. HINOVEANU

AZUR PENTRU PLOPUL CU INGERI

versuri.

Intrată la Bibliotecă
Ziua 5 Luna V 193 8

OCTAVIAN RULEANU

HIMERE...

Cartea celor şapte visuri

CONST. GH. POPESCU

PRINTRE ALTE PREOCUPĂRI...

mici creionări evocatoare.

Afirmarea

Anul II.—No. 9. ○ Literară—Socială ○ Sept. 1937.

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU şi OCTAVIAN RULEANU.

Redacţia şi Administraţia: Satu-Mare, Str. Moldovei Nr. 5.

Afirmarea

Anul II. — No. 10–11. Oct.—Nov. 1937.

In acest număr semnează:

N. Iorga
Ion Şiugariu
Lucian Bretan
D. Hinoveanu
Liviu Seleş
Octavian Ruleanu
Const. Gh. Popescu

Exemplarul Lei 10.

GRUPUL „AFIRMAREA“

SPRIJINITORI :

ŞTEFAN ANDERCO
AUGUSTIN BACIU
LUCIAN BRETAN
IOAN LUCA
ALEXE NAN
CONST. GH. POPESCU
OCTAVIAN RULEANU
ZENO SPARCHEZ
PETRE ŞTEŢIU
PETRU ŢIUCRA-PRIBEAGUL

COLABORATORI

CORNELIA A. BACIU
MIHAI BĂLAJ
LUCIAN BRETAN
VALERIU CÂRDU
GH. CRIŞAN
D. HINOVEANU
ION LUCA
MIHAIL LUNGIANU
ION MAIOREANU
P. MURGEANU
ALEXANDRU NICORESCU
CONST. GH. POPESCU
IOAN RENTEA
OCTAVIAN RULEANU
LIVIU SELEŞ
IONEL ŞIUGARIU
GAVRIL STĂNESCU
TH. I. ŢUCANOVICI
PETRU ŢIUCRA-PRIBEAGUL
FELICIAN GH. ZACIU

— Rugăm stăruitor pe toţi cititorii noştri să binevoiască **a ne achita abonamentele.**
— Colecţia anului întâiu frumos compactată se găseşte de vânzare, într'un număr redus, la administraţia revistei.
— Manuscrisele nesemnate de autor nu se iau în considerare.

ABONAMENTE:

Particulari — — —	**Lei 100**
De sprijin — — —	**„ 300**
Pentru instituţii —	**„ 400**
Exemplarul — — —	**„ 10**

TIPOGRAFIA „ATHENAEUM“ SATU-MARE

Afirmarea

Anul II.— Nº. 10-11. ○ Literară—Socială ○ Oct.—Nov. 1937.

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU şi OCTAVIAN RULEANU.

ARTA POPULARĂ ŞI ARTA ISTORICĂ A ROMÂNILOR

de N. IORGA

Arta populară şi arta istorică a Românilor nu alcătuesc două domenii deosebite, fiecare cu obârşia şi cu concepţia sa proprie. Aceste arte purced din fazele succesive ale unei sinteze, care se urmează de multe veacuri; ele manifestă — fiecare potrivit cu ţinta să şi în marginile mijloacelor sale — aceiaş psihologie a rasei sub înrâurirea mediului de civilizaţie pe care-l întâlneşte dela o epocă la alta.

Făcând o simplă comparaţie între caracterele artei preistorice din regiunea Dunării şi Carpaţilor şi între caracterele distinctive ale podoabelor cămăşilor şi şorţurilor, pe care le poartă azi ţăranii românii sau care se pot vedea pe covoarele lor, — de o atât de bogată varietate de tonuri şi de desenuri, de o atât de liberă şi frumoasă originalitate, — podoabe pe care le ţes mâinile agile ale ţărancelor dela un capăt la celalt al ţării; — constaţi îndată punctele esenţiale ale acestei identităţi.

Nu trebuie, de sigur, să împingem prea departe acest studiu comparat; dar ansamblul, nota dominantă, atmosfera de artă rămân mereu aceleaşi. Natura e stilizată; ea îşi pierde contururile proprii, care n'ar putea fi variate la înfinit, ca să treacă la multiplicitatea capricioasă a liniilor reprezentative pe care fiecare suflet rustic, plin de o poezie îndrăzneaţă şi gingaşă în acelaş timp, le poate schiţa, înlănţui şi orândui după voia lui. Nu mai există floarea de câmp, iarba potecii sau răzorului, arborele din livadă, insecta care sboară, animalul obişnuit, chipul şi trupul omenesc, casa ţărănească; dar ochiul priceput descopere îndată toate aceste lucruri în liniile lor esenţiale, în întocherile în care trăsătura rectilină se îmbină cu paralelogramul, cu zigzagul şi cu spirala, cu crucea nuanţată sau simplă. Şi chiar dacă nu descoperi ceeace artistul anonim a vrut să înfăţişeze, — culorile care izbucnesc biruitoare sau care se topesc într'o dulce armonie, îţi dau impresia exactă a acestei naturi, care nu se întunecă de fel, dar nici nu strigă cu îndrăzneală nearmonioasă frumoasa limpezime a coloritului său.

Or, acest prim strat al artei româneşti aparţine unei rase, — care acoperită odinioară cu ramificaţiile ei, cu »naţiunile« ei vorbitoare ale aceleaşi limbi, toată Peninsula Balcanilor, insulele Arhipelagului şi o mare parte din Asia Mică: Tracii, cărora li se adăugau, prin limba care le fusese transmisă, Ilirii de pe ţărmurile Adriaticei. Insuşirile acestor credincioşi în nemurirea sufletului, însuşirile acestor războinici de un entuziasm nebun ce trebuia temperat de puternica disciplină a colonizării romane — se văd în sinceritatea, în însufleţirea, în frumosu' capriciu al acestor improvizaţii artistice de o uimitoare varietate de linii şi culori.

Este foarte probabil că aceiaşi »barbari«, a căror cultură populară poate fi pusă alături de aceia, atât de desvoltată totuş, a Galilor — au dat formula — invariabilă în fond, de o incalculabilă multiplicitate în formele care, de sigur, din milioane de cazuri n'au fost niciodată repetate formula căsuţei ţărăneşti. Climatul văilor carpatine şi balcanice cerea acoperişul mare şi concav cu igheaburile late, cu creasta din mici olane alinîate sau formând o cuirasă, care prin spaţiile de ventilare îngăduе utiliza-

rea podului ca depozit de cărnuri, de fructe conservate, şi lasă slobodă ieşirea fumului ce înconjură cu o ceaţă albăstrie acest acoperiş înegrit şi aproape unificat de ploi şi de puternicile îmbrăţişeri ale soarelui de vară. Tot din pricina climatului, s'a creat peristilul aerisit, banculde pământ întărit care alcătueşte temelia zidurilor, care te ţopteşte la vorbă în timpul lungilor şi blândelor nopţi ale anotimpului frumos sau care îţi dărueşte putinţa de a dormi în aer liber, în cântecul greerilor din cămin şi al ierbei şi în uşoara foşnire a arborilor din jur.

Şi sufletul rassei dă acestei clădiri de cărămidă, de lemn şi de pământ acea însufleţire, acea fluiditate în contururi, acea eleganţă în înfăţişare care aminteşe pe ciobanul ce-şi fluieră cântecul în urma oilor, pe plugarul ce trage încetinel brazda în zori de zi, însoţit de săltăreţele capripii ale ciocârliei. Din acest suflet izvorăşte, cu deosebire, facultatea de a crea neîncetat, de a făuri, — fără istov dar şi fără a lăsa să se întrevadă cel mai mic efort, — variantele fără sfârşit ale acestui tip, care — cu toată asemănarea, în raporturile esenţiale, cu locuinţele tuturor vecinilor, moştenitori ai aceleiaşi rase, Sârbi, Bulgari, Ucraineni şi chiar ,uneori, Maghiari de vechi sânge slav, deosebeşte totuş casa românească.

Roma n'a dat nimic, nici în stilul arhitectura', nici în podoaba costumului (nu este nevoie să mai vorbim de covorul, care-şi are corespondentul în Suedia, Goţii fiind vreme de cel puţin un veac vecinii apropiaţi ai Traci,lor, nu însă în Italia) — nici în arta ceramicei, în afară poate de formele, de un nobil caracter antic, ale unora dintre vase.

Dar Roma nouă, aceea din Bizanţ, realizând o sinteză dintre cele mai interesante şi dintre cele mai fecunde între moştenirea elenă trecută prin simplificarea romană şi între inspiraţiile, de un cu totul alt stil, din Asia Mică, din Siria, din Egipt, chiar din regiunile asiatice lăuntrice, — a dat artei româneşti, ca şi artei popoarelor slave care au trăit sub conducerea administrativă a Bizanţinilor, a doua sa aşezare istorică.

Această a doua aşezare a avut loc într'o epocă destul de târzie, căci ţările locuite de rassa noastră au trăit vreme de veacuri o vieaţă patriarhală, plină de tradiţii imperiale, dar fără încoronarea unei vieţi de Stat. Abia în cel de al XIV-lea veac, »Ţara Vlahilor«, de către S'avii care au împrumutat această denumire dela Germani pentru Galo-Români şi Romani, a putut avea monumente în piatră, costume de Curte, un prestigiu al bogăţiei şi al solemnităţii, o »majestate« care cerea serviciile artei.

Dinspre Salonic şi Macedonia, pe de o parte, — aşa a fost mai ales cu frumoasa şi vechea biserică domnească dela Argeş »Curtea de Argeş«, — dela Muntele Athos de altă parte, au purces spre Miază-Noapte, care nu cunoscuse până acum acest fel de a clădi, bisericile în formă de trifoi, triconchă, clădite în cărămizi lipite cu ciment, cu turnuri joase şi puternice, cu acoperişurile în formă de cupolă, cu picturi de veche tradiţie iconografică şi de o tehnică imemorială. Iar dela Constantinopol şi dela Curţile slave de imitaţie, purcede fastul şi aurul bogatelor costume purtate azi de simplele ţărance de pe valea Argeşului şi dela isvoarele Dâmboviţei.

Dacă rasa ar fi fost nu atât de vivace, nu atât de inventivă; dacă spiritul ei ar fi rămas închis influenţelor străine; dacă nu ar fi păstrat în sufletul ei această forţă misterioasă care singură poate topi elementele împrumutate din străinătate; — s'ar fi oprit numai la atât. Ar fi fost, ca în Serbia, câteva frumoase aşezăminte domneşti, din piatră scu plată sau de un bogat vestmânt de costisitoare pictură care niciodată n'ar fi putut fi pusă la nivelul milioanelor de ţărani care trăiau în sate ina deces credinţă religioasă ce sugerează nevoi artistice. — Dar, dacă în Moldova, cel de al doilea principat, întemeiat mai recent tot în cursul celui de al XIV-lea veac, dela început anume condiţii de artă populară s'au impus în chip imperios, transformând biserica goală şi tristă, severă şi întunecată, a mănăstirilor dela Athos într'o capelă cu zidurile polihrome, tarcată, cu roşu, cu cenuşiu, cu albastru, cu galben, cu verde, prin alternarea pietrei curate cu cărămida netencuită, cu cărămida lustruită, cu discurile ce purtau ciudate figuri mitologice şi heraldice; în urmă, în a doua fază, acoperită şi pe zidurile exterioare de nenumărate picturi aproape surâzătoare; — apoi influenţele occidentale au contribuit şi ele, în ambele principate, pentru a complica mai mult încă formula artistică.

Pentru a fixa această a treia fază a desvoltării sale, am avut două curente de origină geografică şi spirituală diferită.

Mai întâiu, cel din Italia, venit prin Dalmaţia şi prin regiunile Serbiei maritime pe care şi le-a câştigat în mare parte. Piatra devenită document istoric, se datoreşte acestui nou aport, cu toate detaliile acestei sculpturi exterioare, care precedează în ţările româneşti cu multă vreme opera abundentă, luxurioasă a pictorilor alcătuind o adevărată şcoală care trebuia să dureze mai mult de patru veacuri. Tot deacolo vine basorelieful cutărei porţi, în care chipurile de sfinţi — o Vestire naturalism cu totul străine ţinuturilor noastre.

Tot deaci, în sfârşit, vine în domeniul sculpturei, maniera mai vie, atitudinile mai realiste, gesturile mai libere, — manieră pe care o întâlnim în cizelarea unei părţi din

argintăria valahă din veacul al XVI-lea. Această înrâurire se resimte chiar în caracterul latin, venețian al inscripțiilor de pe frontispiciile bisericilor și de pe morminte.

Occidentalismul german, care vine cuceritor prin Polonia cu orașe germanice, prin Transilvania burghezilor saxoni, bogați în aptitudini artistice — câștigă mai mult teren, mai ales în Moldova, pe care a dominat-o cel puțin vreme de un veac și jumătate.

Această influență a dat cadrurile ferestrelor și ușilor, care se taie în »arc brisé« sau se orânduesc în gergevele rectilinii, ca și caracterul ornamentului floral și cel al inscripțiunilor de pe mormintele prinților și ale boierilor; aceeași influență s'a exercitat într'o măsură oarecare asupra scenelor înfățișate pe legătura Evangheliilor, asupra vaselor bisericești. Inspirația genera'ă însă în ceeace privește argintăria, perdelele altarului, pietrele funerare, a rămas de obârșie bizantină. Până târziu de tot, în Valahia, mai ales către sfârșitul celui de al XVII-lea veac, sub domnia bogatului și magnificului prinț Constantin Brâncoveanu (1688—1714), argintarii dela Sibiu —Hermannstadt și d la Brașov—Kronstadt lucrau pentru așezări'e domnești obiecte minunate, dar uneltele lor se conduceau totdeauna și în chipul cel mai strict după desenurile trimise dela Târgoviște sau București de către Voevodul donator.

Renașterea n'a avut decât o slabă înrâurire asupra țări'or român ș'i, a căror epocă de neatârnare po'itică și de mare desvoltare comercia'ă trecuse deja. Acest nou curent occidental se recunoaște numai în detaliile de ornamentare, cum sunt — de pildă — florile de o linie mai largă și mai liberă de pe pietrele sepulcrale. Astfel: pe lespezile mormintelor, pe care războinicul mor', domn sau boier, e înfățișat călare, cu coroana sau cu casca pe cap, mânuind armele sau silind cu vârful su'iței sau al spadei, pe cutare vrășmaș tătar să descalece în vreme ce săgețile vrășmașului, în căderea lui, se risipesc (la Argeș, la Vieroș, la Stănești). Dar în aceste părți niciodată antichitatea n'a fost imitată în ciuda originii'or romane, a caracterului latin al limbei.

Un al patrulea factor de sinteză a fost mai adânc imprimat; ace'a al Orientului musulman, care a exercitat o influență de totuși nu poate fi de fel comparată cu aceea a suzeranității politice.

Când la Dragomirna, la Putna, marile mănăstiri a'e Bucovinei, vezi spiralele încâlcite care urmează linia îndrăzneață a bolților, acoperită cu flori și stele multicolore; când mormintele fondato'ilor, în loc să fie însemnate printr'o simplă piatră plată, se ridică deasupra lespezilor sub un fel de capac pe care reliefurile se întretaie ca niște panglii; când florile larg deschise sunt orânduite ici și colo, pe liniile nervurilor gotice, trebuie să recunoaștem inspirația moscheelor în care stăpânii țării se rugau lui Dumnezeu altfel decât noi. Este un Orient de un lux, împins în chip pretențios până la cel mai mic detaliu; aceasta a dat marei biserici Trei Erarhi din Iași acele pietre sculptate cu flori aurite, fiecare în alt fel.

Și, acelaș lucru, în Valahia, din cel de al XVII-lea veac, unde cadrele ferestrelor sau ale ușilor sunt sculptate cu tulipe, cu frunze stufoase, cu toată acea înflorire cè te mână către arta Persiei, mama »Paradisului«, a grădinilor divine. Cutare mică biserică din apropierea București'or, la Fundenii Doamnei, are ornamente exterioare în stuc, înfățișând arborii tipici, păuni așezați f.ță în față, candelele atârnătoare — elemente ale acestei arte persane — iar în casele boierilor și ale Domnitorilor această modă orientală se va învedera în stucaturi. Și se va găsi aceeș nouă deprindere în miniaturile, atât de variate, ale manuscriselor epocei, în literile ornate ale documentelor valahe din a doua jumătate a veacului, cu florile lor larg deschise ce ies dintr'un bogat frunziș. Imprimeria — care începuse cu formele venețiene în veacul al XVI-lea, da să adopteze tipurile Renașterei introduse la Ruși din Polonia, la cei din Moscova și la Transilvăneni, — ia forme fermecătoare, după aceleaș cerințe ale modei, sub conducerea călugărului Antim din Iberia, ajuns arhiepiscop al Valahiei.

Italia aceleași epoci, Franța lui Ludovic XIV n'au dat nimic mai mult decât acea Ves'ire unică sculptată în marmură pe poarta de intrare a bisericii Golia din Iași. Cu totul altfel este Veneția, încă izbânditoare, din sfârșitul acestui al XVII-lea veac. De acolo — și nu atât din Orien', își ia, sub Brâncoveanu, sculptura decorativă — cu canatu'e, capitelurile, coloanele canelate, rampele scări'or, pietrele funerare — locul pe care nu-l avusese niciodată până atunci; în biserici și în palate, totul este acoperit cu ornamente dato'ite noi'or meșteri ai da'tei. La Mogoșoaia, lângă Bucure ti, casa de vară a prințului Brâncoveanu, cu acele loggie îndreptate spre grădină sau spre râul de străbate verdele livezii, te crei la Atolo sau aiurea în împreju imi'e Veneții, între casele patricienilor. Însăș pictura, pe limpede fond albastru, purcede din învățăturile meșterilor venețieni.

Și forma definitivă fiind opera unei lungi strădanii a inteligenții și a gustului desăvârșită de o rasă incapabilă de izolare, incapabilă să se închidă în forme imuabile, — această operă se răspândește în sute, în mii de edificii de cult până în cel din urmă — cătun mândru de biserica lui cu capiteluri ornate,

cu bogate picturi de o fermecătoare polihromie. In felul acesta, opera — originală prin caracterul nou al ansamblului — ajunge națională prin această facultate de a deveni universal-populară, scoborînd ca o răsplată spre acele masse din care pornise — în adâncurile istoriei românești, — cea dintâiu inițiativă de artă și care, în forme simple, îi menținea cu gelozie tradiția cea mai pură.

II.

Din această artă populară și, mai ales, din meșteșugarii acești a chiar — țăranii — și din inspiratoarea lor — natura acestor ținuturi de un caracter atât de particular; trebuia să izvorască — mai de grabă decât din amintirile istoriei și din tradițiunile artei culte — faza modernă a desvoltărei artistice în România.

In epoca în care Bucureștii și celelalte orașe valahe se alcătuesc din clădiri de modă veche, — mari curți boierești, cu mulțimi de sclavi țigani și de servitori, clienți în jurul casei stăpânului, cu un luminos peristil; din bisericuțe care cuprind enciclopedia artei acestei țări; din căsuțe de mahala svelte și surâzătoare în mijlocul grădinițelor îngrijite cu dragostea în lunile de vară; în epoca în care în Moldova, alături de dughenele evreești de modă galițiană, pătrundea casa franțuzească din veacul al XVIII-lea în ulițile principale, — această casă confortabilă, comodă și modestă, cu verandă și balcon, cu un mare salon ce se rotunjește asupra parcului secular și asupra heleșteului cu barca primblărilor romantice; — în epoca aceasta apare pictura nouă.

Unul dintre făuritorii ei, Theodor Aman, studiază cu pasiune în Franța, în Parisul atelierelor și al rețetelor. De acolo, se întoarce atotștiutor în ceeace privește tehnica corectă și elegantă și zugrăvește tablouri mari cu lupte, cu tragedii domnești, cu scene oficiale din lumea contimporană. Pitorescul îl atrage; țăranul cu căciulă, femeea cu ie, țiganul care își târăște ursul după el. Dar toate acestea în afară de noțiunea precisă de rasă și de mediu.

Nicolae Grigorescu, fost zugrav de mănăstiri, este cel care a descoperit aceste elemente esențiale. Și el și-a făcut pelerinajul său parizian, dar s'a oprit la școala aerului liber, în epoca unui Corot și Millet, în pădurea dela Fontainebleau, la Barbizon. Franța îl inspiră și Grigorescu redă colțuri din Bretania, intimitatea căsuțelor burgheze, poezia subiectului comun într'o lume de veche orânduială, ce trece dela o generație la alta. Intors acasă, Grigorescu se afundă în azurul cerurilor imense, se pierde în colbul au it al drumurilor, urmărește pasul încet al boilor sarmați înjugați la carele preistorice, se oprește prietenos în fața țăranului care se duce la târg — și privește ironic pe micul evreu care se ia la harță cu mușterii lui dela țară, în piața unui târgușor moldovenesc; surprinde pe tânărul cioban mânându-și prin văi oile albe; și, mai ales, adoră alba siluetă a fetei care toarce, cu ochii pierduți departe și înecați în vis.

Adevărata artă românească se născuse în pictură. Alții, ca Andreescu, mai trist și mai atât de poet în concepția sa asupra vieții țărănești — ceeace înseamnă, în fond, mai departe dea devărul intim al lucrurilor; — ca Luchian, darea rundă luminile nesfârșite ale paletei sale, ca un reflex al ironicului său surâs de om bolnav, peste lucruri comune, case vechi, flori mângăietoare, chipuri de ființe iubite; ca Verona, de o atât de abundentă creație; ca Grant, autorul peisagiilor romantice; ca D. Stoica, pictorul istoriei și al războiului; ca Petrașcu, maestrul tonurilor dure și brutale; ca Stoenescu, autorul portretelor de o fină psihologie; ca Steriade, de o producție atât de felină; ca Horațiu Dimitriu, Schweitzer—Cumpăna; au continuat acest curent care — din neferidire, se va îneca în formulele la modă, care pot fi cel mult, dacă sunt sincere, indicații pentru viitor. — Dar sculptura unui Stork, Severin, Jalea, Han, Hette, — fără a mai vorbi de îndrăsnețele încercări în ireal ale lui Brâncuș — abia dacă va atinge în treacăt o realitate, pe care n'a prins'o încă delicata vigoare a mâinilor creatoare.

Cât despre arhitectura — ale cărei reguli au fost deja stabilite de un Antonescu sau Mincu — ea rătăcește încă în trecutul, pe care n'o pot reprezenta doar balcoanele cu coloane ornate, ferestrele de capelă funerară, acoperișurile deschise în afară din olane tărcate, niște turnulețe cari cer altceva decât teoria monotonă a fronturilor din marile orașe. Ar trebui, drept cadru, curtea-grădină și, pentru cetatea modernă, ceva în genul acestui stil francez adăptat care a furnizat atât de frumoase alei senioriale orașelor boierimei moldovenești. (La Roumanie en images).

——«□»——

TE RIDICI

de D. HINOVEANU.

Te ridici
și pășești,
prin neguri, înainte,
alee ninsă
cu fulgi de aduceri-aminte...
Aștept
să luneci prin gându-mi
isvor de povești,
răsărit
pe ogorul meu de ani
în continuu să crești...
Fii astăzi:
azur, lună plină,
te anină
de sufletul meu
fuior de lumină..,

BĂIŢA, SATUL NATAL

Străin, pribeag, mereu pe alte căi, în goană,
Îl port cu mine, printre oameni, peste tot, ca pe-o icoană
In ochi, în mâini, în suflet, cu mândrie
Si tuturor le spun, la vorbă de mă 'mbie,
Că-i satul meu; că nicăiri, pe lume nu-i
Icoană mai frumoasă ca icoana lui.
Pe străzi bogate, unde cresc din fiecare piatră stele,
Aşa cum cresc la noi acasă, primăvara, viorele;
Unde e atâta putregai şi atâta voie bună,
Il duc semeţ, cu fruntea sus, ca pe-o cunună,
Il strâng la piept, la inimă şi plâng
Decâteori mă 'ndepărtez de el prea mult, nătâng...
O, satul meu, cuminecat cu cetina de brad,
Cu apa limpede de munte, fără punte, fără vad,
Cu păstrăvii ce 'mpărăţesc sub bolovani,
Departe de viaţa mea, departe de ani,
Cu tinereţa caselor de lemn şi de şindrilă,
Unde, pentru toţi săracii înfloreşte'n poartă milă;
O, satul meu, cu fete mai frumoase ca 'n oraş,
Mai harnice şi mai sglobii, ca sufletul meu laş,
Mai bune decât toată bunătatea din străini,
Pururea e bucuria şi cununa mea de spini;
In fiecare zi îl pierd, în fiecare zi îl regăsesc
Şi îl adun în mine, mândru, ca pe-un gând regesc;
In fiecare zi mă'mpacă cu viaţa mea cu Dumnezeu
El, cel mai frumos din lume, satul meu . . .

ION ŞIUGARIU

MINERII MEI

Cu lămpile nedespărţite 'n mână,
Cu hainele murdare de otrăvuri, şi tărână,
Ii văd cum merg încet, slăbiţi, cărunţi.
Minerii mei, din satul mic, de peste munti...
In ochii lor atâta plumb şi atâta oboseală,
A 'ngrămădit viaţa cenuşie şi banală,
Atâta resemnare oarbă în picioare,
Că mersul lor căznit şi trist, mă doare.
Din fundul munţilor îmbătrâniţi şi grei,
Au scos paloarea şi durerile cu ei,
Au adunat grămezi de aur, bogăţii,
Din neagra sihăstrie a pietrelor pustii,
Dar au rămas tot fraţi cu sărăcia, tot golani,
Tot slugi la alţii, fără hrană, fără bani,
Tot aplecaţi de spate şi de frunţi,
Minerii mei, din satul mic, de peste munţi...
Mă uit la ei, cum merg încet, printre arini,
Tăcuţi şi trişti, cu pumnii plini,
De noduri şi de bătături, cu ochii goi,
Şi gândul mi se 'ntoarce înapoi,
La vremile de iobăgie şi de jug,
La vremile de roată şi de rug,
La toate suferinţele şi caznele de-atunci.
Şi-i văd, mereu ca azi, legaţi de-aceleaşi munci,
Tot ei, tot slugi, mereu la alţi stăpâni,
Cu-aceleaşi negre lămpi în mâni..
Şi, cum privesc aşa, tăcut, la ei,
Mă simt şi eu aproape de minerii mei,
Cu lampa 'n mână, mic, stingher:
Şi tatăl meu e tot miner! . . .

ION ŞIUGARIU

PINTEA VITEAZUL, eroul legendar

III. Reminiscenţe

de LUCIAN BRETAN

Tot ce s'a crezut important, în legătură cu datele sale personale şi caracterul istoric al persoannei sale, a fost expus. Din ele s'a putut desprinde figura măreaţă a unui erou popular care, — privit prin prisma timpului în care a trăit şi datorită mai ales situaţiei sale sociale din care a răsărit, adeca: un rob, un simplu iobag şi pe deasupra român — se situiază complet în ipostaza unui *haiduc*, şi o exclude cu desăvârşire pe acea de »tâlhar« sau »*brigand*« în care încercau să-l aşeze, fără putinţă, stăpânitorii dar totodată şi călăii de ieri ai naţiunei »valahe«.

Pentru naţiunea română, din partea focului *Pintea Viteazul* rămâne deapururi un *haiduc* ce-i drept, însă un *erou naţional,* un sprijinitor şi cel mai mare patron al naţiunei impilate, un protector al celor săraci şi obijduiţi faţă de stăpânitorii hapsîni, nemi'oşi şi hrăpereţi, precum şi persecutorii naţiunei sale.

Bandit a fost e lnumai pentru stăpânitorii streini a căror fapte întru nimic nu se deosebesc de cele de brigandaj ale haiducului Pintea Viteazul, de câteori a fost vorba de acumularea averii în dauna mulţimii nevoiaşe, — dar mai ales în paguba pentru ei strein de neam, — a românului.

Faptele sale sunt însă şi acte de un superior curaj, ce au stârnit admiraţia celor obijduiţi ca dânsul şi au impus teama şi respect la stăpânitori. Să nu ne mirăm deci, dacă însuşi Principele Ardealului Racoţi Francisc al II-lea îl ia în a'rmata sa însurecţională ca ostaş de linie şi conducător de oaste, murind apoi moarte de erou sub portile cetăţii oraşului Baia-Mare pentru a desfide pe toţi aceia ce, din ură naţională i-au dorit sau îi creaseră şi postum o altă moarte mai puţin onorabilă, — ba chiar infamă.

Cari sunt locurile geografice şi legendele transmise atâtea generaţii în legătură cu aceste locuri? Să amintim doar 3—4 din sumedonia lor:

1) Sub piscul al patrulea din masivul Gutinul, lângă Cavnic, aproape de traseul vechiului drum de ţară ce leagă Sătmarul cu Maramureşul, pe coasta acestuia, se deschide o prăpastie înfiorătoare, căreia abia dacă îi mai zăreşti fundul. In stânca acestei prăpastii, de sus până jos, se vede imprimată o dungă, o încrestare în linie verticală care se numeşte »*calea de refugiu alui Pintea Viteazul*«. — Uimit te întrebi: cum a devenit aceasta? Iată explicaţia.

Se spune prin scriptele rămase şi legende, că Pintea Viteazul s'a aliat cu tătarii de patrulau pe la hotarele fostei Ungarii şi i-a introdus pe căi cunoscute, numai de dânsu', până înlăuntrul comunei Cavnic. (Şi azi se află în aceasta comună un obelisc ridicat de unguri în amintirea punctului până la care au pătruns trupele tătare.) Trupe ungureşti au fost trimise sub conducerea căpitanului de plaiu sau prefectului Karácsonyi Tivadar (poate să fi fost român şi să-se fi numit Crăciun Toader, deoarece legenda susţine, că ar fi fost chiar frate dulce cu Pintea Viteazul), atât pentru alungarea tătarilor din ţară cât şi pentru pedepsirea lui Pintea Viteazul. Cum trupele maghiare erau mai numeroase, ei au fost siliţi să se refugieze. Fiind înconjuraţi însă, au ajuns tocmai la acest loc prăpăstios, unde s'au oprit. Ajunşi în asemenea pericol, *Pintea Viteazul*, ştiind ce-l aşteaptă, s'a aşezat călare pe lancea sa şi — spre consternarea tătarilor şi a trupelor maghiare, — s'a năpustit cu ea în fundul prăpastiei. — Norocul l-a ferit însă de moarte şi a scăpat. Iar spre eterna mărturie a rămas locul lancei sale imprimat în stâncă, ce îi va purta numele pe vecie : *Calea de refugiu alui Pintea Viteazul.*

Dacă el n'ar fi fost un biet haiduc român, legenda aceasta s'ar fi păstrat şi popularizat cu sfinţenie de către stăpânitorii de ieri, iar pelerinajele s'ar ţine Ianţ la acel loc ca la cele sfinte. Aşa, a rămas o simplă denumire geografică, iar legenda supravieţueşte doar prin poveştile bătrânilor ţărani români, din ce în ce mai rare.

2) La Sud-Est de »*Creasta Cocoşului*« (o parte denumită astfel a muntelui Gutinul), pe versantul Maramuresan, cam la 150 metri dela aceste piscuri, se află o peşteră denumită: »*Peştera lui Pintea!*« Aici trăia el ascuns. Aci era cartierul său general de unde îşi dirija haiducii ce cutreerau 3 judeţe, ajungând până în Ţara Oaşului sau la Ciuperceni—Dumbrava de lângă Botiz, până la graniţele Poloniei şi Târgul-Lăpuşului sau Ilearda judeţuli Somes. — Aici strângea comorile adunate prin rapt dela bogăţaşi şi tot aci a trăit ani dearândul în cea mai armonioasă dragoste cu fata fiişpanului de Maramureş şi general al principelui voevod Racoţi Francisc al II-lea, cu *Szirmay Ilonka,* pe care, după legendă, a scăpat-o cu de-a tăria dela tătari, cari au ţinut-o ostatecă timp de vreo 6 ani.

Legenda spune, că aceasta peşteră ar fi fost numai una din gurile marilor tuneluri pe care dânsul le avea aci în Muntele Gutinul.

3) Intre Gutinul şi Secătura ţăranii trecători, escursionişti, sau turişti îşi astâmpără setea provocată de urcuşul masivului Gutinul

la un isvor limpede ca lacrima şi răcoritor ca mângăerile unei mame dulci. Este »*Isvorul lui Pintea*«, la care el adesea poposea fie pentru aş consuma masa de zi ori cina şi spre aş astâmpăra şi el setea după lungile peregrinări sau refugii dinaintea urmăritorilor. El este unul dintre cele mai de seamă isvoare din partea locului şi un important punct de atracţie în special pentru escursionîştii moderni. Cu toţii însă — ţărani sau târgoveţi — se apropie de dânsul cu ploasă amintire, din spirit de respect pentru acela ce, deşi haiduc, a săvârşit acte de cel mai autentic eroism mânat mai mult de dragostea sa ori de persecuţiile stăpânitorilor haini, decât de vreo pornire perversă a firei sale.

4) Tot astfel între *P*rislop şi dealul Roata zac mute ruinele unei case de mult părăsită, sub care fusese cândva şi o destul de încăpătoare pivniţă. Pietrile rămase vorbesc celuia ce le ştie graiul. dev remuri îndepărtate în cari se îmbină într'o frumuseţe de operă artistică romantismul cu eroismul. dragostea cu voinicia, veselia cu vărsările de sânge, ca strofele unei poezii desăvârşite.

Aceste pietri şi acel moloz, celui ce-i cunoaşte graiul, îi destăinueşte: »Mă numesc »*Hanul şi pivniţa lui Pintea Viteazul*«. »Eu l-am văzut cel mai des pe acest erou, întotdeauna plin de veselie exuberantă, chefuind monstruos, după ce dăduse o lovitură de graţie fie vreunui ungur bogătaş, fie vre-unui pandur (jandarm) al lor, plecat, spre nenorocul lor, în căutarea şi prinderea lui Pintea Grigore, negăsind că Grigore de mult a devenit »Viteazul«. — »Il văzusem deseori venind cu ibovnica sa, acea faimoasă Szirmai Ileana, de o frumuseţe rară, care mânată de dragostea ei pentru erou a preferit să părăsească casa unui general şi prefect de judeţ în care trăia în belşug şi fericire pentru a se adăposti în peştera unui haiduc. Eu l-am văzut între voinicii săi, înconjurat de teamă şi respect totodată şi l-am văzut împărţind aurul şi bogăţiile cu amândouă mâinile, celor săraci.« Aşa grăesc ele.

Au rămas aceste ruine drept mărturia unor vremi nu prea îndepărtate, pline de romantism şi barbarie totodată.

Hanul nu mai este, dar i-a rămas numele spre eterna pomenire a celui ce fusese, nu se ştie bine nici azi, un erou naţional sau un haiduc de codru.

Multe sunt legendele ce se leagă de numele lui. Sunt isprăvi de o generozitate uimitoare. Pe barbierul Piota Cristofor l a făcut cu local şi casă, care apoi din recunoştinţă, i-a rămas pe veci tăinuitor. Deasemenea şi pe alţii. Din închisoare a scăpat vitejeşte, deşi fusese pus un alt om anume cu dânsul într'o celulă ca să-l omoare. Toate aceste isprăvi au avut o înrâurire adâncă asupra poporului de rând, care l-a şi ocrotit apoi dinaintea autorităţi or. Iar după moarte i-a închinat acest poem eroic, situându-l între vulnerabili numai într'un anumit fel, ca şi grecii pe Achiles:

»Pintea, Pintea, viteaz, Pintea,
»Nu trece prin Baia-Mare,
»Că patru băieşi te-or împuşcară,
»Cu trei plumbaşi de argintaşi,
»Cu trei grăunţe de secară,
»Şi trei cuiţe de mânz de primăvară!«

Şi, de fapt, el, neascultând poveţele poporului, s'a dus sub zidurile cetăţii Baia-Mare, unde a fost omorît de băieşii (minerii) de aci, în luptă dreaptă, sub zidurile cetăţii, aşa cum spun strofele de mai sus: »cu trei plumbaşi de argintaşi, cu trei grăunţe de secară şi trei grăunţe de secară şi trei cuiţe de mânz de primăvară«, singurele care — după credinţa poporului — puteau să-i cauzeze moartea.

Multe sunt istorioarele şi poveştile ţesute în jurul lui. Precum şi locurile cari îi păstrează numele. *La Budeştii din Maramureş şi la Muzeul din Baia-Sprie i se păstrează cu sfinţenie cămaşa de zale şi buzduganul ce le purtase o viaţă întreagă, cu cari a luptat,* singurele relicve ce ne-au rămas dela dânsul.

◆◆◆

Aceste sunt puţinele relatări ce le-am putut da asupra personalităţii şi-a faptelor eroului nostru. Dacă ici-colo am tratat materia după o metodă polemică, e din pricina că am dorit a priori, să exculdem orice altă informaţiune care ar avea drept, scop întunecarea figurei legendare a haiducului nostru care în pofida faptelor sale, rămâne totuşi mai mult un erou, un persecutat a l timpurilor, care nu s'a dedat vieţii de haiduc din porniri rele sau atavice, ci forţat de împrejurări şi de asupritorii streini.

S'ar merita — zic — a se îmbrăţişa problema lui Pintea Viteazul şi, chiar fără a i se creia aureola unui beliduce, a o lămuri prin prizma timpurilor în care a trăit, a funcţiunilor sociale de pe acele vremuri şi mai ales aşezând problema pe temiul *naţional,* al acelei naţiuni, »minoritare« din fosta Ungarie, care, deşi, nu fusese recunoscută oficial ca naţiune, era totuşi, de fapt, »majoritară«. — E indiferent dacă acela va fi un folklorist sau istoric. Va binemerita dela urmaşi.

——«□»——

DORINŢI...

de OCTAVIAN RULEANU

Aş vrea Mănţel să pot sta de vorbă cu tine, mult, mult de tot. Să văd într'adevăr că-mi eşti superioară prin calităţile ce-mi lipesc şi pe care continui implacabil să mi-le numesc defecte psihice. Poate că vârtejul vremii m'ar lua şi pe mine în goană disperată şi aş' simţi în urmă, doar paşii încertitudinilor mele.

Te-am întâlnit la o răscruce de gânduri năvalnice. Nu-mi pot justifica nici într'un fel închinarea ce ţi-o fac. Pentrucă nu-te iubesc şi nici nu simţ vreun fior lămurit, specific unei situaţii de natura aceasta. O fac dint'un sentiment nedefinit, pe care-l încerc de multe zile să-l precizez şi nu pot, Ştiu atât, că eşti ceva, mai mult decât alte fete şi ceva mai puţin decât ceea ce înfrigurările mele visează atât de dornic şi atât de dureros.

In faţa ta m'am simţit dintr'odată fărâma. Pentru întâiadată îmi dădeam seama că tot ce-am făurit cu gândul, ţesătură fină de fibre smulse din puritate sufletească, este o himeră grozavă, în imaterialitatea ei.

Mi-ai spus simplu »aş vrea să fiu iubită de cineva. Imi lipseşte ceva, un gol oarecare în clocotul sângelui năvalnic al celor douăzeci de ani.«

Un moment am crezut în spusele tale atribuindu-mi-le mie. Dar am observat spontan, că nu sunt dotat cu nicio calitate atractivă ce mi-ar da drept la speranţă, măcar .

Ulterior ai făcut câteva reflecţii, care păreau izvorîte din spusele mele. Ce era să-ţi răspund? Că sânt eu visatul? Am afirmat candid că îţi vei găsi, iar la nevoe voiu căuta eu pe cineva. Te-ai supărat. Pe urmă ai râs. Şi-apoi ai devenit serioasă.

In această seriozitate m'am regăsit puţin, pe mine. M'ai înţeles în parte. Interesant. Tot ceea ce-mi mărturiseai ca vieaţă sentimentală corespundea exact cu vederile mele. Cine oare ţi le-a sugerat? Ne cunoşteam doar din aceeaşi zi, aceeaşi oră chiar. Şi totuşi corespondenţa acestor fapte mă uimea.

Am simţit atracţie faţă de tine. Te-am şi examinat fără intenţii obişnuite, tinerilor. Nu-ţi aduc complimente. Nici nu ştiu face. Afirm numai, că foarte puţine defecte somatice ai. Un cavaler ar fi încântat la superlativ, cu tovărăşia ta prin lumea admirativă. Eu ţi-am zis să ne plimbăm printre brazii pădurii parc. Ai zâmbit, în treacăt, nescăpând precizarea (nu mă cunoşteai) că poate eu cred ceva foarte comun despre tine. Simţul femenin te-a trădat. Căci cu toate precauţiile luate ulterior, aserţiunea era existenţă, ea fiind reprimată în subconştient. Incerci să disimulezi tocmai faptele care te obsedează. Deci cele relatate cu privire la posibilitatea tăinuitelor mele intenţii carnale, mi-au dovedit că nu ai putea fi prea străină de asemenea instincte nerefulate.

Din acele momente am început să devin posac vechea mea boală. Zadarnic ai voit să întreţii o discuţie asemănătoare celei anterioare pe când observam mirat că-mi citeşti ideile. Nu ţi-am putut ierta feminitatea obişnuită. Prin anumite răspunsuri seci şi meşteşugite, ţi-am dat să înţelegi că superioritatea femeii o văd în modul cum ştie ea să se detaşeze din comunul reacţiunilor femenine. In această desprindere, aş putea găsi apoi, toate farmecele dragostei. Aici nu mi-ai acordat primatul dreptăţii. Poate să ai adevărul cu tine.

De-atunci, îndoiala mă mistue uneori. De aceea aş vrea să stau din nou la vorbe, să mă conving definitiv în bine sau în rău. Sânt nerăbdător, deoarece aş vrea să cunosc motivul pentru care mi-ai spus la despărţire: »eşti un om interesant«. Oare cum să i-au senzul acestor cuvinte?

(Fragment din volumul în pregătire: *Himere.*)

——«□»——

Inserare

de D. HINOVEANU.

Zile multe:
trăiri.
Pajişti culcate,
umbriri...

Dorul
Se frânge în două;
peste trecut
apune soarele,
plouă...

Să te cuprind
în braţă,
să-ţi şoptesc
până târziu
dureri din viaţă...

Uite,
gândul sue
cu luna
prin ceaţă...

PĂŢANIA DOMNULUI CONTROLOR

de LIVIU SELEŞ

Domnul Ion Dunăreanu, controlor clasa II. la C. F. R., decorat cu »Serviciul Muncii cl. III«, lăudat peste tot de superiori, înjurat fără cruţare de subalterni, a descins tacticos din tren, cu ţigară de foi în gură — din care cauză îşi ţi ea pleoapele trase ca nişte obloane peste întinderea ochilor mari, negri, încruntaţi — cu o valiză doldora în mâna stângă, iar cu dreapta liberă — şi ştearsă de sudoare — gata pentru o ice stângere de mână.

A întrat fără să bată protocolarele poc-poc-uri în uşă, în biroul şefului gării. Gară mică, două personaluri la zi, cu zece călători la an.

Telefonul sună strindent, telegraful ciocănea ritmic, hârtiile de pe masă fluturau uşurându-se de praf, în bătaia vântului ce l-a stârnit domnul controlor prin intrarea sa triumfală. Incăperea era gălăgioasă, murdară, întunecoasă, duhnea a şoareci, mucegai şi fum de tren şi tutun îmbătrânit.

Şi-a scos ţigara din gură ridicându-şi pleoapele şi căutând o scrumieră absentă. Pe jos, pe duşumea, mucuri de ţigări.

— »Hm! Nu-mi place««

Ca să previe cu exemplu şi-a aruncat ţigară departe, între şine, — pe uşa ce-a lăsat-o deschisă. S'a aşezat apoi pe un scaun cu picioare neegale, legănându-se plictisit în aşteptarea şefului.

Era în August. Că dura îi scoase perle de sudoare pe frunte, iar pe spate simţea că-i curg râuri. Şi-a scos haina şi batista şi-a trecut-o peste frunte, peste ceafă, apoi a răsuflat uşurat. De afară intra svon de greeri şi aerul juca albăstrui sub bătaia razelor încandescente.

Moleşit de căldură, nu îndrăsnea să se ridice depe oftica de scaun pe care cu greu îşi menţinea echilibrul, să caute şeful care se lăsa prea mult aşteptat.

Intr'un târziu, dupăce căldurile îl mai slăbiseră şi innima-i bătea mai temperat şi-a urnit trupul hipopotanic spre uşă, apoi în cuptorul de afară. Peste tot linişte, iar pe întinsul câmpului în depărtare mare se vedea turla bisericii satului.

— »Am să-l învăţ eu minte! Să mă lase să aştept încă cinci ore, nemâncat?... Ah, dar e mişel.... e mişel!«

S'a aşezat sub un pâlc de meri pădureţi, cu servieta pe genunchi. Şi-a vărsat apoi amarul zilei într'un proces verbal a cărui urmare nu putea fi decât destituirea şefului. Apoi, întinzându-se pe iarba arsă, cu procesul verbal în buzunarul pantalonilor, ca să nu i-l fure caprele şefului, ce-i dădeau târcoale, din servietă, şi-a 'nchis ochii, fixându-şi deşteptătorul gândului, ca orice ceferist, pentru orele cinci.

. . . . . .

Trenul a intrat în gară. Caprele, speriate, au dat năvală spre ţarcul lor pe drum drept, peste controlor. Trezit buimac, de-abia a ştiut cum a ajuns întins pe banca unui compartiment de a doua ce-o străjuia moţăind, vis-a-vis o domnişoară făcută unt de caniculă. — Trenul sălta nebuneşte. I-aducea aminte de primele sale zile de călărie la un regiment de călăraşi, pe când îşi făcea stagiul. Ce chinuri!

Somnul i-a cuprins din nou pe cei doi călători.

Controlorul Dunăreanu visa. Se făcea că era călare pe o capră de-a şefului. De abia o putea stăpâni peste coclauri, de abia se putea susţine sprijinit de coarne, atât era fuga de năprasnică. In urma lui şeful gării îl urmărea călare pe altă capră. Avea un arc în mâna dreaptă, o paloşe în strânga şi-o talbă cu săgeţi înveninate îi atârna de gât. Capra şefului era furioasă, era chiar o arătare îngrozitoare: neagră, cu nări tremurânde, barba încâlcită, coarne de minotaur şi mehăit de balaur şi se apropia mereu, mereu, ca vântul. I se părea că sboară. Nu mai era decât la vreo câţiva paşi şi-atunci şeful a început să tragă săgeţi peste săgeţi cari îl nimereau şi-i făceau corpul plin de usturătoare răni. Durerea era îngrozitoare. Şi-a îndemnat capra la fugă, la picior mai iute, apoi de-odată s'a prăbuşit....

Trenul se oprise brusc în gară. Controlorul s'a trezit. Durerea săgeţilor din vis nu încetase. Devenise mai usturătoare, mai acută. Inţepăturile continuau mai înveninate pe corp, pe picioare, pe braţe, peste tot. Mâinile îi erau roşii, umflate, iar pe pantaloni se urcau cohorte negre şi roşii de furnici ameninţătoare, culese în somnul de sub merii pădureţi.

Situaţia era însuportabilă. Domnişoara de alături s'a ridicat şi a ieşit să se 'nchege pe culoar.

O scântee în mintea controlorului: să-şi scuture hainele. Zis şi făcut. S'a 'ncuiat şi-a deschis fereastra. Apoi şi-a scuturat haina şi cămaşa, în urmă pantalonii şi... i-a 'ntins pe fereastră în bătaia vântului, strângându-i cu putere în mână, să nu scape cu ei împreună procesul verbal...

. . . . . .

— Domnule dă-mi te gor drumul!

— Domnişoară, mă iertaţi, nu pot!

— ? ! ?

— ... nu pot! Mi-au sburat pantalonii şi..., şi sunt gol, sunt gol!

ÎNCREDERI

MEDALIOANE

Căpitanul Horia

In 14 Oct. c. s'a sărbătorit la Alba-Iulia, desvelirea monumentului celor trei mari căpitani ai revoluţiei dela 1784: Horia, Cloşca Crişan.

Onorată cu însăşi prezenţa M. Sale Regelui, această sărbătoare, despre care au vorbit atât de frumos toate ziarele din ţară, ne dă şi nouă prilejul să însemnăm aici câteva gânduri modeste şi sincere, pentru cititorii, cari ne urmăresc şi ne apreciază într'un fel oarecare scrisul.

Aşa, cum a fost, aşa, cum ne povesteşte despre ea cărţile de istorie şi de literatură, aşa cum fiecare dintre noi o simte în sufletul său, când vede într'un manual oarecare chipul lui Horia, revoluţia dela 1784 formează un important punct luminos în istoria noastră naţională. Nu rezultatele, nu roadele acestor încordări de braţe şi de inimi româneşti, se înalţă mari şi monumentale în faţa noastră şi în faţa lumii întregi ci simplul fapt că o mână de oameni, slabi şi asupriţi, sub îmboldul sfânt al unuia mai vrednic dintre ei, a fost în stare şi a avut curajul să înfrunte mânia şi răutatea unui neam puternic şi numeros. Nu cele câteva sute de cadavre ungureşti, răsturnate peste zidurile cetăţilor, nici cele câteva castele mistuite de flăcări răsbunătoare, formează gloria şi victoria acestei revoluţii. Nu suferinţele şi caznele celor trei eroi, mai mari şi mai tari decât vremea, ne fac să ne reculegem şi să ne închinăm cu smerenie şi recunoştinţă, astăzi, după 153 de ani, în faţa amintirii şi faptei lui Horia. Toate astea sunt mari sunt monumentale, sunt unice, dar mai rămâne peste ele ceva şi mai mare ceva care formează mai mult decât orice mândria şi încrederea noastră, tăria şi recunoştinţa noastră:

——«□»——

Simbolul

Da Simbolul! Căci Horia, mai întâiu de toate e un simbol. Un simbol al Românismului din orice vreme, din orice loc. Un simbol al învierii şi înfrăţirii neamului nostru cu istoria. Un simbol al puterii şi curajului nostru. Un simbol al Românului de totdeuna.

Căci, după cum a tât de just arăta dl. Octav Şuluţiu într'un articol publicat în »*Vremea*«, cu ocazia serbărilor dela Alba-Iulia, revoluţia căpitanului Horia, e un act care ne aparţine în întregime, un act pornit din sufletul poporului nostru, fără nici-o sugestie străină, fără *nici* un împuls din afară. Numai glasul unor suflete născute să stăpânească, dar nevoite prin vitregia sorţii să fie stăpânite din afară. Un curent care străbătea nebuneşte prin toate tările, pela toate popoarele. Revoluţia căpitanului Horia, a fost ceva spontan, ceva sortit să rămână strălucitor, ca un soare, în istorie, atături de faptele mari ale popoarelor.

Iată sensul lui Horia. Iată simbolul.

Acum când cauzele nu mai există, acum când fiecare dintre noi se simte în ţara asta la el acasă, mitul lui Horia, legenda lui trăeşte în sufletele noastre aproape de baladele populare. Moţul lui Odobescu, crăişorul lui Liviu Rebreanu, şi ţăranul de cremene, cum n'a fost altul să-i semene, al lui Aron Cotruş, fiecare înfăţişând acelaş Horia, cu aceaşi inimă de aur şi gând împărătesc, formează mândria şi lauda noastră cea de toate zilele.

Horia ,Căpitanul, a biruit vremea.

——«□»——

Ceva despre deblocări

Am citit cu deosebit interes decretele regale prin care aproape 2000 de ofiţeri urmează să fie scoşi definitiv, din cadrele armatei. Ca unul care are o mare şi sfântă veneraţie faţă de cea mai necesară şi mai perfectă instituţie, în împrejurările actuale, a Statului meu nu pot decât să mă bucur şi să laud cu tot sufletul ,înaltul gest al M. S. Regelui. Nicăiri nu e mai periculoasă şi mai dezastruoasă nepregătirea şi insuficenţa elementelor de încadrare, decât în cetate priveşte armata Chemată să apere şi să garanteze în orice timp şi cu orice jertfe integritatea şi liniştea internă şi externă a Statului şi a neamuluiea trebue să dispună de personalul cel mai bine pregătit şi cel mai conştiu de menirea pe care o are. Numai prin măsuri asemănătoare se poate asigura buna ei funcţionare şi se pot pune încrederi într'o instituţie cu misiuni atât de grele şi de importante.

Şi apoi, de ce elementele valoroase să fie împiedecate în mersul lor spre mai mare, spre mai bine, de aceste rămâşiţe, care fac o instituţie de râs?...

Iată de ce »*Afirmarea*«, care totdeuna a înţeles faptele şi gesturile binefăcătoare neamului şi ţării; se bucură din suflet de acest înalt început. Cum ne-am mai răcori, dacă în toate instituţiile Statului s'ar lua măsuri şi iniţiative asemănătoare?!

ION ŞIUGARIU

——«□»——

N. Vaschide

Suntem aproape siguri că-s foarte puţini acei cari ştiu, atât cât ar fi necesar să se ştie, despre acel ce-a fost *N. Vaschide*.

Mort acum treizeci de ani în Paris şi înmormântat la vârsta de abia treizeci şi trei ani în cimitirul Montparnase, *N. Vaschide* a fost român, Buzoian, român care a cunoscut gloria la o vârstă când alţii abia de se deşteaptă, român care numai în mijlocul străinilor, departe de ţara lui, a putut să-şi validiteze, după ce şi-a luat licenţa în litere şi filosofie în Bucureşti, calităţile sale excepţionale cinstindu-ne astfel neamul şi mărindu-ne faima. Cunoscut în capitala ţării, îndată după luarea licenţei, de celebrul profesor al Sorbonei *Alfred* Binet, mort şi el acum, care fusese invitat de min. instrucţiei să ţină câteva lecţii de filosofie studenţilor noştri, a fost chemat de acesta de cola borator şi dus la Paris. — I s'a încredinţat situaţia de asistent pe lângă catedra de psihologie ştiinţifică.

In scurt timp, datorită unei munci istovitoare şi în urma unor răsunătoare lucrări cu privire la afecţiunile sistemului nervos, se impune lumei savante. Miliardarul american Carnegie, îi oferă, şi-l roagă, să primească catedra de psihologie experimentală, înadins înfiinţată, depe lângă universitatea din Chicago, în schimbul unei remuneraţii americăneşti.

Vaschide înţelegând însă ca strădaniile şi priceperea să şi le închine ţării lui şi neamului său, nu primeşte oferta. Nu o primeşte în speranţa creării unei catedre, pe lângă universitatea din Bucureşti, cu specialitatea psihologiei ştiinţifice, unde ar fi consimţit să vie fără de nici o altă tentaţie. Catedra visată de el nu s'a mai înfiinţat, iar la *30 Septemvrie 1907* moare tuberculos între străinii cari l-au înconjurat cu dragoste, cu înţelegere. Munca, priceperea, şi talentul i-au fost răsplătite *tot de străini*.

Laureat al facultăţii de litere şi filosofie din Bucureşti, al facultăţii de medicină şi de ştiinţe, al colegiului Franţei, decorat cu Merenti şi Palmele Academice, i se agaţă de piept, cu cinci luni înainte de a muri, Legiunea de Onoare.

Lucrările-i rămase — unele personale, altele în colaborare cu Binet ş. a., sunt cele mai importante şi mai uimitoare probleme rezolvate în domeniul psihologiei experimentale.

Prima lucrare care-l consacră, lumea ştiinţifică savantă citându-l în lucrările şi conferinţele lor, e »*Le sommeil et les rêves*«. In 1900, împreună cu *dr. Toulouse*, înfiinţează un nou laboratoriu pentru cercetări experimentale în domeniul patologiei. La aceasta a fost şef de lucrări. Cu *Binet* lucrează la laboratorul de Psihologie Fiziologică al şcoalei Hautes-Études, în calitate de director ajutor.

In 1902 publică în colaborarea cu H. Pieron »*Psychologie du rêve*« şi »*La Psychologie du délir*«. In anul următor, având-l colaborator pe Vurpas, publică lucrarea »*L' Analyse mentale*«, un studiu bazat pe riguroase observaţii de clinică. Tot cu Vurpas dă la iveală »*Essai sur la psychophysiologie des monstres humaines*«.

Pe lângă »*Studiul problemei morţii*«, »*Halucinaţiile telepatice*« studii asupra problemelor somnului, visului, şi ipoteze privitoare asupra lumei oculte, scrie zeci de articole pe cari le publică în ziarele şi revistele ce'e mai de frunte ale Franţei.

Opera rămasă pe urma lui *N. Vaschide* îl va face să trăiască veşnic în lumea savanţilor şi 'n mediul laboratoriilor.

Cei treizeci de ani cari s'au împlinit dela pierderea lui, să ne fie un prilej de aducere aminte, un moment de reculegere şi un îndemn pentru o cercetare mai amănunţită a vieţii şi operii românului *N. Vaschide*.

——«□»——

Alex. Lupeanu Melin

Blajul cultural şi cu el întreg Ardealul, a pierdut, prin moartea lui *Alexandru Lupeanu Melin*, pe unul dintre cei mai instruiţi şi mai talentaţi fii ai săi.

Natura, deşi la început s'a arătat faţă de această fiinţă liniştită, muncitoare şi modestă, suficient de mărinimoasă, a sfârşit prin a se dovedi ingrată. După ce l-a înzestrat cu virtuţi cunoscute numai dascălilor Blăjeni de altădată, după-ce l-a amăgit cu viaţa arătându-i gloria, l-a îmbrâncit brutal pe-un pat de spital, în Cluj, torturându-l atât cât omeneşte se poate răbda, pentruca în cele din urmă să şi-l ia ciopârţit şi viermănos.

Dascăl erudit şi gazetar neîntrecut, *Alexandru Lupeanu Melin*, a plecat din lumea aceasta, pe care a îndrăgit-o, a servit-o şi căreia i-a închinat un suflet entusiast şi mărinimos, subit prea puţin cunoscut şi desigur

neîmpăcat față de îmboldurile ce i le dădea spiritul materiei neputincioase.

Modest și timid, fostul bibliotecar arhidiecezan și membru al Societății Scriitorilor Români, a rămas intransigent în fața diverselor ademeniri ce i s'au oferit. Înțelegându-și într'un singur fel rostul său, și-a petrecut anii sorțiți vieții în tovărășia curată a slovei și-a elevilor nevinovați cari l-au înconjorat cu — o stimă sinceră, apreciindu-i și înțelegându-i strădaniile.

Străin de fățărnicie și departe de orice duplicitate, Lupeanu Melin s'a atașat întotdeaunna inițiativelor frumoase premergând tuturor cu exemplu de viață cinstită. Capricios uneori din cauza sbuciumului unui spirit robust și vioiu, a fost întotdeauna, pentru-acei ce l-au cunoscut, pentru-acei la mijlocul cărora s'a irosit și s'a istovit, o pildă vie de bunătate și înțelegere.

Director al *Unirei Poporului* și autor al sublimelor »*Evocări*«, *Alexandru Lupeanu Melin* a murit departe de Blajul pe carel-a iubit, l-a cinstit și l-a făcut atât de cunoscut.

A murit sărac și foarte puțin știut. Foarte puțin din cauză că prea sunt mulți trântorii, învârtiții și semidocții cari formează centrul preocupărilor *intelectualilor* noștri.

——«□»——

Gib. Mihăescu

S'au scurs doi ani, ca două nopți petrecute 'n desfătare, de când sufletul blând al autorului *Donei Alba*, s'a despărțit de trupul istovit de boală pe unul din paturile sărăcăcioase ale spitalului gardienilor publici din capitală. Numai doi ani s'au strecurat și numele răsfățatului de altădată abia de se mai pomenește.

Rusoaica, Zilele și nopțile unui student, întârziat, nu mai amintesc nimic cititorului despre îndrăgitorul de liniște și de stele, despre scriitorul tăcut și retras lângă cele două fetițe ale sale rămase azi cu o mamă văduvă în grija statului și-a unor hrăpăreți.

Îi încrestăm numele aci în semn de pioasă aducere aminte.

——«□»——

Ioan Matei

Dacă pe dușmani mă nizuesc să nu-i observ, afară de cazurile când sunt uneltitori pătimași și obrasnici, pe prieteni mă străduiesc, din toate puterile mele, să mi-i reamintesc, să-i stimez, să nu-i supăr nici cu vorba, nici cu capriciile ori isbucnirile temperamentului meu, uneori, neastâmpărat și nefrânabil.

Ioan Matei mi-a fost un prieten. Zilele astea — în 13 Nov. c. — s'au împlinit doui ani, de când, pe urma unei boli insistente, s'a prăbușit pe patul spitalului din loc.

Pentru acei ce nu l-au cunoscut și cari s'or fi așteptând la cine știe ce pe urma lui, le spun: *Ioan Matei nu* a lăsat în urma morții lui decât regrete sincere. Nu cred să se fi găsit nimeni din acei ce l-au cunoscut care, la auzul stingerii lui, să fi exclamat: Bine c'am scăpat și de ăsta. Nu a fost nici erudit, nici talentat. Nici șnapan, nici parvenit, nici lichea. N'a fost capabil să-și însușiască nici una din apucăturile acestea atât de specifice oamenilor mari, ai acestor timpuri moderne.

Ioan Matei, a fost un om de omenie și-un dascăl cinstit. Un slujitor al frăției românești și-al credinței străbune.

——«□»——

D. D. Pătrășcanu

Omul miroase a mormânt spunea undeva Montaigne. Ființa lui oricât de subțiată, de îngrijită, de apreciată, e sortită morții. Din fața-i nu se poate ascunde nimeni, căci germenul ei e sădit în ființă odată cu crearea. E drept că nimeni nu-și aduce aminte de-acest lucru decât doar atunci când acest germen începe să încolțească simțindu-i-se rădăcinele. Unii, din porniri sadice, alții din simple ambiți, uneltind față viața semenilor, grăbesc înmugurirea germenului morții. Printre acei la a căror viață s'a uneltit, îndreptându-se în contra ființei lui fel de fel de ocări, a fost și regretatul *D. D. Pătrășcanu,* azi doar un pumnișor de cenușă bună de aruncat în ochii acelora cari, în viață, n'au putut încape de el.

Talentul fui recunoscut și invidiat, blândețea fui atâtătoare pentru mărunțeii închipuiți, au fost prilejuri de defăimare. Umorul lui plin și fără tendințe de jicnire, a înfuriat pe proști dar a delectat pe înțelegători.

D. D. Pătrășcanu s'a despărțit cu mâhnire în suflet de lumea aceasta nedreaptă cu el.

Lucrările-i rămase deși nu-i trădează nemulțumirea sufletească, ascund în slovele lor glumețe o mare doză de amărăciune.

Cine i-a citit volumele: »*Schițe și amintiri*«; »*O critică și-un profesor*«; »*Candidat fără noroc*«; »*Înzăpădiții*«; »*Vinovații*«, — »*Domnu Nae*«; »*Un prânz de gală*«; »*Ce cere publicul dela un deputat*«; ori nuvelele și schițele publicate prin *Viața Românească,* — *Adevărul literar și artistic* și alte publicații periodice, nu se poate să nu fi avut momente de adevărată recreare.

Colaborator al dlui *M. Sadoveanu:* »*Din viețile sfinților*«; »*Sfintele amintiri*«, s. a., *D. D. Pătrășcanu* s'a dovedit un scriitor a cărui originalitate și vioiciune va rămâne o pildă urmașilor.

CONST. GH. POPESCU.

Lacrimi pentru Aurel Ghitta

Scriu cele mai triste rânduri dintr'o poveste de toamnă sfâşiată de o rană prelungă, aşa ca zilele mohorîte cu burniţă, când cerul e jos în noroiu şi-ţi pătrunde în carne şi oase.

Ochii îmi sânt încă sleiţi de vlagă, stinşi în orbita lor de a privi lumea, incapabili să înregistreze aspecte vii, firești, normale. Ei au o imobilitate dureroasă, pentrucă privesc în urmă, descifrează zile şi vieaţă, îşi aduc aminte de înlănţuirea faptelor cotidiane, cu cineva care s'a dus.... Dar unde s'a dus? Cine îmi spune că Aurel Ghitta a plecat? De ce mă minte lumea? De ce ne înşelăm cu plecările când de fapt nu pleacă nimeni, nu se mişcă nimeni. Nu se clinteşte nimic... nimic. Este numai o reîntoarcere la sine. Aşa ca o retragere la matcă, aşa ca o revenire la izvorul de vieaţă, singurul neatins de lume, de mizerii şi de dureri.

Mă frământ, mă sbucium, mă neliniştesc continuu. Nu ştiu ce am... Şi lumea pe lângă mine trece imposibilă. Oraşul e acelaşi ca înainte. Oamenii sânt tot oameni. Vieaţa nu s'a oprit în loc.... Şi totuşi lipseşte cineva. De ce lipseşte?

Deschid vraişte uşile locuinţei lui... Iată, aici e biroul instituţiei, unde ambii, am conlucrat, patru ani. Mă întâmpină liniştea materială a împlacabilului. O simţită strângere de inimă mă ghemue într'un ungher al coştiinţei. Simt o povară nedesluşită, o permanentă vizitme a faptelor sale, a ideilor, a convorbirilor avute, zile, nopţi, săptămâni şi ani.... Prezenţa lui Aurel Ghitta mi-a fost prea evidentă pentru a o putea uşor evita, sub obişnuinţele consolări ale oamenilor. Nu mi-e deajuns. Imi lipseşte ceva... Ceva ce nu poate fi înlocuit. Socot că este însăşi personalitatea sa, pe care eu am preţuit-o mai mult decât el însuşi. Această personalitate planează deasupra mea, mă, domină, îmi cere iertare parcă, pentrucă a îndrăsnit să fie cândva trup... Aurel Ghitta a fost prea mare, prea bun, prea cavaler pentru a lăsa în urmă amintiri bogate.

Sufletele mari nu lasă amintiri, şi nu caută explicaţii, fiindcă sânt prea covârşitoare. Ele dispar neobişnuit; nu vreau să ocupe locurile celor comuni. Aceste suflete se sting fără urme vizibile... Dar ele domină intens, atunci când sânt umbră. Ele frământă alte suflete, care le-au înţeles oarecândva şi le-au iubit nu aşa cum iubesc oamenii ce uită, ci ca sufletele puritane, lipsite de goliciunea conţinutului uman.

Aurel Ghitta de-abia acum trăeşte pentru mine.... De-abia acum vibrează toată seria superioarelor lui, concepţii de vieaţă. Înţelepciunea sa de vieaţă, lui nu i-a folosit. A fost prea modest, pentru a-şi căuta lui o distincţie lumească. El a fost al tuturor celor ce-aveau nevoe de el; al copiilor ce-au odrăslit spre lumină şi al părinţilor care îi preţuiau aurul sufletului... Totul fusese construit în el, din generozitate, rar întâlnită.

Şi când sorocul lumii a sunat a neînţelegere (căci lumea este aceeaşi din veacuri), când supapa dreptei lui judecăţi a închinat spre eterna desiluzie, a crezut că este bine să-şi retragă umbra, îndărăt spre fibrele nevăzute ale crugului vremii, şi să lase frâu liber celorlalţi muritori, care ştiu fua vieaţa în răspăr şi se pricep mai bine să preţuiască lutul, în vâltoarea haotică a luptei de existenţă.

Discreţia a rupt însă zăgazurile sufleteşti ale celor ce l-au preţuit, stimat, şi iubit. Şi dacă prezenţa lui nu mai lasă dâră pământului, va continua să miste gândurile nobile încă foarte multă vreme, mai multă, decât consideraţiile de care s'a bucurat în lumea ce l-a cunoscut, dar nu l-a ajutat îndeajuns...

Fără să vreau, tăcerea din mine, stă gata să irumpă în plâns...

A fost odată...

20 OCTOMBRIE 1937.

—«□»—

Satu-Mare şi manifestările culturale

— Pentru d. Victor Papilian, preşed. scriitorilor români din Ardeal —

Sântem în plin sezon de atmosferă culturală. Adică vrem să spunem, că este tocmai timpul înfăptuirilor de acest fel. Ne consolăm şi cu atât. Aici, prin părţile noastre nu se prea aude de aşa ceva, deşi de doi ani tot aceasta o cântăm, deşi am început să devenim nişte »maniaci« ridicoli.

De voim să întreţinem un nivel de o cătuşi de puţină tensiune culturală, sântem obligaţi s'ascultăm radio şi să citim reviste. Dacă mai avem şi parale mai cumpărăm câte-o carte proaspătă şi îmbietoare, aşa ca să nu se afirme că în Satu-Mare se cumpără cel mult zece exemplare din noutăţile pieţii literare.

Pentru noi dar, sezonu-i mort anticipat... Aviditatea sufletească a cetăţeanului (nimeni nu refuză existenţa unei vieţi dincolo de firesc) se deplasează pe tărâmuri de imediată satisfacţie. Cinematograful în parte umple acel vacuum etern omenesc, insătând imaginaţia şi găsind soluţii emotive rapide. Dar atâta nu-i suficient. Setea de necunoscut doreşte

ceva în plus, ceva care să ducă, pentru unii, cu un pas mai departe, mulcomirea svâcnirii de vibraţie sufletească.

Intelectualul are nevoe să i se rezolve marile probleme ce şi le suscită tacit, întrebător şi neliniştitor. Oricâtă cumpănire ar exista în cel mai real individ, sânt totuşi anumite imponderabile ce planează peste cumpăna judecaţii lui, dând acea aliură, de visătorie exagerată, caracteristică ar o impuri'or cu tristeţi înconjurătoare.

Disecarea semnelor nebuloase, prin conferinţe aduce o frământare de explicaţii, totdeauna liniştitoare. Spiritul are material consumant. Şi raţiunile îşi stâmpără învolburarea.

Celelalte manifestaţii pur cultura'e ar ridica nivelul intelectual al provinciei. S'ar termina atunci, cu promiscuitatea această revoltătoare, de aculturali pretenţioşi, ţâfnoşi, şi neconciliaţi, aserviţi, întru totul mizerabilei vieţi de cafenea. Dar unde sânt? Nimeni nu se străduieşte să ne ţină o atmosferă de înaltă ţinută intelectuală. Doar »Astr« noastră încearcă şi realizează aşa puţin, cât mijloacele şi înţelegerea îi permit.

Cine ne va da explicaţii la aceste întrebări? De ce Satu-Mare este mereu desconsiderat? De ce noi sântem priviţi ca nişte mucenici aruncaţi de soarta într'un colţ ai ţării,*u* itaţi de oficialităţi (afară de voturi politice). De ce sântem mereu ocoliţi de tot ce e bun în privinţa culturii?

Iată, am citit cu vie satisfacţie, darea de seamă referitoare la programul unui nou an de muncă al »*Asociaţiei Scriitorilor Români din Ardeal*«. Se vor realiza multe desiderate de-ale scriitorilor, prin bunăvoinţa şi sacrificiul conducătorilor. Revista »Familia« dela Oradea va trece drept organul oficial al asociaţiei. O editură va marca spiritul scrisului românesc din Ardeal, aşa de puţin impus în configuraţia generală a literaturii noastre.

Mai mult însă. S'a hotărît continuarea şezătorilor literare, aşa de importante ca iniţiatoare a gestului estetic. Printre oraşele propuse am găsit: Sibiul, Braşovul, Oradea, Blajul, Deva, Sighişoara, Mediaşul, Orăţşia, Năsăudul etc., numai Satu-Mare nu. Care poate fi cauza? Oare noi nu existăm măcar ca entitate geografică? Satu-Mare, municipiu cu aproape 60 mii locuitori, nu e capabil să primească pe scriitorii români ardeleni?... Noi, aceştia dela »Afirmarea« ne-am gândit încă din primăvară să organizăm o astfel de şezătoare. Pe cine să învităm. Ne-am oprit la grupul »Familia«. Am tot ezitat. Ni se părea că sântem prea pretenţioşi, că un festival de acesta organizat de noi ar putea fi interpreta tc a lipsă de modestie din partea noastră. Dar până când cu modestia strigătoare la cer, ucigătoare de fapte?

Acum a sosit momentul. Ne îndreptăm către d. profesor universitar dr. *Victor Papilian*, directorul Teatrului Naţional din Cluj şi Preşedintele Asociaţiei Scriitorilor Români din Ardeal, şi-l rugăm să ne asculte. Sătmarul va primi cu drag pe reprezentanţii scrisului ardelean. Ne vom da silinţa să contribuim cu toate puterile noastre, la ridicarea nivelului cultural şi literar al regiunii de Nord-Vest. Şi credem că timpul nu ne va desminţi.

Aşteptăm cu dragă inimă, şezătorile literare menite să înregistreze primul punct spre deschidere unor alte perspective.

Este tocmai ceea ce urmărim şi noi prin publicaţia noastră. In chipul acesta sperăm să schimbăm în curând faţa indiferentului nostru Sătmar.

OCTAV. RULEANU

——«□»——

Prilejuri de frăţietate

Sătmarul prin situaţia lui, mărginaşă şi eteroglotă — vorbim de oraş — are foarte rare ocazii de apropiere între conaţionali, foarte anemice posibilităţi de înfrăţire şi de afirmare românească. Românii, — preocupaţi de griji, desbinaţi de politică şi năuciţi de iureşul diferitelor afaceri ce mereu se trâmbiţează şi rar se sancţionează, ce se svonesc şi nu se cercetează, ce se ştiu şi se tac, — uită adeseaori de datoriile ce le incumbă situaţia lor de grăniceri şi de români într'un oraş îmbibat de minoritari sfidători şi unelticori. Uită, tolerează ori neglijează pentruca uneori să se trezească un fel de unelte batjocorite de obrăsnicia tendinţelor de maghiarizare.

In asemenea împrejurări, stimulentele din afară, prilejurile de aducere aminte şi de reînviere a sentimentului naţional, sunt şi necesare şi reconfortante.

Odaziil de f ăţietate, de ui'area asperităţilor de împunerea unei demnităţi ce necesită înviorare s'au dat românilor sătmăreni. S'au dat prin manifestaţiile însoţite de sfinţirea celor două biserici româneşti, prodesiuni cari au dovedit, străinilor ce ne mineză că, Românii Sătmăreni, cu toate diferitele lor vederi politice ori religioase, sunt demni şi-s una şi aceiaş fiinţă când e vorba de interese puse pe altarul naţiei.

Sfinţirea temeliei bisericei ortodoxe şi-a bisericei greco-cato'ice ambele româneşti, ambele creştineşti, sfinţiri la care Românii Sătmâreni s'au întâlnit şi s'au amestecat, mândri de obârşia lor şi fără a se gândi la unele intrigi animate continu de anumite caracude neghioabe ori interesate, *intrigi abil exploatate de duşmanii noştri,* au însuflat tuturora, şi bunilor şi răilor români, şi duşmanilor şi amicilor noştri, o doză reconfortantă de demnitate, de prestigiu românesc.

Am dori în acest Sătmar, neglijat de-acei cu posibilităţi de însufleţire românească, cât mai multe prilejuri de apropiere frăţească între Românii de orice confesiune.

Entusiasmul stârnit şi imprimat tuturor pe urma grandioaselor sărbătoriri creştineşti şi româneşti, cu ocazia sfinţirilor celor două biserici din loc, ar trebui menţinut şi perpetuat prin diferite mijloace. Poate că în felul acesta, prin astfel de ocazii, s'ar mai împuţina *egoismul* din sufletul unora, s'ar împrăştia *ura* şi răutatea din *inimele* altora.

—«□»—

Factori ascunşi de propagandă iredentistă

Noi cari stimăm convingerile oridui, atâta timp cât fructul acelor convingeri nu atentează la bunele moravuri şi la interesele noastre ca neam şi stat vom spune câteva cuvinte, indepedente de patimi, în legătură cu *Convictul* episcopesc romano-catolic din loc.

Conducerea, *şvăbească*, a acestui Convict *romano-catolic*, prinsă 'n cleşte pe urma unei atitudini ipocrite la suprafaţă, uneltitoare şi iridentă în ascuns, atitudine, oricum, prin nimic justificată faţă de tendinţele ei de maghiarizare, se sbate, ademenind, însinuând, linguşindşi ameninţând, în speranţa închiderii gurilor acelor ce, surprinzându-le făţărnicia mărinimiei unor gesturi, nu'nţeleg să-i mai tolereze.

Conducerea şvăbească, a acestui Convict romano-catolic deservind interesele noastre româneşti în favoarea unui neam cu care ea, ca *şvabă*, n'are nimic comun, trebueşte sever, necondiţionat şi neîntârziat sancţionată. — *Romano-catolicii*, şvabi, dela conducere ,să fie înlocuiţi cu romano-catolici români, — avem şi noi de-aceştia prin ţinutul Fălciului, prin Huşi şi înprejurimi, — pentruca respectându-se confesiunea, să se facă *educaţie românească* tinerilor acelora daţi spre îngrijire şi creştere.

Să nu uite acei cari au posibilitatea şi datoria schimbării stăriilucrurilor dela Convictul episcopesc din loc că, *educaţia străină implică spirit străin*, cultura nu. Şi la *Convictul romano-catolic* din acest oraş se face educaţie ungurească românilor şi şvabilor. Se face asemeneae ducaţie de nişte preoţi cari *atât după confesiunea cât şi după naţionalitatea lor*, n'au nimic cu educaţia şi cultura maghiară. *Fac ceiace fac în schimbul unor remuneraţii* şi aceasta, după noi, înseamnă *prostituare*. Dealtfel toată politica şi interesele maghiare sunt susţinute, prin aceste părţi, de nemaghiari. Sunt erijaţi ca maghiari numai evreii şi şvabi.

Evreii şi şvabii cei şarlatani. Maghiarii sunt mult mai înţelegători şi mai loiali.

Reuniunea de cântări „V. Lucaciu“

Despre corul constituit, pe lângă conservatorul din loc, sub denumirea »*Reuniunea de cântări dr.* V. LUCACIU«, am mai vorbit noi cândva în paginile acestei reviste. Deatunci e multişor. E aproape un an. Mi se pare că a fost după concertarea dela Radio. Deatunci, activitatea acestui cor, a prosperat, a fost mai vie, tot mai insistentă, tot mai rodnică. Pare-mi-se că şi peste graniţi a împrăştiat melodie românească de-atunci. O revenire împrospătătoare e necesară.

Atrăgând prin varietatea programelor, corul acesta care ne-a dus faima peste graniţi, făcând să răsune doina românească în urechi îmbâcsite cu fel de fel de »şlagere« care de care mai desmăţate, mai ridicole şi mai »moderne««, corul acesta se impune culegând mereu aprecieri elogioase.

Perseverenţa membrilor acestei reuniuni, *execuţia* ireproşabilă a bucăţilor, *disciplina* sunt prizătoare a elementelor componente şi conducerea înţelegătoare, constatate cu ocazia festivalului aranjat în cadrul sărbătoirii sfinţirei bisericei din loc când s'a prezintat publicului »Crai Nou«, ne îndreptăţesc să vedem în această Reuniune românească o realitate îndispensabilă ţinutului, pentru popularizarea cântecului românesc animator de gânduri frumoase şi înălţătoare.

C. G. POPESCU.

Intelectuali!

117.747 publicaţii străine
2.253 publicaţii româneşti

cuprind adesea studii şi informaţiuni privind domeniul Dvs. de activitate. Dar cine poate urmări, tăia şi clasa 120.000 de publicaţii, punându-vă zilnic pe masa de lucru cea mai preţioasă şi completă sursă de informaţii asupra problemelor care formează preocuparea Dvs.? 102 agenţii din lumea întreagă prin intermediul agenţiei

„Serviciul Gazetelor“

Directori: TH. IORGA şi EM. SAMOILĂ

Bucureşti, Str. Sf. Constantin Nr. 24
Telefon 3-16-15.

Prospecte, oferte şi probe gratis la cerere.

DĂRI DE SEAMĂ

CĂRŢI

ISPRAVI DE PE APE
sau *Un Marinar Povesteşte*

Este colecţia unei admirabile povestiri a mai multor marinari ce au trăit întâmplări de necrezut nu numai pe apă dar şi sub apă.

Colecţionate şi publicate de Dl. Apostol D. Culea şi editate de *»Scrisul Românesc«*, ele conţin adevărate minuni pe cari noi cei de pe uscat nici imagina nu le putem.

O carte într'adevăr folositoare, o carte admirabilă, care reţine atenţiunea cetitorului dela început până la sfârşit.

Ea este deopotrivă de folositoare atât pentru oamenii maturi cât mai ales pentru tineretul şcolar. Suntem de părere că, această admirabilă lectură, prin fondul moral şi ştiinţific ce-l conţine, ar trebui introdusă în toate şcolile medii din ţară, alături de ştiinţele naturale sau de cele geografice.

In cele cinci capitole în care este subîmpărţită cartea, ea ne pune la curent cu viaţa de pe mare şi de sub mare atât sub aspectul marinăresc, cât şi acel al technicei, al războiului, zoologic, social şi în general sub toate aspectele sale imaginabile pe care ni-l oferă un domeniu, foarte multora, absolut necunoscut.

Ne îngăduim a atrage atenţiunea nu numai a cetitorilor şi bibliofililor asupra acestor admirabile povestiri ce le conţine cartea dlui Apostol D. Culea, dar şi a organelor şcolare în drept. Introducerea obligatorie cetirei ei în şcoli este un imperativ de educaţie naţională pe care organele statului în materie de educaţie sunt obligate să le observe.

Preţul ei este numai de 80 lei.

Francois Mauriac
VIAŢA lui ISUS

Editura »Cugetarea« lei 60.

Viaţa fondatorilor de religii este întotdeauna mai interesantă şi mai pasionantă decât a oricăror alţi bărbaţi celebri creatori de răsturnări în angrenajul social al omenirii. Este mai interesantă şi mai pasionantă fiindcă la aceştia scânteia divină se manifestă în plin, iar viaţa lor conţin mai [illegible] chintesenţa moralităţii, a unei vieţi vii pe pământ şi a celei de apoi după moartea fizică a individului.

Este indiferent din punct de vedere a rezultatului final, dacă pe aceştia îi va fi chemat: Zoroastru, Mahomet, Budha sau Isus.

Este mai interesantă şi mai pasionantă fiindcă viaţa lor şi învăţăturile lor sunt normativul, sunt regulatorul unei vieţi omeneşti ordonate în univers, sunt antipodul răutaţilor şi-a animalităţii în om, ce adesea se manifestă la indivizi aevea caşi la colectivitate sub diferitele forme a isterie imaselor bazate pe interesul strict material.

Cu atât mai înălţătoare trebue să fie — şi este pentru noi creştinii, cartea care tratează despre viaţa şi învăţaturile lui *Isus Hristos*, a cărui divinitate e mai presus oricăror alţi întemeiatori de religii şi a cărui morală este inegalabilă în raport cu a altor propagatori ai moralei şi a bune înţelegeri între pământeni.

Cu cât viaţa acestor genii dumnezeeşti este mai înălţătoare, cu atât puterile omeneşti mai slabe de a le reda, în mod demn, într'un complex maestru, viaţa lor. Invăţăturile lor. Cartea lui *Francois Mauriac*, face excepţie dela această slăbiciune. Ea este o operă desăvârşită care uneşte într'un tot, — din care nimic nu lipseşte —, viaţa precum şi dogmele de temelie a învăţăturii Sale, ce se desprind din pildele Lui şi din minunile săvârşite de Fiul Omului. Este o îmbinare genială a scolasticului cu dogmaticul, în aşa fel ca să nu plictisească nici pe şcolari dar totatunci să atragă, cu o forţă elementară şi să reţie interesul şi atenţiunea atât a teologului cât şi a laicului, fie aparţinând cetitorul clasei sociale intelectualiceşte denumită »înaltă«, fie celei »de jos«.

Nu este o carte de genul celei scrisă de Giovanni Papini, deoarece Francois Mauriac nu se ocupă *cu dovedirea divinităţii* lui Isus Hristos, care, în această carte, este dela sine înţeleasă. De aceea în această privinţă, cartea lui Mauriac pare a fi inferioară celei alui Giovanni Papini. Este însă egal de superioară din punctele de vedere arătate de noi mai sus.

Scrisă într'un stil limpede, ea, nu oboseşte, iar traducerea făcută într'o limbă tot atât de adecvată fiecăruia de către Pr. *Em. Păsculescu-Ortea* şi *Const. A. I. Ghica*, face ca această capodoperă să fie una dintre cele mai de seamă produse literare ce au apărut în ultimul timp pe piaţa literară românească.

Lucian Bretan

———ΦΦ———

Valeriu Cârdu:
»CUIBURI DE LUMINA«

versuri, Satu-Mare, 1937 lei 50.

Plecat de prin aceste meleaguri, domnul Valeriu Cârdu, şi-a adus totuşi aminte de noi, cei lăsaţi în urmă, prieteni sau

dușmani și ne-a dăruit acest mănunchi de lăcrimioare: *Cuiburi de lumină.*

Li-am citit dintr'o suflare, dela început până la capăt, cu sufletul îndoit sub povara durerilor slovenite în ele și nu ne putem opri să nu încrestăm aici un cuvânt frumos și o laudă pentru cel care și-a risipit gândul în ele. Străbătute de acel fior înviorător și trainic de autohtonism, care a încrestat în vreme numele lui *Aron Cotruș, Radu Gyr, George Gregorian* și alții, poemele aceste, atât de aproape de sufletul românesc sunt pentru noi o deosebită bucurie. Întâlnim în ele un real talent liric și o curată înfrățire cu pământul românesc și cu strămoșii:

Cobor din țarini plugărite de
strămoșii mei
Și-aduc voința lor drept zestre
țărănească.
Mi-am dăltuit povestea 'n inimă de stei,
Cu slavă simplă, dură, grea și
românească.

Din firul acestei înfrățiri sunt țesute aproape toate cele 29 de poeme, cari alcătuesc volumul de față. Nu voiu căuta să vorbesc altfel aici, despre ele, decât ca un simplu cititor, către alți cititori, pentru care o poemă bună este mai frumoasă decât o floare rară.

Iată, de exemplu, poeziile : *In ziua sfântă, Doamne și Horia:*

Am vrut să te 'ntâlnesc cândva
în formă de mușneag,
Pe cărărui de codru, să stăm
puțin la sfat.
Să fim noi singuri: Tu și eu,
Eu, — om din lumea de păcat,
Tu, — sfânt și Dumnezeu.
Am fi vorbit de vis, de restignire și 'nvieri.
De azi, de mâine și de ieri.
Și colindând cu gândul prin
luminiș de veac,
Tu, Doamne, să vorbești.
Iar eu să tac,
S'ascult,
Cu toată zestrea mea de țarini
românești.
Revoltele ar fi pornit tumult...

(In ziua sfântă, Doamne,)

Horia, tu n'ai crezut în aur și
măriri,
Ci, împărat sărac,
Cu vrerea ta de dac,
Ai semănat în țărine moțești,
cu sânge, gloria.
Iar gândul tău, torent năvalnic,
Horia,
Te-a ridicat — magnific ciubăr de veac.

Plaivasul osului din tine, dumicat pe roată,
Ne-a tălmăcit jelania din vatră.

Tăcerea ta a cuvântat în zarea
albă, —
Spăimântătoare și moțească
jalbă.

Iată, din veacul nostru prea
sărac și fără har,
Venim să-ți cerem, pentru vremi, abecedar.

(Horia).

Ne amintesc de sigur de Aron Cotruș, dar acest lucru nu le face mai puțin frumoase. Din contră.

In »*Dunăre albastră*« admirăm simplicitatea:

Dunăre albastră, Dunăre albastră,
Dacă nu te doare,
Du și jalea noastră,
Până 'n larg de mare.

Cei ce iubesc poezia frumoasă, vor găsi în această carte, împreună cu noi, o bucurie și o floare.

Nu vreau însă să spun prin asta că toate poemele din volum sunt niște flori rare. Nu, pentrucă autorul lor e încă prea tânăr și prea pripit uneori, pentru a fi atât de deosebit. Prea deseori inspirația acoperă realizarea. Prea de multe ori *poetul* grăbit, întoarce spatele *artistului* măsurat. Prea des improvizarea ia locul trudei.

Poate nu e la mijloc decât o simplă inconsecvență. Poate ne înșelăm.

In tot cazul, aceste observații să nu-l supere pe domnul Cârdu. Credem prea mult în talentul dsale, pentru a nu fi sinceri, atunci când trebue să-i relevăm lipsurile. Dealtfel, în această privință, istoria literară cunoaște cazuri ilustre. Lamartine cât e el de mare printre francujii lui, și printre ceialalți îndrăgostiți de zări albastre, a fost un încorijibil improvizător.

Trecând peste aceste observațiuni, de ordin personal, rezervăm poeziei domnului Valeriu Cârdu cele mai frumoase cuvinte, și-i suntem mulțumitori de-a ne fi procurat o bucurie sufletească rară, dându-ne o carte bună.

Ion Șiugariu

———∞———

'Alia Rachmanova

FABRICA
DE OAMENI NOI

edit. Națională Ciornei lei 85.

Prin influența femeiei s'au încurcat și descurcat diferite și nenumărate chestiuni în trecutul istoric al popoarelor. De influența ei a depinsadesea soarta multor țări. Atitudinea și inteligența ei a fost hotărîtoare în fixarea anumitor soluțiuni. Educația imprimată de ea în sufletele acelor ce s'a hotărît să-i determine la ceva, a avut absolut întotdeauna sorții dorîți.

Rusia de azi, cu haosul și civilizația ei, unor mâni femeești își datorește situația. Rusia de mâine tot prin aport femeiesd își va schimba starea. Așa cel puțin ne lasă intrevedem autoarea acestei lucrări și noi, cunoscând anumite amănunte pe care istoria nu a întârziat a le anticipa, credem în capabilitatea femei ei ruse de a-și îndupleca soții, iubiții, prietenii, pentru o altă stare de lucruri acceptabilă și moralei și credinței creștine. Credem fiindcă femeia rusă are tot interesul să protejeze cu girul, influența și autoritatea ei instituția căsătoriei atât de decăzută azi acolo.

Problema căsniciei şi a credinţei, a căror necesitate imperioasă o justifică autoarea în »*Fabrica de oameni noi*«, fac din această lucrare o lectură interesantă şi foarte serioasă.

———oo———

N. Porsena

REGENERAREA NEAMULUI ROMÂNESC

editura Cugetare lei —.

Lucrarea lui *Porsena* strârnind în sufletele noastre sensibilitate, a întâlnit înţelegere şi întreagă aprobare.

Plină de dureroase realităţi, scrierea îndeamnă, prin slovele sale, cititorul păstrător şi încrezător în virtuţile strămoşeşti, la întoarcerea către exemplele de jertfă din trecut.

Înfăţişându-ne greşeli care ar putea să ne aşeze în viitor slugile unui neam străin, neam pe care azi îl îmbrăţişăm cu naivitate, tolerându-i şi încurajându-i, inconştient, atitudini corupătoare în dorinţa satisfacerii unor interese personale neînsemnate, autorul ne previne asupra pericolului printr'un strigăt de treire la unire şi la naţionalism.

Regenerarea neamului românesc trebuie popularizată căci e o carte inspiratoare şi dătătoare de curaj. După lectura ei te simţi parcă mai întărit, mai vioiu, mai încrezător, mai gata de a încerca o jertfă în numele acelor ce s'au rugat şi sacrificat pentru asigurarea unui viitor mai îmbunătăţit.

———oo———

Al. T. Stamatiad

PAGINI DIN OSCAR WILDE

editura *Cartea Românească*, — lei 60.

Apariţia acestor pagini le-am anunţat încă în numărul trecut. Azi când le-am şi savurat le recomandăm cu plăcere şi cu insistenţă iubitorilor de subtil şi frumos.

Cuprinzând mai multe poeme în proză, mi se pare nouă unele închinate de autor diferiţilor lui prieteni, cunoscuţi ori apreciaţi literaţi »*Paginile din Oscar Wilde*« înglobează vreo patru povestiri feerice morale precum şi celebra *Baladă a temniţei din Reading*, închinată şi aceasta lui *N. Davidescu*.

Nădejduim că lucrarea dlui *Al. T. Stamatiad* va găsi un ecou favorabil în publicul cititor atât datorită reputaţiei de care se bucură autoru cât şi mai ales stimei cu care se vorbeşte despre *Oscar Wilde*.

———oo———

Ştefan Filon

AMINTIRILE UNUI INVĂŢĂTOR

vol. I. editura *Cartea Românească* lei 90.

Mentalitatea răspândită printre îngâmfaţi şi semidocţi nu-i de loc favorabilă dascălului rural şi învăţătorului în genere. Acest muncitor îndărătnic şi idealist, de multe ori mai iniţiat în orice decât foarte mulţi deştepţi înfumuraţi la un loc, e socotit de maniacii etichetelor lustruite superficial, ceva fără importanţă. Ceva ce nu merită atenţia creiată în jurul misiunei lui la anumite ocazii.

Dar nu acesta-i scopul nostru.

Autorul, învăţător pensionar desigur, îşi descrie în lucrarea de faţă viaţa, prezintând şcoala sub diferitele ei aspecte.

»*Amintirile unui învăţător*« e un puternic exemplu de conduită pentru învăţătorimea de peste tot şi de orice fel. Scrisă înţelegător şi limpede, îndeamnă şi mulţumeşte pe cititor.

———oo———

Alfred Leroy

DOAMNA DE POMPADOUR ŞI EPOCA EI,

editura Cugetarea lei 60

Din şirul femeilor celebre, *Alfred Leroy*, desprinde pe una care a hotărît, prin influenţa ei, asupra destinului unei ţări. Inteligentă şi linguşitoare, cochetă şi aţâţătoare, *Antoinette Poisson*, mai târziu marchiza de Pompa dour, determină revolta unui popor. A unui popor către care se întoarceau privirile tuturor celorlalte ţări, a unui popor care era privit cu stimă şi teamă.

Slăbiciunile lui Ludovic al XV. lea, exploatate de-această femeie capricioasă în interesul une clice, stârnesc indignare. Indignarea ia poporţii şi temeliile Franţei se sdruncină fără putinţă de preîntâmpinare. Răul şi-a avut însă partea lui de bine

Sugestivă şi obsedantă, lucrarea aceasta va stârni interes în mâinile oricărui cititor va intra.

——«□»——

C. Noica

DESCARTES

biblioteca pentru toţi editura *Universala-Alcalay* lei 21.

Deşi se scuză că nu se pot scrie lucrări de sinteză, autorul totuşi, în cărţulia de faţă, reuşeşte să prezinte închegat şi suficient ceiace a creiat acest titan al meditaţiilor.

Natural, pentru specialişti, pentru cercetătorii pretenţioşi şi mai ales mofturoşi, lucrarea, poate, n'ar putea satisface. — N'ar putea satisface nu pentrucă nu s'ar prezintă omul pe toate feţele lui şi operile în adâncimea lor, ci, pentrucă se presupune de mulţi că 'ntr'o carte din colecţia bibliotecii pentru toţi, nu s'ar putea reda şi nu e necesar să se redea amănunţimi obositoare. O greşală natural.

Credem că, dl *C. Noica*, prin cele ce cu oarecare modestie şi am putea zice timiditate, ne-a înfăţişat nouă şi publicului nemofturos e o lucrare merituoasă, o lucrare care va satisface pe oricine oricât de pretenţios. *Descartes* merită severă atenţie.

C. G. POPESCU.

——«□»——

RĂBOJ

Când scriem rândurile de faţă toamna şi-a strâns fibrele aruncate pomană peste tinereţe şi şi-a mutat stăpânirea undeva în împărăţia tăcerilor veşnice. Intr'una din zilele trecute, a fulguit chiar, neverosimil, în gestul prematur. N'am crezut în inocenţa stelelor inspicate de impurităţile vieţii. Nu sântem pregătiţi de iarnă... Basmul copilăriei ne vorbeşte de rigiditatea cleştorului strălucitor, nu de murdăria imbibată cu pământul ce ne reaminteşte pururi de zădărnicie.

Aşteptăm iarna cea adevărată... ca un ecou al vremurilor imaculate, găsite în visurile copilăriei.

Cu toate acestea nu uităm să surprindem şi găteala lui Octombrie, luna plină de împopoţonare paliativă, aşa de aproape de solitudinele omeneşti.

◆◆◆

Octombrie a chihotit prelung, colo sus la cramă; printre şirele de viţă brumată. — Intreg peisajul e dulce ca o aromă de mirodenii. Coloarea verii s'a retras în pământ, în străfunzimile unde ard veşnic comorile aurului necunoscut. A rămas doar vremea, fără nuanţă, blândă de înofensivă. Altfel nu ne-am explica platitudinea liniştei sufleteşti, când ochiul incită imagini uşurătoare, fără obişnuita contractare de oboseală.

Toamna vorbeşte auriu cu foşnet de ascultare... Iţi conduce calea pe cărările brumării, a tinse de argintul picurat din clinchetul clopoţeilor nocturni.... Nopţile de Octombrie sânt înalte, distanţate prin fâşii interminabile de tăcerea punctată, cu stele.

Octombrie îţi cântă pe strune de vis, răsunetul frământărilor tale întârziate. Izbucneşte din plin, năvalnic, lăsându-te în prada unor reverii, cu privirile anînate de tremurul propriilor tale neconsolări.

Octombrie.... cetate nesdruncinată a nostalgiilor de totdeauna.

◆◆◆

Primim mereu la redacţie, oaspeţi dragi, gătiţi de sărbătoare în haine de tipar proaspăt, cuprinzător de miez curat ca lacrima gândurilor nevinovate. Sânt revistele de pretutindeni, încărcate abundent cu scântei rupte din frumosul sufletului şi date lumii spre preamărire şi înălţare din miasmele vieţii zilnice. Le primim cu inima caldă de înţelegere. Stăm de vorbă cu ele.... Ce bună prietenie nedesmînţită! Şi câtă bună dispoziţie!

Păcat însă, că mulţi amfitrioni sânt răi ospitalieri. Natura a creiat şi oameni cu inimi aspre şi dure. Aceştia le izgonesc. Dacă nu cumva, frumuseţea gândului închis în reviste, nu simte de departe primejdia, ocolind locul pustiului sufletesc.

Ce înspăimântătoare este goliciunea omenească!....

◆◆◆

Ai căutat vreodată să surprindeţi în esenţa ei, ce înseamnează să-ţi duci vieaţa în târguri pustii printre bălăriile unei vremi însângerate de codleala toamnei. Pentrucă unii converg cu atmosfera devenind sterşi ca cenuşiul zilelor de Novembrie. Iar alţii se ridică peste paloarea timpului bolnav de ftizie, până la acea contemplaţie care le permite o încantaţie sufletească.

Din aceste uitate aşezări omeneşti, pornesc totuşi avântate spirite creatoare. Spiritualitatea provincialului, se învederează în dese ocazii.

Un astfel de prilej, indiferent crezul caracteristic unor neamuri minoritare, este şi iluminaţia din seara zilei morţilor, în cimitirele din Ardeal. Peste exhibiţia ce reprezintă un cult special al unor religii situate la polul extremităţii, contrare românismului, recunoaştem un potrivit moment de absorbiţie în dumnezeire. Panorama transfigurată a cimitirului, jocul de lumini şerpuitoare în mijlocul unei mări de flori întârziate, liniştea compactă animată de figurile oamenilor ce vorbesc cu eternitatea, sânt cutremurări de totală prefacere sufletească. Te simţi la pragul unei lumi, pe muchiea celor două realităţi: vieaţa şi moartea. Fără să te pătrunzi de misterele veşnicului necunoscut, primeşti dimpotrivă o mare sete de vieaţă.

Atari prilejuri pornesc adeseori din provincie. Deoarece numai aici te simţi mai aproape de contraversele vieţii.

O mică atenţie faţă de memoria lui Mihai Eminescu, ne-a prezentat, ca în fiecare an, liceul nostru de stat, prin festivalul aranjat din prilejul serbării patronului.

Deşi în cadre modeste, serbare a conturat totuşi ceva din misterul creaţiei celui mai înalt pisc al geniului românesc. Asemenea momente evocative sânt prilejuri de pătrundere în inima trecutului. Iar trecutul nu este altceva decât o punte penntru viitor.

◆◆◆

Nu ne putem îndeajuns exprima nedumerirea asupra unor consideraţii dăunătoare spiritului de naţionalism, devenit în contradicţie prin faptele celor ce din fiecare prilej fac exhibiţie de românism.

Un fenomen e cert: Există o literatură românească. Bună, rea, este a noastră. Hulită şi ridicată în slavă în acelaşi timp de doi diferiţi înterpreţi politici, literatura trăeşte şi vieaţă spre culme. Nimeni nu contestă astăzi, valoarea unor scriitori români, trecuţi prin faimă peste graniţe...

Ei bine! Această literatură dragă nouă, căci e ruptă din sbuciumul năzuinţelor acestui neam, această literatură zic, continuă să fie pentru mulţi propagatori de naţionalism, aceeaşi cenuşereasă din poveste. De ce oare?

Domină încă acel spirit bolnăvicios care eticheta ca bun tot ceea ce poartă pecetea culturii apusene. Sânt foarte mulţi Români la curent cu tot ce a produs. literatura franceză, engleză sau germană. Discută nouile directive de civlizaţie apuseană, ignorând vădit literele româneşti, din simplul motiv că nu e desăvârşită, sau că scriitorul respectiv, bun până mai ieri, azi nu valorează nimic fiindcă şi-a schimbat conduita politică.

Care este cauza acestei sfruntate vederi, ce ne întunecă ochii minţii? De ce atât de puţină dragoste faţă de ce este al nostru, oricum ar fi el? Toate le-am admite, dacă intelectualii de soiul de mai sus n'ar face caz de românism, la fiecare pas.

Dar problema aceasta e mult prea importantă pentru a o încheia cu o simplă încreionare.

Insfârşit aspectele culturale ale graniţei noastre le-am putut înnseila, cu stângăcii de timiditate şi veleităţi nesatisfăcute.

In numărul viitor vom încerca să le dăm vieaţă pentru uşurarea conştiinţei noastre de discipoli ai unui crez cultural.

OCTAV. RULEANU

◆◆◆

Nu cred să se fi putut face vreodată o mai apropiată şi mai justă asemănare între om şi ban, cum se poate face astăzi. Falşi, fără stabilitate şi fără prea însemnată valoare, se găsesc şi unii şi alţii în câteva mâni străine şnapane.

◆◆◆

După cum nu poţi să ştii niciodată dacă în dosul unui stol tras, dela fereastra unei locuinţe retrase ori afişate, se petrece o dramă, se ascunde un sbucium, se consumă o durere ori se apoteozează, depe piedestalul iubirei, o fiinţă, tot aşa nu vei isbuti, în lumea aceasta lichelizată, înfumurată, seacă şi răutăcioasă, să afli dacă după o emblemă de intelectual se ascunde un analfabet, un ipocrit, un superficial ori un şarlatan.

◆◆◆

Slăbiciunea cunoaşterii ori ascunderii unei stări materiale, mania etalării ori îndosirei unui titlu o veţi găsi absolut regulat la semidocţi. Verificaţi-vă cu sinceritate şi vă veţi convinge de această spusă, cu tărie de axiomă.

◆◆◆

Orgoliul e însoţit de mofturi, mofturile de închipuite sensibilităţi şi toate la un loc se ascund şi se simt acasă în mintea prostului!

◆◆◆

Semidoctismul, pe care-l surprind adesea la mulţi, la foarte mulţi dintre acei ce fac caz de cultură, de educaţie, de civilizaţie, când nu mă supără, mă jicneşte, iar când nu-i nici una nici alta, mă revoltă.

CONST. GH. POPESCU

Vor apare în editura revistei noastre:

D. HINOVEANU

AZUR PENTRU PLOPUL CU INGERI

versuri.

OCTAVIAN RULEANU

HIMERE...

Cartea celor şapte visuri

„REGELE FERDINAND I" IAŞI
Intrată la Bibliotecă
Nr. Inv. 193...

5 V 8

CONST. GH. POPESCU

PRINTRE ALTE PREOCUPĂRI...

mici creionări evocatoare.

Afirmarea

Anul II.— Nº. 10-11. o Literară—Socială o Oct.—Nov. 1937.

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU şi OCTAVIAN RULEANU.

Redacţia şi Administraţia: Satu-Mare, Str. Moldovei Nr. 53.

afirmarea

Anul II. — No. 12 Decemvrie 1937.

In acest număr semnează :

OCTAVIAN RUCEANU
GEORGE PETCU
D. HINOVEANU
MIHAI BĂCAJ
LUCIAN BRETAN
VASILE CULICĂ
GAVRIL STĂNESCU
JON SIUGARIU
MARIA A. DEMIAN
MIHAIL LUNGIANU
CONST. GH. POPESCU
JON ANDREICA

Mărioara dela Isvor, Exemplarul Lei 10

GRUPUL „AFIRMAREA“

SPRIJINITORI :

ŞTEFAN ANDERCO

AUGUSTIN BACIU

LUCIAN BRETAN

IOAN LUCA

ALEXE NAN

CONST. GH. POPESCU

OCTAVIAN RULEANU

ZENO SPARCHEZ

PETRE ŞTEŢIU

PETRU ŢIURCA-PRIBEAGUL

COLABORATORI

CORNELIA A. BACIU
MIHAI BĂLAJ
LUCIAN BRETAN
VALERIU CÂRDU
GH. CRIŞAN
D. HINOVEANU
ION LUCA
MIHAIL LUNGIANU
ION MAIOREANU
P. MURGEANU
ALEXANDRU NICORESCU
CONST. GH. POPESCU
IOAN RENTEA
OCTAVIAN RULEANU
LIVIU SELEŞ
IONEL ŞIUGARIU
GAVRIL STANESCU
TH. I. ŢUCANOVICI
PETRU ŢIUCRA-PRIBEAGUL
FELICIAN GH. ZACIU

— Rugăm stăruitor pe toţi cititori noştri să binevoiască a ne achita abonamentele.
— Colecţia anului întâiu frumos compactată se găseşte de vânzare, într'un număr redus, la administraţia revistei.
— Manuscrisele nesemnate de autor nu se iau în considerare.

ABONAMENTE:

Particulari — — — — — —	Lei 100
De sprijin — — — — — —	„ 300
Pentru instituţii — — —	„ 400
Exemplarul — — — — —	„ 10

TIPOGRAFIA „PRESA LIBERĂ“ SATU-MARE

Pela 3774.
Biblioteca Universităţii Iaşi
18 APR. 1940

Afirmarea

Anul II. — No. 12. ○ **Literară — Socială** ○ Decemvrie 1937.

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU şi OCTAVIAN RULEANU.

ASPECTELE CULTURALE ALE GRANIŢEI NOASTRE

O CERCETARE DINTR'UN ANUMIT PUNCT DE VEDERE

de Octavian Ruleanu

Ne gândim dacă nu cumva vorbind despre cultură, am putea cădea noi înşine, în păcatul aculturalităţii. Căci tot căutând fenomenul cultural, rişti să cataloghezi fapte care nici pe de departe nu aduc cu ţinta propusă.

Ne-am obişnuit cu atmosfera localnică şi n'am dori să fim prea severi cu un mediu pe care-l respirăm şi noi zi de zi. De aceea închidem ochii şi deschidem drumul dibuelilor spre finalitatea culturii. Parcă şi simţurile noastre s'au atrofiat, astfel că începem să observăm detalii, care altădată nici că le-am fi luat în seamă. Din aceste pricini ni-e frică. De o acuză justă, de o lipsă de discernământ.

O facem totuşi... Cu orice urmări, bune sau triste. Ţinutul în care vieţuim e al nostru şi încercăm să-l facem şi al culturii. De ce să-l defăimăm? De ce să-l acuzăm de totală lipsă culturală?

In preludiul acestor aspecte (publicat în No. 5) am trasat linii demarcatice. Concluziile ne-au fost defavorabile. Provincia este o calamitate. Nu sânt oamenii de vină; ei ar vrea să fie buni, culţi şi civilizaţi. Există însă o sabie a lui Damocles, care face ca oamenii să nu fie aşa cum ar dori. Cine-i vinovatul? Nimeni. Provincia este. Dar ce e provincia? Ce-i mediul provincial? Tot atâtea întrebări care nu le putem explica, tocmai pentrucă toţi le demonstrează. Provincia este sigur, ceva al nostru, al tuturora ce trăim departe de Capitală. Sau poate tot ce ne vine din Capitală este luat ca bun, sub pecetea autorităţii convenite. Fapt cert este că noi toţi, ori unde am vieţui, sântem continuu într'o atmosferă aculturală, atâta vreme cât traiul însuşi ne face să fim aşa.

Sânt probleme culturale vaste, pe care le tratează oameni competenţi, fără să le găsească soluţii şi cauze. In epoca civilizaţiei desăvârşite se produc cu toate acestea, acte ce ne reamintesc cavernele şi instinctele primitivităţii. Nu e nevoe de

o prea amplă exemplificare, să dovedim că mania exagerată a sportului, a mers mână în mână cu formele civilizatoare... Cultura sub toate manifestările este un rezultat direct al civilizaţiei ... Şi totuşi sportul maniac înlocueşte cultura. Poate facem judecăţi nelogice. Poate sântem rău impresionaţi de iureşul omenirii după sport. Totul e posibil. Ceea ce nu înseamnă că cineva ne poate dovedi contrariul; că iubitorul şi sprijinitorul de sport, este concomitent şi amatorul şi susţinătorul culturii. Nu... Nu,.. Am văzut provinciali (sântem într'adevăr xenofobii provinciei, crezând în primatul Capitalei?) care şi-au dat ultimii bani pentr'un bilet de intrare la un match de football, trăind câtva timp în privaţiuni. Dar n'am văzut pe nimeni, făcând acelaşi lucru pentru cumpărarea unui volum oarecare. Căci mai străjueşte încă mentalitatea (cum s'o numim oare?) că în general, cultura este un lux de care te poţi lipsi. Ce argumente, doamne, să ridicăm noi, să dovedim contrariul? Şi n'am face-o în pustiu?

Considerente de aşa natură se găsesc multe. Nu noi sântem cei chemaţi să soluţionăm. O pot face alţii mai competenţi, care ţin frânele culturii în mâini şi veghează la ocârmuire (am vrea să nu ne înşelăm în parafrazare).

Noi ne mulţumim cu provincia noastră, la regiunea aceasta de Nord-Vest. Dorim să dăm semne de viaţă, să nu ne înecăm în pârdalnicul traiu cotidian. Vâslim cu puteri proprii şi căutăm să ridicăm micile fapte, ce ar putea dovedi că uneori şi cultura aici, este ceva mai mult decât paria atitudinilor omeneşti (dacă bineînţeles se vor putea numi toate cele menţionate, fenomene culturale).

FIZIONOMIA SIGHETULUI

Punctul cel mai extrem al regiunii îl constitue acel Sighet al Maramureşului sărac. Un oraş cosmopolit la graniţa alor trei ţări. Viaţa este aceea a tuturor oraşelor de categoria aceasta. Există acolo ceva remarcabil. Este un palat cultural cu un muzeu etnografic organizat de d. profesor Gh. Vornicu. Muzeul este acceptabil asortat. Dar e cam neglijat. De ce nu se iau măsuri să fie pus la dispoziţia vizitatorilor? Prefectura ar trebui să dea conducerea unui singur specialist care să reorganizeze totul. In Sighet a fiinţat până acum câţiva ani, o „Asociaţie a Presei din Maramureş" cu un organ „Graiul Maramureşului". Astăzi asociaţia şi-a schimbat directivele în urma unor neînţelegeri personale. Gazeta apare încă, redactată fiind de dnii avocat A. Anderco şi prof. V. Rusu. Celelalte ziare sânt sporadice şi foarte anemice.

Dintre societăţile culturale, numai „Astra" lucrează. O conduce un om însufleţit d. dr. V. Illea iniaţiatorul şcoalelor ţărăneşti. „Astra" are un cor, cu o bogată activitate muzicală. Raporturile de frăţietate cu Cehoslovacia se mențin şi prin manifestaţiile culturale ce le organizează. In vara aceasta „Astra" a organizat un concurs de dansuri românești la Tatra (Cehoslovacia). Palatul cultural cu biblioteca publică o ţine „Astra". Aici se organizează conferinţe şi serbări... Deci se lucrează în Sighet.

O altă societate care ar putea activa este „Asociaţia pentru cultura poporului român din Maramureş" condusă de d. Florentin Mihali. Rezultatele sânt anihilate din pricină că spiritul de diriguire al societăţii este canalizat spre scopuri foarte puţin culturale.

VEŞNICUL SĂTMAR

Să mai vorbim de Sătmar? Am spus o şi altădată. O afirmăm şi-acum. Viaţa culturală stă pe planul cel mai de jos. Lucrează doar „Astra" condusă de d. dir. Eugen Seleş. Atât cât poate şi ea. Ţine conferinţe pentru publicul orăşenesc şi organizează o vie propagandă culturală în satele desnaţionalizate. Mai menţionăm Reuniunea de cântări „Vasile Lucaciu" însufleţită de maestrul ei conducător, d. profesor Adrian Demian. Românii n'au societăţi de lectură. Nu

există nici o bibliotecă publică. Cea a primăriei este deja „muzeu". Casa Naţională e deocamdată în adunarea fondurilor, prin cinematograful deschis în acest scop . . .

In schimb avem o societate sportivă, „Olimpia", susţinută cu picioare şi mâini de autorităţi . . . Când acum câteva luni s'a înregistrat un „eşec" local, lumea se alarmase. Dezastru naţional! „Olimpia" învinsă! S'au scris articole interminabile, despre acest extraordinar eveniment. Măsurile şi cauzele nu întârziaseră. Căci, să se ţină în minte; suporterii „Olimpiei" sânt mult ajutaţi. Toţi sânt funcţionari. De aceea trebuiau să învingă . . . Se spune (nu precizăm) că pentru a întra în slujba administraţiei locale, ţi se cere o singură condiţie: să ai muşchi bipezi, bine desvoltaţi. (Luptând în »Olimpia«, câştigi şi salvezi *gloria* românismului la frontieră).

Cei rătăciţi printre slovele dătătoare de gând, de sigur nu sânt ajutaţi în acest chip. Cel puţin nu cunoaştem niciun caz de asemenea natură . . . Moravurile poartă vina! . . .

Arta plastică este de-a-dreptul ostracizată. Intâiu, e neînţeleasă. Apoi, boicotată indirect. Şi'n urmă paralizată. Lipseşte gustul artistic. („Intelectualii" îţi râd în pumn de le sulevezi aserţiunea). Publicul încurajează plastica falsificată. Pictura e acaparată de diferiţi comercianţi ambulanţi ce-ţi vând tablouri copii de dubioasă calitate artistică. Şi aşa în toate localităţile provinciei.

PESTE CAREI, SPRE ORADEA CULTURALĂ ŞI ARADUL REINVIAT

Aceeaşi situaţie precară o găsim şi în Careii-Mari, oraş de câmpie, prăfuit şi cu străzi întortochiate. Cultura românească e cam neglijată. „Astra" doar mişcă. Ea o fost şi iniţiatoarea gazetei „Graiul Neamului" care apare acum sub girul profesorilor secundari. Ar fi necesară o mai pronunţată coloare locală.

Ce însemnează Oradea, în cultura graniţei de vest, nu cade în competinţa noastră să relevăm. Chiar dacă n'am avea decât „Familia" şi totuşi am fi spus prea mult. „Familia" este o revistă cu miez, care ar putea purta şi eticheta Capitalei. Cu toate acestea, nota locală este prinsă în justa ei valoare, fapt pentru care d. G. M. Samarineanu se poate mândri, indiferent că bârfirile pe temă politică şi socială s'au ivit, atunci când nu trebueau s'apară. Mai recent „Familia" a centralizat creaţia ardeleană, devenind publicaţia oficială a Societăţii Scriitorilor Români din Ardeal. Este tocmai ceea ce am dorit şi cerut noi.

„Gazeta de Vest" a poetului George A. Petre îşi aduce şi ea aportul ei, iar „Casa Naţională" este o realitate mai pregnantă decât la noi în Satu-Mare... Vin la rând apoi, societăţile culturale, începând cu „Astra". Nu le cunoaştem pe toate. Dar le dibuim că există. Ne-o spune ritmul oraşului, respiraţia vieţii lui, care dă multe dé-ale culturii.

Aradul este superior Sătmarului. Nu numai prin reviste ca „Hotarul" şi „Inoirea" dar şi prin acel Atheneu Popular. Intreaga atmosferă este imbibată cu mai multe înclinări culturale.

CONSIDERENTE GENERALE

Pentru toate aceste lipsuri evidente, nu putem preciza cine ar purta vina. Constatăm doar că arta este privită ca lux. Considerentele sânt injuste, atâta timp cât lucruri într'adevăr luxuriante sânt luate drept necesităţi. Deci arta nu-i sprijinită; nu-i înţeleasă. Literatura este „fanfaronadă". Se citeşte extrem de puţin. De fapt şi cărţile sânt scumpe. Şi apoi ele n'au ajuns o necesitate sufletească, aşa cum este de ex. sportul.

Provincia iarăşi nu poate fi acuzată. Căci e ritmul vremii astfel. Un iureş nebun a intervertit lumea. Trăim într'o goană haotică, spre zările închise ale antichităţii. Revenim la cultul ancestral al trupului statue. Sub masca unei colaborări între somatic şi phisic, s'a ajuns numai la preţuirea exteriorului suplu. S'a atins o sânătate robustă, nu ca valoare sufletească, ci ca o pregătire pentr'un marş furibund spre masacru.

Deci vina needucaţiei culturale, o poartă timpul acesta, ce se cheamă al civilizaţiei. Noi am completa . . . al civilizaţiei tehnicei de distrugere. Nu se citeşte. Cărţile sânt prea costisitoare. Cine a căutat cauze? Unde este sprijinul statului? Arătaţi-ne un scriitor tânăr, încurajat? Vrem să vedem pus la locul de cinste pe creiatorul dăltuitor de cuvinte! Măcar alături de aşii sportului, care sânt ajutaţi şi căpătuiţi în slujbe sinecure.

In schimb, vom servi contrarul. Talente ucise în faşă, de indolenţa criminală a veacului acultural. Iată umbra lui Bogdan Amaru, stins în clipa când a constatat că plămânii îi sânt sfârtecaţi . . . de mizerie; apoi pe rând a lui George Boldea, Alexandru Sahia, Pavel Dan, Alex. Călinescu şi alţii, poate necunoscuţi nouă. Unde a fost înţelegerea?

Ne amintim întâmplător, de moartea unui footballist, numele nu importă (de altfel ne şi scapă), mort în străinătate, acum câţiva ani. Ce mai funeralii! . . . aproape naţionale. O jale generală şi coloane întregi în presa sportivă. O singură mângăere avem. Uitarea se va aşterne peste . . . picioarele cu muşchi puternici . . . azi ţărână. Pe când scânteia duhului acestor smălţuitori, dăinue. Cu cât trece timpul, cu atâta valoarea lor va creşte.

In făgaşul vitregiei acestor adevăruri se scurge vieaţa provincială, alături de oamenii puţin cuprinzători ai marilor probleme ce frământă spiritul.

CU FAŢA SPRE INVIORARE

Ca o concretizare a aspectelor de faţă, îndrăsnim să fluturăm câteva remedii.

1. O descentralizare culturală. Statul să sprijine efectiv centrele de iradiere culturală provincială.

2. Primăriile şi prefecturile să treacă în bugete, ajutoare suficiente pentru sprijinirea artei.

3. Să se creieze comisii culturale pe lângă prefecturi şi primării, din specialişti. Manifestaţiile culturale să nu fie lăsate la cheremul celor neiniţiaţi.

4. Inlăturarea farsorilor şi profitorilor. Arta plastică este în special cea mai neapreciată şi defăimată. Să înceteze odată importul de tablouri-copii, picturi vulgare şi negustoreşti.

5. Chestia teatrelor provinciale (de care ne vom ocupa altădată) să fie şi ea soluţionată.

Să nu fim expuşi a încuraja aici la graniţă, echipe hibride, numai din motive naţionale. In parte şi statul e vinovat, pentrucă din motive de economie a desfiinţat teatrele naţionale din Craiova, Cernăuţi şi Chişinău, silindu-ne să primim trupe adeseori prost organizate şi scump plătite.

*

Până când veacul acesta nu-şi va schimba catapeteasma paramilitarismului, cultura în provincie va fi veşnicul semn de întunecare a unor conştiinţi legate prea mult de mizeriile existenţei.

Reportaj

lui Laurenţiu Fulga

Umblu ca un năuc prin cetate,
Beat de lumini, printre crini de femei
Şi oameni de fum... Noaptea, faţă cu cercei
De luceferi, dănţue pe cheiul murdar,
Unde dragostea de gât cu-un felinar
Plânge . . . pentrucă pe-aici cerurile nu ard
Şi trandafirii albi de pe Victoria
In ploaia de lumini au zâmbet de fard!
Fiecare trofeu îşi are povestea şi gloria:
Veacul arde luminos în reclame
Şi salahori lunari au adormit pe schele!
Peste vreme cad turle, cad stele, mâine?!
Luna a crescut pe cer ca o pâine,
Albă, pentru triştii lucefari
Şi pentru vestalele cu ochi mari
Şi plânşi, de la periferie . . .
Cerul a căzut cu-o aripă'n leşie . . .
Buimăcită noaptea, bate lung din pene,
Paznicii tresar
Şi plâng albe zorile'n sirene . . .

George Petcu

Din manuscrisul „AZUR PENTRU PLOPUL CU ÎNGERI" de D. HINOVEANU, pe care-l vom tipări în curând în editura *AFIRMAREA*.

Cuvânt către cititori

Iubite cititor,
Ești stăpânit și tu 'n viața ta de dor...
Ai citit și tu prin stele, ai gândit
Și poate că de multeori ai și iubit.

Și mai pricep de pildă, că zilele tale
Au fost câteodată și destul de muzicale...
Dacă ai știut puțin cânta,
Ai dat drumul la dureri și-ai început a uita.

Vei vedea că sunt și eu tot un biet lăutar,
Dar cu un suflet mai călit, mai amar.
Să nu te superi dacă vezi în vers tristeți și boare.
Să-ți ningă frate gândul pe aleanul lui polen de soare..

O vocală dintr'o frântură de suflet în rugăciune
Poate fi și pentru tine un ecou de vie 'nțelepciune.
Podoabele mele cu îngeri, umile și tăcute,
Pot fi cândva și pentru tine evadări durute.

Că dacă anii duși și nădejdile te dor,
Tu adună liniștit cugetele în sobor,
Și, stând la sfat cu ele și cu mine,
Să-ți fie ție mai ușor, mai bine...

Culege frate de pe-aici în nopți cu stele
Mângâietar de somn, cuvinte grele.
Ascultă în consoane fiecare ciripire
Și te înalță până 'n cerul meu numai gândire...

Lună nouă

In lună nouă, doruri vechi aștern
Tăceri de basm pe chipul tău etern:
Și mai departe, stelele 'ndărăt
Ne ascund copilăria 'n pulberi de omăt.

In ochii tăi pierduți în nesfârșit
Se leagănă demult singurătați de schit.
Pe pârtii de lumini și culmi de file
Fărâmă gând melancolii de zile...

In pași fragili pe calea cu stafii
Sărutul lasă în tăcere mărturii
Ce vor zâmbi cu gura ta în rouă
Pe țarini de poeme 'n lună nouă...

Când te cuprind cu sufletul din noapte
Și te adorm în mine 'n lăicer de șoapte
Pe slovele în doliu sue 'n gânduri clară
Grădina amintirii sprijinită 'n seară.

Mi-e dor să-ți ard obrajii c'un sărut,
Să te culeg lumină vie din trecut...
Te-or înălța în aburi către soare florile,
Când mâine vor veni din văi înalte zorile?!...

Cuvânt către critici

Voi critici buni și răi, sau critici de ocazie,
Când vă îndeamnă Dumnezeu să faceți și pe-aici
(vreo razie,
Să nu uitați să vă puneți la pălărie un buchet de flori
Să fiți mai cavaleri cu muzele, mai răbdători...

De vi se pare că în cartea mea sunt pagini
Sărace 'n noutăți de armonie și imagini
Luati-o cu cititul dela început
Și omorîți în fiecare consonantă gândul meu durut.

Și când găsiți că viersul este prea nervos și șchiop
Să puneți strune Criticii și să mânați pe file în galop,
Să nu vă stee ritmul în memorie cucui, —
Nu port așa de mare dușmănie nimănui...

Vă rog ca în ograda mea de vietăți și poezie
S'aduceți har în traiste rod de împrumut melancolie
Și să vorbiți încet, cu luare-aminte, că la poartă am
(un plop
Frumoasă moștenire, cu vechime și aromă dinainte
(de potop...

Mi l-a lăsat pe semne Dumnezeu în dar
Să-i tâlmăcească călătorii 'n frunze gustul meu amar.
Să nu-l clintiți în lumea lui de îngeri niciodată
Că vă treziți prin timpuri mai apoi cu zarea leșinată.
Când o citiți și-o asezați cu trupu 'n raftul din
(lumina ei
V' alegeți loc de juriu și osândă umbra unui tei —
Și teiul, eminiscian până 'n măduvă, între alte plante
Va flutura în săbiile voastre înserări de diamante...

Citesc dureri

Citesc dureri în rânduri dintr'o pagină de carte.
Eresuri cu prohod de tânguiri se întâlnesc departe...
Destinu 'n somn de vremi cu ochii tăi și cu azurul sue
Urnind uitări prin gândul meu tomnatic, cu aromă
(de gutue.

Luată 'n cântec zariște de doruri și 'mpliniri de rit
Crești trudnică prin mine floare de lăstar întinerit.
Egală în porniri pe 'ntinsul meu cu roade purpurii
Ești pajiște de stele jucăușe 'n ape de melancolii...

Șederea ta întârziată mult cu mâinele 'n azur
Taiată 'n coapse de rămâneri vii în diafan contur
Iubește 'n strane de altar smerit străbune plângeri
Ivite cu surâs și 'ngenuncheri de rugăciuni în plop
(cu îngeri.

Ocoale 'n vis de linii sure 'n frământări de sâni
Lovesc de cuget liniște de schituri și fântâni.
Adulmeci cumpănă plecată pe adâncuri să-mi îneci
Nă vodul meu de zile însorite în osândă albă de poteci..

Crăciunul copilăriei mele

de: MIHAI BĂCAJ

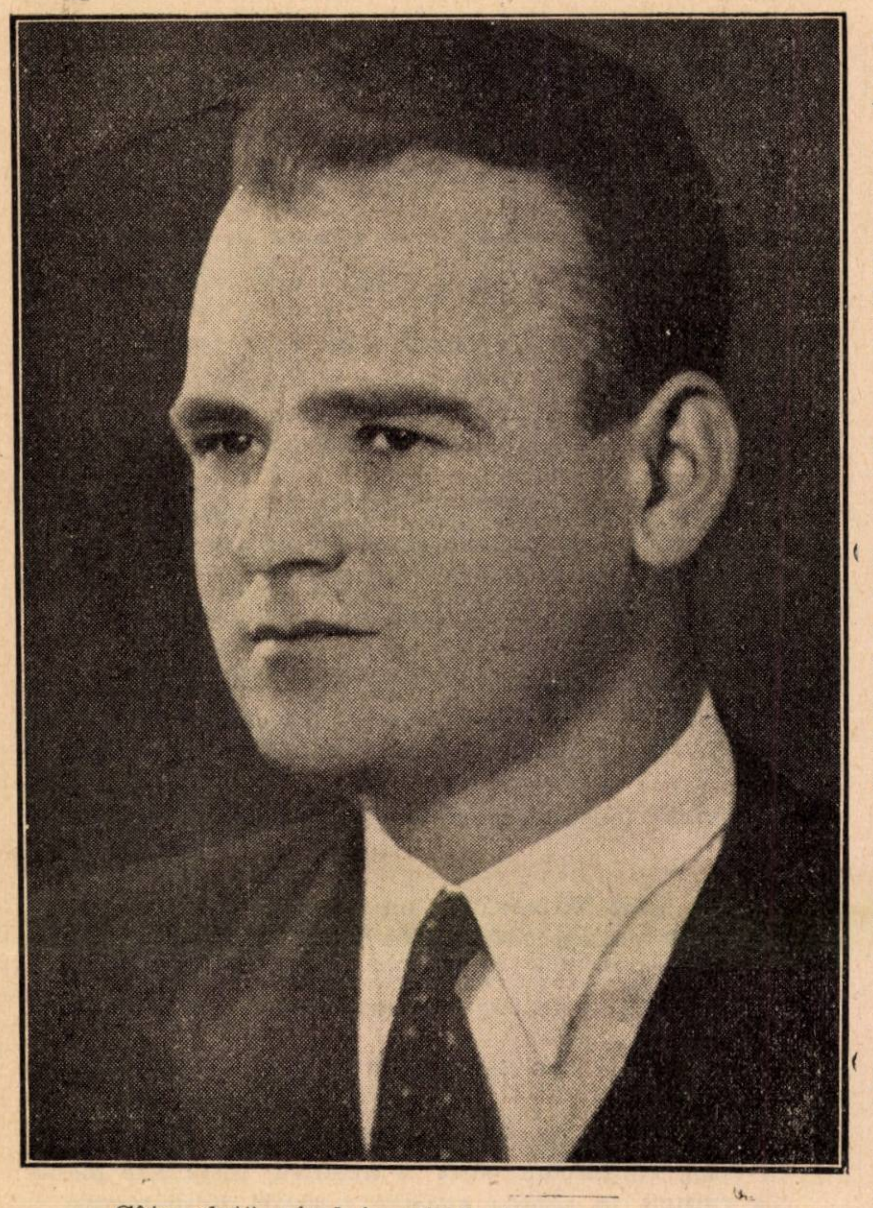

„Câte-odată când în gânduri
și 'n visări mă văd pierdut
Retrăesc o lume veche,
ce se pierde în trecut.
Cât de dulce-i amintirea,
pe-unde poate să ne poarte!
Fericiri de altă dată,
ea ni le redă pe toate."

Cam astfel încercam, pe vremuri, pe când scriam și eu versuri, cum scrie oricine, într'o anumită vârstă a vieții, începutul unei poezii în care căutam să-mi versific momentele din viața mea de până atunci.

Și n'ar fi lipsită, mă rog, de interes, nici astăzi, cunoașterea acelei cronici rimate a vieții mele. Arătam eu acolo cum, de îndată ce am intrat în anii priceperii, eram cel mai devotat ascultător al poveștilor spuse în șezătorile de iarnă.

Familia noastră era foarte numeroasă. Casa ne era nelipsită de fete fecioare. Dacă se mărita una, alta îi lua locul. Se înțelege deci că nu era seară ca la casa noastră să nu vie feciori în șezătoare. Apoi printre feciori mai veneau și moșnegi și câte o babă **„cu furca"**, ca să nu ardă petrolul degeaba acasă la ea. Feciorii spuneau fel și fel de drăcovenii și du păce ne săturam de râs, o bunică începea o poveste lungă, lungă, cât firul de pe fusul ca re se învârtea fără astâmpăr și da atâta d lucru pisicilor din casă. Când caierul era gata de tors și fusul era plin și povestea terminată. Eu stăteam **guguț** într'un fund de pat și de acolo ascultam cu mare băgare de seamă toate acele năzdrăvane întâmplări cu zmei, cu feți-frumoși, cu zâne și alți viteji de toată seama, cum astăzi nu-s. Când mă fura somnul, vedeam în vis tot zâne și bălauri. Și cine știe ce vorbeam eu în somn căci de câteori mă trezeam cei din casă râdeau cu hohote. Mă rușinam și adormeam din nou cu sărutările mamei pe frunte și cu asigurările ei că n'au să-mi facă nimic nici stafiile și nici zmeii.

Mai spuneam eu în poezia aceea cum făcând apoi cunoștință cu cartea, citeam cu nesaț toate cărțile de povești ce-mi cădeau în mână și cum chiar când începuseră să-mi ardă călcâiele după fetele din sat, tătuca, ne mai putând scăpa de gurile sătenilor și de stăruințele bătrânului meu învățător, m'a trimis la școală la oraș, căci, nu-i vorbă, dădusem dovadă de mare vrednicie: niciunul, dintre copiii satului, nu cânta în strană ca mine. Și nici „Credeul" și „Apostolul" nu-l citeau așa de frumos. Mi-aduc aminte: când am spus pentru întâia dată „credeul" în biserică, au sunat și geamurile la ferestre. Am văzut eu atunci cum își șopteau oamenii unul altuia: „Doamne, că alduită gură are, ce popă ar fi din el!" Și-apoi când am terminat de spus, bătrânul meu învățător m'a bătut pe umeri. Asta era un semn că nu-l făcusem de rușine.

Scumpe îmi sunt amintirile ce mă leagă de casa părintească, de satul în care m'am născut și am crescut. Când încep a le depăna, mă cuprinde un dor de fiecare colțișor al satului meu, de toți tovarășii de joc, cu cari păsteam vitele la imaș și de toate datinele ce se păstrează în satul meu din moși strămoși.

Dar la nimic nu-mi place să mă gândesc mai mult cași la Crăciunul copilăriei mele. El îmi evocă atâtea lucruri, cari cu trecerea anilor mi se par tot mai frumoase:

Când începea postul Crăciunului, sătenii aveau adunată, pe lângă case, toată truda muncii lor istovitoare de peste vară. Câmpurile și lunca rămâneau pustii. Ici, colo, doar

câte o **rotilă** de **bâlii** stingheră pe **mălăina** vreunui om rămas în urmă cu lucrările de toamnă. In spre seară, peste sat, se lăsa o ceaţă deasă, care nu se mai ridica până dimineaţa târziu. Pe crengile golaşe ale arborilor, cari înainte împodobeau cu verdeaţa lor satul, acum, câţiva corbi croncăneau straniu răspândind un fior de greaţă. Satul părea şi el pustiu. Sătenii se retrăgeau pe lângă gura sobei. Zilele scădeau din ce în ce mai mult, iar nopţile creşteau. După o noapte senină, de puteai număra stelele pe cer, noroiul, format de ploile reci ale toamnei, îngheţa os. Apoi într'o altă noapte satul îşi schimba haina mohorâtă cu o mantie albă formată de zăpada căzută proaspăt. Acum începeau şezătorile, căci înghеţat fiind uşor ne puteam duce pe la casele din vecini, la prieteni. Acum începea activitatea noastră în vederea marelui praznic. Ne sfătuiam, făceam fel şi fel de planuri. Fiecare seară era o adevărată repetiţie teatrală şi muzicală. Căutam să rechemăm din bagajul nostru toată bogaţia de melodii pe care o posedam. Ba pentru a ne prezenta cu ceva nou, rugam pe câte o bătrână să ne înveţe vreo colindă, pe care n'o ştia nimeni. Tot acum ne pregăteam costumele pentru „Viflaim". Irod şi craii îşi confecţionau **comănacele** din carton, peste care lipeau hârtie colorată. Săbii îşi făceau din lemn. Păstorii îşi făceau bărbi din câlţi. Profetul nu ştia unde să găsească o carte mare din care să citească prorocia despre naştere. Mare caznă era pe noi până când ajungeam să fim stăpâni pe roluri. D'apoi pe împărţirea rolurilor ce sfadă mai era. Erau ambiţii la mijloc. Toţi am fi dorit să fim sau Irozi sau crai. Şi nu se putea. Ne mulţumeam apoi cu rolurile pe care ni le încredinţa vătaful nostru.

Parcă văd şi acum pe fiecare în rolul său. Irod vorbea totdeauna mânios şi inspira teamă. De aceea era urât de toţi. Craii erau simpatizaţi. Imi plăcea mult când se duelau cu Irod ciocnindu-şi săbiile. Păstorii se trânteau jos întotdeauna la uşe şi prefăcându-se că dorm, prin somn, făceau fel şi fel de spirite. Ei nu se sculau până când nu veneau ingerii să le vestească ivirea stelei minunate. Aveam şi un „drăcuşor" în trupa noastră, care îndemna la rău şi băga pe copii în sperieţi. Ba şi fetele se cam fereau de el, căci nu arareori voia să sărute câte pe una.

Inainte de seara de crăciun cu câteva zile, nerăbdarea noastră nu mai cunoştea margini. Totul era gata. Şi crăciunul nu sosea. Ne făceam trâmbiţi din sticle de lampă şi-l strigam seara de pe prispa casei.

Iată-ne şi în ziua de ajun. Maica şi surorile nu-şi vedeau capul de lucru. Una lipea pe jos, alta făcea colacii, alta înfrumseţea ferestrile şi lampa cu hârtie colorată. Eu mă ţineam **ţânc** de pulpana lor ca să mă îmbrace, să pot merge la colindat. Aveam opinci nouinouţe şi încă galbene, cioareci de pănură şi ei noui şi căciulă. Când m'am văzut îmbrăcat şi cu **„straiţa"** în spate, nu mai puteam de bucurie. Prietenii mă aşteptau. Apoi înarmaţi cu ciomege, ca să ne apărăm de câni, luam uliţele satului în şir. Ne opream la fiecare casă şi întrebam: „slobodu-i a corinda". Şi începeam colinda înainte da a ni se răspunde. După cât mi-aduc aminte, colindele noastre erau acestea:

Domn, domn şi-a nost domn
Scoală doamnă nu dormi
Că nu-i vremea de dormit
Că-i vreme de prăznuit...

Alta: Răsărit'o stea galbenă
Liliom şi-a nost domn
Stea galbenă nu-i în lume
Numa'-o dalbă mănăstire.
Mănăstire cine şede
Nouă popi, nouă dieci
Şi p'atâţia patrierci.

Alta: Pe râtu' cu florile
Florile dalbe,
Dumnezău cu oile
Nime'n lume nu-L văzură
Numa'-o fată de jidov
Fata'n sat a alergat
La jidovi de ştire-a dat
Jidovii s'au răsculat
Cu securi şi cu topoare
Pe Dumnezău să-l omoare.

După ce primeam coci, nuci, mere, plecam mai departe aruncând din mers urări cași aceste: „Câţi cărbuni în vatră atâţia boi în poiată". Colinzile erau scurte căci n'aveam timp de stat mult la o casă. Şi-apoi ne grăbea şi frigul şi teama de a înnopta pe uliţele satului.

Hei, ce zarvă era pe uliţe în dup' amiaza zilei de ajun. Din toate părţile fierbea satul de melodiile cetelor de colindători. Când se întâlneau două cete de colindători, să vezi atunci ce încăierări la bătaie şi ce mătănii prin zăpadă. De, eram curajioşi, nevoie mare, căci se afla câte o nevastă care ne cinstea şi câte cu un păhărel de „aghiazmă". Ajungeam acasă cu nasul roşu de frig, cu urechile aproape degerate şi cu o straiţă plină, cu baiere lungi, de-'mi ajungea până la călcâie.

Odată cu înserarea se restabilea liniştea şi, peste sat se lăsa acea atmosferă de pace, coborâtă din înnaltul cerului. Rând pe rând la fiecare casă apărea lumină bogată, mai bogată ca oricând. Şi când liniştea era ruptă de dangătul clopotelor, făceam o cruce adâncă şi por-

neam spre biserică. In această seară puteai să vezi la biserică pe toţi bătrânii satului şi parcă le puteai citi în ochi că ei se gândeau în urmă la anii grei ce apăsau asupra umerilor lor şi că oare vor mai avea norocul să mai poată spune încă odată: „bună seara lui Crăciun". Erau aşa de duioşi bătrânii aceştia cu lacrimi în ochi. Mă impresiona apoi mult momentul când întregul popor cânta profund: „Cu noi este Dumnezeu, înţelegeţi neamuri şi vă plecaţi, căci cu noi este Dumnezeu".

După **litie** urmau la colindat cei mari, iar noi copiii mergeam acasă şi aşteptam până când venea tata cu colindătorii lui. Frumoase colinzi mai ştiau bătrânii! Aşi fi stat o noapte întreagă să-i ascult, dar:

„Şi când târziu ne biruia
„Pe vatra caldă somnul
„Prin vis vedeam tot flori de măr
„Şi'n faşe mic pe Domnul.

DE SFANTA MARIA MICĂ LA ŞIŞEŞTI

— OMAGIU LUI VASILE LUCACIU —

Anul 1937

de LUCIAN BRETAN

— *„Pre români i au susţinut, i-au povăţuit totdeauna şi îi conduce şi astăzi: RELIGIUNEA şi patriotismul"* — enunţă nemuritorul Părinte al Neamului Dr. Vasile Lucaciu acest mare şi nediscutabil adevăr în schiţele sale istorice şi darea de samă privind *Biserica Sfintei Uniri a Tuturor Românilor* adeca *Mănăstirea Maicii Românilor* din *Sisesti.*

Ce gândire sublimă, ce pătrundere adâncă a celor două forţe sufleteşti — religia şi patriotismul — ce au fost în stare să menţină întreg şi nesdruncinat, în toate timpurile şi împotriva tuturor furtunilor ce s'au abătut peste dânsul, poporul român din Transilvania.

Nici nu ne putem închipui prin urmare o imbinare mai fericită pentru un român, a celor două sentimente de temelie ce rezidă şi azi la baza existenţei noastre atât pentru prezent cât şi pentru viitorul cel mai îndepărtat în vremuri, decât de a lua parte de ziua Sfintei Maria Mică din acestan la Pelerinajul dela Sisesti.

Nicăiri nu vom găsi loc mai potrivit, unde sufletul să se înalţe neturburat de nimeni, într o armonie perfectă, alături de o mulţime ce se concentrează pentru exteriorizarea aceloraşi sentimente, decât aci la Sişeşti, în *Biserica Sfintei Uniri a Tuturor Românilor"*, precum a botezat-o pentru a i determina scopul, marele luptător supranumit *„Leul dela Sişeşti"*.

In mod mecanic deci, ne am văzut împinşi de conştientul nostru în spre acest lăcaş sfânt, spre a ne dedica o clipă gândurile şi sentimentele noastre, în aceasta *„Mecca"* a Românilor Transilvăneni şi de pretutindenea, înălţimilor la cari te poate ridica numai: *religiunea* şi *cinstirea eroilor* naţionali, adeca *patriotismul.*

Cu o adâncă sfiinciune intrarăm în sfântul lăcaş care, în miniatură, prin construcţie şi stil cu celea două turnuleţe din faţa şi monumentala cupolă dela mijloc imită Biserica Sftul Petru dela Roma. Ea este zidita după concepţia genială

Biserica zidită de Vasile Lucaciu în Şişeşti.

a tânărului său paroh de pe vremuri, Dr. Vasile Lucaciu, şi executată după planul şi îndrumările nu mai puţin geniale ale colaboratului său, regretatul preot Andrei Berinde fost paroh gr. cat. în Seini.

Procesiunile se ţin lanţ în jurul bisericei şi rugile fierbinţi ale românilor de pretutindenea — din comunele apropriate şi judeţul Maramureş — se înaltă spre ceruri. Portul pitoresc a naţiei delectează, fiind reprezentante fel de fel de regiuni

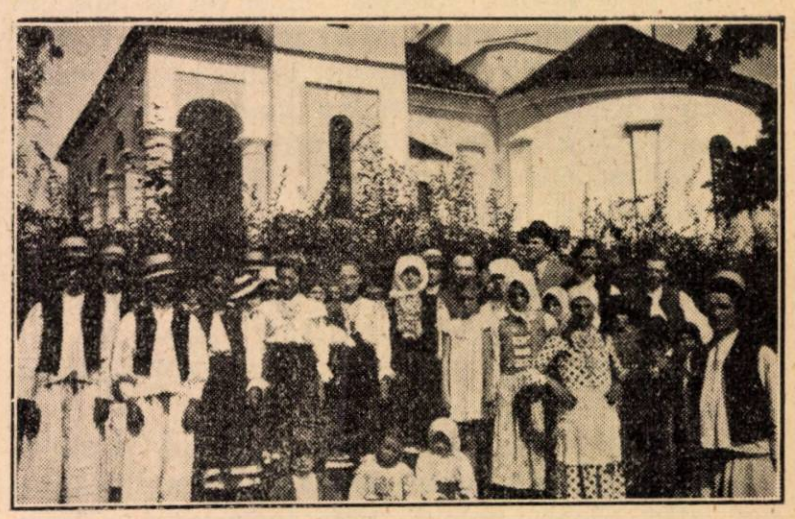

Grup de pelerini la hramul din Şişeşti.

Oaș, Maramureș, părțile Fisculașului sau a județului Someș, — cu specificul lor port național.

In biserică lume multă, tixită, pentrucă la Sfântul Altar în ornamente bisericești sfintele sacramente le împarte credincioșilor însuși Vlădica Maramureșului, Excelența Sa Dr. Alexandru Rusu, având alături toată asistența de preoți cuvenită asemenor solemnități pioase.

Toată lumea e cufundată într o adâncă pietate, fiindcă se știe de către toți, că aci se aduc rugi și jertfe creatorului lumii pe de o parte, și Aceluia care s'a jertfit pe sine însuși pentru a ne desrobi pe noi din păcatele străbune, lui Isus Hristos.

Spiritul sfânt plutește în aer peste capetele românilor ce veacuri dearândul au fost salvați dela robia vecinică prin *religiune*.

Un sentiment tot atât de puternic *patriotic* pune însă stăpânire pe noi pătrunzând în Sanctuarul din stânga dela mijloc a bisericei, separat derestul corpului principal printr un mic grilaj de fier. Aici găsim mormântul *„Leului dela Sișești"*, la care se prostern în rugi fierbinți pentru a-i cerși Celui de Sus „odihnă vecinică" bătrâni cu plete argintii, bătrâne cu fața sbârcită de adânci bătrânețe și repetatele nașteri și tineri mândri și entuziaști alături de fete frumoase, ele însile îmbrăcate în vestminte de sărbătoare, înzorzonate, precum și de copii ageri și sglobii. Acest sentiment puternic patriotic copleșește toată mulțimea și face loc celui religios, oțelindu-i întocmai casi pe părinții lor, pe bunicii sau străbunicii lor de odinioară, așa cum atât de frumos decretează marele dispărut în fraza reprodusă de noi mai sus.

Oricât de ignorant să fii, nu poți sta impasibil la văzul minunatelor picturi de pe pereții acestui Sanctuar evocând evenimente din viața lui Dr. Vasile Lucaciu.

Este imposibil să nu te miște pictura murală — una dintre cele patru — reprezintând pe dr. Vasile Lucaciu și soția sa Paulina, născută Șerbac, închinând Maicii Domnului Biserica *„Maicii Românilor"* dela Sișești. Citatul de sub acest tablou este din cuvântarea celui dispărut ținută din prilejul sfințirei bisericei care sună astfel: *„Ce ne'au transmis părinții și ce dorește tot sufletul de român: măreața, fericitoarea, sfânta Unire a tuturor Românilor am vrut eu și cu mine poporul meu să fie simbolizată în această măreață Biserică"*. (Păr. V. Lucaciu, la 27. VIII. 1896.)

Deasupra acestui tablou un altul, cu caracter religios reprezintă Ispita Mânuitorului, par'că ar vrea să simbolizeze ispita pe care atâția Miniștri Unguri au încercat o asupra „Leului dela Sișești". Respingerea energică și categorică a acestei ispite o exprimă inscripția lapidară: — Pleacă Satano!" — de sub acest tablou.

Cea mai impresionantă scenă care isbește pe fiștecare credincios ce intră în aproprierea Sanctuarului unde se păstrează cripta lui Vasile Lucaciu, este cea din dreapta aripei reprezentând înmormântarea lui Dr. Vasile Lucaciu din Decembrie 1922. In ușa bisericei dela Sișești stau Episcopii Uniți Dr. Valeriu Traian Frențiu al Orăzii și Dr. Iuliu Hossu de Cluj-Gherla. Primul citește Evanghelia. La mijlocul scenei coștiugul cu rămășițele pământești a celui ce a fost Vasile Lucaciu, purtat de brațele vânjoase ale țărănilor din Sișești.

In jurul lui, la dreapta, familia îndoliată fiul său Dr. Epaminonda Lucaciu și ginerele Dr. Ioan Munteanu, dimpreună admiratorii lui ca parohul Virgil Surani dela Surdești, Dr. Aurel Coza directorul Liceului „Dr. Vasile Lucaciu" dela Carei Salaj și Dr. Gheorghe Hetcou, directorul Liceului „Gheorghe Sincai" dela Baia-Mare. La stânga, demnitarii sau prietenii săi, bărbați de stat și oameni ilustri cum sunt: Ionel I. C. Brătianu fostul premier, Stefan Ciceo Pop, Teodor Mihali, Generalul Traian Moșoiu, Alexandru Vaida-Voevod Octavian Goga și alții, precum și români și românce dela Sișești. Mulți dintre cei de pe tablou au trecut și ei la cele vecinice, unii însă, mai ales din popor., sunt și azi în viață și se pot identifica.

„Fumul de tămâie din cădelnița unui diacon se ridică spre ceruri, deasupra sicriului, și în nourii de fum îngeri coboară să întâmpine sufletul mare, care s'a măcinat ceas de ceas în luptă dârză pentru neam și lege" — scrie în „Foița" gazetei „Unirea" parohul actual Iuliu Surani dela Sișești, descriind și dumnealui istoricul întemeierei bisericei și a situației sale de acum. Unui dintre îngeri îi aduce o cunună de lauri din cer luptătorului victorios, iar un altul o ramură de palmier, simbolul păcii eterne, iar al treilea cu făclia aprinsă par'că vestește inscripțiunea de pe tablou ca epigraf: *„Părinte Lucaciu! Intră și odihnește în această clădire de piatră, ce ți-a fost întruparea idealului, pe care ai avut fericirea să l vezi înfăptuit"*.

Lângă acesta, un al patrulea tablou reprezintă Sftul Apostol Petru scos de Ingerul Domnului din temniță, simbolizând scoaterea lui *Lucaciu* din temnițele ungurești, ceiace documentează și inscripțiunea cu următorul conținut: *„Ca Apostolul Petru și Părintele Lucaciu din temniță a ieșit pentru a propovădui mântuirea neamului său cu credință în zile mai bune."*

Este imposibil să nu miste asemenea evocări și tablouri ființa omenească care rațonează numai cât de cât, fără să fii sentimental. Picturile atât de minunat executate în mijlocul unei ornamentații naționale prin talentul profesorului de desen al Liceului „Dr. Vasile Lucaciu" dela Carei, dl. Alexandru Uihazi, evocă istoria unei epoci de aur din luptele naționale conduse la izbândă de către cel ce zace, rece, sub lespedea pe care elevii Liceului dela Carei au scris, — ca un suprem

omagiu pentru patronul lor căruia îi poartă numele plin de glorie, — următorul legământ:

„ *Sub aceasta lespede smerită odihneşte înfiăcăratul Apostol şi Tribun, prin care geniul românesc şi-a purtat făclia redeşteptării şi întregirei neamului, Părintele VASILE LUCACIU. Cum Tu pururi ai fost treaz pentru nevoile neamului, drept recunoştinţă îţi făgăduim că vei trăi vecinic, îndeosebi în sufletul nostru al generaţiilor care ne creştem în Scoala patronată de Tine: Liceul „Vasile Lucaciu" din Carei-Salaj, care îţi închină acest Monument admirându-Ţi şi slăvindu-Ţi munca şi viaţa bineînchegată în fapte măreţe. Dormi în pace Tu, care eşti a tuturor.*"

La cap este ridicat un epitaf, din aderit negru, pe care se găseşte bustul de bronz al Păr. Dr. Vasile Lucaciu şi pe o placă de marmoară albă cu un leu de aramă în relief, inscripţia: *„Aici odihneşte „Leul dela Sişeşti" Dr. VASILE LUCACIU 1852—1922 şi soţia sa PAULIAN LUCACIU n. SERBAC 1856—1911.*"

Mormântul lui LUCACIU în biserica din Şişeşti.

Adânc mişcaţi şi sub impresiunea celor două sentimente copleşitoare: *religios* şi *naţional,* ieşim din sfântul lăcaş pentru a vedea totul ce este în legătură cu neînfricatul luptător.

Conduşi de amabila noastră călăuză şi ghid, *Ioan Ciocotişan* ţăran din Sişeşti, ne scoborâm la poalele pădurice de brad dinaintea bisericei. Aici este *„ISVORUL PRECISTEI"*, aproape de biserica veche de pe vremuri, care a dispărut. Deasupra isvorului era un fel de capelă unde se păstra lungă vreme o copie sau cum îi zice Păr. Lucaciu, o „parie" a Sfintei Icoane a *„Maicii Românilor"* făcătoare de minuni, icoană ce azi se păstrează în biserică. O legendă din bătrâni spune că prin stropirea acestei ape un mort a fost înviat din morţi. Dorinţa lui Vasile Lucaciu a fost în ultimele clipe ale vieţii sale, să se reconstruiască acea capelă. Se vor găsi oare urmaşii de azi atât de recunoşcători ca să i îndeplinească aceasta dorinţă? Noi credem că da!

Urcând mai sus, în colţul din spre miază-zi a minunatei pădurice de brazi, ne oprim în faţa unei Cruci stingheră, izolată, quasi „o cruce uitată". Este crucea sub care Dr. Vasile Lucaciu a găsit după spusele ţăranilor, nişte hrisoave vechi din cari aaflat date precise despre isvorul tămăduirei, amintit mai nainte şi cu privire la „Icoana făcătoare de minuni".

De aici, ghidul nostru, ne conduce la locul fostei bisericuţe de lemn din care a rămas, spre eternă pomenire doar altarul, şi locul însuşi, împrejmuit cu gard viu. Este una dintre cele mai preţioase rămăşiţe dintre toate monumentele istorice câte ne-au rămas pe aceste plaiuri, însă tot atât de uitate caşi Crucea lui Avram Iancu de pe Munţii Tebei.

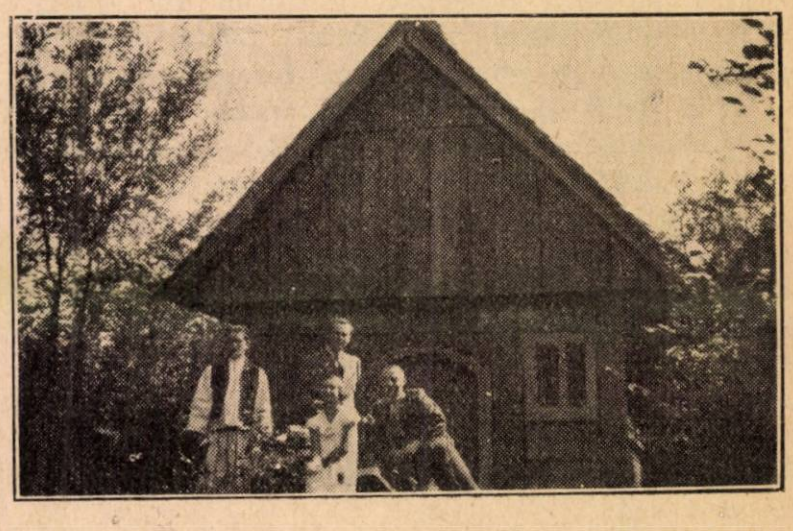

Vechiul altar. La dreapta, răzimat, autorul articolului.

Nu mai vorbesc despre vechea casă în care a şezut eroul şi luptătorul, care a dispărut complet, aşa că nici locul unde i fusese fundamentul cel puţin nu i se mai cunoaşte.

După datele pe care ni le serveşte însuşi Dr. Vasile Vasile Lucaciu, bisericuţa veche s'ar fi zidit prin anii 1043 şi reconstruită prin 1672. In aceasta bisericuţă s'a păstrat şi un steag cu picturi de ambele feţe şi icoana „Maicii Românilor" despre care s'a mai făcut amintire aci, — despre minunile căreia pomeneşte şi Vasile Lucaciu în scbiţele sale istorice.

Astfel ţesutu s'a istoria vremilor de demult, dela întemeierea coloniilor daco-romane de pe aceste plaiuri ale Sişeştilor, cu prezentul, spre eterna mărire a Aceluia care a ştiut să le impreune atât de minunat şi să le exteriorizeze prin micul altar de lemn a bisericuţei rămas ca amintire din grija Lui, prin descoperirea Isvorului tămăduirei în anul 1886 — imediat la anul după înscăunarea sa în parohia dela 1885 — a Icoanei „Maicii Românilor" şi, ca încununare a operei sale, prin construirea acelei monumentale biserici pe care dânsul a supranumit-o: *„BISERICA SFINTEI UNIRI A TUTUROR ROMANILOR"* şi

Naşterea Domnului. I. RENTEA

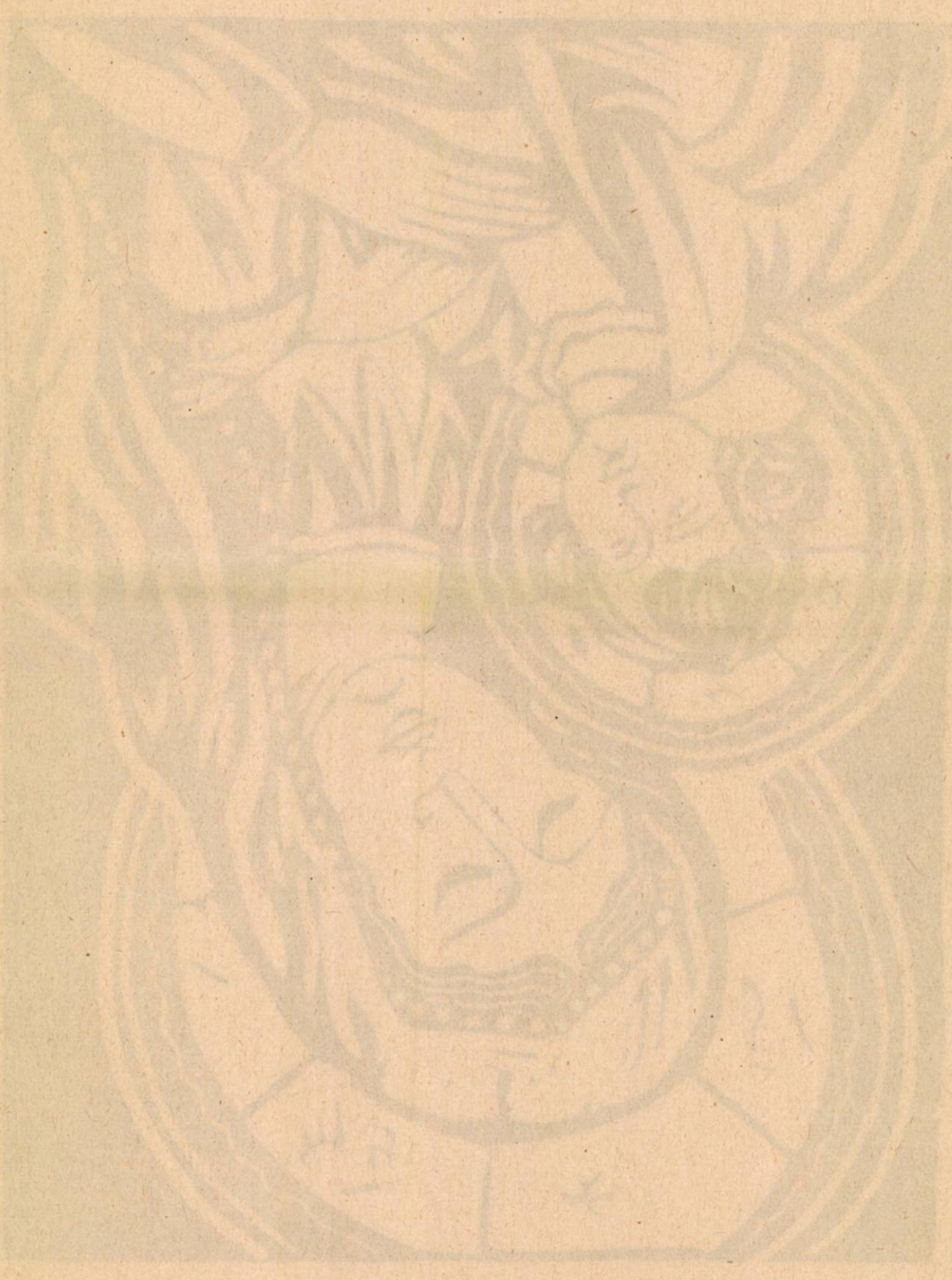

Credincioşi înconjorând biserica.

închinată: *„Pro Sancta Unione Omnium Romanorum“*. El, ziditorul şi făuritorul acestor fapte măreţe — Părintele Dr. Vasile Lucaciu supranumit „Leul dela Sişeşti“ — zace în mormântul din biserica zidită de dânsul, aevea voevozilor ctitori de biserici, ziditori de sfinte lăcaşuri şi întemeietori de Ţări. Şi el a întemeiat mai mult de cât simplă cetate militară, o fortăreaţă a întreg Neamului Românesc din Transilvania, mai rezistentă oricărei opere de artă pentru că într'însa s'a zidit suflet omenesc având cele două compenenţe principale ca două suporturi eterne: *religie* şi *patriotism*.

Aceste sunt întrupate în biserica şi în cripta dela Sişeşti.

*

Aceste gânduri ne-a subjugat în ziua de Sfta Maria Mică din anul Domnului 1937, cari gânduri supravieţuesc în noi deapururi ca un puternic omagiu pentru acela ce le-a iscodit prin memoria sa.

Ele ne copleşesc şi urmăresc şi ne îndeamnă ca prin scrisul nostru să le dăm fiinţă aci spre mai marea glorie pentru acela ce se numeşte Dr. Dr. Vasile Lucaciu şi dela dispariţia căruia la 1 Decembrie trecut s'au împlinit 15 ani.

„Luptă bună a luptat“, iar pomenirea lui va fi vecinică din neam în neam, adeca din generaţie îngenerosie.

P. S.!

Nu pot încheia fără a nu aduce deosebitele noastre mulţumiri părintelui paroh Iuliu Surani dela Sişeşti pentru prea preţioasele-i date ce a avut bunătatea să mi le pună a dispoziţie între cari chiar şi un articol al Dsale, precum şi simpaticului nostru ghid, Ciocotişan din Sişeşti care ne-a servit din memorie cele mai precise date şi fapte istorice în legătură cu tema ce ne aparţine.

Fete şi feciori în frumoase costume naţionale. In mijloc dl CONST. GH. POPESCU redactor.

Povară

Lasă Ili, te-ai aplecat greu
Peste cumpăna sufletului meu.

Ai adunat resturi de calendare trunchete
Şi mi le-am ţintuit în piept ca în perete,
Mi-ai făcut vrăji de pribegie, de dor,
De tine mai legat cu'n fir de păr,
Mi-ai ţinut inima'n palme - poamă - sub meri
La popasuri scurte în goană prin primăveri.

Ai plâns şi tu în amurg
Muţenii de visuri ce curg ...
Ştiu că şi pe tine te doare
Toamnă ca pe o floare;
Că'nchizi în conducte de vine
Sânge bolnav şi pe mine ...
Şi poate de aceia te strig
Cu vorbe de foc şi de frig ...

Departe de vis de stele
Indoi braţul balanţei mele.

Vasile Culică

IN MEMORIAM

de GAVRIL STĂNESCU

Se scurg anii și cu trecerea lor nenumărate amintiri, episoade și tragedii, ce se leagă de evenimentul istoric al întregirii noastre a tuturor românilor, sunt îngropate în abisul uitării sau rămân necunoscute de către mulți și îndeosebi de către tineretul român.

Într'o zi, nu de mult, stând de vorbă c'un plugar cărturar, badea Gheorghe, cântăreț de strană eminent, mi-a fost dat să ascult și să cunosc tristul sfârșit al unui românaș, mort pentru cauza românească.

— — — — — — — — — —

... Ș'apoi să nu-mi uit vorba, începe la rugămintea mea, badea Gheorghe, în ritm sacadat și cu scurte intreruperi, semne ale unor evocări îndepărtate.

Era prin anul 1919. O primăvară mândră ni s'a arătat în acel an, ca un semn prevestitor de belșug și fericire, mai ales după atâta foamete și sărăcie ce am răbdat noi și familiile noastre, în timpul îndelungatei bătăi.

Oamenii dornici de a-și revedea familiile s'au re'ntors la vetrele lor depe diferite fronturi.

Unii s'au apucat la munca câmpului să-și continue meseria lor de aur plugăritul.

Alții, o bună parte, îmbătați și nesătui de sângele ce l-au văzut curgând în timpul celor patru ani de crâncen război, s'au înrolat în bande de ucigași și jefuitori, sub comanda jîdului Bela Kun, și-au ținut sub teroare și spaimă, toate satele și orașele din Transilvania.

Ura și prigoana acelora era îndreptată îndeosebi asupra românilor, din ținuturile subjugate, despre cari știau că pregătesc ruperea lanțurilor cari i-au încătușat timp de o mie de ani și cari și-au manifestat pe față dorința de unire pe veci cu țara mamă.

Cete de ucigași unguri, între cari mulți secui s'au răspândit prin satele și orașele Transilvaniei, terorizând se jefuind fără milă pe bieții români, lipsiți de apărare, cari erau socotiți ca trădătorii cauzei lor pierdute.

Fiecare dintre jefuitorii rebeli se considera un comandant independent și doar, prin paradox, frica de neprevăzut i-a unit și blocat.

Una dintre aceste unități desorganizate a ajuns, într'o zi, din joia mare, a anului 1919 și în satul **Bârsăul de Sus** din jud. **Sălaj** cu ocazia retragerii din fața liniei de rezistență ce au opus-o trupelor române.

Zoriți și puși la fugă, i-au ordonat primului om întâlnit în cale, să le arate cel mai scurt drum spre Satu-Mare, peste Codru, impunându-i să le pună la dispoziție și căruța lui cu cai.

Soarta nemiloasă a vrut ca să fie desenat de călăuză forțată tânărul flăcău român, **Dumitru Varna** de vârstă nici 19 ani din comuna Bârsăul de Sus.

Abia a avut timp bietul flăcău să-i spună măicuței sale bătrâne și văduvă, că-i silit să plece, dar să n'aibă grije căci cu ajutorul lui Dumnezeu mâine în Vinerea Mare se vor revedea și că el, silit să fie călăuză până la Viile Satu-Mare, va aduce la re'ntoarcere, de acolo, făină albă ca să-i facă mama pască de sfintele Paști.

Pus în fruntea coloanei de ucigasi tânărul Varna a urcat și coborît multe cărări și drumuri întortochiate.

Trecând Codrul a ajuns în comuna Homorodul de Mijloc, unde banda de ucigași s'a oprit să rechiziționeze o căruță pentru a transporta mai ușor rezultatul jafurilor numeroase.

Opunându-li-se un biet român din acele părți, se spune că fără ezitare a fost împușcat și lăsat pe loc, iar ceata de derbedei și-a continuat drumul spre **Vii** cu calmul unor vânători de potârnichi.

Ajuns la Viile Satu-Mare, tânărul fu dus în tabăra unității, ordonându-i se să steie la dispoziție.

Între timp rebelii își căutau șanțuri de apărare din spre pădure la marginea comunei

de unde aşteptau să-şi facă apariţie trupele române spre a le opune rezistenţă.

Tânărul Varna, neliniştit că nu i se redă libertatea s'a adresat zbirilor să-i permită a pleca în târg să cumpere făină şi alte surprize după cum promisese mamei sale şi apoi să se re'ntoarcă acasă ca unul ce şi-a făcut datoria impusă.

Pe semne că această dorinţă a tânărului a dat de bănuit călăilor, deoarece din acel moment a fost pus sub paza alor două baionete, fiind socotit spion şi ca unul ce vrea să ajungă mai repede în tabăra românească care se anunţa a fi în apropiere.

După o scurtă şi foarte lapidară judecată banditii au hotărît, cu calmul lor obişnuit, împuşcarea neîntârziată a nevinovatului român.

Îmbrâncit de patul armelor şi însângerat nefericitul tânăr fu adus la Golgota suferinţelor lui în cimitirul reformat, situat în apropierea bisericei române din Vii.

Era într'o după masă, spre crepuscul, în Vinerea patimilor. Pe drum nici o ţipenie de om.

Micul Convoiu funebru înainta lugubru.

Tânărul, care încă nu bănuia scopul excortării lui, păsea cadenţat, cu privirea pierdută în zare, urmat de cei doi călăi înarmaţi.

Dintr'o casă vecină, cu cimitirul, îşi făcu apariţia, suflecată şi cu mâinile în şolduri, o unguroaică câinoasă, care întrebă în limba ei că unde-l duc pe acest valah. „Să-şi sape mormântul, trădătorul" fu răspunsul călăilor... „Aşa-i trebue câinelui de valah" replică hiena pe care azi o mai rabdă şi hrăneşte pământul românesc.

Însăşi ea s'a grăbit să furnizeze călăilor o casma, care a servit bietului român să-şi sape cu propriile-i mâini mormântul de veci.

Dându-şi seama de intenţiile călăilor săi, bietul flăcău, în timp ce săpa propriul său mormânt, s'o fi gândit de bună seamă la buna sa mamă şi promisiunea ce i-o făcuse; la clipele fericite când ciocnea de altă dată câte un ou roşu cu aleasa inimei sale şi durerea de a nu o mai revedea. Şi-o fi adus aminte de fratele lui iubit Şimeon, care încă nu se întorsese de undeva din captivitate şi toate aceste trecându-i în mod filmic înfaţa ochilor săi, îl făceau să uite tot ce se întâmplă în jurul lui.

Ar fi dorit el să rămână în aceasta ipostază, tovarăş cu gândurile lui tumultoase în timp ce călăii îşi fumau la o parte nervoşi şi grăbiţi ţigările, însă un ordin răstit şi o lovitură de armă l-au trezit la cruda realitate.

Presimtind un sfârsit apropiat, care va fi şi al lor, călăii au sistat săpatul gropii pe la nici jumătatea reglementară.

Orice încercare de salvare fiindu-i exclusă tânărul martir a adresat în numele blândului Iisus, rugămintea din urmă de a i-se permite să rostească o rugăciune către Tatăl Ceresc.

Legat la ochi, poate în momentul când a rostit: „iartă-i Doamne că nu ştiu ce fac", o salvă din două arme au cutremurat văzduhul, iar ecoul lor a zguduit toate inimile românilor din apropiere, cari între timp au aflat ştirea, dar neputincioşi în faţa forţei se piteau după acareturi spre a nu fi luaţi la ţintă.

Moartea nefericitului român a fost fulgerătoare.

Corpul lui tânăr a căzut, în groapa abia începută, ca un copacel retezat de uragan, înainte de a-şi da primii muguri ai vieţii.

Câteva lopeţi de glie aruncate în grabă şi călăii, ca unii ce şi-au făcut datoria hidoasă, au dispărut necunoscuţi. Nu însă şi complicii lor.

Au trecut un an, doi după această tristă întâmplare.

Fratele Simeon s'a întros din captivitate cu inima zdrobită de durere şi neconsolat de pierderea frăţiorului său Dumitru, şi a căutat să-i aducă o ultimă cinstire martirului.

Ca dovadă a dezhumat rămăşiţele-i pământeşti şi le-a mutat în cimitirul românesc din localitate, ridicându-i la căpătâi un monument de piatră.

Mâini nevinovate de copii si fecioare, şi-au luat angajamentul să-i împodobească mormântul în fiecare an iar preotul român prin rugăciuni şi pomenire îi eternizează numele şi-l înşiră în rândurile martirilor neamului.

La rândul lor, locuitorii români, în semn de cinstire şi îndemn de cum trebue păstrată memoria martirilor noştri, au luat nobila iniţiativă prin membri Asociaţiei culturale a casei Naţionale în unire cu Străjerii şi Şoimanii locali, să-i ridice o troiţă în dreptul cimitirului unde a fost împuşcat, la margine de drum, pe unde miile de trecători veniţi la târg de peste codru din Sălaj, să-şi aducă aminte de câte au suferit Românii, sub robie străină, înainte de Unire şi ce fericire-i să fi liber şi stăpân la tine acasă.

Erold alb

Sub haina de sandal a 'mbobocit un sân,
Rotund şi sprinten ca un măr domnesc,
Şi atâtea flori de liliac de atunci îmi cresc,
In geamurile, unde mâna ta mai stărue ca un miros
(de fân.

Undeva, departe, s'a surpat un dig
Şi-au năvălit bogate valuri de viaţă plină
Şi 'n fiecare zi privirea ta senină,
Imi cântă în odaia goală, ca o arie din Grieg.

Ion Şiugariu

INCRESTĂRI

Probleme

Căminul de zi al Asociației Româncelor ar putea alina și mai multe dureri dacă...

Petrecându-ne vremea într'o lume cunoscută și dedicată numai intereselor proprii, nu vedem, în asprimea iernelor oricât de necruțătoare, decât ceiace-i al nostru, ceiace poate fi *numai* al nostru.

Zăpada și frigul, îndemnându-ne la căldura îmbietoare a căminului, ne micșorează prea mult vederea mizeriei celor mulți. De vântul rece și neîndurător ne păzim propria-ne piele, fără a ne mai gândi că el străbate peste tot. Durerile pe care el le deschide în sufletele acelor ce nu-l pot slăvili cu o ușă bună, cu un geam nefărămițat nu ne impresionează, n'au timp să ne mai impresioneze, ocupați și zăpăciți fiind de grija toaletelor, mai mult spectaculoase decât călduroase, de pregătirile asidui pentru diversele soiuri de petreceri: serate, baluri, teatre etc.

Și totuși, la anumite ocazii, satisfăcuți și însinuanți ne place să afișăm gesturi de... caritate...

In Satu-Mare, năpăstuiții soartei, găsesc o palidă licărire de speranțe în *CĂMINUL* de zi de sub îngrijirea *Asociației Româncelor*.

Adevărată oază pentru odraslele familiilor din care adesea tatăl lipsește iar mama sleită de puteri privește consternată la scâncetul copiilor goi și numeroși înghețați în fața cuptorului rece și flămânzi lângă un blid gol, acest Cămin adăpostește, peste zi, hrănind multe guri lacome de o mâncare caldă și omenească. Găsesc acolo, desmoșteniții aceștia ai soartei și uitații avuților, o cameră încălzită, o îmbrăcăminte necesară și mâncare de trei ori pe zi. Strânsi depe drumuri, hrăniți, îmbrăcați și vizitați la nevoie de medicul dela *Dispensarul* Asociației, acei în vârstă de școală sunt înscriși și întreținuți la școli dându-li-se cărțile și richizitele necesare.

Dar acest *CĂMIN* al *Asociației Româncelor* nu poate îngriji decât pe cincizeci de copii. Cine li-o fi purtând grija altor sute de bieți copii nenorociți lăsăți la voia întâmplării și a trotuarului?

Inimi bat multe, caritabilele însă parcă se împuținează pe fiecare zi. Parecă pe zi ce mergem ne facem tot mai egoiști, mai nepăsători în fața necazurilor și a lipsurilor altora. Cine știe, poate nici pentru noi n'o fi prea ușor. Dar, totuși cu bunăvoință multe se pot.

Iarna va fi grea, foarte grea pentru acei lipsiți. Ocazii de a ajuta pe acei micuți și oropsiți se vor ivi. Să le observăm și să ne aducem aminte de suferințele acelor fără nici o vină. Până atunci însă înlesniți-i, prin prisosul Dvstră, *Asociației Româncelor Sătmărene* munca ei caritativă. Dați i posibilitatea să hrănească și să îmbrace cât mai mulți lipsiți și necăjiți, făcându-ne astfel o datorie sfântă față de sufletul și conștiința noastră și față de lumea aceia uitată de noroc.

Maria A. Demian.

Inregistrări pe marginea actualității culturale

Vechiul nostru desiderat se va întruchipa cât de curând. Șezătorile literare, cerute de noi pentru înviorarea acestei atmosfere lâncede, vor marca începutul, prin bunăvoința *Societății Scriitorilor Români din Ardeal.*

Strigătul disperat, ce l-am făcut data trecută și-a găsit ecoul. Dl profesor dr. *Victor Papilian* președintele societății, atent și profund înțelegător, ne a onorat cu un prompt răspuns. Ne-au mișcat mult rândurile dsale. Insfârșit scriitorii ardeleni vor descinde și la noi... Sătmărenii vor avea ocazia să cunoască pe mânuitorii cuvintelor izvorîte din seraficul avânt al spiritului omenesc.

Satu-Mare va marca o nouă etapă în scunda lui vieață culturală. O fază unică, revelatoare, care va produce o ascensiune a gustului de literatură. Satu-Mare va sărbători întronarea valorilor culturale la locul de cinste... Și nu ne îndoim de aceasta...

Sântem fericiți că intrând în anul al treilea al existenței noastre, pășim sub augurul nouilor semne nespus de semnificative pentru ținutul în care trăim.

„Afirmarea" în numărul viitor, va închina duhul ei, oaspeților dragi ce ne cercetează cetățuia.

La praznicul mare al cinstirii scrisului românesc, chemăm pe toți cei ce simt că sufletul lor bate alături de veșnica încântare a sensibilității umane.

Şi-acum o mică divagaţie. Nu prea onorabilă. Dar necesară de menţionat. Câteva cuvinte marginale serbărilor naţionale.

Spunem răspicat: festivităţile sătmărene aranjate ca preamăriri de mari fapte naţionale, sânt submediocre. Să fim expliciţi. Vorbim de festivalurile şcolare, ce se ţin la teatru.

Mai întâiu să ne fie permisă o menţiune. Nu există o coordonare a organizării. Nu ştiu cine aranjează! Şimţim însă, că totul se face pripit, la comandă, într'un mod prea puţin interesat. Serbările decurg îmbâcsit, fără patos, fără acel ceva românesc, care să vibreze tumultuos sub cupola sălii îmbâcsite de copii neînţelegători, prinşi şi dânşii cu arcanul.

Unde este publicul românesc? Unde sânt oficialităţile? Nu vin! Şi bine fac. La astfel de serbări şcolăreşti, întocmite la repezeală, nu participă nimeni, să-şi intervertească gusturile. Căci în locul izbucnirii spontane a sentimentelor, nu găseşti decât icniri de necrescuti, comentării vulgare de şcolari impertinenţi, certati cu bunacuviinţă şi simpatii pe şcoale cu aprobări împărtite după înepţiile ce le debitează fiecare şcoală în parte.

Aceste sânt serbările noastre şcolăreşti! Şi-atunci când obligaţia îţi cere imperios participarea (ba plăteşti „cinstea"), te reîntorci amărît, decontionat, asemenea omului care şi a pierdut ce are mai drag.

De ce nu se dă organizarea serbărilor în mâna unor oameni întreprizi care cunoscuti si simpatizati fiind de public să fie responsabili de insuccese?

Cine ne va da ascultare? (Poate că bârfeala pentru rândurile acestea, va fi imediat *ascultată*).

Octavian Ruleanu.

Poetul bănetean Grigore Bugarin, bolnav

Poetul, dulce ca mierea, adânc original şi exclusiv bănăţean, Grigore Bugarin, care abia a 'nceput să fie cunoscut mare ui public, e serios bolnav.

Fire simţitoare, suflet mare într'un trup slăbit. era de aşteptat la o rupere a legăturilor dintre ce e pământesc şi ce e ceresc în el.

Multele metehne ale organismului şubreduit de o muncă istovitoare l au doborît.

Geniul lui svâcneşte însă, nu vrea să se dea învins. El luptă să dea puteri materiei, ca să ţâşnească în toată măreţia lui. De pe patul de boală, strigă într'una că vrea să trăească, pentru el, pentru cele două mlădiţe ale lui, si'n deosebi pentru literatură, pentru presă. Neamul întreg şi'n deosebi Banatul, ar trebui să fie 'n juru-i ajutându-l, să dăinue subt cerul lui cât mai mult, ca să-l cânte şi să-l proslăvească. Işi va înţelege el oare datora i sfântă? E de aşteptat întâi dela cei mai apropiaţi ai lui, cari nu vor desminţi zicerea: „Tăt Banatu" fruncea iniţiativelor frumoase!

Drumul tuturor mângâerilor duce spre Lugojul atâtor Cărturari în str. N. Titulescu.

Mihail Lungianu.

Importanţa Cooperaţiei

Rolul cooperaţiei de a fi un sistem de mijloc între individualism şi comunism, a îndreptat atenţia — în special a personalităţilor noastre politice — asupra acestui factor. E destul să menţionăm importanţele atribuţiuni, ce şi-a luat în ultimul timp cooperaţia la noi şi în alte ţări, de a organiza opera de deparazitare a economiei naţionale de către intermediarii străini, cari au acaparat aproape complectamente factorii de producţiune.

Guvernanţii noştri, fiind conştienţi de rolul hotărîtor al cooperaţiei în mărirea producţiei naţionale, au crezut de cuviinţă să treacă asupra unui departament creat în mod special pentru cooperaţie, importante funcţiuni cu caracter industrial şi comercial, care mai până ieri erau concesionate diferitelor societăţi capitaliste.

Astfel, cooperaţiaa primit dreptul exclusiv de a valorifica grâul, lâna şi vinul; de a procura populaţiei rurale cantităţile necesare consumului; de a contribui la desvoltarea culturii inului şi a cânepii, precum şi la industrializarea acestor plante.

In campania pe care o duce guvernul pentru introducerea în alimentaţia ţărănimii, a elementelor nutritive de prima necesitate, ca zahărul, carnea şi sarea-, cooperaţia trebue să aibe dreptul de privilegiu pentru desfacerea acestor produse. Desigur că, prin concesionarea acestor articole de primă necesitate s'ar înlătura soc. capitaliste, care în majoritatea cazurilor urmăresc exploatarea consumatorilor. Dar pentrucă prin concesionare, nu se ajunge niciodată la o soluţionare definitivă şi în armonie cu interesele vitale ale marei mase de consumatori, singurul sistem de organizare care poate aşeza viaţa economică sătească şi a consumatorilor, în general, pe alte baze, rămâne tot cooperaţia, cu corectivul imperios însă, de a fi scoasă complectamente de sub influenţele şi interesele meschine ale politicianismului, respectându-i se maximum de autonomie în conducerea trebilor şi intereselor ei.

Andreica Ioan, elev.

UNUI OFIŢER ACTIV

Eşti activ la baluri, dame,
Toată lumea o observă.
Insă capul dumitale
Este veşnic . . . în rezervă.

G. Ţepelea.

DĂRI DE SEAMĂ

CĂRȚI

Louis Madelin
DANTON
Editura „Universala Alcalay & Co.
Lei: 70

Viața romanțată alui Danton o cunoaștem din cartea lui Hermann Wendel aparută în Editura „Cugetarea".

O completare a acelcia — dar mai realistă din punct de vedere istoric, cu accente mai puțin romatice — este aceasta a lui Louis Madelin. Dacă am zis, mai realistă, mai aproape de istorie, am spus totul, așa încât o augmentare este un lucru de prisos.

Prin cetirea acestei cărți vom cunoaște și mai mult și mai de aproape figura măreață a titanului revoluției umane și a patriotului francez.

Exuberant și volubil, energic dar milos totatunci, activ însă adeseori apatic până la lenevie, — acesta a fost Danton în realitate, la cari se adaogă un dar inegalabil al oratoriei patriotice și talent deosebit de organizare.

Nici un prilej nu trebue pierdut deci pentru a ceti aceasta operă a lui Louis Madelin, pe care ni o pune la dispoziție, într-o traducere fără greșeli și într-un limbaj ușor, traducătorul ei, Felix Aderca.

*

M. G. Delayen
CLEOPATRA
Editura „Universala Alcalay & Co."
Lei: 60

Vestita curtezană, regina Cleopatra al Egiptului, nu prea este cunoscută publicului bibliofil românesc decât ori în mod foarte succint din cărțile istorice ale școalelor medii, ori din romanele captivante cu conținut mai mult erotic decât real.

Drumul nou ni-l deschide în cunoașterea unei istorii mai apropiate Editura „Universala" Alcalay & Co. ,care, în traducerea lui S. Rădvan ne dă acest roman alui M. G. Delayen cu titlul arătat mai sus.

Nu știu dacă, înafară de Maria Stuart, istoria universală mai are o femeie celebră caşi Cleopatra, regina Egiptului, pe istoricul vieții căreia să se fi brodat de către romancieri sau scriitori erotici atâtea scrieri decât pe acea a Cleopatrei

Fiecare bineînțeles în alt fel și fiecare cu pretenția de a ne reda, singur, adevărul întreg, dar cu scop lucrativ bine determinat.

Cartea lui Delayen este o operă complexă în aceasta materie, îmbinând istoricul cu romanticul și socialul. Ea nu este o redare — fie ea oricât de fidelă — a vieții unei singure persoane, a Cleopatrei, ci o adevărată enciclopedie a vieții de stat Egiptiene de pe timpul vestiților faraoni.

Găsim ca mai interesantă partea privitoare la organizarea socială și de stat a vechiului Egipt. Nu mai puțin sugestive sunt și aventurile Cleopatriei, care, prin viața-i erotică a reușit să subjuge 3 generali romani ce stăpâneau pe acele vremuri lumea: pe **Pompei**, pe Cezar și pe Antoniu. Gestul ei era dictat nu atât din imbold sentimental, deși cu timpul se transformase în dragoste adevărată față de Antoniu (dar numai în urma refuzului lui Octavian de a cădea și dânsul în cursă), — ci, cum am spune-o azi, din „rațiune de stat", pe de o parte pentru aș păstra regatul intact față de un cuceritor din ce în ce mai agresiv cum era statul Roman de pe acelea vremuri, și a-l mai întregi prin alte provincii primite în dar dela curtezanii săi, spre a le pierde în cele din urmă pe toate și chiar și viața.

Aceasta carte ne învederează, limpede și sugestiv , și o parte — cea mai interesantă și mai bogată în evenimente — din ultimele decenii ale Republicei Romane înainte de a deveni Imperiu.

Romanul Cleopatrei este captivant, veridic și instructiv, nedepășind întru nimic marginele recerute unei opere pur literare de mare valoare.

Lucian Bretan.

I. Peltz
PUI DE LELE
roman — editura Națională Ciornei.
Lei: 80

Nu sunt de părerea apariției cărților în serie, în rate, mai cu seamă când acestea sunt și romane cari se continuă și se completează la intervale de luni ori chiar ani de zile. Nu sunt de această părere din simplul motiv că adesea cititorul rămâne cu ceva vag și necomplet, mulți din autorii noștri neștiind, neputând ori **neavând în tot deauna timpul necesar** ca să-l lase pe lector și satisfăcut de cele citile și curios de cele ce vor urma.

Natural, de-această părere e cititorul doritor de lectură bună și completă și nu criticul, mofturos, cu aere de îndreptător și de atotștiutor.

Pui de lele e cartea e romanul care face parte dintr'un ciclu, e lucrarea care continuă și completează cealaltă scriere a dlui Peltz, pe care am pomenit-o într'unul din numerile noastre trecute, **Țară Bună.**

Infățișând viața periferică a capitalei, autorul romanului **Pui de lele**, analizează cu pricepere, într'un stil ușor și curgător, mentalitatea și sufletul diferitelor „personagii" din cartier.

Acei cărora li-a trecut prin mână **Țară bună,** se vor opri desigur, și nu fără satisfacție, și — asupra continuărei ei, **Pui de lele.**

*

Ionel Teodoreanu
SECRETUL ANEI FLORENTIN
editura Cartea Românească.
Lei: 100

Indiferent de ocupațiile cari l-ar putea împiedica uneori dela tihna necesară creației, dl **Teodoreanu** și-a obișnuit cititorii cu câte o noutate pe an. Și noutățile dlui Teodoreanu apar mereu, indiferent de pretențiile lectorului, indiferent de condițiile săvârșirei. Apar cu regularitatea distribuitorilor de calendare.

In urma tutor lecturilor dlui Teo-

doreanu, a scrierilor mai noui a autorului, cititorul își scuză mereu favoritul, fie cu **Medelenii** nemuritori, fie cu **Ulița Copilăriei** veșnic în amintire. Scuzele acestea cu care cititorii îndrăgostiți de dl. **Teodoreanu** își apără amintiri duioase, fermecătoare, din alte dați, din alte scrieri, sunt scuze, pot fi scuze semnificative pentru autorul **Secretului Anei Florentin.**

Problema căsătoriei înfățișată în această lucrare poate fi și adevărată, după cum foarte bine poate fi și exagerată. Nu vom discuta aceasta. Ceiace vrem să reliefăm, ceiace desprindem din **Secretul Anei Florentin** e că, dl **Teodoreanu,** profită de încrederea cu care publicul l-a încurajat și răsfățat.

*

Rudyard Kipling
KIM
traducere Iul. Giurgea, editura Națională Ciornei, 2 volume.
Lei: 140

Numele traducătoarei e azi atât de pătruns în rândurile cititorilor, încât semnătura dsale e o garanție și un îndemn. In cazul de față, intervenind și faima autorului, scrierea n'are nevoie de nici o altă recomandare.

Kim, lucrare atrăgătoare de suficiente proporții, e numele unui tânăr indian ajuns unealtă pentru spionaj în mâinile unor uneltitori la avuțiile și teritoriile vaste ale Indiei.

Amatorii de inedit, de fantastic, vor găsi în această scriere prilejuri de desfătare și senzații. Mai ales de senzații.

Stilul curgător și limpede ademenește cititorul antrenându-l. Subiectul, aprinzându-i imaginația, îl întărâtă și satisface.

*

S. Smiles
FII OM DE CARACTER
editura Cupetarea
Lei: 35

Lucrarea aceasta ar trebui citită de toți acei cari au cât de cât un rost în treburile acestei țări. Ar trebui impusă, ea constituind un tonic pentru caracterele șubrezite de fel de fel de tentații, de fel de fel de înconsecvențe. Și posibilitatea lecturei acestei prețioase și reconfortante cărți, e la îndemâna fiecăruia prin prețul bagatel cu care se oferă. Ar fi un păcat ca această scriere să nu între în mâna tineretului și el cu caracterul sdruncinat din diferite motive adesea independente de el. Ar fi o greșală din partea acelora cari citind lucrarea n'ar da-o mai departe, îndemnând și pe alții la apropierea lecturei ei.

Caracterul, floare atât de rară astăzi, trebuește îngrijită și altoită în cât mai multe suflete, trebuește arătată cât mai multor minți.

Fii om de caracter va da de gândit acelor ce nu-și privesc și controlează cu suficientă severitate unele acțiuni, anumite atitudini.

*

G. Țepelea
INSTANTANEE
epigrame — editura Lanuri
Lei: 30

Instantaneele dlui Țepelea, savuroase prin ironia ce-o degajă, îmbietoare prin viociunea și originalitatea ce le caracterizează, indică cititorului sprinteneala unui talent robust și cultivat.

Momente de adevărată desfătare am procurat acelor ce li-am citit unele din înțepătoarele epigrame pe care atât de fericit, autorul le-a știut aduna în volum.

Pentru edificarea cititorului despre realele calități ale autorului vom cita, la întâmplare, câteva admirabile dedicații, din volumul **Instantanee:**

pag. 17. — Unei candidate.
Vrei să iei capacitatea?
Nu e lucru simplu azi!
Căci să treci, tu ca femeie,
E nevoie 'ntâi să... cazi.

pag. 28. — Unui autor fecund.
Mulți iau premii pentru scriei
Drept încurajare vie.
Lui i-ar trebui un premiu:
... Să nu scrie!

pag. 58. — Pe mormântul unui poet.
A fost om precum se cade
Suflet blând și fără pată
Un defect avea sărmanul:
... Scria versuri câte odată.

*

Marin Iorda
FUNERALII NAȚIONALE
editura Adevărul
Lei: 60

Funeraliile dlui Iorda cuprind opt nuvele și schițe. Titlul lucrărei l-a dat după prima nuvelă cu care-și începe scrierea, nuvelă în care ni se înfățișează, ironic și mâhnitor, apucăturile uora dintre acei încredințați cu mânuirea banului public.

Variat și impresionant, autorul prezintă cititorului momente din viața societății și a diriguitorilor ei.

Incredințați că scrierile dlui Iorda, înmănunchiate sub titlul de **Funeralii Naționale,** vor fi gustate de acei cari vor avea prilejul să se apropie de ele, le recomandăm cu înțelegere, cititorilor noștri obișnuiți cu lecturi bune.

*

Al. Lascarov-Moldovanu
TĂTUNU
roman — editura Cugetarea
Lei: 60

Autorul **Intoarcerii lui Andrei Pătrescu,** e un om prea încrezător în lume, prea optimist în ceiace privește îndreptarea anumitor năravuri înrădăcinate în unii oameni. Pentru dânsul, se pare, că-i suficient un singur prilej de îndreptare ca o ființă înrăutățită să se resemneze, sa se îmbuneze. Realitatea însă nu-i de partea autorului. Sămânța virtuților pe care Dumnezeu a avut grijă să o sădească în inimile semenilor săi, nu e lăsată de oameni să încolțească. Nu e lăsată pentrucă ea nu servește anumite interese, interese în jurul cărora se'nvârte azi o lume hrăpăreață — Intențiile dlui Al. L. Moldoveanu sunt înalțătoare; presupunerile dsale sunt însănaive.

Lucrarea de față **Tătunu,** scriere de ciclu, completează îmbucurător cealaltă carte a autorului **Mami na.** Ce bine-ar fi ca cititorii să se pună înslujba tendințelor autorului!

*

George Vâslan
CONȘTIINȚĂ NAȚIONALĂ ȘI GEOGRAFIE
editura revistei Satul și Școala Cluj
Lei: 15

Pe-o carte de format micuț și cu un număr de pagini redus, nu prea pune mâna oricine. Lumea își închipuie, indiferent de valoarea autorului, că asemenea cărți sunt pentru copii, pentru școlari. Isi închipue asemenea lucruri o lume mare și măruntă, o lume agramată și în fumurată.

Editarea lucrărei de față de catre revista **Satul și Școala** merită toată atentia, iar editura toată lauda.

Seriozitatea scrierii ni-a indică autorul, garanția ei însăși titlul.

Const. Gh. Popescu

RĂBOJ

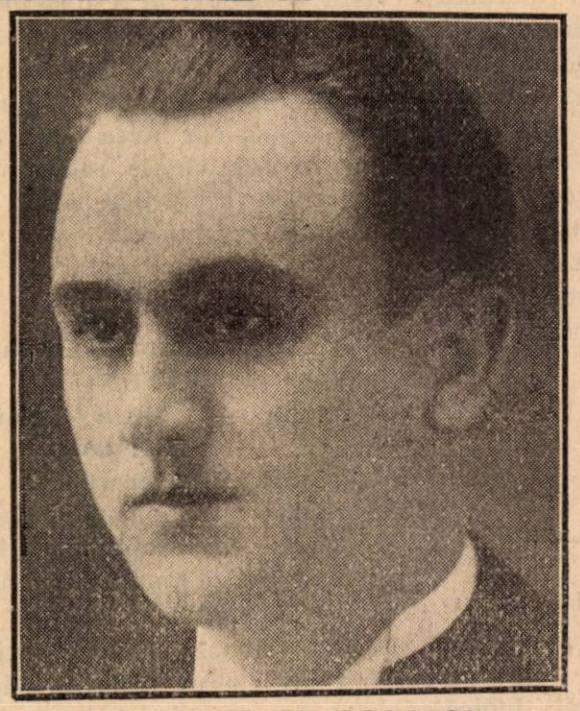

DL. CONST. GH. POPESCU

Am încheiat cu bine şi al doilea an de existenţă. N'avem multe de spus. Bucuria noastră este aceea a unei satisfacţii sufleteşti; iar întristarea ne e comună cu a tuturor acelora care mai cred încă în literatură şi artă.

Spovedanii nu facem. Cine să le asculte? Şi pe cine l-ar interesa? Greul vieţii ni-l ducem singuri, alături de foarte puţini înţelegători. In asemenea prilejuri existenţa noastră este un miracol. TRĂIM PENTRUCĂ VOIM; VIEŢUIM DEOARECE CREDEM. —

Cu al treilea an, revista va încerca reorganizări. Avem mari speranţe, căci cercul susţinătorilor s'a mărit. Ceea ce este o dovadă că traul revistei serveşte utilitatea şi deci putem avea siguranţa zilei de mâine. *"AFIRMAREA".*

*

Gruparea scriitorilor tineri a luat fiinţă, din iniţiativa dlor: *Ştefan Baciu, Laurenţiu Fulga, George Petcu, Vintilă Horia, Ovidiu Caledoniu, Ion Şiugariu,* etc. Gruparea urmăreşte să concentreze toate forţele tinereşti, având de organ revista *„Manifestul nopţii albe"*. De asemenea va înfiinţa o casă de editură şi va organiza cicluri de şezători literare.

Salutăm cu vie satisfacţie realizarea deziderateloi tinerilor scriitori, care în împrejurările actuale sânt siliţi să vieţuiască în totală uitare din cauza acestui veac neîncrezător în putrea spirituală pură a generaţiei noui.

Gândurile noastre, de mici slujitori ai cuvântului scris, le închinăm lor cu încrederea deplinelor realizări.

REDACŢIA.

Dacă din neobişnuinţă, provincialii în marea lor majoritate nu prea simt necesitatea autoculturalizării lor, sunt în schimb ahtiaţi după clevete ori distracţii uşoare, clevete şi distracţii cari să le omoare o vreme ce le prisoseşte şi căreia nu i găsesc vreun alt prilej mai bun de întrebuinţare decât omorîtă într'un fel simplu, oricum, numai în tovărăşia unei cărţi nu. Acesta e un adevăr care, poate, va face pe unii şi mai cu seamă pe unele din distinsele noastre cititoare, să cam strâmbe din nas. E însă un adevăr care rămâne şi care va găsi aprobare sinceră în unul din colţurile ascunse ale inimilor lor.

Şi dacă, la noi, cleveta e la loc de cinste, singura şi apreciata distracţie rămâne cinematograful.

Această invenţie, atât de exploatată azi încât e a doua industrie din lume după fier şi căreia lumea de pe-aci, îi mai zice *„mozi"*, ţine loc cetăţeanului *„intelectual"* de orice instrucţie, de orice cultură. De-aci se'nspiră, de-aci se cultivă, de-aci împrumută maniere şi modă pentru a se întrece şi amărî.

In provincie, deci şi'n Sătmar, cultura şi distracţia se confundă şi-s menţinute numai pe calea cinematografului. A celor două cinematografe ce le-avem şi noi.

Teatrele, turneele, cari şi aşa ne vizitează destul de rar şi *numai cu ceeacese crede că ar conveni provincialului,* sunt ocazii de etalarea toaletelor, a coafurilor, ori de plasarea micilor răutăţi. Subtilităţile, aluziile, ironiile, le'nţelege fiecare în felul lui, fără reacţiunea inteligenţii, dealtfel ca şi la „mozi": *pe ce se vede.*

Dar la aceste din urmă „manifestaţii", la teatre, lumea merge mai mult *să se vadă,* să se afişeze, nu să vadă.

*

Dacă femeile, în general, ar pune tot pe-atâta grijă, sau măcar pe sfert, în îmbogăţirea sufletului pe cât pun în aceia a înfrumuseţării feţei şi împopoţonării exterioare a corpului, desigur că şi moravurile vremei şi concepţiile societăţii ar fi altele.

*

Pe urma străduinţelor de până acum în viaţă am învăţat, simţind cu sufletul ori văzând cu ochii, două mari lucruri: *Trântorii* conduc şi îndeamnă supraveghiind la muncă, *agramaţii* iniţiază şi controlează temeiurile spiritualităţii.

*

Din frământările şi sbuciumul unei lumi, veşnic nemulţumite, mereu îndoelnice, nu pot răsări, ţinând seamă şi de condiţiunile în cari se recrutează „valorile", decât: sau uneltitori mărunţi, ori linguşitori abili.

CONST. GH. POPESCU

Dela Fatana. I. RENTEA

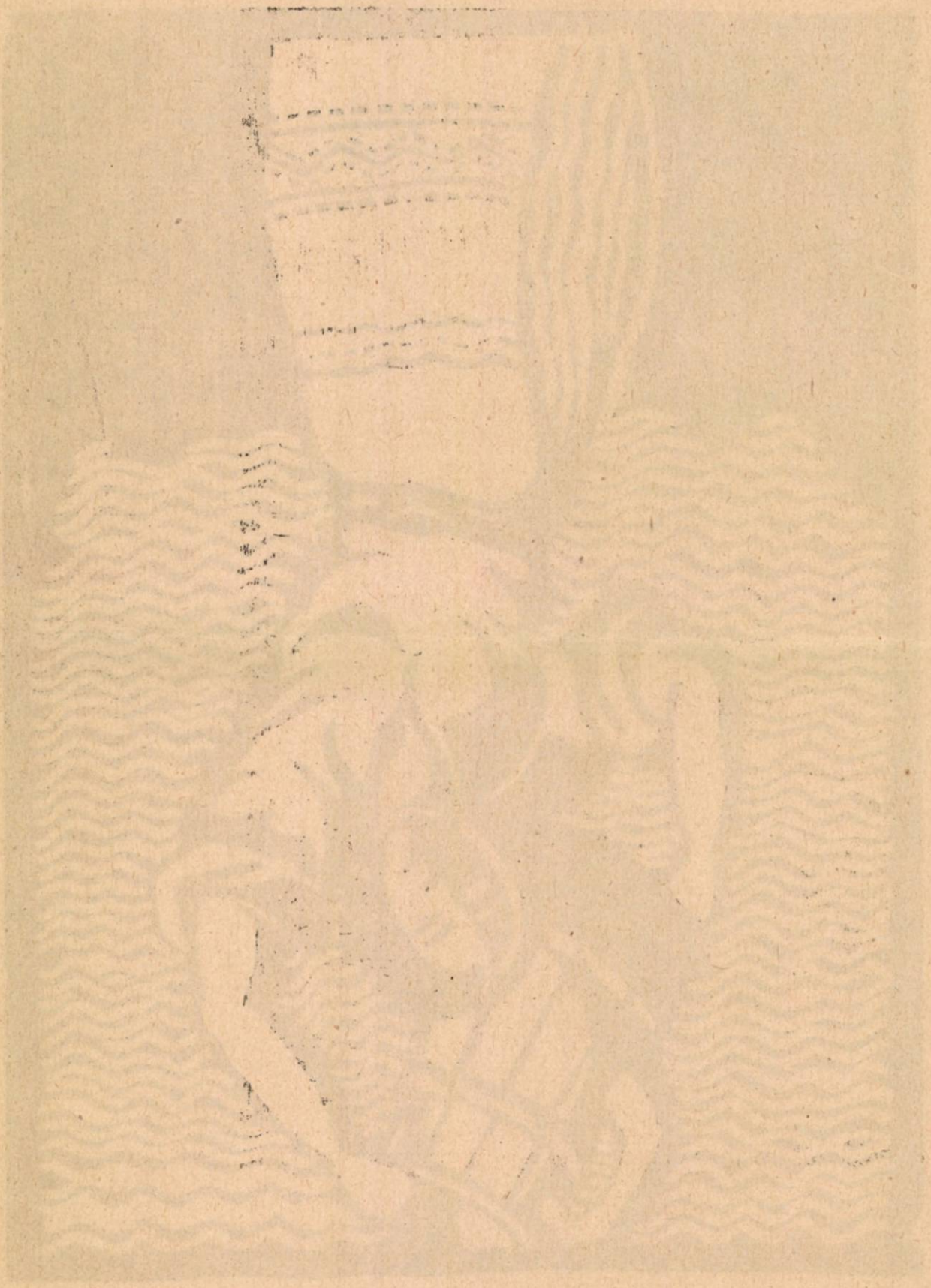

SUMARUL ANULUI II.

(Cifrele indică pagina respectivă)

ARRTICOLE, STUDII ETC.

ION ANDREICA:
Evoluţia cooperaţiei şi desvoltarea ei la noi — — — — — — 43

MIHAI BĂLAJ:
Iustin Popfiu I. — — — — — 59
Iustin Popfiu II. — — — — 83

LUCIAN BRETAN:
Fragment de istorie moldovenească 17
Pintea Viteazul, eroul legendar (I) 68
Pintea Viteazul, eroul legendar (II) 85
Pintea Viteazul, eroul legendar (III) 102
De sfânta Maria mică la Şişeşti — 124

IULIU CREŞPAI:
Prinos la sărbătoarea Invierii — — 30

A. DOMĂNEANU:
Staţiunea climaterică Dăneşti — 6

N. IORGA:
Arta populară şi arta istorică a Românilor — — — — — — 97

CONST. GH. POPESCU:
Gânduri răsleţe adăpostitoare de realităţi — — — — — — — 57
Sact-Marin — — — — — — 81

OCTAV RULEANU:
Aspectele culturale ale graniţei noastre (I) — — — — — — 41
Aspectele — — — — — — 117

ION ŞIUGARIU:
Nicu Gane — — — — — — 66

GAVRIL STĂNESCU:
Prilej de viaţă şi de neastâmpăr — 23
In memoriam — — — — — 128

PETRE ŢIUCRA-PRIBEAGUL:
Folklor — — — — — — — 7
Terminologie comparativă — — 63

PROZĂ LITERARĂ

MIHAI BĂLAJ:
Crăciunul copilăriei mele — — — 122

GH. CRIŞAN:
Păpăruza — — — — — — 8

M. LUNGIANU:
Toarce furcă — — — — — 25
Dinţi rari, zgardă de câne, guşe de aur — — — — — — — 46

OCTAV RULEANU:
Fragmente de regăsiri prin tăcere 1
Din însemnările unui om inutil — 61
Dorinţi — — — — — — 104

LIVIU SELEŞ:
Un mic aspect al vremii — — — 20
Mortul viu — — — — — — 69
Păţania domnului controlor — — 105

ION ŞIUGARIU:
Paştele celor mulţi — — — — 19

TH. I. ŢUCANOVICI:
Tinereţe — — — — — — 8

VERSURI

GH. CRIŞAN:
Jurământ — — — — — — 67

VASILE CULICĂ:
Povară — — — — — — 127

D. HINOVEANU:
Plopul cu îngeri, Cumpână — — 24
Intorşi în timp, Apus în amintire — 58
Cântece pentru Lia — — — — 91
Te ridici — — — — — — 100
Inserare — — — — — — 104
Din „Azur“ pentru plopul cu îngeri 121

B. MONTANA:
Viorelelor — — — — — — 82
Zefirul, Lacul — — — — — 91

P. MURGEANU:
Tu cântă lăutare — — — — 5
Prinos — — — — — — — 29
O stea căzuse — — — — — 42
Plouă — — — — — — — 52

ALEX. NICORESCU:
Comoara mea — — — — — 9
Pe strada amintirei — — — — 49

GEORGE PETCU:
Reportaj — — — — — — 124

ION ŞIUGARIU:
Dorurile mele — — — — — 3
Litanii pentru inimă — — — — 18
Poetul porneşte la drum — — — 22
Arcade de vis — — — — — 33
Banalitate, Spleen — — — — 49

Lena a împlinit șasesprezece ani — 62
Mă caut — — — — — — 84
Din ciclul „Icoane vechi" — — — 86
Băița, satul natal, Minerii mei — 101
Erold alb — — — — — — 129

INCRESTĂRI

ION ANDREICA:
Importanța cooperației — — — 131

LUCIAN BRETAN:
Reglementarea editurii — — — 10
Pentru unitatea sufletească — — 50
Neglijente criminale — — — 87

MARIA A. DEMIAN:
Căminul de zi al Asociației Românceior — — — — — — — 130

S. FLOREA:
Colecția Gaster — — — — 74

MIHAIL LUNGIANU:
Poetul bănățean Grigore Bugarin, bolnav — — — — — — — 131

AL. MIRONESCU:
Sărmana carte — — — — — 52

G. T. NICULESCU-VARONE:
Valoarea educativă o cronicarilor români — — — — — — 72

RADU PETRE:
Rolul învățătorului — — — — 32

CONST. GH. POPESCU:
Aniversarea unui suflet — — — 10
Timbre — — — — — — 15
Vremuri și moravuri — — — — 31
G. Topârceanu — — — — — 50
Fără titlu — — — — — — 73
Momentul înfrânării tembelismului românesc — — — — — 87
Medalioane — — — — — 107
Prilejuri de frățietate — — — 110
Factori ascunși de propagandă iredentistă, Reuniunea „V. Lucaciu" 111

OCTAV RULEANU:
Eminescu și grupul „Familia" — 12
Un uitat: George Coșbuc — — 31
Câteva probleme locale — — — 89
Lacrimi pentru Aurel Ghitta — — 109
Satu-Mare și manifestările culturale 109
Inregistrări pe marginea actualității culturale — — — — — 130

ION ȘIUGARIU:
Medalioane — — — — — 106

DĂRI DE SEAMĂ

LUCIAN BRETAN: 13, 35—38, 132.
CONST. GH. POPESCU: 13—15, 34—35, 53—55, 75—78, 92—94, 112—114, 133.

RĂBOJ

LUCIAN BRETAN:
Pavel Dan — — — — — — — 94

CONST. GH. POPESCU:
Despre prostie și cinste — — — 16
Un răspuns, Moralitatea în artă Sportul, Teatrul românesc și Sentințe — 39
Turnul lui Ștefan, Comentarii — — 80
Hașdeu, Scurte creionări marginale 95
Aforisme diverse — — — — — 116 și 135

REDACȚIA:
Cuvânt de nou început, Informații literare — — — — — — 16
Reproșuri — — — — — — 94
La încheierea anului II. — — — 134

OCTAV RULEANU:
Presa provincială, D. Mircea Eliade și imoralitatea, Săptămâna cărții — 56
Vacanta, Impotriva sportului, Lipsuri locale — — — — — — — 79
Toamnă, Prieteni dragi, Pustietatea provinciei, Considerații — — — 115
Gruparea Scriitorilor tineri — — 134

Dl. I. RENTEA

pictor-artist în Satu-Mare, autorul titlurilor, clișeelor și vignetelor din revista noastră.

Talentul robust, evidențiat de o concepție originală și susținut de-o activitate desinteresată și multilaterală, îi rezervă **acestui tânăr pictor român,** un viitor plin de nădejdi.

Lucrările dsale au fost subliniate întotdeauna elogios de pricepătorii cunoscuți în ale artei.

Interesați-vă și citiți:

LANURI
dir. *Mihai Axente,* red. *George Popa.*
Mediaș, str. Armurienilor 8.

ȚARA BÂRSEI.
dir. *Ax. Banciu, Brașov,* str. Mureșenilor 22.

ICONAR.
dir. *Liviu Rusu* și *Mircea Streinul*
Cernăuți, Piața Unirei 3.

EU și EUROPA.
dir. *I. Th. Ilea,* red. *N. Rusu*
Deva, Calea Horia 22.

ROMÂNIA EROICĂ.
dir. *Ion Colfescu Delaturda*
Cluj, str. V. Goldiș 18.

SATUL și ȘCOALA.
red. *C. Iencica* și *D. Goga*
Cluj, str. Mărzescu 21.

PREOCUPĂRI DIDACTICE.
red. *Virgil Dobrescu, Piatra-N.* str. Petru Rareș

ȚARA DE MÂINE.
dir. *V. Jinga,* red. *Gh. Dragoș*
Cluj, Calea Maresal Foch 63.

FAMILIA.
dir. *M. G. Samarineanu,*
Oradea, Take Ionescu 42.

APOSTOLUL.
red. *V. Țaranu, Piatra-Namț.*

PLEIADA.
literară, artistică, socială,
director: *Cezar Popa,* redactori: *Petru Pascaru*
și *Iosif Ion Balu*
red. și adm. *Iasi,* Păcurari 89.

Pentru abonații și cititorii noștri

Acest număr apare cu întârziere, din cauză că, trebuind să schimbăm tipografia, am întâmpinat mari greutăți de ordin tehnic.

7986

Afirmarea

Anul II. — No. 12. ✿ Literară—Socială ✿ Decemvrie 1937

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU şi OCTAVIAN RULEANU.

Redacţia şi administraţia: Satu-Mare, Str. Moldovei Nr. 53.

BIBLIOTECA UNIVERSITATII - IASI

Biblioteca Universităţii Iaşi